

რიტუალი და სეროვნება

N9

9/2008

1522
2008

ჯანი
საზღვაო ამბოჯიძე

ვანდოსოსიანი
საბჭოთა საბუნებისმეტყველო

მანუჩიძე
მეცნიერებათა აკადემიის

ვარკიტაძე
საბჭოთა საბუნებისმეტყველო

ქანაშვილი
თბილისის სახელმწიფო

თინათინი
საბჭოთა საბუნებისმეტყველო

მანანი
მეცნიერებათა აკადემიის

ქარაიძე
საბჭოთა საბუნებისმეტყველო

გეგა ქუთათელაძე

მაიას სარკმელ

სოფო

აბალი ბინ

ლიტერატურა და ხელოვნება

N9(33)

9/2008

ყოველთვიური ჟურნალი

Author and publisher of project:
vaja otarashvili
Literature And Art

ISSN 1512-3189

დამფუძნებელი, პროექტის
ავტორი და გამომცემელი:

ვაჟა ოთარაშვილი

მთ. რედაქტორი

ტარიელ ხარხელაური

პასუხისმგებელი
მდივანი

დავით კახაბერი

რედაქტორი

ვერიკო ზამთარაძე

გარეკანის მხატვრობა

გეგა ქუთათელაძე

რედაქციის მისამართი:

ნუცუბიძის III მკრ. შესახვევი
მხატვრის ქ. №4

ტელ.: (+995 32) 32 73 62;
(+995 32) 31 70 47;
(+995 99) 25 60 14.

E-mail: litandart@yahoo.com

vaja.otarashvili@yahoo.com

Web: www.litandart.com.ge

ნომრის სკონსორია

საქართველოს პოლიტექნიკური
ინსტიტუტის 838 ჯგუფის 1977
წლის გამოშვება: ვია ბლიაძე,
გელა დევსურაშვილი, ზურა
აღიხანაშვილი, თთარ(ბენო)
დუდუშაური, ვია (სანდრიკ)
შამანაძე, ზურა მექმარიაშვილი.
ალიკა შავლიაშვილი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

გამოსახოვარი

3 ჭაბუა ამიხუციბი - ძმამ ვახუშტი, ჭაბუა ვახ, გესაღმები!

ელეო

4 ჭაბუა ამიხუციბი - ვისთან გვაქვს საქმე!

ჩროზა, ჩოგოზა

- 8 ბააღუხი ბადაჩიშვილი - ლექსები
- 11 ნიკოლოზ ლუგვა - პატახა ადამიანი
- 23 ვახტანგ ჭანყოტაძე - ლექსები
- 25 ზაზა ახეშიძე - მოთხრობები
- 28 დანი დუანოსიძე - მინიატურები

ფრანსუაზური

33 ოტია იოსელიანი - თქმა მახთილსა...

თარგმანი

42 ენი ეიხმ - მონაზონი

/თარგმნა დავით კახაბერიმ/

ჩუბლიცისი

45 ევა ცხადაძე - ჯდასიყუჩი მოტივი: ზედამდგომელები
და მახტვილები

51 ტატიელ ხახუციაძე - იმაზე ცოტა მეტი ვახ...

ლიტერატურული მსჯელობა

53 ტიცან ტაბიძე - ტიცან ტაბიძის უცნობი ნაშრომები

მუსიკა

60 გია ბალაშვილი - ქართული მუსიკალური ფორმები

ქორეოგრაფია

63 ხუბო ჭანიშვილი - ქორეოგრაფიის დიდი ნაწარმი

ანიმაცია

68 ქეთი ჯანელიძე - ყველაფერი ოქროს ხის...

თეატრი

71 მანანა თევზაძე - ხობეხ სტუჯა - 70

წინა

77 ხატია გაბუცია - მოდი, ვიქოხლო...

მხატვრობა

81 ვეჩიკო ზამთარაძე - შემოქმედების გენი (გეგა ქუთათელაძე)

„როგორც ყოველი, სამშობლო, ერთი ქვეყანაზედა!“

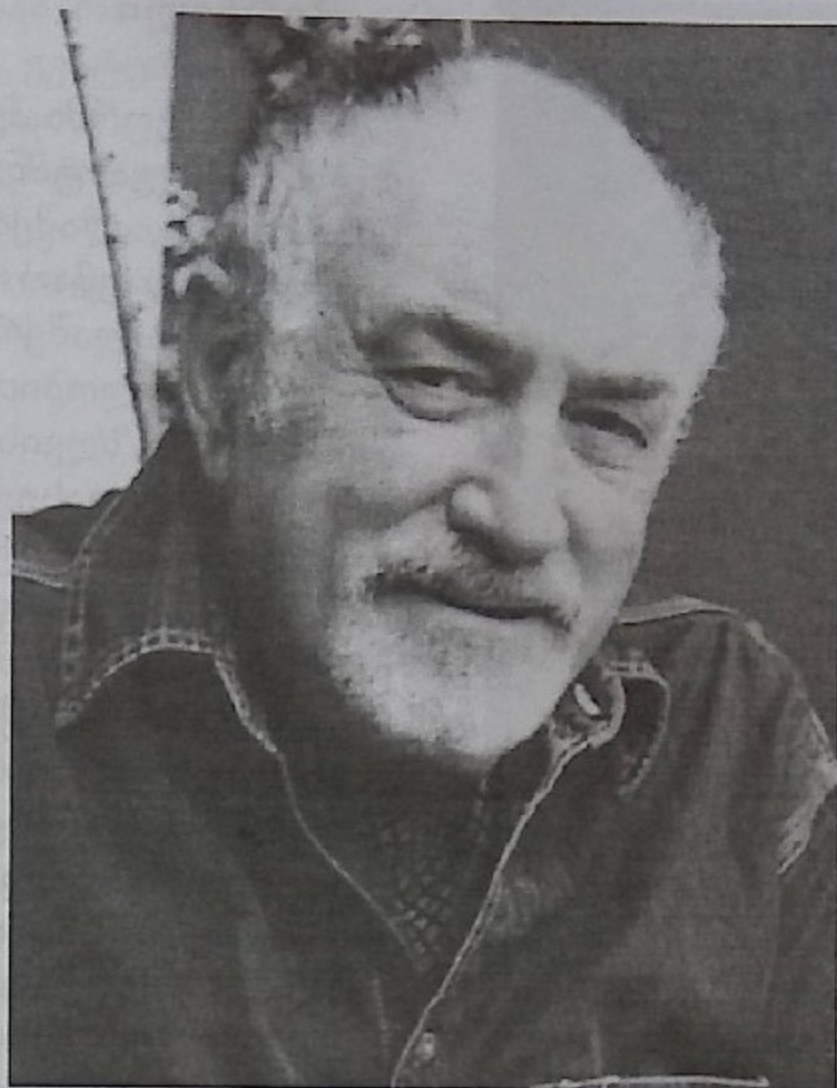
რადიელ ერისთავი

არ შეგეშინდეს საქართველომ!

გერ დაგაჩოქებს
გერა რუსი, გერა ურჯულთ,
ქართლის ქედებო,
ბარბაროსთა გადარუჯულო!
ყველა გორაზე
წინაპართა წმინდა ძვლებია,
კი არ მომკვდარან,
ომით დაღლილთ ჩასძინებიათ...
იბერთ ველები,
როცა გმირთა სისხლს
გერ იშრობენ...
იცოდეთ მაშინ,
ცრემლი სცვივა
დედაღვთისმშობელს...
ყველა საყდართან, მონასტერთან
გალობს ხანძთელი:
არ შეგეშინდეს საქართველომ!
ღმერთით, გასძელი!...

ვაჟა ოთარაშვილი

ჟურნალი „ლიტერატურა და ხელოვნება“ ღრმა
სამძიმარს უცხადებს რუსი აგრესორების
წინააღმდეგ სამამულო ომში დაღუპულთა
ოჯახებს, ახლობლებსა და სრულიად
საქართველოს

ძმაო ვახუშტი, ჭაბუა ვარ, გესალმები!

ძმაო-მეთქი, ცოტასთვის თუა ცნობილი, რომ მართლა ძმები ვართ. ეს მაშინვე ჩაისახა, როდესაც სამმა კეთილშობილმა ქალიშვილმა — ნუსია დილევსკაიამ, ნინო ხარატიშვილმა და მარიამ ნაკაშიძემ ქვაშვეთის ტაძარში ერთსა და იმავე დღეს ჩააბარეს სამ რაინდს — ვახტანგ კოტეტიშვილს, ქრისტეფორე რაჭველიშვილს და ერეკლე ამირეჯიბს თავიანთი მომავალი ოჯახებისა და ნაშვირების ბედ-ილბალი.

მეორედ ჩვენი ძმობა დიდმა ქართველმა, შენმა მამამ ვახტანგმა ჩემი ნათლიობით განამტკიცა, ხოლო საბოლოოდ მაშინ გავხდით ნამდვილი ძმები, როცა ორთავემ ასაკის გამო სხვადასხვა დროს სიცოცხლის მიზნად სამშობლოსთვის სამსახური, თავდადება და იოანე მახარებლის სიბრძნე — „პირველთაგან იყო სიტყვა, სიტყვა იგი იყო ღვთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყვა იგი“ სიცოცხლისა და ღვანლთქმნის დევიზად დავისახეთ.

ეჭ ვახუშტი, ვახუშტი, თვალი არასოდეს მომიშორებია შენი იმ მედგარი, თავგანწირული ბრძოლისგან, რითაც მშვენიერებისა და სიბრძნის ვარაყით შემოვლებული ქართული სიტყვა მიიტანე და ჩადე ჩვენი სულიერების მრავალსაუკუნოვან კიდობანში.

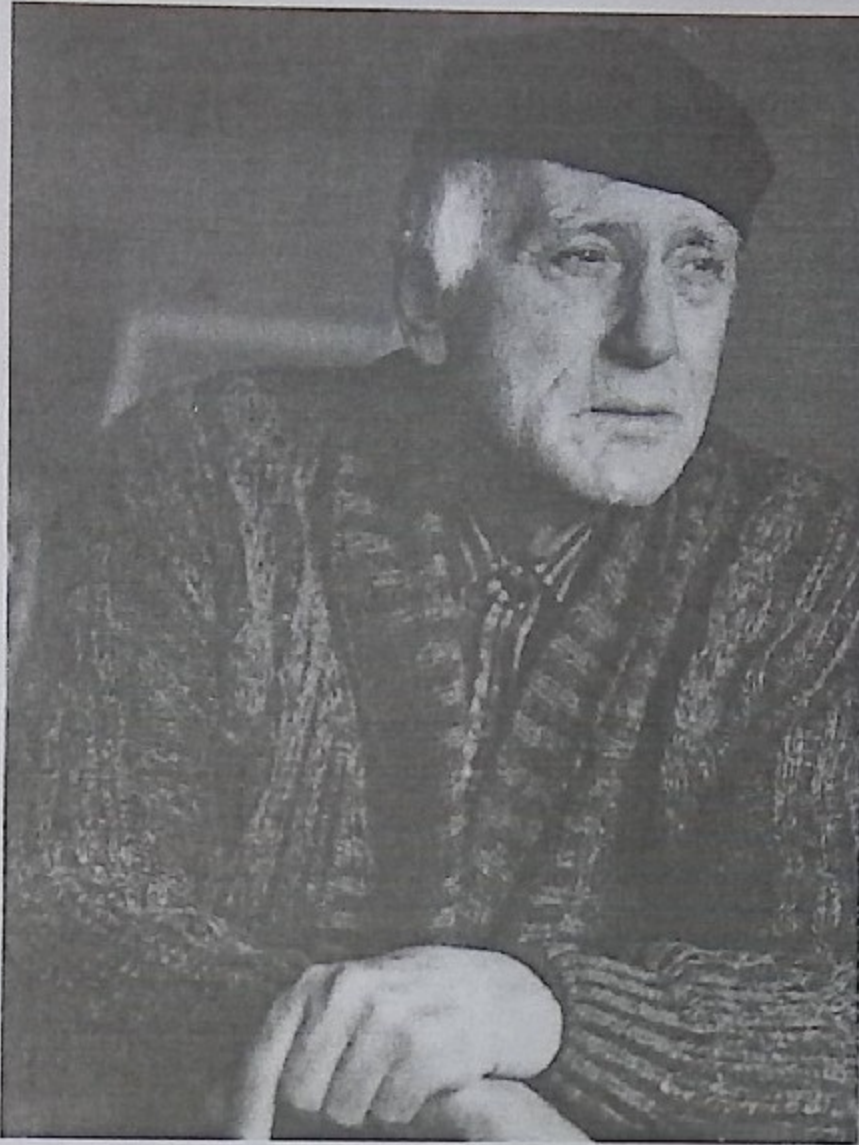
ქართველთა საამაყო შვილო, შენ არ მომკვდარხარ, მხოლოდ გარდაიცვალე და დარჩი უკვდავად, სანამ ერთი ქართველი მაინც ივლის მზისა ქვეშე.

მაპატიე, ვერ გეახელი, ვერ ვემთხვიე შენს ნათელ შუბლს, შენზე თოთხმეტი წლით უფროსი, მიხრწნილი ბერიკაცი ვარ, მუხლი აღარ მემორჩილება.

უკვდავი ხარ, ვახუშტი! გეხვევი და იგივეს ვიქმ, როცა იქ ერთმენეთს კვლავ ვნახავთ. ეს შორი არ არის.

ჭაბუა ამირეჯიბი
თბილის, 08.08.2008.

საქართველოს
ვარლამეხტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ქაბუს
ამირეჯიბი

ვისთან ბჰაჰს საჰე!

მეცხრე ათეულის ბოლო წლებს ვახურდავებ. ამ ხნის მანძილზე საქართველოსთვის თუ რამ მნიშვნელოვან ვითარებას შევესწარი ქართველობას ყოველმათგანზე ვამცნე ჩემი დამოკიდებულება. ვერც ამ ბოლო ხანებში ჩამოყალიბებულ ტრაგიკულ ამბებს გავუჩუმდები, მკითხველს ჩემ აზრს გავუზიარებ, ჩემეულ შეფასებას მოვახსენებ.

ამ წერილის დანიშნულება სათაურად გამოვიტანე და ვგონებ დაყოვნება საჭირო არ არის, პირდაპირ მივხედავ საქმეს, რისთვისაც ჯერ XVII-XVIII საუკუნეების რამდენიმე ეპიზოდს მოვიყვან რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობიდან.

პირველი

იმპერატორმა პეტრე პირველმა ქართლის მეფე ვახტანგ მეექვსე სპარსეთის წინააღმდეგ ლაშქრობაში მოკავშირედ გამოიყენა, საკმაო რაოდენობის არმიით, ქართველთა ლაშქრის მეგზურობითა და თანამებრძოლობით სპარსთა კუთვნილი კასპიის ზღვის სანაპიროები მიარბ-მოარბია, ათასექვსას ოცდაორ წელს ლაშქრობა შეწყვიტა, ჯერ ასტრახანაში გამაგრდა და შემდეგ, ჯარში ქოლერის გავრცელების მომიზეზებით, შინისკენ გასწია; ამან სპარსთაგან ჩვენი ქვეყნის განადგურება, მოსახლეობის ამოწყვეტა მოიტანა და ვინც ყოველივე ამას გადაურჩა, სამშობლოდან გაქცევა არჩია, ძირითადად — რუსეთში. ეს ეპიზოდი ქართველთა მიერ გადატანილ ტრაგედიებიდან უმძიმესთაგანია.

მეორე

ათასშვიდას სამოცდასამ წელს ეკატერინე მეორემ, ადრე სახელმწიფო ლათისთვის სიკვდილმისჯილ ყოფილ გენერალ-მაიორ კურტ გოტლიბ ტოტლებენს სასჯელი ქონების კონფისკაციით შეუცვალა, ათასშვიდას სამოცდარვა-სამოცდაათობმეტი წლების რუსეთოსმალეთის ომის დროს რაზმი ჩააბარა და იმერეთის “დასახმარებლად” გამოგზავნა. ტოტლებენი ათასშვიდას სამოცდაცხრა წელს ერეკლე მეორეს დაუკავშირდა, რუსეთის მოკავშირეობა და სამხედრო დახმარება აღუთქვა, ათასშვიდას სამოცდაათ წელს ქართველებთან ერთად ახალციხეზე გაილაშქრა, მაგრამ იქ ერეკლეს თბილისისკენ გამოექცა ქართლ-კახეთის რუსთათვის დაქვემდებარების მიზნით; ეს განზრახვა ასპინძის ომში ქართველთა გამარჯვებამ ჩაუშალა. მაშინ მან ქსნის, არაგვის ერისთავები და სხვა ქართველი ფეოდალები დაძარცვა და ეს საქმიანობა იმერეთში განაგრძო. ვითომდა იმერეთის მეფის დახმარების მიზნით ფოთთან თურქებს შეება, დამარცხდა, რაზმის ნარჩენები

გენერალ სუხოტინს ჩააბარა და პეტერ-ბურგს დაბრუნდა. იქ, ეკატერინე მეორემ ერთობ მდიდარი ნაძარცვი ძღვნის ფასად ტოტლებენს გენერალ-მაიორის წოდება აღუდგინა, დივიზია ჩააბარა, პოლონეთში გაამწესა, სადაც იგი გარდაიცვალა კიდევ.

მესამე

ათასშვიდას ოთხმოცდასამ წელს რუსეთ-საქართველოს შორის დადებული "გეორგიევსკის ტრაქტატიდან" გამომდინარე, რუსეთს, როგორც მოკავშირეს, ჩვენი ქვეყანა არამარტო მტრის შემოსევებისგან ჩვენთან ერთად უნდა დაეცვა, არამედ სპარსთა და თურქთაგან ადრე მიტაცებული მიწების დაბრუნებაც უნდა განეხორციელებინა. ტრაქტატის ეს მუხლი მხოლოდ ახალციხისა და ახალქალაქის რეგიონებს შეეხო, რუსებმა აქ სამხრეთული ლაშქრობებისთვის საჭირო პლაცდარმი გაინაღდეს, ხოლო ათასშვიდას ოთხმოცდათხუთმეტი წლის ალა მაჰმად ხანის შემოსევაზე რაიმე რეაგირება საერთოდ არ გაუმყლავნებიათ. შედეგად-კრწანისის ომში განცდილი მარცხი, სპარსთაგან აკლებულ-ამოწყვეტილი ქართლ-კახეთი და ერეკლეს გარდაცვალების შემდეგ ათასრვაას პირველ წელს ალექსანდრე პირველის მიერ ანექსირებული რუსეთის იმპერიის ნაწილად გადაქცეული მეთვრამეტე საუკუნის მთელი საქართველო.

რა დღეშიც ჩაგვყარეს რუსებმა ამის კალენდარი შემდეგნაირია — ათასრვაას ოცდათორმეტი წლის შეთქმულების მონაწილეთა, გლეხთა 1804, 1810, 1812, 1819, 1841, 1856, 1875-76, 1878 წლების აჯანყებების ჩახშობა და მონაწილეთა უმრავლესობის განადგურება.

როგორც ყოველთვის, ქართველმა ხალხმა ამ უბედურებასაც მწარე იუმორით გასცა პასუხი. ვილაც რუსი სალდათები ქართველ ფეიქარს სახელოსნოში შეუვარდნენ და ფული რომ ვერ გამოსძალეს მოწყობილობა დაუღვენეს. ამან სიმღერა შეთხზა — "ვაი, შენ ჩემო საფეიქრო, მასტიკო და მასრა-მაქო, მე იმისი დედა რა ვთქვი, ვინც პირველში რუსი აქო".

მეოთხე

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში კაცობრიობას თავს დაატყდა ახალი ჭირი — მარქსიზმის კომუნისტური იდეის გავრცელება, რუსეთსა და ევროპაში სწავლა-მიღებული ქართველების ერთმა ნაწილმა ამ მოძღვრების საქართველოში გავრცელება განახორციელა, რასაც ქართველ ერში იდეოლოგიური განხეთქილება და აქედან გამომდინარე მსხვერპლი მოჰყვა. ეროვნულად მოაზროვნე ქართველობა უმცირესობაში აღმოჩნდა. მრავალმა ქართველმა ციხეებსა და ციმბირში დალია სული.

რუსთა თვითმპყრობელობის ჯალათურმა სულმა მეოცე საუკუნის დასაწყისშივე გაინავარდა. არავინ იცის ათასცხრას ხუთი-ჩვიდმეტი წლის მონაკვეთში რამდენი ქართველი მოსპეს უანდარმებმა. ათასცხრას ოცდაერთ წელს რუსებმა დამოუკიდებლობა წაგვართვეს. მას მერე, ათას ცხრას ორმოც წლამდე, ქართველი ერი რუსეთის ქართველი ლაქიების აქტიური დახმარებით განუწყვეტელ რეპრესიებს განიცდიდა. მარტო ათასცხრას ოცდაჩვიდმეტ-ოცდათვრამეტ წლებში სამასორმოცდაათი ათასი ადამიანი გადასახლებულ-დახვრეტილთა სახით დაკარგა ქართველმა ერმა, ხოლო რუსების კომუნისტური იმპერიის გადარჩენას კიდევ ოთხასი ათასი ქართველი შეეწირა მეორე მსოფლიო ომში.

Sapientia sat — გონიერისთვის საკმარისია! რუსების საქართველოში შემოყვანას მხოლოდ ის საჭიროება განაპირობებდა, რომ ქართველი ერის სარწმუნოებრივი სამხრეთელი მტრების ალაგმვა ნაწილობრივ მაინც განხორციელდებოდა. თუმცა, ჩვენმა წინაპრებმა მშვენივრად იცოდნენ, რომ რუსეთის იმპერიას თავისი ინტერესები ჰქონდა — სამხრეთული ლაშქრობებისთვის პლაცდარმის შექმნა და არა ერთმორწმუნეთა მიმართ გულმონყალება, ან მათი მფარველობა. რუსების პლაცდარმი, რა თქმა უნდა, ქართველთაგან ადრე წართმეული მიწების შემოერთებასაც გულისხმობდა და,

ადრე თუ გვიან, დამოუკიდებელი საქართველოს გამთლიანებაც მოხერხდებოდა. ეს ორმხრივი ინტერესი ედო საფუძვლად რუსებთან ურთიერთობას, რაც, სამწუხაროდ, ლალატისა და ორპირობის რუსულ ნიმუშად გამომჟღავნდა. დროთა ვითარებაში გამოაშკარავდა, რომ რუსების მიზანი კავკასიური გზაჯვარედინიდან ქართველთა აყრა და რუსებით დასახლება იყო. ეს საშიშროება რუსების შემოსვლასთან ერთად დაისახა და დღემდეც არსებობს.

ხრუშჩოვის მიერ განსვენებული მამობილის გალანძღვისა და კრემლის უფლებამოსილების ხელში ჩაგდებაიდან დასახლოებით ერთი წლისთავზე საქართველოს კომუნისტთა ბელადმა — ვასილ მუჟანაძემ ახალგაზრდა ქართველ მწერალთა და ხელოვანთა შეკრება მოაწყო ბორჯომში, სადაც გვაცნობა, რომ თუ რუსების იმპერიის ლანძღვასა და ზოგ შემთხვევაში სანინააღმდეგო ქმედებასაც არ დავიშლიდით, ხრუშჩოვი ქართველებს რუსეთის რომელიმე ნაწილში გადაგვასახლებდა და ჩვენს მიწა-წყალს სოციალიზმის ერთგული რუსებით დასახლებდა. ნათქვამის დამაჯერებლობისთვის ცნობილ კრიტიკოსსა და პუბლიცისტს, გურამ ასათიანს, რალაც პუბლიკაციისთვის მუჟანაძემ “დვურუშნიკი” საჯაროდ უწოდა და ხრუშჩოვის მუქარაც გაიმეორა.

ამ გაფრთხილებამ აუდიტორიაზე ხრუშჩოვ-მუჟანაძისთვის სასურველი შთაბეჭდილება ვერ მოახდინა, რადგან გადასახლების მუქარები სტალინის სიკვდილისთანავე გაისმა, ახალი არა იყო რა. პირადად მე მაშინვე გამახსენდა თბილისში მცხოვრებ დეკაბრისტთაგან პეტერბურგში მიწერილი შეხედულება, რომ თანამებრძოლთა განზრახვა-საქართველოდან ქართველთა გადასახლება, დეკაბრისტების მიერ ხელისუფლების დაუფლებისთანავე უნდა განხორციელებულიყო, რაც იმპერიას სამოთხის ნაწილს შესძენდა და პლაცდარმის საიმედოებასაც უზრუნველჰყოფდა. ამის ნაკითხვამ დამაინტერესა, დეკაბრისტებზე არსებულ სხვა მასალასაც გავეცანი და დავრწმუნდი, რომ ქართველი

ერის თავის მიწა-წყალზე განდევნის გეგმა რუსების მიერ იმთავითვე იყო შემუშავებული. დღეს ამ განზრახვის ახდელი განაცხადით, საქართველოს ოკუპაციით, მათ კიდევ ერთხელ დაუდასტურეს მსოფლიოს თავისი ვანდალიზმი. ვის როგორ ჰგონია, რისთვის ანგრევენ საცხოვრებელ ფართს, რა მიზნით ახდენენ მცხოვრებთა გამოყრას ბინებიდან ცის ქვეშ, რისთვის იყენებენ ნადგურისცემის მათი მამაპაპეული ხერხების იმ კომპლექსს, რომლის ერთადერთი მიზანია მივატოვოთ მრავალათასწლეული ნამოსახლარი და სამშობლოდან გაქცევით გადავარჩინოთ საკუთარი და ნაშინერთა სიცოცხლე?.. მკითხველს რუსების სისხლისსამართლის დანაშაულთა ჩამოთვლით თავს აღარ შევაბეზრებ, ამას ინფორმაციის წყაროები საკმარისად აშუქებენ, გარდა ერთი საკვირველი გამონაკლისისა — ხალხს არაფერს ეუბნებიან რუსების ნამდვილი მიზნის შესახებ და არც სახელმწიფოს ხელმძღვანელები ამახვილებენ ყურადღებას ამ განზრახვის გამო. დავაკვირდეთ რუსებთან ურთიერთობის ისტორიას და სიმართლეს მივაგნებთ.

ორიოდ სიტყვა იმაზეც უნდა ითქვას, თუ ვისი ხელმძღვანელობით სრულდება ჩვენს მიმართ დაწყებული გენოციდი.

დღევანდელივით მახსოვს ელცინმა პუტინი ლამის ყურით რომ შემოათრია ტელევიზიითა და მედიით ავსებულ აუდიტორიაში. მაშინვე თვალში მეცა პუტინის “ყოჩალი” ნაბიჯი და დაუოკებელი სურვილი სრულყოფილ ორგანიზმად წარმდგარიყო ასეულ მილიონიან მაყურებლის წინაშე. შემდგომში გამოირკვა, რომ მას ჭიდაობის ილეთებიც ჰქონია შესწავლილი.

ყოჩაღად სიარულის მანერა ტანმორჩილ, სუსტი აღნაგობის ადამიანთა ერთი, მცირე ნაწილის თვისებაა. ასეთნი არც ჯალათობას ეუცხოებიან და საზოგადოებაში საპატიო ადგილის მოსაპოვებლად საკუთარი ძლევამოსილების სხვათა მიერ აღიარებისთვის “ყველაფერს კისრულობენ”. არ ვიცი, შევძელი თუ ვერა ჯალათ პუტინის მიახლოებით დახასიათება, მაგრამ ის კი ნამდვილია,

რომ იგი ქართველი ერის ისტორიაში უმძვინვარესი დამპყრობლის სახელს გაინაღდებს, მიუხედავად იმისა, რომ თავისი ჯალათი წინაპრების ხელოვნებაში ახალი ვერაფერი შეიტანა იმის მეტი, რომ მან, პირველმა გამოიყენა რუსული პასპორტი, როგორც სამხედრო ექსპანსიის "იარაღი". ახლა ეს ხერხი სამეგრელოშიც გამოიყენება რუსთა მიერ.

მართალია, მიუხედავად არაერთგზის ხმამაღალი განცხადებებისა ცივილიზებული მსოფლიო რუსების ბოროტმოქმედებისგან ქართველი ერის გადარჩენასა და ჩვენი ტერიტორიული მთლიანობის იდეას "საფლავში ვერ ჩაჰყვება", რადგან რუსებს მსოფლიო ბატონობა აქვთ განზრახული, ბირთვულ ომსაც კი არ დაერიდებიან. და, მიუხედავად ამისა, ქართველი ერი იცოცხლებს, როგორც მან თავისი ტრაგიკული ისტორიის მანძილზე არაერთხელ დაამტკიცა.

ახლა ხან მაცნობეს, საქართველოში ისეთი ადამიანებიც გაჩენილან, ვინც დაახლოებით ასეთ იდეას ავითარებს, — რუსები? იყვნენ, მერე და რა? ორასი წელიწადი აქ ბრძანდებოდნენ, რა ფეხები მოგვჭამეს? მათი აქ ყოფნა სჯობს, თუ იმ ერთგანი გავხდეთ, ვინც სტალინმა მოსწყვიტა თავის მიწა-წყალს და ზოგი მთლიანად განადგურდა, ზოგისგან კი, როგორც იტყვიან "ნალრლენებილა" დარჩა...

ვერ ვიტყვი, გაიცნობიერა თუ არა დღევანდელმა მსოფლიომ რუსები რომ გლობალური შანტაჟის ხერხს დაადგნენ და ბირთვულ ომსაც კი არ დაერიდებიან, — როგორც ზემოთ ვთქვი, — მიუხედავად იმისა, რომ ორმხრივ ბირთვულ პირისპირობას მსოფლიო რადიაცია მოჰყვება და ყველასთან ერთად რუსი ერიც განადგურება. ეგ არის, რუსები ქვეცნობიერად გრძნობენ საკუთარი იმპერიის აღსასრულის გარდუვალობას და ყოველი მათი ქმედება სიკვდილის წინა კონვულსიაა.

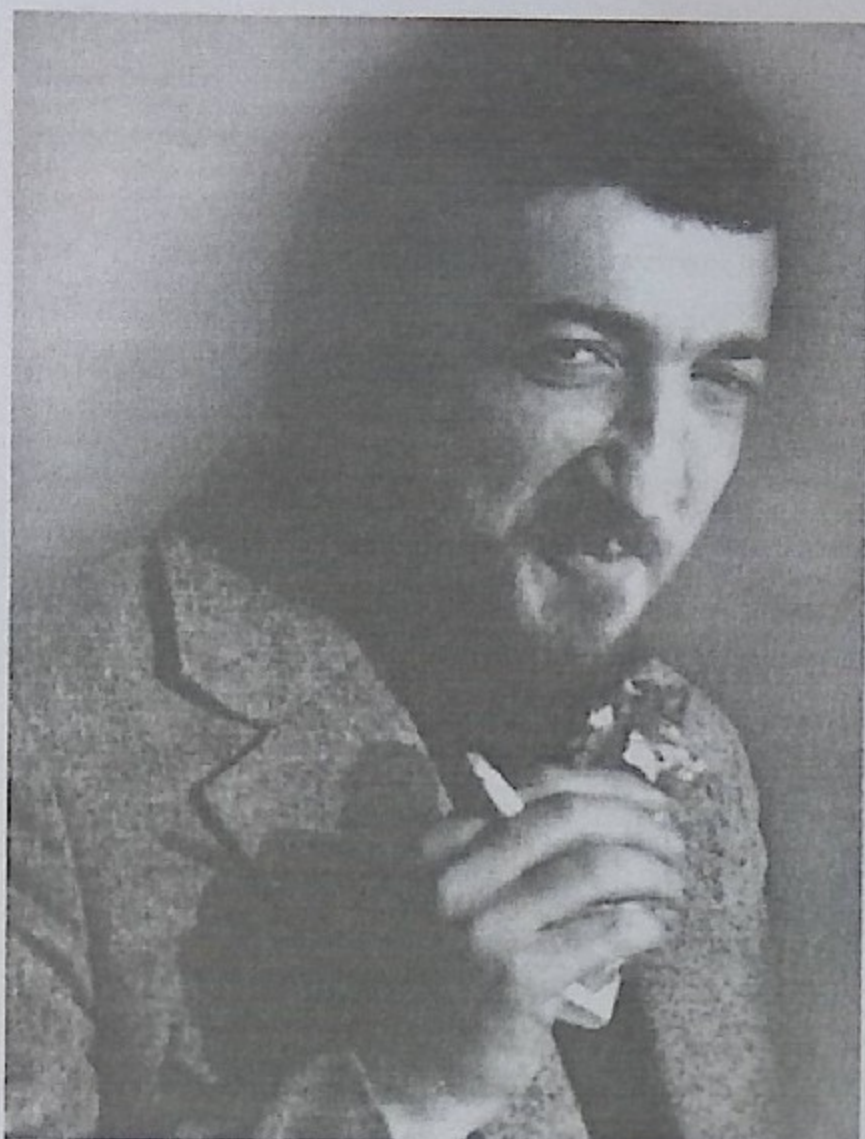
რაც შეეხება რუსების სისხლისმსმელ იმპერიას, ამის გამო ჯერ კიდევ გასული საუკუნის სამოციან წლებში პრესაში გავახმაურე კანონზომიერება, რომ კაცობრიობის ისტორიაში ვერცერთმა იმპერი-

ამ ექვსას წელზე მეტ ხანს ვერ იარსება, გარდა ბერძნებისამ და ეს იმის წყალობით მოხდა, რომ ბიზანტია დარჩენილი მსოფლიოსთვის მისაღები იდეოლოგიის ემისიონერი გახლდათ. ლენინმა და დასმა მისმა, როგორც სჩანს, ეს კანონზომიერება გაითვალისწინეს, რუსეთის სახენაცვალი იმპერიის დაარსებისთვის გამოიყენეს; მაგრამ, დროთა ვითარებამ ცხადჰყო, რომ, ქრისტიანულის საპირისპიროდ, კომუნისტური იდეოლოგია ძალადობაზეა აგებული.

იმ პუბლიკაციაში რუსეთის კომუნისტურ იმპერიას არსებობის კიდევ ოცდახუთი წელი "ვუნინასწარმეტყველე". შევცდი, იგი თხუთმეტიოდე წლის შემდეგ დაიშალა. ეგ არის, საშველი კაპიტალისტური იმპერიის სახით გამოჩნდა, იმპერიამ ე.წ. დსთ-ს სახით განაგრძო არსებობა, მაგრამ იგი ისტორიით დადასტურებულ კანონზომიერებას ვერსაით გაექცევა, რადგან საფუძვლად ჩეკიზმი, ბოროტება უდევს და დასაშლელად არის განწირული. თხუთმეტი, ოც წელიწადში მოელება ბოლო კაცობრიობის ისტორიაში უსაძაგლეს იმპერიას.

ნუ მოვიტყუებთ საკუთარ თავს, საქართველო ოკუპირებულია და უარესის მოლოდინშია და მაინც, უნდა შევინარჩუნოთ სიცოცხლე. ამას მოთმინება, გონიერება და მკვიდრად დგომა სჭირდება.

მხნედ და ჭკუით ქართველებო! დავუმტკიცოთ კაცობრიობას: ჩვენ, მართალია ობოლი, მაგრამ მარადისი ერი ვართ!

ბასილი
ბასილიძე

პოეტის შესახებ

იყო პოეტი, როგორც სურდა ისე იცხოვრა,
მეტს არ ეძებდა, არც ნაკლებზე იყო
თანახმა.
ინანიებდა რაც შეეძლო, ცოდვებს იხოცდა,
და რას ენია, ან რა სურდა — უწყის ალაჰმა.
დაფარფატებდა, როგორც ერთი ვინმე
ყორანი,
ბუნნარაობდა, როგორც ვინმე — უცხო
მარტორქა,
ჰქონდა იარა, მაგრამ ისიც ნადიდგორალი,
და ამიტომაც მუხთალ ჟამმა ვერ დააჩოქა.
წერდა ლექსებს და — სხვათაშორის —
ასე ეგონა —
მთლად უსქმოდაც არა ვარო დინგი დუნია,
რაც ჟამ ხდებოდა, ბევრი რამე არ მოეწონა,
რაც ჟამ რჩებოდა, არც აღარა დაუნუნია.
დრო კი მიხტოდა ვით ეზოში ბეცი ბოცვერი,
რათა და რატომ — თავში აზრად არც კი
მოსვლია,
გზას მიკვალავდა ხან ჭაობში ლელთა
მოცელით,

ხანაც პარკეტზე აცეკვებდა პოლკას
ფროსიას.
ზაფხულში ღუმელს ეფიცებოდა არყის
ბოკალით,
ზამთარში ნაყინს მიირთმევდა წელს-ზე
შიშველი,
ნაბახუსევზე ჩაესმოდა: მიდი... მოკალი...
და ღმერთს ჩურჩულთ ევედრებოდა: შენ
თუ მიშველი.
ვა ბანკს იძახდა ნამდაუნუმ შორის
შულერთა
და მათხოვრებთან შხამსა სვამდა ლამის
დილამდე,
ვალადა ჰქონდა მართლის გეში, როგორც
ომერტა,
ორმხრივი სევდა გულს უჭერდა, როგორც
გირაგი
არც მინის იყო და არც ცისა, როგორც
აღნიშნა
წერეთელმა და ბოლო-ბოლო თვითონაც
მიხვდა —
რამდენი რამე შეეშალა ფუჭ იაღლიშად —
მიხვდა და ყველა კონტაქტები გათიშა
რიხთან.
თავჩალუნული დასცქეროდა ტყვიისფერ
ასფალტს,
თავოჩემოო — ღიღინებდა გულარხეინად —
ნარჩევ სიტყვებით ადევნებდა გასაცდელს
ლაზათს:
გმადლობთო გენავ-შენ მიქციე შარი ხეირად.
რა ედო გულში, ხშირად თავად ვერა
ხვდებოდა —
აფაციცებდა მაცილების ყალბი გრაცია,
და როგორც სტრიქონს, გამკრთალ ხალისს
თავს ევლებოდა
რათა ძირშივე აღმოეფხვრა პროფანაცია
და არ ეგონა მოკვდებოდა — თურმე
კვდებოდა,
იმის გარეშე აერჩია ილბალს მიზანი,
თუმცა უმეცარს კვლავ ჯიუტად
ესიზმრებოდა
სივრცე უმიჯნო და ბჭეკარნი სამოთხისანი.
იყო ხიზანი, მაგრამ თავი სახლში ეგონა,
ყველა შეცდომა, მასპინძლურად თავად
ეტკინა,
თვითოეულ-ყველას უსაზმანოდ
გადაჰგებოდა,
რადგან სხვაგვარი ყოფა ვერც კი
წარმოედგინა.
ჯიუტი იყო, თავქეიფა — როგორ არ იყო,
ღვინის ჩარეჭი სულ თან ჰქონდა როცა
ტყუოდა,
ნისლიან მზერით დაუბღვერდა ხშირად
ბარიგებს

და ნისიადაც წაიღებდა რაც კი უნდოდა.
დაბანცალებდა დალალული თავსხმა-

ლეგმაში,
და ბარში ბარმენს შეუღრენდა: ასი
დამისხი...

ჰარმონიაში იჭრებოდა ჯახის დემარშით —
თავისებურად ისიც იყო იგორ სტრაჟინსკი.
წამონვებოდა ფრიალოს პირ ვითარცა პანი,
თუმცა გადაჩეხილს დაჟეჟილი ჰქონდა

ფერდები,
იმეორებდა მოგუდული, ჯიუტი ბანით:
— დიახ. მოვკვდები. მაგრამ მაინც არ
დავბერდები.

არა გააჩნდა, მაგრამ განა თუ მათხოვროდა,
თუ რამ ახარა — გაზაფხულის ლურჯმა
ბალახმა...

იყო პოეტი, როგორც სურდა ისე იცხოვრა,
მეტს არ ეძებდა, არც ნაკლებზე იყო
თანახმა.

რთველი

რთველი დაიწყო — ალი ქობ ეცა,
გოდორ ყურ უწნავს — ყურძნის პატრონი.
ღვინო იქნება — ლხენა მოგვეცეს —
პურმარილებიც საბელადონი.
წალმი ნაკვერჩხალ მწვადი შიშხინებს,
აზრი არა აქვს სხვა ყველაფერსა
და დიონისე აშლის იშკილებს,
ჩაანმენდინებს ხახას საფერავს.
მზერა ერვევა ზეცის მოღრეცვას —
უკვე ითვრები სუფრის გამძლოლო —
რთველი დაიწყო. ალი ქობ ეცა...
ვინც ვერ მოესწრო, ღმერთმა აცხონო

მთავარი ლეგენდა

ვის რა აგიჟებს: გუშინ შემხვდა ერთი
ნაცნობი
და გატაცებით აგინებდა სულით ფაქიზებს —
სისუფთავეო არ არისო მარტო კაცობა,
ამ ცხოვრებასო ანარეკლი უნდა სარკისებრ.
მე გამეცინა... ჩემო ძმაო, ჩემებრ ცოდვილო,
ერთი მითხარი სიკვდილის წინ თუ რას
აპირებ —

ჭკუაზე ყოფნა აღარ არის უკვე ადვილი —
ფიქრი აწყდება უაზრობის მჩქეფარ
ნაპირებს —

მაგრამ ვინ იცის, ეს ტინგიცი მახა-მაია,
რომლის სიზმარში ვის ყოფას და დედას
ატირებს,

რომელს მოუტანს ზედაშეთი სავსე ფიალას,
რომელს შვილივით მოვლილ ვენახს
გააკაფინებს...

თქვი აღსარება, ეზიარე, ვინძლო შეგენდოს,

იქნებ აზრები შეგიცვალოს მადლმა წამიერ,
იქნებ შენც გაჰყვე სიყვარულის მთავარ
ლეგენდას
და შეიყვარო ის ვინც გძულდა...
მრავალჟამიერ.

ელეგია

ქუჩაში არავინ არ არის, უბანში არავინ არ
არის,
ქალაქშიც არავინ არ არის — სიცარიელე
სუფევს.
ან რას იპოვი — რას არა, რჩები იმედის ამ
არა,
ანუ ოცნების ამარა და ახდენას სთხოვს
უფალს.
ვეღარ ნახავო მეგობარს — სამძიძარს
მითვლის ჰეკუბა:
მოთმინება არ გეყოფა — მოლოდინს არ აქვს
აზრი...

საქართველოში თითქოს და ისევ გრძელდება
ლეკობა,
ისევ ქართველნი გამხდარან ხარკნი
ჯანდაბის ბაზრის.
და ისევ დასტურ მარტო ხარ, მარტოდ
შობილი მარტოდენ,
ძლივს გახსენდება წარსულის დღეები
როგორ გარბოდნენ,
გარნა-ლა ცრემლით მომდგარით — ჩუმად
რომ უპეს ადნება —
სიმარტოვეში წარსულის წამებაც
მოგენატრება...
წუთისოფელიც წამია, მაგრამ რა კარგი
რამეა —
ის მთვარიანი ღამეც ხომ, ღამის მზიანი
ღამეა...
ჟამთასვლის ნატისუსალი საუკუნეთა
ყროლია.

- მიმინო გვყავდა?..
- გაფრინდა...
- ჩათვალე: არ გყოლია.

ეჰ... სასაფლაო მომინდა —
სასაფლაოზე მკვდრებია.
ნეტავ ვინ იტყვის ამქვეყნად:
დარდი არ გამკარებია
მივდივარ მიტომ მინდობით —
იქ ხომ სანთლებსაც ანთებენ —
იმათთან ყოფნა მინდება —
მკვდრები არ მიღალატებენ.

კლიპი

როცა გადაქრა ცის ტატნობზე ფთილა
ფოფინა,

ვიღაცამ ნიშას მზეში ქედი გააოფლინა,
შრომობდა კაცი, მაგრამ შრომას აზრი არ
ჰქონდა —

კლიპი ყოფილა ეს ცხოვრება. კლიპი ყოფილა.
უსამშობლოთა ფესტივალი როცა აგორდა,
ფასი დაეცა მშობლიური ქვეყნის მთაგორთა,
პედოფილები გაიშხვართენ წითელ

ლორფინად —

კლიპი ყოფილა ყველაფერი კლიპი ყოფილა.
ადრე რაც იყო იმის მაღლი უარყოფილა
და ცა ფირუზი მკვლელთა თოფით

გამოთოფილა,

რალაც საზარი ჯიში მოდის უბარაქოთა —
კლიპი ყოფილა, განსაცდელიც კლიპი

ყოფილა.

ლამის რომ კაცი მიუღიათ კაცებს დობილათ,
ტერორისტები ბავშვებს ხოცენ დედიშობილა
ხო და მაგათი იყოს წილი ცოდვის დოვლათის —
ალაჰ აკბარ და ფანატიზმიც კლიპი ყოფილა.
ალაჰ აკბარ და შენი ჯიშიც თურმე ინშალა —
წინასწარმეტყველის ხმა თუ სისხლში

ამონობილა,

თუ მაღლი გინდა მართლის გეში ვინ
დაგიშალა —

კაცი მართალი არასოდეს არ დაგმობილა.
დათვს ვინაც თათი თაფლის ჯამში

ჩააყოფინა —

სულით მეძავი გვევლინება ახლა დოფინად:
სატახტო ქალაქს მერად ჯდება ყუმი

სოფლელი —

წუთისოფელი სასაცილო კლიპი ყოფილა.
კლიპი ყოფილა ან უფრორე ბლეფი ყოფილა —
ჭეშმარიტება მონასავით წამოჩოქილა —
კაცების ყურზე საყურე და თავზე ჩიხტები
ქოსა ევნუხის — რეალობის — კლიპი

ყოფილა.

ირიბი იღბალი

ვუყურებ ზეცის მოღუმულ გრიმასს —
თითქოს მძალე რამ დაუღეჭია,
ვენევი ძალუმ, სიგარეტ „პრიმას“ —
მახრჩობელას და ფილტვებგლეჯიას.
მთის ბერიკები იცვლიან გრიმებს,
მიზანსცენებსაც ალბათ შესცვლიან,
სპექტაკლი მიდის — ბუტაფორიის
ჟამს საღებავი აუქერცლია.

იღბალი თმენის აღვირებს ჭიმავს,
არ ყოფილიყო სულაც — ერჩია,
მაგრამ რას ნიშნავს მოკვდავის ჯიბრი,
როს ყველაფერი უფლის ხელშია.

და უცნაური ჟრიალი ისმის
ულელტეხილზე — ქედის ილლიას —
და ვინც კი უსმენს მოღრეცილ კისრით,
ეყურებოდეს ირიმ იღბლიანს:
სიმებიანი ორკესტრის სიმნი,
თითქოს ბგერებთან ერთად მიჰქრიან...
სიკვდილის შემდეგ მიიღებ იმას,
რაც სიცოცხლეში არც გიფიქრია.

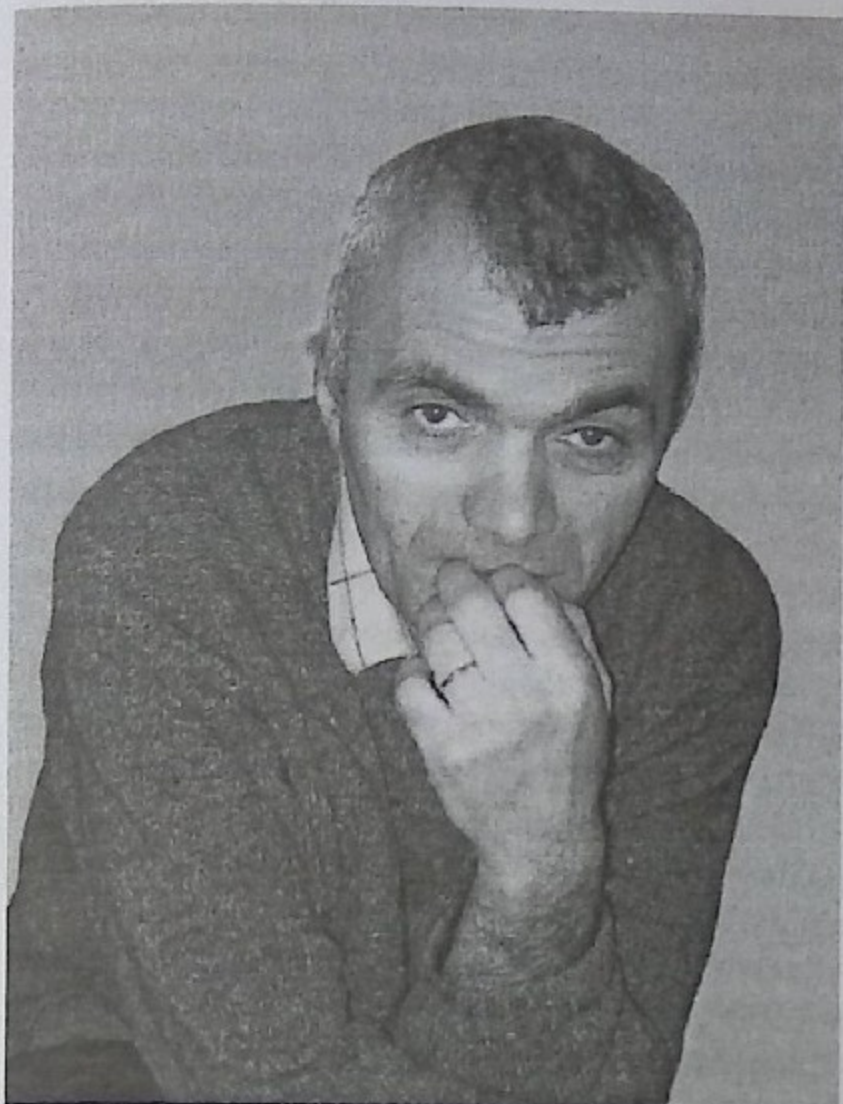
იძულეზა

კუთხურ აქცენტით, ხელში კითხვარით
და ბრიყვულ მზერით მთვალავს მონყენა —
რა ბედენაა, ერთი მითხარით
თავიდან ბედის გადამონმება.
ერთი მითხარით ვინ პირველია —
მე რომ ვიყავ და ის კი არ იყო —
ვერ ვიშორებ და საფიქრალია,
თუმც სჯობს შეხვედრა არც შემდგარიყო.
აღარ მოსწყინდა დაჭერობანა —
ექსპერიმენტით ალბათ ერთობა.
განა ეთქმის, რომ მეგობრობაა
იძულებითი ურთიერთობა.
ირგვლივ საზღვარი შემოვიხაზე —
მაინც არ ამცდა თარსის მარნუხი —
ამიტომ დასმულ ყოველ კითხვაზე
იძულებითი არის პასუხი.

შემოდგომა

როგორ გაფითრდა ქედი ნისლში, როგორ
დაბერდა —
გახედე: ტყეშიც დანყებულა ფერთა ანშლაგი —
ჟანგი მოედოთ ცხენის ნაბლებს და
კაკლებსაც ოხრად მოედოთ ჟანგი.
ფლატესთან, ვიცი, ხე არის ერთი
ძლიერ ყვითელი ან ოქროს ფერი —
არ ვიცი მურყანია თუ ვერხვი —
მართლა არ ვიცი...

ნარინჯისფერიც გამოკრთა მკვეთრი
და სისხლისფერიც ეტყობათ ფოთლებს
და ფერნაცვალნი იალღუნები
ალაზნის ბურში გასაოცრად იცრიცებიან —
თითქოს სეზონს შენდობას სთხოვენ...
ფლატესთან, ვიცი, ხე არის ერთი —
ვერ შეედრება ბაჯალლო ფერში —
ერთი ფოთოლის მონყვეტაც არ
მიკადრებია,
უბრალოდ ჩუმად დავუდექ გვერდში.

ნიკოლოზ

ლუქაძე

**პატარა
ადამიანი**

მეორე ნაწილი

პატარა ადამიანი ძალზე დაილალა... და მოტყდა! თავი დახარა — რამდენიმე წამი კიდევ უნდა გაეძლო იმისთვის, რაც თავს დაატყდა და მერე ფრთხილად გაძურწულიყო ოთახიდან “ჯანდაბისაკენ!” “შეყვარებულს”, რა თქმა უნდა, ველარ ესროდა მზერას და მასზე ფიქრისთვისაც რომ დაეღწია თავი, რამდენადაც გამოუვიდა, ყურადღება სხვა თანამშრომლებისაკენ გადაიტანა. გადაიტანა და მაშინვე თვალში ეცა ერთი აქტიური ქალი, რომელიც ხმამაღლა უამბობდა დანარჩენებს რომელიღაც ახალი ტელე-

სერიალის შინაარსს, ტელევიზიას ჯერაც რომ არ გაეშვა ეთერში და ამ ქალბატონს, როგორც გამონაკლისს, საშუალება მისცემოდა, ორმოცდაათამდე სერია პირატული გზით მოპოვებული ვიდეოკასეტების მეშვეობით ეხილა. ძალზე საინტერესო ტელესერიალი ყოფილა! სხვათა შორის, პატარა ადამიანსაც უყვარდა მძაფრსიუჟეტური ტელესერიალები, მაგრამ ახალი სერიალის ზეპირად ხილვის თავი ახლა ნამდვილად არ ჰქონდა, მით უმეტეს, რომ ფილმში თვითმკვლელობაზეც ყოფილა რალაც-რალაცები და ამაზე კიდევ რალაც ახლის გაგებას ვეღარ აიტანდა. როგორც იცოდა, თვითმკვლელს კარგი დღე არ უწერია იმ ქვეყნად — პირდაპირ ჯოჯოხეთში მიექანებაო! უზენაესის ბრძანებით ადამიანს არა ჰქონია ასეთი ნაბიჯის გადადგმის უფლება!

წამით განვლილი ცხოვრება გაახსენდა, ზოგიერთი შემთხვევა და ისე, უზენაესის წინააღმდეგ წასვლა რომ არც უფიქრია, თვითმკვლელს თანაუგრძნო. თუმცა მაშინვე მიხვდა, რაც ჩაიდინა და თითქოს პატიება ითხოვაო, სხვა თემაზე გადაიტანა ფიქრი. ამასობაში ტელესერიალის სიუჟეტში სიკვდილი სიცოცხლემ შეცვალა და ამ გარემოებამ პატარა ადამიანს კიდევ უფრო გაუადვილა ფიქრი. მართალია, არც ეს „სხვა თემა“ იყო მთლად დალაგებული, მაგრამ პატარა ადამიანი ახლა უკეთესს ვერც ვერაფერს ინატრებდა. იგი ოთახის დასატოვებელი გეგმის დამუშავებას შეუდგა — რამდენიმე წამი გავიდა მას მერე, რაც ტახტზე წამომჯდარიყო. მისთვის ყურადღება არავის მიუქცევია. მაშ, ნელ-ნელა შეუძლია წამოდგეს და გასასვლელისაკენ წავიდეს. მთავარია, ნელი ნაბიჯით იაროს, მის შინაგან დაძაბულობასა და ნერვიულობას რომ არ გაესვას ხაზი... ჰო, ყველაფერი მშვიდად, სასურველია, ღიმილითაც კი გავაკეთოო, შეახსენა თავს და ფრთხილად წამოდგა. თვალი ოთახს მოავლო, მზერა თითქოს ოთახში მყოფებისკენ ჰქონდა მიმართული, სინამდვილეში, არც ერთისთვის არ შეუხედავს — ეშინოდა! ერთი-ორი ფრთხილი ნაბიჯი, კიდევ და კიდევ და კარსაც მიაღწია, ფრთხილად გამოალო და მგონი, გასვლისას თავშეკავებამ უღალატა — სწრაფად გახტა ღია კარში, თანაც ოთახში მყოფებისთვის გასვლის წინ მადლიერების ნიშნად არაფერი უთქვამს და კარიც ზომაზე მეტად მიიჯახუნა.

დერეფანს, რომელსაც პატარა ადამიანი მიუყვებოდა, ორივე მხრიდან კარების მწკრივი მიუყვებოდა — ზოგი დახურული იყო, ზოგი ღია. ხალხი მრავლად ირეოდა დერეფანში. შესაძლოა, მათგან ბევრმა იცოდა პატარა ადამიანის ეპილეფსიური შეტევის შესახებ და ახლა ცნობისმოყვარედ აკვირდებოდნენ, მაგრამ მა-

თი ცნობისმოყვარეობა პატარა ადამიანისათვის უკვე სულერთი იყო — ვიღას უნდა ენახა ასე დაბეჩავებული იმაზე მეტს, ვინც უკვე ნახა? დიახ, იმ მბეჭდავ გოგოს, ეგრეთ წოდებულ მის შეყვარებულს! და კიდევ მეგობრებს — დონჟუანს, შავგვრემანს... პატარა ადამიანის უცნაურობების შესახებ ბევრი რამ იცოდნენ ბიჭებმა და ახლა ეს წყეული ეპილეფსიაც დაემატა. ნაცემივით მილასლასებდა ჩვენი გმირი ამ გულცივ, ადამიანთა გაუთავებელი მოძრაობით გაცვეთილ დერეფანში. მიუხედავად იმისა, რომ აქ მუდამ ბევრი ხალხი ირეოდა, მაინც ყრუ, ადამიანური სითბოსაგან დაცლილი ადგილი იყო!

ასე გაიარა ჩვენმა გმირმა დერეფანი, მთელი უსასრულობა — (თუმცა სინამდვილეში დერეფანი მხოლოდ ოციოდე ნაბიჯს თუ მიითვლიდა) — და მეორე (კიდევ უფრო მოკლე) დერეფანში გადაუხვია, საიდანაც დაწესებულების ცენტრალურ კიბემდე ძალიან ცოტა მანძილი რჩებოდა. მეორე დერეფანი თითქმის არაფრით განსხვავდებოდა პირველისაგან, ოღონდ ოდნავ განიერი იყო და შედარებით მეტად განათებული, მაგრამ ამ დერეფანში პატარა ადამიანს კიდევ უფრო მეტად შემოაწვია სევდა, რისი მიზეზიც მთლად კარგად თვითონაც ვერ ახსნა. მან მხოლოდ ერთი რამ იცოდა დაზუსტებით — იგი პირდაპირ "ჯანდაბისაკენ" მიაბიჯებდა და ყოველი ახალი ნაბიჯის გადადგმის შემდეგ სულ უფრო მცირე მანძილი რჩებოდა მასსა და "ჯანდაბას" შორის.

ისე გაბრუებული იყო პატარა ადამიანი, იმ "ჯანდაბამდე" მიღწევაც გაუჭირდებოდა, მაგრამ თავს რის ვაივაგლახით ძალა დაატანა და რამდენადაც მოახერხა, ყურადღება გარემოზე, დერეფნის სივრცეზე გადაიტანა. ნალვლიანი თვალები იატაკს, კედლებსა და კარებს აადევნა. მგონი, თვლაც იწყებდა კარების, მაგრამ მექანიკურად, თავისდა შეუმჩნეველად. რატომღაც რიცხვი "ექვსი" აეკვიატა თავში და თითქოს რიცხვმა მისგან განსაკუთრებული ყურადღება მოითხოვაო, ტვინში რამდენიმეჯერ უცნაურად გაეჩხირა. ეუცნაურა ეს პატარა ადამიანს, შედგა, შედგა და უეცრად შეამჩნია, თვალი ერთ-ერთ კარზე გაშტერებოდა — ეს სწორედ მეექვსე კარი უნდა ყოფილიყო! რატომ იყო მეექვსე, ამას ველარ გეტყოდათ. გონება დაძაბა და ყურადღებით მიაცქერდა: კარს ნომერი არ ჰქონდა — ეს ცხადლივ გაარჩია. ნაბიჯი გადადგა და უფრო ახლოდან შეათვალიერა. შეათვალიერა და უცებ მიხვდა, კარს ნომერი ექვსი (ყოვლად უმიზეზოდ) თვითონვე მიაწერა, მიაწერა მაშინ, როდესაც თავისდა შეუმჩნეველად ითვლიდა დერეფანში განლაგებულ კართა მწკრივს. ისიც კი გაახსენდა, როგორ ითვლიდა: ერთი, ორი, კიდევ რამდენიმე და ბოლოს, ექვსი. ამაში თითქოს არაფერი იყო საგანგაშო და ის იყო ნაბიჯის გაგრძელებას აპირებდა, რომ ისევ შედგა და ახ-

ლა იმან დააფიქრა, რატომ გაჩერდა მაინცდამაინც რიცხვ ექვსზე, ანუ იმ კართან, რომელსაც რიგით მოუწია ამ ციფრმა. რაღაც აზრი უღრღნიდა გონებას, მაგრამ პატარა ადამიანი ჯერ კიდევ იმდენად იყო გაბრუებული, რომ ამ არაცნობიერი აზრის გასაცნობიერებლად უნარი არ ჰყოფნიდა. მუხლებში სისუსტეს გრძნობდა და ყურები უნიოდა.

— კარი... კარი... კარი... — და უეცრად პატარა ადამიანს გონება გაუნათდა — მიხვდა, რა საიდუმლოც იმალებოდა მეექვსედ წოდებულ კარს მიღმა. მიხვდა, მაგრამ ვაი ამ მიხვედრას. კარი, ანუ ოთახი, რომელსაც ჩვენი გმირი მიახლოებოდა, კადრების განყოფილების უფროსის "საშინელი კაბინეტი" იყო! რატომ საშინელი? რატომ და იმიტომ, რომ ასე ნაუცბადევედ სხვა მეტად შესაფერი სიტყვა, უბრალოდ, ვერ შეარჩია პატარა ადამიანმა. შეიძლება, ამ კაბინეტში ვილაცხებს წვავდნენ... ვილაცხებს ჭამდნენ კიდევ...

კარი ნახევრად შეღებული იყო და ხმები ისმოდა! პატარა ადამიანს ჟრუნატელმა დაუარა: ამ ხმებში მან თავისი მეგობრების (თუ უკვე მტრების...), დონ ჟუანისა და შავგვრემანის ხმა გაარჩია. ისედაც სულიერად გატეხილი პატარა ადამიანი მთლად მოტყდა, წაიშალა, თითქოს გაქრა ამ ქვეყნიდან — მას მეგობრებმაც ულატეს...

ერჩივნა, ნამდვილად ერჩივნა ჩვენს გმირს ხელმეორედ დაეკარგა გონება, ოღონდ ამ კარის წინ არ გაეკლო. ამ დროს რომელიღაც კარი გამაყრუებლად მიაჯახუნეს და თითქოს ზურგში მოხვდაო ეს ხმა, წინ გაისროლა. გამოჩნდა "ქაჯეთის ციხის" პირველი მკვიდრი, პირველი ეშვი ამ დაბჩენილი ხახისა!

ვინ იყო ეს "ეშვი"? არც დონ ჟუანი, არც შავგვრემანი და მით უმეტეს, არც კადრების განყოფილების უფროსი ყოფილა. სულ სხვა აღმოჩნდა — მორიგი "მხეცი" პატარა ადამიანის რეალობაში! ქალი თუ კაცი? ეჰ, ვინ იცის, ვინ იცის — საერთოდ, ქაჯებსა და ალქაჯებს აქვთ კი სქესი? მართალია, გარეგნობით ზოგიერთნი კაცებს ჰგვანან, დანარჩენები კი ქალებს, მაგრამ სინამდვილეში... სინამდვილეში ეს არავინ იცის! ყოველ შემთხვევაში, პატარა ადამიანის მიერ "ეშვად" შერაცხული ავსული გარეგნულად ქალს ჰგავდა. ჰო, ქალი იყო, პირობითად! პატარა ადამიანი დიდი ხანია იცნობდა მას, იცნობდა ამ დაწესებულებაში მოსვლის პირველი დღიდანვე. პირველად ჩვენი გმირი სწორედ ამ ოთახში შემოიყვანეს და "ეშვი" იქ დახვდა. არადა, პატარა ადამიანმა იცოდა, რომ "ეშვს" სამუშაო კუთხე სრულიად სხვა ოთახში ჰქონდა! უბრალოდ, ძალიან ხშირად სტუმრობდა კადრების განყოფილების უფროსს, მეგობრობდა მასთან. ეს ქალი (ეგრეთ წოდებული ეშვი!) ლამაზი იყო. თუმცა ძალიან ჰგავდა კატას — არამხოლოდ გა-

რეგნობით, ხასიათითაც! თითქმის არასოდეს ლაპარაკობდა უცხოებთან — მოკალათდებოდა სავარძელში და საათობით გაუნძრევლად იჯდა. ადამიანების თვალიერება უყვარდა. გვერდული მზერით გაუთავებლად ათვალიერებდა ყველას.

პატარა ადამიანმა კიდევ წაინია წინ, კიდევ უფრო მეტად ჩარგო თავი ურჩხულის ხახაში და უბედურების მოლოდინში რომ იყო, მოვლენები სრულიად სხვაგვარად განვითარდა. ისე, რომ პატარა ადამიანმა მოულოდნელობისაგან პირი დაალო: მთავარი ქაჯი, ანუ კადრების განყოფილების უფროსი, ბუნაგში არ დაუხვდა, მხოლოდ სამი ადამიანი იყო იქ — დონ ჟუანი, შავგვრემანი და "ეშვი". მთავარი ქაჯის უპატრონოდ დარჩენილ „ტახტს“ დონ ჟუანი დაპატრონებოდა: იჯდა სავარძელში და ფეხები წინ გაეშვირა. შავგვრემანიც გვერდით ჰყავდა. საცოდავი მხოლოდ "ეშვი" იყო — თუმცა ეშვი კი არა, კატა! ჰო, სწორედ რომ კატა, დამფრთხალი კატა, სადღაც კუთხეში მიკრუნჩხულიყო. კატა ტყვე იყო! ან მძევალი! მძევალი? ის უეჭველად ტყვე იქნებოდა! თანაც, როგორი ტყვე? უთუოდ ბრძოლის გარეშე დანებდებოდა ბიჭებს — ის ხომ კატაა, მისთვის სულერთია, ვინ იქნება მისი ბატონი!

სად იყო ამ დროს კადრების განყოფილების უფროსი, დამარცხებული მთავარი ქაჯი? სად და, პატარა ადამიანის აზრით, ის სადღაც იქვე, იატაკზე ეგდებოდა განგმირული, დონ ჟუანის ან შავგვრემანის ფეხით — ის სხვაგვარად არ დანებდებოდა ბიჭებს.

პატარა ადამიანი ოთახში შევიდა. ზღურბლზე, ცოტა არ იყოს, ფეხი დაეხა — უხერხულობისა თუ შიშისმაგვარი გრძნობა დაეუფლა. თუმცა ეს არცთუ ისე თვალში საცემი იყო და ამ არასასიამოვნო წვრილმანის დაფარვის მიზნით პატარა ადამიანმა, ახლა უკვე დაბნეულობისაგან, უფრო თვალში საცემი შეცდომა დაუშვა: "შეიძლება?" — იკითხა შესვლისას. ოთახში შესასვლელად მეგობრებისაგან ნებართვის აღება ნამდვილად ზედმეტი იყო და ამით დარცხვენილმა პატარა ადამიანმა ოთახში ისე შეაბიჯა, ისე იპოვა იქვე, კართან თავისუფალი სკამი, თავი არ აუნწვია — ელოდა, რა მოხდებოდა.

მეგობრებმა გულწრფელად გაიხარეს მისი დანახვით — ისაო, ესაო, თავს როგორ გრძნობო, როგორ ხარო, ნუ გეშინია, ეგ არაფერია, ჩვენ აქ ვართო... ცოტა გადაიღალა კიდევ პატარა ადამიანი ზედმეტი ყურადღებისგან. თუმცა ეს მისთვის მოულოდნელი არ ყოფილა. იცოდა, რომ რალაცებს უეჭველად გამოჰკითხავდნენ, ამისთვის წინასწარ შემზადებული იყო.

შეხვედრის პირველმა წუთებმა, შეიძლება ითქვას, მშვიდობიანად ჩაიარა. ბიჭებმა ჩვენი გმირის მოკითხვით გული იჯერეს და მალე იგი ყველას გადაავიწყდა და პატარა ადამიანმა

შვებით ამოისუნთქა. თვალი მოსწყვიტა თავის წითელ ფეხსაცმელს და იქაურობას მოკრძალებულად მოავლო მზერა, ოღონდ ადამიანებს თვალი ვერ გაუსწორა და ისევ ოთახის თვალიერებას დასჯერდა.

სხვათა შორის, ეს ოთახი ჩვენს გმირს აქამდეც კარგად ჰქონდა შესწავლილი. ზეპირად იცოდა, რომელ კუთხეში რა ნივთი იდო. მართალია, აქ ძალზე იშვიათად უწევდა შესვლა, მაგრამ ყოველი იშვიათი ვიზიტი თავს ძალიან დიდი ხნით ამახსოვრებდა, ძალზე მძაფრი შთაბეჭდილებებით დატვირთული გამოდიოდა ხოლმე იქიდან. შთაბეჭდილებები, ძირითადად, უარყოფითი იყო, თუმცა იყო ისეთებიც, რომელთა წყალობით ჩვენს გმირს მხნეობა ემატებოდა. ისევე როგორც მისი ბინა, ეს ოთახიც ათასი წვრილმანი ნივთით გამოეტენა კადრების განყოფილების უფროსს. სამუშაო ინვენტარის გარდა, აქ საყოფაცხოვრებო ნივთებსაც მრავლად ნახავდით. ზოგიერთი თითქოს სრულიად ზედმეტი იყო იქაურობისათვის, მაგრამ თითოეულს ისე უცნაურად, იდუმალი კანონზომიერებით ჰქონდა ადგილი მიჩენილი, რომ რალაც განუყოფელი მთლიანობა იქმნებოდა. კონკრეტული დანიშნულება თუ მნიშვნელობა არა ცალკეულს, არამედ მთლიანობას, ნივთთა კრებულს ენიჭებოდა. აქ ყველაფერი რალაცისთვის იყო საჭირო...

პატარა ადამიანისათვის ასეთი საჭიროება შემდეგში მდგომარეობდა: ცხოვრებისაგან გარიყულს ტანჯავდა თავისი მდგომარეობა, განიცდიდა, ებრძოდა კიდევ მას, მაგრამ არაფერი გამოსდიოდა და ამ მოუშუშებელ იარაღს, ამ მარტოობის ტკივილს ყველაფერ იმის შემოკრებით იამებდა, რასაც ნამდვილ, მჩქეფარე, მისთვის საოცნებო ცხოვრებასთან ჰქონდა კავშირი, თუნდაც ესენი უსულო საგნები ყოფილიყო. არ დაიჯერებთ და, პატარა ადამიანს შინ მეგაფონიც ჰქონდა. ხშირად ჩართავდა ხოლმე, თუმც, რა თქმა უნდა, მასში არასოდეს არაფერი ჩაუძახია.

კადრების განყოფილების უფროსის ოთახშიც მსგავსი "თბილი ქაოსი" იყო. რამდენჯერ უფიქრია, რომ ამ ორ ადამიანს ბევრი რამ ჰქონდა საერთო, ერთმანეთს ჰგავდნენ. მეტიც, ხანდახან სჯეროდა, რომ ოდესღაც ეს ქალიც მასავით იტანჯებოდა. ერთ მშვენიერ დილას (იქნებ ისეთივე დილას, როგორიც პატარა ადამიანს გაუთენდა დღეს) — სძლია თავს და... და თავისუფალ ცხოვრებას მონატრებული (თუ უფრო დახარბებული) ერთბაშად თავაშვებულ ცხოვრებაში გადაეშვა.

...ნუთუ მეც ასე დამემართება, როდესაც საკუთარ უმწეობაზე გავიმარჯვებო? — თავს დაეკითხა პატარა ადამიანი დამაშინვე ზიზლით ტუჩი მოელრიცა. ჯერ ერთი, ძალიან შეეპარა ეჭვი თავის გამარჯვებაში და მეორე — რომც

გაემარჯვა, ვერ წარმოიდგინა საკუთარი თავი თავაშვებულ ცხოვრებაში გადავარდნილი!..

უეცრად პატარა ადამიანს დონ ჟუანის ენერგიულად აქნეულმა ხელმა გაანყვეტინა ეს ფიქრი. ხომ არ ჩხუბობსო, გაიფიქრა. არა, დონ ჟუანი არ ჩხუბობდა, რალაცას ყვებოდა ალტაცებით. ჩვენმა გმირმა ვერც გაიგო, რას ყვებოდა, მაგრამ დასტურის ნიშნად მაინც თავი დაუკრა, რადგან დონ ჟუანმა მისკენაც გამოიხედა. ამ ჟესტით პატარა ადამიანმა ყველას აჩვენა, რომ იგი განა საზოგადოებისაგან გარიყულია, მათთან არის!

პატარა ადამიანი ფიქრით ისევ იმ ავადსახსენებელ ქალს გადასწვდა. ქალი აშკარად გაბოროტებული ჩანდა და ბოროტებამ სწორედ მაშინ იჩინა თავი, როდესაც პატარა ადამიანის აზრით, პირიქით, კეთილშობილება უნდა მოქარბებულყო მასში და ანგარიში გაენია ისეთი უმწეო ადამიანისათვის, როგორიც ცოტა ხნის წინ თვითონ იყო. უმწეო ადამიანებს ხომ შეცნობა უნდა და შეცნობით სხვა ვინ შეიცნობს უკეთესად, თუ არა ის, ვისაც ეს საკუთარ თავზე გამოუცდია! — ეს ელემენტარული ჭეშმარიტებაა და რადგან ასე ესმოდა ჩვენს გმირს, გაცნობის ლამის პირველივე დღეს მისთვის გულის გადაშლა სცადა. გადაუშალა კიდევ! იქნებ რაიმე ესწავლებინა, დაერიგებინა, მაგრამ ქალმა ირონიულად ესლა პკითხა: **Как, прямо оттуда, с пенхушки?**

სხვა აღარაფერი გაუგონია პატარა ადამიანს — იმ დღიდან დაკარგა ყველაფრის რწმენა! სიკვდილის მოახლოებაც კი იგრძნო... აღარავისთვის გაუმხელია ის საიდუმლო, რაც ამ ქალს გაანდო. მოგვიანებით ქალის გამართლებაც სცადა. პატარა ადამიანს ჯერ კიდევ სჯეროდა, რომ ბოროტება სიკეთეზე ვერ გაიმარჯვებს. მართლაც, ძნელი წარმოსადგენია, კეთილი გაუკუღმართდეს! ხომ შეიძლება, იმ ქალის ჩვენი გმირისადმი უარყოფითი დამოკიდებულება კეთილი ზრახვებითაც იყო განპირობებული: თავის უმწეობაზე გამარჯვებული კადრების განყოფილების უფროსი აგრესიული მოპყრობით თავისნაირებს ცხოვრებას კიდევ უფრო უმძიმებდა და ამ უმარტივესი გზით თვით ყველაზე პესიმისტსაც აიძულებდა, საკუთარი თავი თუნდ სიკვდილის ფასად გარდაექმნა, გაექლიერებინა. ასეა, ზრუნვა და ფერება ყოველთვის არ არის შედეგიანი! რომ იტყვიან, ნაზუქს ხანდახან მათრაბიც უნდა ნააშველო, თორემ ზრუნვა და მიფერება მკვლელსაც სჭირდება... და იქნებ ყველაზე მეტად მას — რომ აღარასოდეს მოკლას!

ერთი სიტყვით, თუ ქალი შეგნებულად იქცეოდა ასე, ე. ი. ჰუმანური ადამიანი ყოფილა და კეთილი საქმისთვის თავს არ ზოგავდა! არ დაექებდა, რას იფიქრებდნენ მასზე! ასეთი ადამიანები გმირები არიან! სწორედ რომ გმირები! —

დაასკვნინდა ხოლმე ჩვენი გმირი, ოღონდ მაშინ, როდესაც თავის ბინაში განმარტოვდებოდა გვიან ღამით, ბალიშში თავჩარგული ძილს რომ ამოდ ელოდებოდა... მერე გაჭირვებით ჩაეძინებოდა და სიზმრად ნანახს კიდევ ერთხელ ანონ-დანონიდა. დილით სამსახურში მისულს, თუ მესამე სართულზე ასვლა მოუნევდა, ყველაფერი თავიდან იწყებოდა — ნუხანდელი ნააზრევიდან აღარაფერი რჩებოდა — კადრების განყოფილების უფროსი კვლავ ქაჯი ხდებოდა!

— ის ქაჯია! ქაჯი! ახლაც ქაჯია!

უეცრად პატარა ადამიანმა იგრძნო, რომ შიში დაეუფლა. გაფაციცდა, საშიშროება აქვე ჩასაფრებულყო. ოთახის იმ კუთხისკენ გაიხედა, რომელსაც ახლა ტანსაცმლის საკიდი ეფარებოდა — იქ ქაჯი იმყოფებოდა, ცოცხალი და უვნებელი! დაბალ სკამზე იჯდა, თანამშრომლებისთვის ზურგი შეექცია და ელექტროქურაზე შემოდგმულ ყავიან მადულარას კოვზით ურევდა!

მეხის გავარდნის შემდეგ ცაზე ღრუბლები გადაიყარა, მაგრამ ცას აღარ ეთქმოდა სიცოცხლის, სინათლის ცა. მისი ადგილი დიდმა, უკიდევანო რუხმა ლაქამ დაიკავა. ამ რუხი ლაქის ქვეშ, დედამინაზე, ცივი, ნესტიანი სიკვდილი დანანნალებდა. სიკვდილიც აღარ იყო ისეთი, როგორიც სინამდვილეში არის. სიმძაფრე გამოსცლოდა, გაუფერულებულიყო. სხვა ყველაფერიც გაუფერულებულიყო და გაუბრალოებულიყო — სამყარო გულგრილობაში იძირებოდა...

პატარა ადამიანმა თავი ხელებში ჩარგო. ყველაფერი ეს ისე მოხერხებოდა, ახლა ვინმეს ბასრი დანა რომ მოეღირებინა, ოდნავადაც არ გაერიდებოდა, რადგან მისთვის სიკვდილი ღირებულებით სიცოცხლეს ნამოენია, ან შესაძლოა, თვითონ სიცოცხლეს გამოეცალა აზრი!

პატარა ადამიანი ისევ თავის მოწითალო ფეხსაცმელებს დააჩერდა, თან ფიქრობდა, ფიქრობდა, რამდენადაც შეეძლო. იცოდა, რომ უბედურება კადრების განყოფილების უფროსის შემობრუნების შემდეგ დატრიალდებოდა. საცაა ყავა ადუღდებოდა. ერთი პირობა პატარა ადამიანს თავზე მეტად დონ ჟუანი და შავგვრემანი შეეებრა. ჩვენს გმირს ვერაფრით აეხსნა, "მთავარმა ქაჯმა" დონ ჟუანს თავისი "ტახტი" როგორ დაუთმო? ან შავგვრემანს ის სიამაყე, ახლა სახეზე რომ ჰქონდა ანეპებული, აქამდე როგორ არ გადაახია თავზე? თავდაპირველი ვერსია, რომ ბიჭები მოლალატეები და ქაჯებთან შეკრულები იყვნენ, პატარა ადამიანს უკვე აბსურდად ეჩვენებოდა — ბიჭების გულუბრყვილობა მოწმობდა ამას, გულუბრყვილობა,

რომელიც ამ წუთში აშკარად იკითხებოდა. ყოველი წამი ავისმომასწავლებელ წინათგრძნობას უძლიერებდა ჩვენს გმირს — ძალიან, ძალიან ეშინოდა პატარა ადამიანს თავის აწევის... ეშინოდა და ისევ და ისევ თავის მოწითალო ფეხსაცმელებს დასჩერებოდა — მოწითალო ფეხსაცმელები კი სირცხვილისაგან ისე განითლეს ბულიყვენ, საცაა ააღდებოდნენ.

აი, წამოდგა ფეხზე კადრების განყოფილების უფროსი (იგივე ქაჯი, იგივე ალქაჯი, იგივე...) და შემობრუნდა. ხელში მადულარა უჭირავს. ვაითუ ყავა პატარა ადამიანს გადაასხას თავზე. პატარა ადამიანმა საცოდავად ახედა ქვემოდან. არა! ეტყობა, ამჯერად გადაურჩა ყავის თავზე გადასხმას, რადგან მთავარი ქაჯი დონ უჟანს დააცხრა. თითქოს პირველად შეამჩნია, რომ "მსხვერპლი" მის "ტახტზე" მოკალათებულიყო. თითის აქნევა და დონ უჟანი სავარძელში აღარ იჯდა! მერე შავგვრემანიც მოიცილა — ის ხომ ახლოს იჯდა "მბრძანებლის" ტახტთან... და ბოლოს, "მბრძანებელმა" პატარა ადამიანზე გადაინაცვლა!

დიდი პაუზა...

დიდი პაუზა? არა, დიდი პაუზა არ ყოფილა! ეს ისე (და ცოტა პატარა ადამიანის ხათრითაც...), შევისვენეთ! სინამდვილეში კი აი, რა მოხდა: კადრების განყოფილების უფროსმა პატარა ადამიანს ღიმილით თვალი ჩაუკრა. წინასწარ მომზადებულ ფინჯნებში ყავა დაასხა. ერთი თვითონ დაიდგა, ერთიც მეგობარ ქალს გაუწოდდა და მესამე ფინჯანი კი, რაოდენ გასაკვირიც უნდა იყოს, ამ ყოვლად ამოუხსნელი ბუნების ქალმა პატარა ადამიანს უბოძა — თვალით ანიშნა, ახლოს მოინი და დალიეო!

პატარა ადამიანმა იმარჯვა და მადლიერების ნიშნად თავიც კი დაუკრა კადრების განყოფილების უფროსს — საოცარ ქალს! ამასობაში შავგვრემანმა თავის სკამიანად ოთახის ერთ-ერთი კუთხისაკენ გადაინაცვლა. საცოდავმა დონ უჟანმა კი ელექტროქურასთან მდგომ იმ დაბალ სკამზე მოიკალათა, მცირე ხნის უკან კადრების განყოფილების უფროსს რომ ჰქონდა დაკავებული. ახლა შეიქნა პატარა ადამიანისათვის ნათელი, რა პატივი ერგო დონ უჟანს ცოტა ხნით "მბრძანებლის ტახტი" რომ დაიკავა — ცხოვრება მართლაც რომ სასაცილოა...

პატარა ადამიანმა შვებით ამოისუნთქა — ეს იყო გვირაბის ბოლოს გამოჩენილი სინათლე. თუმცა განცდებისა და ეჭვისაგან საბოლოოდ გათავისუფლებამდე ჯერ კიდევ ბევრი აკლდა და ერთი პირობა ისევ მოეჩვენა, რომ ყველაფერი, რაც მის ირგვლივ ხდებოდა, წინასწარ იყო გათვლილი, მის დასალუჰად გამოგონილი! დასალუჰად თუ არა, მაშ, მასხრად ასაგდებად! ალბათ, გულში ხითხითებდნენ, მის დასანახად კი თავაზიანად ილიმებოდნენ! პატარა ადამიანმა ვედარ მოითმინა და ოთახში მყოფები მოათვა-

ლიერა. მოათვალიერა და დანახულმა გააოგნა: ცივმა ოფლმა დაასხა — ყველანი მას მისჩერებოდნენ! არა, არა, მას კი არა, მის ზურგს უკან, კარის ზღურბლზე მდგარ სტუმარს მისჩერებოდნენ. პატარა ადამიანმაც მიიხედა ახალმოსულისაკენ — ერთი ახალგაზრდა, შეუხედავი ქალი აღმოჩნდა. სტუმარზე მეტად შინაურს ჰგავდა, ან ცდილობდა, ასეთი შთაბეჭდილება შეექმნა. მიუხედავად იმისა, რომ ოთახში მყოფთაგან არავის მიუპატიჟებია და არც ის უცდიათ, ცხვირწინ მიეჯახუნებინათ მისთვის კარი, ზღურბლზე მუავე სახით გაჩერებულიყო და თითქოს გუნებაში ბჭობდა, იქ მყოფთათვის ზურგი მიექცია თუ პირიქით, შესვლით პატივი დაედო. ამ ქალსაც იცნობდა პატარა ადამიანი. "მეტიჩარა" — ასე დაარქვა ჩვენმა გმირმა ჯერ კიდევ დიდი ხნის წინ. ერთხანს "მეტიჩარასაც" იკვლევდა და ბევრი რამაც გამოიკვლია, მაგრამ ამ საქმიანობაზე სულ მალე აუცრუვდა გული, რადგან საკმაოდ პრიმიტიული და მოსაწყენი რამ აღმოჩნდა მისთვის. "მეტიჩარა" ერთი უბრალო, ცოტა არ იყოს, უცნაური ქალი ბრძანდებოდა — უცნაურად თავს განზრახ გაჩვენებდა! ოღონდ კი ყველასაგან გამორჩეული ყოფილიყო და რას არ იგონებდა!..

ერთი სიტყვით, ოთახს, რომელიც კადრების განყოფილებად იწოდებოდა, დიდად საპატიო სტუმარი, ეგრეთ წოდებული — "მეტიჩარა", ეწვია. როგორც იქნა, გადამწყვიტა და ოთახში შესვლით იქ მყოფნი გააბედნიერა. პატარა ადამიანი სკამიანად კედელს აეკრა, რომ გზა დაეთმო. მეტიჩარა თვალით სკამს ეძებდა — თავისუფალი სკამი აღარ იყო და ადგილის დათმობა მისთვის ფიქრადაც არავის მოსვლია! თუმცა მეტიჩარამ პრობლემა ძალიან მარტივად გადაჭრა: ფანჯრის რაფაზე შემოჯდა. გზად, ოთახის შუაგულში, დიდ სანერ მაგიდას რომ გაუსწორდა, იმ მაგიდას, რომელზეც პატარა ადამიანის ხელუხლებელი ყავით სავსე ფინჯანი იდგა, მცირე ხნით შეყოვნდა. იქ მყოფნი კიდევ ერთხელ ყურადღებით შეათვალიერა, დარწმუნდა, ყავიანი ფინჯანი რომელიმე მუშათაგანს რომ ეკუთვნოდა და ანუნუნდა — დაბალი წნევის გამო დილიდან თავი მისკდებოდა და პატარა ადამიანის ყავა თან გაიყოლა. პატარა ადამიანმა შეამჩნია, როგორ აიღენა კადრების განყოფილების უფროსი — აშკარად აღიზიანებდა მეტიჩარა. სიტუაცია საკმაოდ დაიძაბა. პატარა ადამიანმა ყურადღება მოიკრიბა — აბა, რა მოხდებაო? ხომ იცით, ჩვენი გმირი ცნობისმოყვარეც რომ იყო და ცოტა ჭორიკანაც!

მეტიჩარამ ხელჩანთიდან სიგარეტის კოლოფი ამოაძვრინა, ერთი ღერი ამოიღო და სანამ თითებში სრესდა, დონ უჟანმა საფერფლე მიაწოდდა. იმან კი, მადლობის ნაცვლად, სანთებელა მაქვსო, უთხრა და სიგარეტს მოუკიდა. კვამლი ღრმად ჩაისუნთქა, ნათურას ქათამივით ახედა

და დაგუბებული კვამლი წვრილ ზოლად მისკენ მიუშვა. ამ დროს მეტიჩარას კადრების განყოფილების უფროსისაკენ ჰქონდა ყურადღება მიმართული. ქცევაზე ეტყობოდა, რომ აქაურთაგან მხოლოდ მას თვლიდა ტოლად და სწორად. იმასაც ატყობდა, რომ უგუნებოდ იყო "ოპონენტი" და ეს სიამოვნებას ჰგვრიდა. დუმილი ისევ მეტიჩარამ დაარღვია — რალაც სახიფათოდ აქტიურობდა. ლაპარაკი ზერელედ წამოიწყო, თვითონაც რომ არ აინტერესებდა, ისეთ რამეზე. ვილაც ახალ თანამშრომელზე ჰკითხა კადრების უფროსს, წინა დღით მისი თანდასწრებით რომ შემოეტანა საბუთები. პროვინციელი იქნებო, თავადვე დაასკვნა ბოლოს და ისეთი სახე მიიღო, თითქოს უნდოდა ეთქვა — ოღონდაც მასზე არაფერი მკითხოთ!

კადრების განყოფილების უფროსი მოჭუტული თვალებით მიაჩერდა ახალმოსულს და თითქოს ახლალა შეამჩნიაო, ერთიანად გამოიცვალა, გამოცოცხლდა, სრულიად სხვა ადამიანი გახდა, ველარ იცნობდით ისევ ის იყო თუ სხვა. თამაში დაიწყო! — ეს აშკარად დააფიქსირა პატარა ადამიანმა.

— Ну, как дела?

ნამდვილად ადამიანებთან ურთიერთობის დიდოსტატი იყო. მისი ირონიული ღიმილი პატარა ადამიანსაც გადაედო. მეტიჩარა მოიკითხა, გამოჰკითხა აქეთური, იქითური, ქმარი როგორ გყავსო და რატომღაც ტელეფონი მონდომა უცბად. დონ ჟუანს მისდგა, რომ მიმჯდარხარ მანდ და ტელეფონი გვერდით გიდევეს, ხომ ხედავ, მჭირდებაო. ტელეფონი მართლაც დონ ჟუანის გვერდით, პირდაპირ იატაკზე იდო. როგორც ჩანს, მისით განყოფილების უფროსმა ცოტა ხნის წინ, ყავის მოდულებისას ისარგებლა. დონ ჟუანმაც ცუნცულით მიურბენინა ტელეფონი. თურმე კადრების განყოფილების უფროსს თავისი შეყვარებულები გახსენებია. გამოაცხადა, მათთან ვრეკავო. სულ ცოტა სამი ქმარი ჰყავდა გამოცვლილი, მაგრამ რჩევა მაინც მეტიჩარას ჰკითხა, რომელს დავურეკო.

მეტიჩარა ის ჩიტი არ იყო, ხაფანგში იოლად გაბმულიყო. ეტყობა, იცნობდა თავისი ოპონენტის "შეყვარებულთაგან" ვილაცებს და ირონიულად ერთ-ერთის კანდიდატურა შესთავაზა. თითქოს ჭკუაში დაუჯდაო, "საპატარძლო" წამით ჩაფიქრდა და მერე ნომერი აკრიფა, მაგრამ მაშინვე დააგდო ყურმილი და ერთი ვაჟკაცურად (მაგრამ, რა თქმა უნდა, ქალური გულით...) შეაგინა ტელეფონს — არსად რეკავს, ან თუ რეკავს, შინ არავინ მხვდებაო! შემდეგ თითქოს ახლალა დაუფიქრდა მეტიჩარას წინადადებასო, შეთავაზებული კანდიდატურა დაუნუნა — არ მინდა, შენს ქმარსა ჰგავსო... სახეც რალაც-ნაირად დამანჭა, ალბათ, მისი ქმრის გამომეტყველებას გამოხატავდა.

ეს სერიოზული დარტყმა აღმოჩნდა მეტიჩა-

რასთვის — ქმარი მისი სუსტი ნერტილი იყო! აშკარად, არ მოელოდა ამდენს თუ გაუბედავდნენ, თანაც მეორეხარისხოვანი ადამიანების თვალწინ. მეორეხარისხოვან ადამიანებში მეტიჩარა მუშებს გულისხმობდა. სახეზე აღმური მოედო, თვალები აემღვრა — მზად იყო, ბრჭყალებით ძგერებოდა კადრების განყოფილების უფროსს და სულ თმით ეთრია, მაგრამ ამ პროვინციული, მდაბიო გამოხდომის უფლებას თავს ვერ მისცემდა! თანაც მისი ოპონენტი პასუხის მოლოდინში მართალია, ირონიული, მაგრამ მაინც ღიმილით მისჩერებოდა. რამდენიმე წამი მეტიჩარამ არათუ საპასუხო დარტყმა, თავდასაცავი რაიმე ფორმულაც კი ვერ შეიმუშავა, რადგან კადრების განყოფილების უფროსს არავინ ჰყავდა ისეთი ძვირფასი ადამიანი, ვისაც მეტიჩარა გულიანად შეუგინებდა. ერთი სიტყვით, აშკარად მარცხი იგემა და როგორც მისი ხასიათის პრაქტიკულობიდან გამომდინარე მოსალოდნელი იყო, სამარცხვინო დამარცხების უპირობო აღიარებას ისევ ნაწილობრივ კაპიტულაცია არჩია: თავისი ქმრის საჯაროდ ქებას მოჰყვა! თურმე მის ქმარს დასაუნნი არაფერი ჰქონია! ძალიან თანამედროვე, უკომპლექსო კაცი ყოფილა, დასავლური ორიენტაციისა და რალაც... აქაური... იქაური... გნებავთ, გარეთ... გნებავთ, სახლში... დღისით... ღამით... სხვათა შორის, ღამესთან დაკავშირებული საქმიანობანი კადრების განყოფილების უფროსის ემშაკური ნაქეზებით მეტიჩარამ უწვრილმანეს დეტალებამდე აღწერა. ზოგიერთ ისეთ საიდუმლოს მოხსნა თავი, რომ არა მარტო პატარა ადამიანს, დონ ჟუანსაც კი თმა ყალყზე დაუდგა.

დიდხანს ილაპარაკა მეტიჩარამ. მთელი ამ ხნის განმავლობაში ძალიან ჩქარობდა, იქაურობის დატოვება სურდა, ვიდრე კადრების განყოფილების უფროსისაგან მორიგ დარტყმას მიიღებდა. ამავე დროს ქმრის საქებარი სიტყვის შუაზე განყვეტაც ფრიად ეძნელებოდა. ბოლოს, როცა ქება-დიდებას მორჩა, ისე სწრაფად იკითხა, რომელი საათიაო, პატარა ადამიანს ეგონა, ესეც მისი ქმრის საქებარი სიტყვის ნაწილიაო. დონ ჟუანმა მოახსენა რომელი საათი იყო. ოჰო, — თქვა მეტიჩარამ. თურმე დიდი დრო გასულიყო. აგერ თხუთმეტი წუთი იქნებოდა, რაც დაწესებულებაში შესვენების დრო დამდგარიყო. მეტიჩარამ ოთახიდან ისე სწრაფად მოუსვა, რომ ყავის ფინჯანი, რომელიც უკვე ბოლომდე გამოენრუპა, ღამის თან გაიყოლა. ზღურბლზელა გაახსენდა, შებრუნდა ოთახში, მაგიდაზე დადგა და გარეთ გავარდა.

ბიჭებიც წამოიშალნენ. პატარა ადამიანმა წამოდგომისთანავე პირი კარისაკენ იბრუნა, ერთი სული ჰქონდა, გასცლოდა იქაურობას. უპირველესად კი მესამე სართულის ტერიტორიას და მერე მთლიანად დაწესებულებას! მესამე სართულის დატოვება უკვე გარდაუვალი

იყო, აი, დანესებულების დატოვება შედარებით ძნელი იქნებოდა პატარა ადამიანისათვის. საქმე ის არის, რომ ეს გადაწყვეტილება აუცილებლად ბიჭებთან უნდა შეეთანხმებინა, აუცილებლად, რადგან თუ იმ დღეს კიდევ იქნებოდა რაიმე გადასატან-გადმოსატანი, ბიჭებს მისი წილი ტვირთიც უნდა ეთრიათ! მე შინ გამიშვით და თქვენ ჩემ მაგივრადაც იმუშავეთო, ცოტა არ იყოს, ძნელად სათხოვარი რამ არის, თუმცა ასეთ შეღავათს ხომ ხშირად უკეთებდნენ ბიჭები ერთმანეთს და ახლა პატარა ადამიანს არ უნდა გასჭირვებოდა მეგობრებისთვის სამსახურიდან გაპარვის ნებართვის გამოთხოვა. პატარა ადამიანი საამისოდ უფრო ხელსაყრელ დროს შეარჩევდა. დრო კი საკმაოდ ბევრი ჰქონდა. შესვენება რამდენიმე წუთის წინ დაწყებულიყო. ახლა ბიჭები დერეფანს გაუყვებიან, შემდეგ დანესებულების ცენტრალურ კიბეს მოიტოვებენ უკან, პირველი სართულის ფოიეში აღმოჩნდებიან, იქიდან შიდა, ვიწრო საფეხურებით კიდევ ერთი სართულით ქვევით, სარდაფში დაეშვებიან, სადაც სასადილო იყო განთავსებული. უყვარდა პატარა ადამიანს ბიჭებთან ერთად ამ სასადილოში განმარტოება. სადმე კუთხეში მყუდრო მაგიდას ამოირჩევდნენ, შეექცეოდნენ გემრიელ კერძს, ლაპარაკობდნენ ლამაზ ქალებზე, პოლიტიკაზე, ხელოვნებაზე. რამდენჯერ მოუთათბირებიათ და პირდაპირ სასადილოდანვე გაპარულან სამივენი სახლებში. მართალია, მეორე დღეს საყვედურს ვერ ასცდებოდნენ, მაგრამ ამას დიდი უბედურებად არ თვლიდნენ. ერთხელ პატარა ადამიანმა "თავისუფლების სიმბოლოც" უწოდა სასადილოს. იქ ამბობებაც შეიძლებოდა მომზადებულიყო — რა თქმა უნდა, არეულობის პერიოდში, მაგრამ ჯერჯერობით ისევ ისეთი მდარე მშვიდობა იდგა!

აი, მივიდოდა, მიაღწევდა პატარა ადამიანი სასადილომდე და... თუმცა რატომ სასადილომდე? იქნებ მანამდეც გადაეხვია სახლის მიმართულებით? სასადილოში მისვლამდე სთხოვდა ბიჭებს სახლში გაშვებას! ეჭვიც არ ეპარება პატარა ადამიანს, უყოყმანოდ დასთანხმდებიან! ჰოდა, წავა სახლში, ჩაიკეტება თავის ციციქნა ოთახში, სანოლზე დაემხოება, ბალიშში თავს ჩარგავს და თავის მდგომარეობას გამოიგლოვებს — მერე... მერე ისევ ყველაფერი ახლიდან დაიწყება!

პატარა ადამიანმა ცერად გახედა ბიჭებს, აინტერესებდა, ოთახიდან უკვე გამოდიან თუ არაო. მართლაც გამოდიოდნენ და ის იყო იმ უკანასკნელი ნაბიჯის გადასადგმელად მოემზადა, რომელიც დერეფანში აღმოაჩენდა, უეცრად კადრების განყოფილების უფროსის ხმამ შეაჩერა. იმ ქაჯ ქალს ყავის მოსადულებლად წყალი სჭირდებოდა! შესაძლოა, მოსადულებლად კი არა, ფინჯნების გასარეცხადაც. მთა-

ვარი ის არის, ბიჭებს სთხოვა, მომიტანეთო. **Ну давайте, ребята!** კონკრეტულად რომელიმე მათგანისათვის არ დაუვალეზია, იცოდა, რომელიმე მოუტანდა. პატარა ადამიანს არ წაუყრუებია, მაგრამ ოთახისაკენ შებრუნება მაინც დაავიანა. რალაც საზიზლარი გრძნობა დაეუფლა — მიხვდა, რაც მოხდებოდა და საკუთარი თავი შეზიზლდა!

პატარა ადამიანს ცხოვრებაში არაფერი დაზარებია. პირიქით, სანამ სთხოვდნენ რამეს, ცდილობდა, მანამდე გაეკეთებინა ყველაფერი, თუკი შეეძლო. თუმცა ამას ბევრი ბოროტად იყენებდა — ეჩვეოდნენ მისგან უანგარო მომსახურებას და ლამის წამდაუნუმ სთხოვდნენ რალაცებს. რა თქმა უნდა, ამ დროს ზრდილობიანად თხოვნით ტონს ინარჩუნებდნენ, მაგრამ ხშირად პატარა ადამიანს აღიზიანებდა ბავშვად, გულუბრყვილო ადამიანად რომ თვლიდნენ, რომელსაც მათი ეშმაკობისა არაფერი გაეგებოდა! აბა, ეცადა და ასეთ დროს გაურჩებულიყო პატარა ადამიანი — სხვა დანარჩენზე რომ არაფერი ვთქვათ, მარტო იმ მთხოვნელის გაოცებას რას გაუძლებდა ჩვენი საბრალო გმირი! ასეა, როცა მიაჩვევ ადამიანებს უანგარო მომსახურებას, ბოლომდე უნდა ემსახურო, უღელი ბოლომდე უნდა ზიდო! რადგან გადაჩვევა მიჩვევაზე ბევრად ძნელია — თუკი მიჩვევას ვერ აღუდექი წინ, გადაჩვევასთან რალას გახდები! ხათრი აღარ არსებობს, ვალდებული ხარ და მორჩა! და რაც ყველაზე ტრაგიკულია, ამაში დამნაშავე მხოლოდ და მხოლოდ შენ ხარ — შენ მიაჩვიე! ამიტომაც შემოაწვა პატარა ადამიანს ზიზლნარევი გრძნობა არა ვილაცის, არამედ საკუთარი თავის მიმართ!

თავდაპირველად ფეხი კი აითრია, მაგრამ ორიოდ ნამის შემდეგ სწორედ ზემოთ აღნიშნულმა ვალდებულების გრძნობამ აიძულა პატარა ადამიანი, ოთახში შებრუნებულიყო — გრაფინი ფანჯრის რაფაზე იდგა. ეს კარგად ახსოვს ჩვენს გმირს. სხვათა შორის, რამდენჯერაც ამ ოთახში მოუწია შესვლამ, იმდენჯერ წყალზე გაგზავნეს! წყლის, სიგარეტისა და სხვა წვრილმანების მოტანა პატარა ადამიანის სამსახურებრივ მოვალეობაში არ შედიოდა. ის ხომ ჩვეულებრივი მუშა იყო და არა ვინმეს მსახური, მაგრამ ბევრი სწორედ ამ სახის ექსპლუატაციას უწევდა. ოჰ, როგორ უნდოდა ამ დროს პატარა ადამიანს მთელი ქვეყნის გასაგონად ეყვირა, რომ აღარ გააჩნია თავმოყვარეობა, რომ ადამიანებმა წაუბილწეს ეს გრძნობა!

ცუდ დღეში ჩავარდა პატარა ადამიანი, ყველაფრის სურვილი დაკარგა, უკვე აღარ სჭირდებოდა მეგობარი, არც სახლში წასვლა, განმარტოება და აღარც იმ თავისი უხეირო ხასიათისა თუ ბუნების გარდაქმნა! პატარა ადამიანი მოემზადა, რომ ყველაფერი, რაც კი რამ გააჩნდა, არაფერში გადაეცვალა — ეს უკიდურე-

საქართველოს
პარლამენტის
მროვეული
ბიბლიოთეკა

სად გაუსაძლისი მდგომარეობა იყო მისთვის. არადა, ამ მდგომარეობიდან მისი გამოყვანა სულ უმარტივესი გზით შეიძლებოდა: დონ უუანს ან შავგვრემანს უნდა დაესწრო ჩვენი გმირისთვის და წასულიყვნენ წყალზე! მხსნელს პატარა ადამიანიც სიხარულით გაჰყვებოდა და თქვენ წარმოიდგინეთ ჭურჭელსაც კი ხელიდან გამოსტაცებდა. იქნებ აღარც გაეშვა მხსნელი წყალზე და მარტო წასულიყო! ეს აღარ იქნებოდა იძულება და პატარა ადამიანიც დამცირებულად აღარ იგრძნობდა თავს! ვის შეეძლო ასეთ მხსნელად მოვლენოდა პატარა ადამიანს — დონ უუანს? პატარა ადამიანი დონ უუანისაკენ იმედით თვალს აპარებს... არა, დონ უუანი არაა ის პიროვნება, ვინც ჩვენი გმირის გადარჩენას იტვირთებს — წყალზე გაქცევა რომ აერიდებინა, ისევ სკამზე ჩამომჯდარიყო და ელექტროქურას ყასიდად ჩაჰკირკიტებდა! მაშ, იქნებ შავგვრემანმა გადაარჩინოს. ჭურჭელს თუ არ წაეტანება, მაშ, თან გაჰყვება, მხარში ამოუდგება პატარა ადამიანს — ესეც საქმეა, მაგრამ ეს უკანასკნელი საამისო სურვილს არც ისე გულითადად ავლენს, ყოყმანობს! ვერა, ვერც ასეთი ადამიანი გასწირავს თავს სხვისი გულისთვის — ვერც გაამტყუნებ! თანაც, ეს საბრალო პატარა ადამიანი, თავისი ცხოველი სურვილის მიუხედავად, რომ შავგვრემანი წყალზე წაჰყვებს, თვითონვე, თავისდა უნებურად, ცდილობს თავად წავიდეს, ყველას დაასწროს გრაფინის ალება!

ერთადერთ იმედად პატარა ადამიანს იღბალი დარჩა: იქნებ გადაეფიქრებინა „მკვლელს“ მისი წყალზე გაგზავნა, იქნებ სხვისთვის დაევალებინა ეს საქმე! შებრალება ხომ ადამიანური გრძნობაა, ბოლოს და ბოლოს, ჩვენს გმირს სულ ახლახან ეპილეფსიური შეტევა ჰქონდა. პატარა ადამიანი იმედის თვალს კიდევ ერთხელ მიმოავლებს ოთახში მყოფთ, განსაკუთრებით კადრების განყოფილების უფროსის ფიქრების გამოცნობას ცდილობს, რადგან იღბლის გარდა, ცოტა ადამიანების იმედიცა აქვს. ახლა ვინმემ უნდა შეაჩეროს, წყლის გრაფინამდე ორი ნაბიჯიღა რჩება! უკვე ერთი! არა, არავინ შეაჩერა, არავინ იხსნა პატარა ადამიანი!

პატარა ადამიანმა გრაფინს ხელი წაატანა, მოსწია თავისკენ და ძლიერ ემძიმა. ლამის ხელიდან გაუვარდა — მას ახლა ბუმბულიც ემძიმებოდა! კარისაკენ მიბრუნება რომ დააპირა, უეცრად კადრების განყოფილების უფროსმა შეაჩერა — რალაცას ეუბნებოდა. თავიდან ვერ მიხვდა ჩვენი გმირი, ამჯერად რას მოითხოვდნენ მისგან, მაგრამ როგორც შემდეგ გაიგო, თურმე ქალი ეკითხებოდა, ხომ არ გიჭირსო წასვლა. ასეთ დროს ჩვევად ჰქონდა პატარა ადამიანს უარის ნიშნად თავის გაქნევა, მაგრამ ახლა ვერაფერი მოახერხა, იდგა და კედელს მიშტერებოდა... და სახის ნაკვეთების ოდნავ

მოძრაობით დაეტყო, რომ გულში რალაც ძალიან სევდიანი წაილულლულა.

პაუზა — (რომელიც ნამდვილად იყო) და...

სასწაული მოხდა — ჭურჭელში, რომელიც პატარა ადამიანს ხელთ ჰქონდა, წყალი აღმოჩნდა, ლამის პირთამდე იყო სავსე. რა თქმა უნდა, წყალზე აღარ გაუგზავნიათ, მაგრამ მისთვის ეს უკვე აღარაფერს ნიშნავდა. თავის ადგილზე დადგა გრაფინი და ოთახიდან გამოსვლისას კადრების განყოფილების უფროსს თვალებში უხმოდ ჩახედა. იცოდა, რომ ქალს წყლის მოტანა განზრახ არ დაუვალებია მისთვის. უბრალოდ, გადავიწყებოდა, რომ ჭურჭელში წყალი ესხა. ახლა სხვა რამ აინტერესებდა პატარა ადამიანს, სხვა რამის გარკვევა სცადა და გარკვევა კიდევ: ამ ქალს არ გააჩნდა ხელთ არანაირი გარანტია — წყულმც იყოს “უსუსურ ადამიანთა გადარჩენისთვის” შეთითხნილი მისი აბსურდული თეორია (თუკი საერთოდ არსებობდა ასეთი). არა, ეს ქალი ნამდვილად სიცოცხლეზე აალებინებს ხელს კაცს!..

ზღურბლზე მდგარ პატარა ადამიანს ახლა ეჭვი იმაში შეეპარა, რომ ეს დღე მის ცხოვრებაში სხვა დღეებივით აღარ დამთავრდებოდა.

სასადილოსკენ მიმავალ პატარა ადამიანს მთელი გზა ხმა არ ამოუღია, ბრმად მისდევდა ბიჭებს, აღარც ფიქრის თავი ჰქონდა და აღარც რაიმეს განიცდის. მხოლოდ სასადილოსთან მიახლოებისასლა გამოერკვა. ჰაერი მძიმე, შეხუთული ეჩვენა, კერძების მძაფი სუნისაგან კინაღამ გული აერია. მიხვდა, საჭმელი ეზიზღებოდა! თუმცა ისიც გაახსენდა, რომ იმ დღეს ლუკმა არ ჩაედო პირში და გვარიანად შიოდა. ამკარად ავადა ვარო, — გაიფიქრა. მართლაც მონამლულს ჰგავდა. ეცადა, გაეხსენებინა, წინა დღეს რა ჭამა. სანამ ამას დააზუსტებდა, სხვა რამ უფრო სერიოზულმა წაართვა ფიქრი. გაოცდა, მის მდგომარეობაში მყოფს რომ კიდევ ჰქონდა ასეთ წვრილმანებზე ფიქრის თავი. ისიც საოცარი იყო, სასადილოში რომ შედგა ფეხი, რადგან მთელი გზა, ცნობიერად თუ არაცნობიერად, შინ წასვლაზე ფიქრობდა. იქნებ ახლა მაინც გადაეხვია გზიდან, გაქცეოდა იქაურობას? სანამ ამაზე ფიქრობდა, მაგიდასთან მიჯდომაც მოასწრო და კოვზითაც უკვე ოხშივარადენილ წვნიანს ურევდა. აქედან გაქცევა არცთუ ისე იოლი საქმე იყო. ნაცვლად იმისა, გამოსავალი ეძებნა, პატარა ადამიანი ერთიანად მოდუნდა, დაჰყვა მოვლენათა ბუნებრივ განვითარებას.

მცირე ხანს მაგიდასთან გაუნძრევლად იჯდა პატარა ადამიანი, წვნიანის კოვზით წვალეებასაც კი თავი დაანება, შემდეგ მიმოიხედა, იქაურობა შეათვალიერა: კედლები, მაგიდები და

რაც მთავარია, სასაღილოში მოტრიალე ადამიანები.

აქ შემოსულს ხალხმრავლობა არასდროს დახვედრია, მაგრამ არც მთლად სიხალვათე იყო. რამდენჯერ აქ ისეთ ადამიანსაც გადასწყდომია, რომელთანაც პირისპირ შეყრა, იქ, ზემოთ, ალბათ, სულს გააფრთხოებინებდა ჩვენს საბრალს, კომპლექსებით დამძიმებულ გმირს. სასაღილოში კი ასეთი შეხვედრები უმტკივნეულოდ, გართულების გარეშე ჩაივლიდა ხოლმე. ჩვენი გმირის დაკვირვებით, აქ ადამიანის პიროვნების შეცნობის განსაკუთრებული სტანდარტი არსებობდა. სასაღილოში ყველანი თანასწორნი იყვნენ, ყველას შიოდა და ერთი და იმავე გზით იოკებდნენ ბუნებრივ ფიზიოლოგიურ მოთხოვნილებას! ჭურჭელიც კი ყველასთვის საერთო იყო — იმ თეფშით და კოვზით, რომელიც ამჯერად პატარა ადამიანს ხვდა წილად, მცირე ხნის შემდეგ, შესაძლოა, ვინმე ძალიან სერიოზულ პერსონას ესარგებლა. უყვარდა პატარა ადამიანს სასაღილოს ატმოსფეროში შერწყმა და ამით განტვირთვა. ახლაც, წესით, ხასიათი უნდა გამოკეთებოდა, მაგრამ დღევანდელი დღე ხომ უმძიმესი იყო პატარა ადამიანის ცხოვრებაში და სასაღილოში კი არა, სიმშვიდეს, ალბათ, ველარც სახლში გამოკეტილი მოიპოვებდა! ამიტომაც მოეჩვენა აქაურობა დღეს აუტანლად, კერძების სუნმაც გული აურიო. ეს ბიჭები რა მადიანად შეექცეოდნენ! ველარ გაუძლო მათ ცქერას პატარა ადამიანმა და მზერა ისევ საკუთარი მათლაფისაკენ გადმოიტანა. ოდნავ წინ გააჩოჩა, თითქოს ასე უფრო მარჯვედ შეხვრებდა, თუმცა იმის გააზრებაც ზიზღს გვრიდა, რომ ეს მისი ულუფა იყო. გადაწყვიტა სადმე შორს, კედლების იქით ბრმად გადაესროლა მზერა, იქაურობას გამოთიშოდა, მაგრამ ისიც იგრძნო, რომ ამით, შესაძლოა, ბიჭებისათვის წაეხდინა ჭამის ხალისი — რა უფლება აქვს, საკუთარი უმადობით სხვასაც დაუკარგოს მადა! პატარა ადამიანმა ერთი კოვზი წვნიანი როგორღაც შეხვრიპა. გემოს ჩატანების ნაცვლად კბილს კბილი დააჭირა, რომ გული არ არეოდა, შემდეგ კოვზის უაზრო ტრიპალს მოჰყვა მათლაფაში — ახლა უკვე ჰქონდა უფლება მცირე ხნით დრო გაენელა. გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ ვალდებულების გრძნობამ კიდევ აიძულა რამდენიმე კოვზი წვნიანის შეხვრეპა. ბოლოს, რა დაინახა, ბიჭები ჭამას ამთავრებენო, გულზე მოეშვა. ე. ი. მალე გავიდოდნენ სასაღილოდან, მაგრამ ახლა იმაზე დაფიქრდა პატარა ადამიანი, სასაღილოდან გასულები საით აიღებდნენ გეზს. ნუთუ ისევ ზედა სართულებისკენ დაიძვროდნენ და სამუშაო დღის ამონურვამდე დაწესებულებაში მოუნევდა ჩვენს გმირს ყურყუტი?! ყოფილა შემთხვევა (და თანაც არაერთი), სამივენი სასაღილოდანვე გაპარულან! ახლა კი ბიჭებს სიტყვაც

არ დასცდენიათ ამაზე, პატარა ადამიანს კი თავად ეძნელებოდა შეთავაზება. მხოლოდ თავის თავზე თუ სთხოვდა ბიჭებს, რომ შინ გაეშვათ. და აი, ჩვენი გმირი უკვე მზად არის სათხოვნელად, მაგრამ ის გარემოება აფერხებს, რომ ბიჭები ჯერ კიდევ ჭამით არიან გართული და სხვა რაღაცებისათვის აშკარად არ სცხელათ. არა უშავს, ცოტას მოიცდის პატარა ადამიანი!

თანდათანობით ჩვენი გმირი მოეშვა, თითქოს დაწყნარდა კიდევ. თავისი პატარა ოთახი და იქაური სიმყუდროვე წარმოუდგა თვალწინ. თუმცა უკვე იცოდა, რომ იქაურობა ველარ ეყოფოდა ტკივილის მოსაშუშებლად და მოწყენილობა შემოაწვია. შიგადაშიგ ბიჭებს შეავლებდა თვალს — აბა, რამდენი დარჩათო! ერთხელ კითხვაზეც უპასუხა დონ ჟუანს. ბოლოს, გადაწყვიტა, განა პირდაპირ ეთხოვა ბიჭებისათვის, შორიდან ჩამოეგდო სიტყვა შინ გაპარვაზე — ეს თხოვნაც იქნებოდა და თავისებურად იდეის შეთავაზებაც. იქნებ ბიჭებს ჭკუაში დასჯდომოდათ და ერთად გაპარულიყვნენ! არ მორიდებია, ისე წამოიწყო პატარა ადამიანმა — სამსახურიდან გაპარვის უკანასკნელი შემთხვევის გახსენება სცადა. სხვათა შორის, მაშინაც სასაღილოდან გაიპარნენ. მაშინაც ამ მაგიდასთან გადაწყვიტეს გაპარვა. ახლაც აშკარად კარგი პირი უჩანდა პატარა ადამიანის წამოწყებას. შავგვრემანსაც საქმე გამოუჩნდა — ნათესავთან ვარ წასასვლელიო. დონ ჟუანსაც სადღაც მიეჩქარებოდა და უარს არ იქნებოდა, მაგრამ ერთი გაუთვალისწინებელი რამ გამორჩა პატარა ადამიანს მხედველობიდან. თუმცა რაღა გამორჩა, თავისთავად მოხდა, თანაც საშინელი რამ: დარბაზში ის გოგო შემოვიდა, პატარა ადამიანს რომ უყვარდა მალულად. დიახ, სწორედ ის მბეჭდავი გოგო იყო, იმ ოთახიდან, შეტევაგადატანილი პატარა ადამიანი რომ შეიყვანეს მოსასვენებლად!

ეს გოგო, ანუ პატარა ადამიანის ეგრეთ წოდებული შეყვარებული, კუთხეში, სამზარეულოს ახლოს იდგა, ხელში ჩაი და ბუტერბროდი ეჭირა და მოკრძალებული მზერით დარბაზში თავისუფალ მაგიდას ეძებდა. პატარა ადამიანისა არ იყოს, ეს გოგოც ძალიან რიდიანი იყო — არავის შეაწუხებდა. ბიჭებისაგან არცთუ შორს იდგა და მათკენაც გამოიხედა, თავაზიანად დაუკრა სამივეს თავი და მაშინვე სხვა მხარეს გაიხედა — დარბაზის ბოლოს რამდენიმე თავისუფალი მაგიდა შენიშნა. დააპირა კიდევ იქით წასვლა, მაგრამ დონ ჟუანის ცერემონიულმა მისალმებამ შეაფერხა და აიძულა, ღიმილით ეპასუხა — ეტყობა, ახლოს იცნობდნენ ერთმანეთს.

დონ ჟუანს თვალეები გაუბრწყინდა, იფიქრა, “ნადავლი” მახეში გავაბიო. ზენამოიჭრა, გოგო მოიწვია და ზუსტად პატარა ადამიანის პირდაპირ დაასკუპა. რა მოხდებოდა, ძნელი გამოსაცნობი არ უნდა იყოს: პატარა ადამიანს ლამის

გული საგულედან ამოუვარდა! მერე თითქოს გაიბერა გული და მთელ სხეულს შეეზარდა, უცებ კი ისე შეიკუმშა, ერთ პატარა ნერტილად ექცა. პატარა ადამიანს თითქოს სხეულიც შეეკუმშა და შეკუმშულივე გულში შთაენთქა. ბოლოს სულ გაქრა, წაიშალა და პატარა ადამიანისაგან მხოლოდ სიცარიელე დარჩა...

კარგა ხნის შემდეგლა იგრძნო პატარა ადამიანმა, რომ ისევ არსებობდა — თანაც შეყვარებულის ცხვირწინ და იცით, რა მოიმოქმედა? თავი ლამის მათლაფაში ჩარგო და წვნიანის გამალებით ხვრეპას შეუდგა! იმაზე აღარაფერს ვამბობთ, როგორ ახერხებდა ამას. ოდნავ მოგვიანებით, ისე რომ ჭამა არ შეუნყვეტია, ახალი საფიქრალი დაატყდა თავს. დონ უუანი და შავგრემანი გოგოს გადამეტებულად ელოლიავებოდნენ: რალაცებს სთავაზობდნენ — ხომ არ ინებებთ, მოგართმევთო. ვაი და, ჩვენი გმირისთვისაც მოეცალათ — ისაო, ესაო, უმადოდ რატომა ხარო? რა უნდა ეთქვა პატარა ადამიანს? გაგონილი ექნებოდათ ბიჭებს, ნაავადმყოფარ კაცს კარგი კვება ესაჭიროებაო და ათას რამეს შესთავაზებდნენ, წვნიანსაც ბოლომდე შეახვრეპინდებდნენ. ერთი სიტყვით, სასადილოში ყოფნა კიდევ უფრო გაუხანგრძლივდებოდა ჩვენს გმირს! ჰოდა, სადამდე უნდა ყოფილიყო ჯოჯოხეთში ნებაყოფლობით?!

როცა წვნიანი ნახევრამდე დაიყვანა, ისევ გულისრევა იგრძნო. ეგონა, კბილის კბილზე დაჭერაც აღარ მიშველისო. თავისდა გასაოცრად, თავი კი შეიკავა, მაგრამ მათლაფა გვერდზე გასწია და კოვზიც ხმაურით დააგდო ზედ. დააგდო და მაშინვე მიხვდა, ამას "საჯარო პროტესტად" ჩამითვლიანო და ძალიან დაფრთხა. თუმცა ერთგვარად კმაყოფილიც კი დარჩა იმის გამო, რაც ჩაიდინა! პატარა ადამიანმა თავს უფლება მისცა, სკამის საზურგეს აკვროდა. რამდენიმე წამს ასე გაჭიმულმა დაჰყო და მერე თანამესუფრეებისკენ ფარულად მზერა გააპარა. ისიც აინტერესებდა, აბა, ვის რამდენი დარჩა კერძო, მაგრამ უფრო მეტად მათი რეაქცია აინტერესებდა თავისი პროტესტნარევი საქციელის გამო. რეაქცია იქ მყოფებს ნორმალური ჰქონდათ, ყოველ შემთხვევაში, ყბა არავის ჩამოვარდნია და პატარა ადამიანმა თავი უფრო მხნედ იგრძნო. ახლა კოვზი ხელახლად რომ სჭეროდა ხელში, წინანდელზე უფრო ხმაურიანად დაახეთქებდა მათლაფას!

ცოტა ხანიც და, მაგიდიდან ყველანი ერთად აიშლებოდნენ. ჩვენმა გმირმა დროის გასაყვანად მზერა სადღაც შორს, დარბაზის ბოლოში გადაისროლა. ასე იჯდა რამდენიმე ხანს. შემდეგ მზერა შედარებით ახლოს, ჭერზე გადაიტანა, დეკორატიული ნათურების თვალთვრებას მოჰყვა და ბოლოს, საკუთარ მუხლებს დააცქერდა. ხელიც გადაისვა, თითქოს პურის ნამცეცებს იბერტყავდა, მაგრამ უეცრად თითებშორის სისველე იგრძნო. დააცქერდა სისველის ადგილს, ამოჰყვა ზევით, ყელამდე შეკრუ-

ლი ქურთუკის მიმართულებით და რას ხედავს — მთელი გულისპირი წვნიანის წვეთებით აქვს დანინკლული!..

შინ მისული პატარა ადამიანი სასადილოს ამბებს რომ იხსენებდა, ისიც მოაგონდა, რომ გამოქცევისას მოსადილეებით სავსე ერთი მაგიდაც გადააბრუნა. გამოსასვლელშიც ვილაცას შეეჯახა და მასთან ერთად გაიშლართა კიდევ იატაკზე.

პატარა ადამიანს არ ახსოვს, როგორ მიაღწია სახლამდე — ტრანსპორტით თუ ფეხით, სიარულით თუ სირბილით. ალბათ, ფეხით მივიდა და თანაც, გარბოდა, რადგან ძლიერ დაღლილი იყო და ოფლი ღვარად სდიოდა. მიდამო ეცნო: მინგრეულ-მონგრეული ქუჩა, უნესრიგოდ მოფანტული ბარაკები, ნუხანდელი ავდრისაგან შემორჩენილი ნუმპეები, რომლებიც კარგა ხანს არ დაშრებოდა. მოზრდილი გუბის ზედ შუაგულში შედგა და თავისი ბინის ფანჯარას მიაჩერდა. გუბეში რომ იდგა და წყალი ფეხს უსველებდა, ვერ გრძნობდა. ამ დროს ძალიან მნიშვნელოვან რამეზე ფიქრობდა. მერე ნაბიჯი გადადგანინ, მას მეორეც მიაყოლა, მესამეც და ლასლასით გაემართა შინისაკენ. თითქოს სულის მოსათქმელად ეს შესვენება ეყო, აღარ ქმინავდა. თითქოს უფრო დამშვიდებულიყო, რადგან ამ ორიოდ წუთში ძალიან მნიშვნელოვანი რამ გადაწყვიტა!

სადარბაზოსთან მიახლოებული შეჩერდა — შორიახლო ბავშვებს მოჰკრა თვალი, ყიჟინით მისკენ რომ მოექანებოდნენ. წამით ეკარგებოდა ბავშვები მხედველობიდან, ეგონა, მეჩვენებოდა, მაგრამ მერე ისევ დაინახავდა და მათი ხმაურიც გარკვევით ესმოდა. თითქოს სადღაც ჰყავდა ეს ბავშვები ნანახი, თითქოს იხსენებდა კიდევ. იქნებ მისი ბავშვობის ზღაპრიდან იყვნენ გადმოსულები? ან იქნებ უბნის ბავშვები არიან, სახლიდან გამოსულს ყოველდღე რომ ეგებებოდნენ, გარს ეხვეოდნენ ჭუჭყიანები, ამოგანგლულები, ლამის ზამთარშიც ტიტლიკანები. ნეტა ვინ უშვებს ბავშვებს ასეთ ამინდში გარეთ?

ბავშვებს რამდენიმე ნაბიჯილა დარჩათ პატარა ადამიანამდე. უეცრად ოდნავ მოზრდილებმა სირბილს უკლეს, უკან ჩამორჩნენ, რადგან პატარა ადამიანის სახეზე მოულოდნელი, მათთვის გამოუცნობი გამომეტყველება ამოიკითხეს, დანარჩენები კი ისევ ყიჟინით მოექანებოდნენ. ყველაზე პატარა პირდაპირ ჩვენს გმირს მიაწყდა:

— ბიდია, ბიდია, ქუდი დაგივარდა, — მიაყარა სხაპასხუპით, იმის შიშით, სხვამ არ დამასწროსო.

მერე დუმილი ჩამოვარდა. პატარებიც მიხვდნენ, რომ ჩვენს გმირს რალაც ძალიან სერიოზული რამ სჭირდა. რამდენიმე ნაბიჯით დასცილდნენ და წრე შემოარტყეს. "ბიდია" დიდ-

ხანს იდგა უძრავად და ცას მისჩერებოდა, თითქოს ვიღაცას თუ რაღაცას ეძებდა. ოდნავ რომ შეირხა, შეშინებული ბავშვები შემოეფანტნენ და მანაც გზა გააგრძელა. წავიდა ისე, რომ ქუდის ასაღებად არც დახრილა. არადა, ეჭვი არ შეჰპარვია ბავშვების სიტყვებში, უბრალოდ, ქუდის ასაღები თავი აღარ ჰქონდა.

ბინაში შესული პატარა ადამიანი მაგიდას მიუჯდა და თავი ხელებში ჩარგო — იტანჯებოდა, უაღრესად იტანჯებოდა. სადღა უნდა გამოეყო თავი? თავისი ოთახისა ც კი ერიდებოდა, თვალს ვერ უსწორებდა, რცხვენოდა იმისა, დილით ასე ცოცხალი, ენერგიული რომ გააცილა აქაურობამ. როგორი დაუბრუნდა? გამოსავალი ერთი იყო... მაგრამ ეძნელებოდა... თუმცა უნდა გაეკეთებინა!

წამოდგა, კომოდს მიუახლოვდა, ჩაიმუხლა და უჯრას დაეჯაჯგურა, ძალა მაინც არ ეყო. იქ დანა იდო, დასაკეცი, ბოლო ხანებში მუდამ გაშლილი, ხელისგულზე ოდნავ გრძელი დანა. ნუთუ მაინც ამგვარად მოუნევდა ყველაფრის დასრულება? ამაზე ბევრჯერ უფიქრია. წარმოდგენაში ყოველთვის ეძნელებოდა სიკვდილი, მაგრამ არასდროს ეგონა, ასე არანორმალურად ძნელი თუ აღმოჩნდებოდა. სახლისკენ მომავალს არც ეპარებოდა ეჭვი, რომ საკუთარ თავს განაჩენს სწორედ ამ გზით გამოუტანდა, მხოლოდ ამასღა ფიქრობდა, ამაზე ოცნებობდა, ამით ცოცხლობდა, მაგრამ ახლა... ახლა?

უეცრად გაშეშდა პატარა ადამიანი, სხვაგვარი გრძნობა დაეუფლა: გამწარდა, გაბოროტდა, სახე დაემანჭა. ოჰ, რა დიდი სიამოვნებით აჩვენებდა ახლა სხვა, თავის მდგომარეობაში მყოფს დანის ხმარების წესს. გაეცინებოდა კიდევ მის რეაქციაზე და სულსაც დაღევდა! ამის გაფიქრებაზე კიდევ უფრო აიღენა. უკიდურესად დაიძაბა, ერთ წამს დაჰყო ასე და მერე ერთიანად მოეშვა — გულგრილი გახდა. გაეცინა კიდევ დანით გაკვეთილის ჩატარებაზე. თუმცა იმასაც მიხვდა, ახლა "ასეთი მშვიდი" უფრო საშიში რომ იყო და ამით ერთგვარად კმაყოფილიც დარჩა.

კიდევ დაეჯაჯგურა უჯრას, რომელიც პატარა ადამიანის გასაოცრად იოლად დაჰყვა პატრონის ნებას. რას წარმოიდგენდა, თუ ასე ადვილად გამოალებდა უჯრას, დასწვდებოდა დანას, პირს თავისკენ უზამდა და მუცელზე მიიბჯენდა. არც ეჩქარებოდა — წვერით ადგილიც კი მოისინჯა. იცოდა, რომ გადაწყვეტილებას ახლა ვერაფერი შეაცვლევინებდა. ამას უფრო თამაში ეთქმოდა — მაიმუნობა ყველაფრის წინაშე, იმ ყველაფრის წინაშე, რაც სულ მალე არაფრად უნდა ქცეულიყო. იმდენად ლაღად აზროვნებდა, რომ უკვირდა. გულდაგულ არჩევდა, სხეულის რომელი ნაწილი აჯობებდა — იქნებ მუცლის ნაცვლად გულის არე? უფრო საიმედო ადგილია. თითებით მოისინჯა გულის მხარე, თითქოს ეფერებოდა კიდევ დამცინავად.

ის იყო დანის პირს ახალ ადგილზე გადანაც-

ვლებას უპირებდა, რომ გულის ჯიბეში რაღაც საგანს გადააწყდა. ამ რაღაცას (საგანს), შესაძლოა, ხელი შეეშალა განზრახულის სისრულეში მოყვანაში — განა დანის წვერს გადაელობებოდა, უბრალოდ, გარეშე რამ იყო და იქ არაფერი ესაქმებოდა. აუჩქარებლად ჩაიყო ჯიბეში ხელი, ის რაღაც ამოაძვრინა და გადაგდებდას რომ უპირებდა, უეცრად ხელი გაუშეშდა: სიგარეტის ღერი აღმოჩნდა, რომელიც დილით ქუჩაში უცნობს გამოართვა და გადაგდების ნაცვლად სხვისთვის, რომელიმე მწვევლისთვის შემოინახა. ყველაფერი დანვრილებით გაახსენდა, თავი ათასმა, ერთმანეთის სანინააღმდეგო აზრმა გამოუჭედა. უეცრად აუტანელი ტკივილი იგრძნო — მერყეობა შეეპარა. ველარ გაუნია წინააღმდეგობა საკუთარ ბუნებას, გატყდა. ახლა იგი აღარც თვითმკვლელი იყო და აღარც... და აღარც თავისი თავი!

ჩამუხლულს მუხლმა უმტყუნა. ისე ჩამოუცურდა დანიახი ხელი, ვერც კი შეამჩნია. ზურგით კომოდს მიანვა და ამ მდგომარეობაში გაქვავდა. ოთახს მოავლო თვალი. იქაურობისთვის დილანდელი იმედის გაცრუება გულს უთუთქავდა, ტანჯავდა, მაგრამ მაინც შესთხოვა ოთახს: იქნებ შებრალებოდა იქაურობას, ეპატიებინა მისთვის სამარცხვინო საქციელი და ისევ მიეღო ისეთი, როგორიც ჩვენი გმირი სინამდვილეში არის!

მაგრამ არა! იმედგაცრუებულმა თვალები დახუჭა. ოთახმა ვერ ანუგეშა პატარა ადამიანი, უფრო სწორად, ჩვენი გმირი თავის მომავალს ვერ ხედავდა ამ ოთახში! ნუთუ ამის შემდეგ შესაძლებელია სიცოცხლე? მზერა ისევ სიგარეტის ღერზე გადაიტანა. უნდა აკეთოს თუ არა ადამიანმა სიკეთე? — გაუელვა ფიქრმა. პატარა ადამიანმა იცოდა ამ კითხვის პასუხი, მაგრამ ამჯერად (და შესაძლოა, სიცოცხლეში პირველად) გაუჭირდა მისი გამოთქმა და კითხვა უპასუხოდ დატოვა. ართუ უპასუხოდ დატოვა, გამწარებულმა ღერი თითებში მოიქცია. დაიძაბა, არანორმალურად დაიძაბა, სცადა, გადმოენთხია ყოველივე ავი, რაც კი რამ სულში მოეძებნებოდა. გადმოანთხია კიდევ, მაგრამ სიგარეტის ღერი მაინც მთელი დარჩა — იატაკზე თავისგან შორს გააცურა, სადამდეც გასწვდა.

თითქოს დიდი ტვირთი მოიხსნაო, ოდნავი შვება იგრძნო, მაგრამ ეს არ იყო სიცოცხლისაკენ შემობრუნება. პირიქით, სიკვდილი უფრო დროული ეჩვენა — მშვიდი, თავისუფალი სიკვდილი. დანას თითები შემოაჭდო, ერთ წამს დაჰყო ასე, სული მოითქვა და წვერი მუცელზე მიიბჯინა — გულს მოერიდა. ახლა ასეთი სიკვდილი უფრო ერჩია — ნელი, არამინიერი. მეორე ხელიც წაატანა ტარს, სული ჩაიგუბა პირში და ნელა მიანვა. დანის წვერი ჯერ ისევ სხეულის ზედაპირს ეხებოდა, მაგრამ მაინც საშიხლად მწვავე ტკივილი იგრძნო. გაუძლო. აი, ცოტაც და... ალბათ, იქ უკვე სისხლის პირველი წვეთი იზრდება — ჯერ ისევ დანის წვერი

ეფერება სხეულს! გააფრყოლა! შეეზიზლა ყველაფერი, საერთოდ ყველაფერი — სიკვდილიც და სიცოცხლეც! დანა მუცლიდან მოიშორა და ცრემლიანი სახე მუხლებში ჩარგო — ჩხვლეტა სიკვდილზე უფრო მწარე და მტკივნეული აღმოჩნდა...

დიდხანს იყო ასე, მუხლებში თავჩარგული. თვითმკვლელობის ხელახლა მცდელობაზე ფიქრიც კი წარმოუდგენლად ზარავდა. თუმცა კიდევ უფრო წარმოუდგენლად ეჩვენებოდა ამ გრძელი სიცოცხლის დარჩენილი ნაწილის ნაბიჯ-ნაბიჯ გავლა. არა, გადანყვეტილებას ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შეიცვლიდა — სიკვდილი უნდა ყოფილიყო გამოსავალი! უბრალოდ, რამდენიმე ხნით გადადო ეს საქმე. დანისთვის ხელი არ გაუშვია. ტკივილს ჯერ ისევ გრძნობდა. საზიზღრობა უფრო იყო ეს, ვიდრე ტკივილი. ისიც იცოდა, რომ ახლა, მეორედ ცდისას, უფრო გაუჭირდებოდა. ძალა მოიკრიბა. კიდევ ერთხელ გახედა ოთახს. ამჯერად ოთახისგან შეწყალებასა და მფარველობას აღარ ითხოვდა — ბოდიშს უფრო უხდიდა... და მადლიერიც იყო მისი! ყოველ კუნჭულს სინჯავდა, თავზე ევლებოდა, ეთხოვებოდა. მერე სარკმელს გახედა, ნახევრად ჩამოგლეჯილ ფარდასაც შეავლო თვალი. სარკმლის იქით მდებარე სამყარომ მონუსხა. ცხოველი სურვილი აღეძრა, მასაც გამოსთხოვებოდა — იქნებ სამყაროსთვისაც მადლობა ეთქვა. ისიც მოეჩვენა, რომ აქამდე სწორედ ეს (სამყაროსთან გამოუთხოვებლობა) აკავებდა, ხელს უშლიდა მოსახდენის აღსრულებაში.

ფეხზე წამოდგა, მიუახლოვდა სარკმელს, ხელები ფანჯრის მინას მიაბჯინა და ცაას გახედა, მერე ჰორიზონტს და ბოლოს, ძირს, მინაზე გადაიტანა მზერა. რატომღაც არ ფიქრობდა სულიერს, კერძოდ, ვინმე ადამიანს თუ მოჰკრავდა თვალს. ზუსტად არ იცოდა როგორი, მაგრამ სამყარო ახლა როგორღაც აბსტრაქტული წარმოედგინა. მისდა გასაოცრად, იქ, დაბლა, სწორედ ადამიანს მოჰკრა თვალი. მთელი გულისყურით, მთელი არსებით მას მიეჯაჭვა. იქ პატარა თამაშობდა — ხის ნაფოტი ნავად ექცია და წყალში აცურავებდა. ჯერ ერთი ნაპირიდან გააცურებდა, შემდეგ შემოურბენდა ან პირდაპირ გატოპავდა გუბებში და მეორე, სანინააღმდეგო ნაპირიდან აბრუნებდა ნავს უკან. იმდენად ჩაითრია პატარა ადამიანი ამ უმანკო, ულამაზესმა სანახაობამ, სრულიად გადაავინყდა, დანა რომ ჰქონდა ხელთ. თითქოს თავადაც ბავშვად იქცა. ინატრა, ფრთები ჰქონოდა. გადაევლებოდა სარკმელს და იქ, დაბლა აღმოჩნდებოდა ბავშვთან. მასთან ერთად ითამაშებდა. მერე პატარასაც გამოასხამდა ფრთებს, ფრენას ასწავლიდა და ცაში აიჭრებოდნენ — ნავსაც თან წაიღებდნენ... და გუბის ნაცვლად ლაფვარდში იცურავებდნენ! მთელ ქვეყანას გადაუფრენდნენ, ღრუბლებს გადაყრიდნენ და მზესთან მივიდოდნენ — სიცოცხლეს აჩუქებდნენ ყველას.

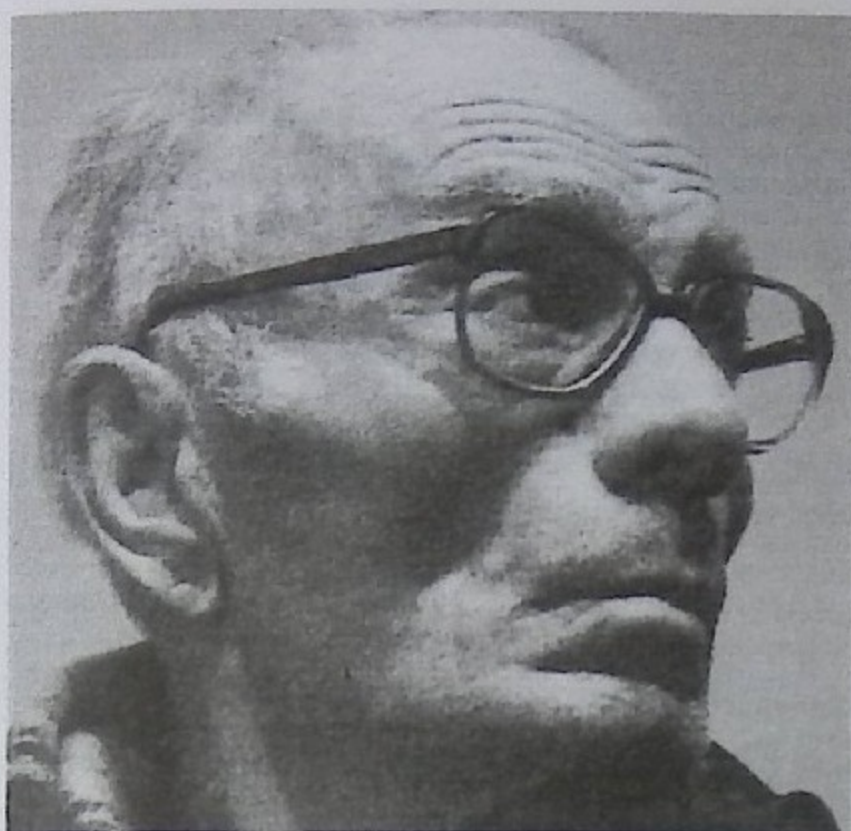
იმდენად ცხადად წარმოედგინა პატარა ადამიანმა ეს, რომ წინ გადაიზნიქა, თითქოს მართლაც გასაფრენად ემზადებო. ვერ გაუძლო მინამ მის სიმძიმეს და გამაყრუებელი ჭახანით ჩაიმსხვრა. დაფეთებული პატარა ადამიანი უკან გახტა. ხმაურზე მეტად იგი სხვა რამემ შეაშფოთა: სწორედ ამ დროს ბავშვი მეორე ნაპირისაკენ მიეშურებოდა ნავის შესახვედრად. მინის ჩამსხვრევის ხმაზე მოიხედა, ფეხი რაღაცას წამოჰკრა და პირდაპირ წყალში გაიშხლართა. არ წამომდგარა, თავი წამოსწია მხოლოდ და მშველელის მოლოდინში ტირილს მოჰყვა.

გონება საზარელმა აზრმა ამოუთუთქა პატარა ადამიანს: უეჭველად მიუძლოდა მას ბრალი ბავშვის ნაქცევაში! რატომღაც სიკეთის ქმნის სურვილი ჩვენს გმირს მუდამ ბოროტებად უბრუნდებოდა. არა, აშკარად ზედმეტი ადამიანი იყო! სხეულში გაასმაგებულმა ტკივილმა დაუარა. ერთილა შეამჩნია: დანა ისევ ხელთ ჰქონდა. რაღაც ნაიბუტბუტა ავსა და კარგზე და... ხელმეორედ მიიბჯინა მუცელზე ბასრი ნივთი! ასე გაბოროტებული არასდროს ყოფილა ჩვენი გმირი — ის აღარ იყო ადამიანი, რომელსაც მთელი ცხოვრება პატარა ერქვა. დანას მიაწვა, მიაწვა იმაზე მეტად, ვიდრე წელან, მაგრამ ამჯერადაც რატომღაც დანა წინ ვერ დაიძრა.

მთელი სხეულით ცახცახებდა პატარა ადამიანი. იცოდა, თუკი ოდნავ მაინც გაუხსნიდა სხეული პირს ბასრ დანას, მერე მას ვერაფერი შეაჩერებდა. აი, ეს ოდნავ გახსნა იყო პრობლემა, არაფრისდიდებით რომ არ ადგებოდა საშველი! არავინ იცის, რამდენ ხანს გაგრძელდა ასე. ბოლოს, ველარ გაუძლო ჩვენმა გმირმა ამ, ადამიანის ბუნებრივი შესაძლებლობებისათვის შეუთავსებელ მდგომარეობას, კვილნარევი ხმა აღმოხდა და დანა შორს მოისროლა.

დიდხანს იდგა ოთახის შუაგულში თავჩაქინდრული და მხრებში მოხრილი. მერე სანოლთან მილასლასდა, ზედ დაემხო, თავზე ბალიში წაიფარა და... ჯერ ყრუ ქვითინმა გამოაღწია ბალიშის ქვემოდან, რომელიც სულ მალე ისტერიულ ტირილში გადაიზარდა და იქაურობა გააყრუა.

დასასრული

ვასტანგ
ჟანკოტაძე

ვეკებ ნიკალას

(ფიროსმანის ხსოვნას)

ვეძებ ნიკალას უკვდავ ნახატებს,
უთვალავ ფერს რომ სიცოცხლეს აძლევს,
მხოლოდ დედნების პოვნა მახარებს —
არაფრად ვაგდებ ასლების ასლებს.
მივდეგ ნიკალას უშლელ ნაკვალევს,
გული ფერების გამაში ფეთქავს,
და მხოლოდ ერთი ნატვრა მანვალებს:
„აჰა, ვიპოვე“ — ოდესმე მეთქვას.
მივყვები, სანამ ძალა გამიტანს,
მის „ორთაჭალის ტურფების“ ქებას,
ჩუმ „მეეზოვეს“, ნაზ „მარგარიტას“,
თბილი შტრიხების საოცარ წყებას.
მწვერვალზე ვხედავ შედევრთა ასხმას,
(რაც სამუდამოდ მემახსოვრება),
ამ სიმაღლეზე დიდებით ასვლას,
უნდა ნიკალას ბედით ცხოვრება.

უფლისციხე

ეგვიპტეში ბევრი ვნახე,
(გიდთან ერთად),
აქ ივინყებ, უნებურად,
პირად მიზნებს,
იცი ძმაო, ვალიარო —
— გინდა შენთან:
უფლისციხე მირჩევნია
პირამიდებს.

საბაზი

ჯერ კიდევ სძინავთ გიჟმაჟ ბელურებს,..
ვნებას უღვიძებს ტურები მარწყვის,
ცოლიც და ცომიც ელის მეპურეს,
გარეთ კი წვიმს და როგორღაც არც წვიმს.
ტრფობაში ჩაფლო ძალი და ღონე,
ცეცხლად დაენტო, მოიმკო რთველი,
მერე ლავაში ჩამოხსნა თონეს,
ძუს სხეულივით რბილი და ცხელი.

გაკვაღავ გზით

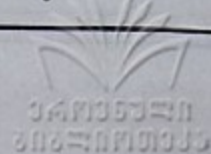
იყოს გაკაშკაშებული,
თუნდაც სხივით მზის,
ბავშვობიდან არა მჯერა
გაკვაღული გზის.

მებრძოლად ვარ გაჩენილი,
სულითა და ზნით,
და ვერ ვივლი ვერასოდეს
გაკვაღული გზით.

უხილავს და მოშორებულს
მძლავრს მივანვდენ ხმას,
და ყოველთვის გვერდს ავუვლი
სხვის გაკვაღულ გზას.

სანამ ღმერთი საღმერთეში,
ზის უთვალავ ხნით,
ვივლი,
ვივლი,
ვივლი,
ვივლი
გაკვაღავ გზით.

ტროტუარზე მიქანაობს
ტანწერწეტა ქალი,
ჯანდაბის გზას გაგიყენებს,
თუ მოგტაცა თვალი.

ღმერთო მაღალო

ღმერთო მაღალო, მე სიცოცხლეს
არ ვემდურები,
თუმცა ომებმა გამიმწარეს
ლალი ბავშვობა,
იყო შიმშილი, ეკლიანი
საფეხურები,
თვალეში ცრემლმა ვერ მოასწრო
ჯერაც გაშრობა.
ვერ გადავიტან, რომ ვილაცამ
ხარბი მიწოდოს,
და ამიტომაც ნუ იფიქრებ
ნლები მაჩუქო,
მამულისათვის მომკალ, მზად ვარ,
არ შემეცოდო,
ისე კი მომკალ, რომ მუხლებზე
არ დამაჩოქო.

სასაფლაოზე

რაზე ფიქრობდი მაშინ?!.
საფლავზე ყრიდნენ მიწას,
ერთად ისხედით კლასში,
შორს აცილებდი ვისაც.

მერე შეხედე სურათს,
სიცარიელის ხლებით,
ასე ყოფილა, სულაც —
ყველა უდროოდ ვკვდებით.

ველარ გიხილავს მტირალს...
დაკარგე მოყმე დიდი.
ჰორიზონტისკენ მზირალს,
თითქოს ჩაგიტყდა ხიდი.

თავი დაჰხროდა ბალახს,
კვნესა ისმოდა ქვისა,
დარდი ეფინა ქალაქს,
დარდი შენი და სხვისა.

სალალოპო

ვეტრფი ღვინოს, ქეიფს, ქალებს,
იუმორს და კაფიას,
ახლობლებში — სამეგობროს,
სახელებში ნათიას.

მიყვარს დოლი, საზანდარი,
ზურნა, თარი, დაირა,
ვერ ვირწმუნე, ვერ შევძელი
ყოფა მე სხვანაირად.

ერთხელ ფორტუნამ მეც მომაპყრო
ქველი თვალები,
დაუყოვნებლივ გავისტუმრე
ძველი ვალები.

უპატრონო საფლავი

კვალი აღარ ჩანს ნაყარი მიწის,
ველურ ბალახთა ანუხებს ფესვი,
არავის ახსოვს, არავინ იცის
როდის, ან როგორ აუგეს წესი.

იქნებ კაცურად განვლო სავალი,
ახლა ანუხებს ეკალა — ბარდი,
აღბათ აღარ ჰყავს შთამომავალი...
ადრე უთუოდ ეყარა ვარდი.

ჩემი სოსოპი

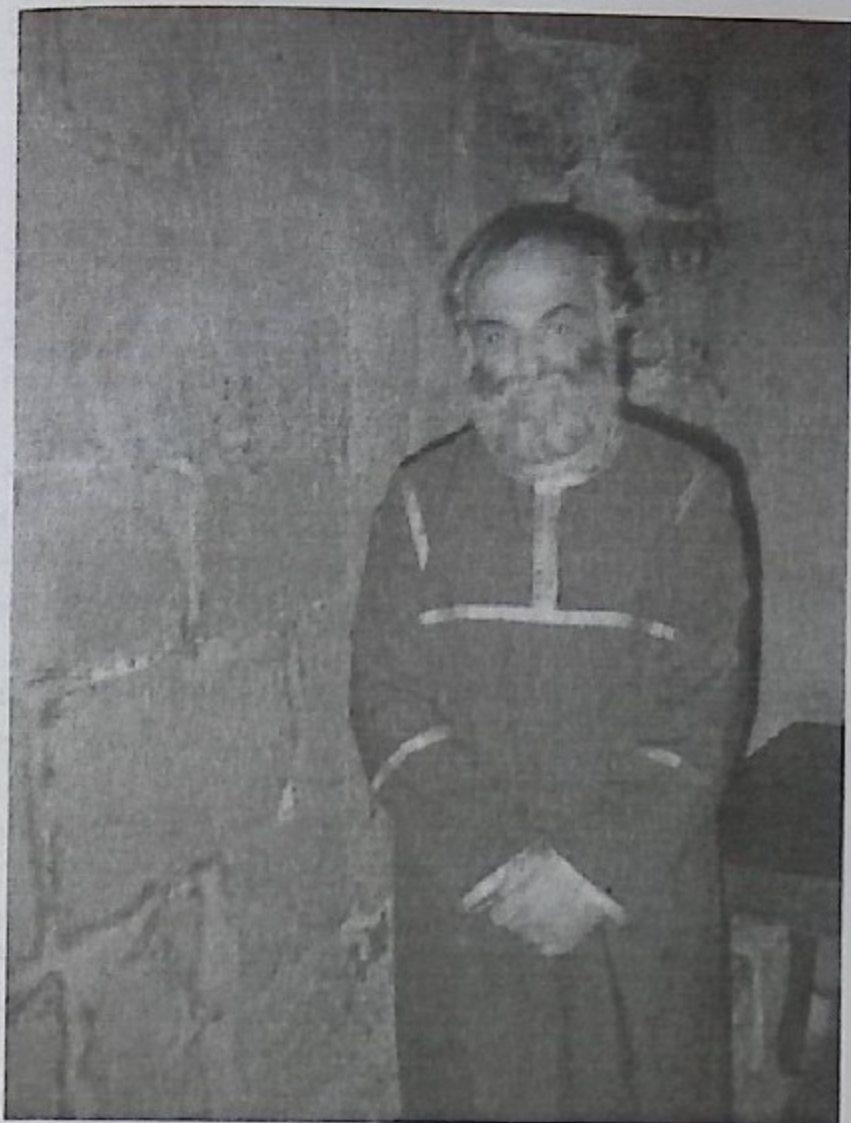
მეამაყება, გორგასალის
მქვია სახელი,
მაგრამ მასავით (სამწუხაროდ)
როდი ვარ დიდი?!
ვერ ავაშენე
(გამოვიბი თუმცა ცხრა ხელი),
ციხე-კოშკები, მეიდნები,
აბანო, ხიდი,
ვერ შემოვარტყი
მამულს კედლის მტკიცე არშია,
ჩემი ხოხობი კვლავ დაფრინავს,
ისევ ცაშია.

ჯორდანო

არ დაუჯერეს ჯორდანო ბრუნოს,
კოცონზე დაწვეს თამამი ფიქრი,
დედამინა კი ძალუმად ბრუნავს,
და სამყაროში რაშივით მიჰქრის.

არ მოუსმინეს ჯორდანო ბრუნოს,
არ დააცადეს ბოლოთქმა სიტყვის,
დედამინა კი კვლავ სწრაფად ბრუნავს,
ინკვიზიციის მიაწგრევს ქვითკირს.

არ აპატიეს ჯორდანო ბრუნოს,
დიადი აზრი ძირშივე თხარეს,
დედამინა კი ბურთივით ბრუნავს,
ეპეკლუცება მზესა და მთვარეს.

ჭაჭა

არეშიძე

მესაფლავე

ძია გრიგოლა ისევ მთვრალი იყო. ლურჯთვა-
ლება და თეთრკაბიან გოგოს უმღეროდა... ამ
ცოტა ხნის წინ, ფხიზელს, სოფლის ორღობეში
შემთხვევით გადავეყარე. სოფელში ახალი ჩა-
სული ვიყავი და ბევრი მოვისაკლისე...

— ძია გრიგოლ, ამ პატარა ხანში რამდენი
ხალხი წასულა...

ალარ დამაცადა:

— ჰო, სამუშაო მომემატა... მიდის ხალხი,
არადა ღმერთსაც სულ კარგები მიჰყავს...

ჩემდა უნებურად წამომცდა:

— რახან ცოცხალი ხარ, შენ ცუდი კაცი ხარ?

— ეგრეა.

— რომ იცოდე, ძია გრიგოლ, შენი საქმით
რამხელა სიკეთეს აკეთებ, მაგას ალარ იტყოდნი!
შენ კიდევ დიდხანს უნდა იცოცხლო...

— რალა მე უნდა ვთხარო...

— აბა, ვინა?... მკვდარი ალარ დავმარხოთ?

— ალარ შემიძლია... თხრას რომ ვინყებ, კი-
დევ არაფერი. აი, — სიგარეტი შუამდე დაიყვა-
ნა, — მოვრჩები, ამოვდივარ, ჩავხედავ ორმოსა

და... გული მიკვდება, კაცო...

— რათა, ძია?

— რავი, აბა, მე კი გავნახევრდი და...

საუბარი ალარ გააგრძელა, ჩამქრალი "პრი-
მა" ხელუკულმა მოისროლა... ხელი ერთხელ
კიდევ ჩაიქნია, მერე ცივ წყაროს დაენათა და
ნანყენი თვალებით გამშორდა...

ორიოდ საათში მესაფლავე ისევ მთვრალი
იყო და თავის სიმღერას გაჰკიოდა...

ჰო, მაშინ ვერ გავიგე, მაგრამ მერე და მერე
კი მივუხვდი გულისტკივილს...

... ეგონა, კაცის სიკვდილში წილი ედო, ეგო-
ნა... ხვალ და ზეგ მეზობელს რომ ვერ დაინახავ-
და, მისი ბრალიც იქნებოდა... მაგრამ... თხრიდა
და თხრიდა. აი, საფლავის ძირს რომ მოასწო-
რებდა, მალლა ამოვიდოდა და შიგ ერთხელ კი-
დევ ჩაიხედავდა, მერე ინყებდა ამაზე ფიქრსა...

ამდენი ხნის გასვლის შემდეგ უკვე ალარ მიკ-
ვირს, რატომ არიან მესაფლავეების უმეტესობა
/ვისაც ჯერ კიდევ გული შერჩენია და მესაფლა-
ვეობა ხელობად არ გაუხდია/ გულჯავრიანები,
მოდუშულები და მუდამ მთვრალეები. რა ქნან?
თავისი ჭკუისა ვერ უპოვიათ ამ ქვეყანაზე, იქ,
საფლავის ორმოში, ალბათ, სხვანაირია ეს სამ-
ყარო, ამოვლენ და... არაყსა და ღვინოში "რეცხ-
ავენ" თავიანთი გულის ჯავრსა...

ძია გრიგოლა დღესაც ცოცხალია, ისევა
თხრის და თხრის საფლავებსა, სამუშაოც რომ
არ ელევა?! /უკვე მეორე თაობას ისტუმრებს
იმ ქვეყანაზე/, ჭირისუფალიც არ ამადლის ჭი-
ქა ღვინოსა და ლუკმა პურსა, იციან, მთვრალი
არავის აუხირდება და სიმღერას გააყოლებს
გულის ხვაშიადს...

ხალხი კი... ეჰ, ხალხი მიდის, სოფელს დაკლე-
ბულნი... სასაფლაოს ავსებენ...

მხვლილობა სვახისხოველში

ამას წინათ, საკვირაო წირვის დროს, საკურ-
თხევლიდან გამოსულს, ერთი უცხო პიროვნე-
ბა შემეფეთა. არ ვიცი, ჩემი წლოვანების გამო
სადმე ვყავდი ნანახი, არადა ამ ოც წელიწადში
ვინ ალარ შემხვედრია და ვის ალარ ვუნახივარ
სვეტიცხოველში, ჰო... მიზეზი ვერ გავიგე...
პირდაპირ მოვიდა და მკითხა:

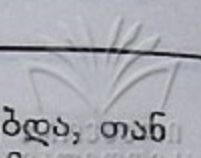
— ჩემი ბიძაშვილი მოკლეს აქ... დავითი...
ზესტაფონელი... მორჩილი იყო... დღეს თორ-
მეტი წელი შესრულდა იმ დღიდან... ეჰ, როგორ
გარბის დრო... რუსეთში ვარ წასული, ახლა ცო-
ტა ხნით ჩამოვედი და აი, მოვედი.

მე ჯერ დავიბენი, მერე კი ყველაფერმა კი-
ნოს კადრებივით გაირბინა თვალწინ...

— ვიცი, ორივეს ვიცნობდი, მკვლელსაც და
მოკლულსაც... დათო კარგი ბიჭი იყო... ღმერ-
თმა აცხონოს.

— ხომ ვერ მაჩვენებთ, რა ადგილზე მოკ-
ლეს... შეიძლება ამას დიდი მნიშვნელობა არცა
ჰქონდეს, მაგრამ სანთელი მინდა ავუნთო...

— როგორ არა... აგერ "ცაგერის ღვთისმშობ-
ლის" წინ გდებულა საწყალი...

დათოს ბიძაშვილს თვალები აუნწყლიანდა, მინიშნებული ადგილისკენ დაიძრა, მისულმა ნუთიერი დუმილით სცა პატივი უღვთოდ ნანამებსა და სასტიკად მოკლულ ახლობელს.

მერე ჩემთან მოვიდა და რამდენიმე შეკითხვა დამისვა... ვპასუხობდი, მაგრამ თან ვფრთხილობდი, რა ვიცი, ვინ არის, შეიძლება ბიძაშვილი არც იყოს... არადა, შესახედავად კი ჰგავდა... ამ საუბრისას, ჩვენი ერთ-ერთი მოძღვარიც შემოგვესწრო და მეც გავერიდე... ისე კი, სული გვარიანად ამიფორიაქდა, ისევ განმიახლდა ძველი ტკივილი, რაც სვეტიცხოველში დაღვრილმა სისხლმა გამოიწვია... სისხლმა, მონდომებულმა რეცხვა-ხეხვამ რომ ვერ ამოშალა ქვის იატაკიდან, ბოლოს ზეთი რომ დაასხეს და გაამუქეს...

სახლში მისულმა ძველ ნანერებს მოვუყარე თავი, შევადგინე გეგმა და დავინყე წერა. რაც გამოვიდა, თავად ნახავთ და შეაფასებთ.

პირველად გიორგი სვეტიცხოველში ვნახე, წირვას ესწრებოდა. თავისი გარეგნობითა და ჩაცმულობით ყველასგან გამოირჩეოდა: თმა და წვერი დევრიშვიტით მოეშვა, თანაც ეტყობოდა, კაი ხნის დაუბანელი, დაუვარცხნელი ჰქონდა... ტანზეც ძველმანები ჩაეცვა და რომ შევხედე... მაპატიე, უფალო და, თითქოს შუა საუკუნეების მწირი შემოსულიყო ტაძარში, მაგრამ... როცა უფრო დავაკვირდი, შევეჭვდი, ხან იცინოდა, ხანაც თავისთვის ბუტბუტებდა... აკანკალებდა კიდევაც... მე კი...

ამ დღის შემდეგ, კარგა ხანს აღარ შემხვედრია... ერთხელ მამაჩემმა (მაშინ ცოცხალი იყო სანყალი) მითხრა: ვილაცა შერეკილი შემხვდა გზაზე, ორი ფიცარი ეჭირა, ნაიღებდა, ას-ორას ნაბიჯზე დადებდა, ახლა სხვებს მოუბრუნდებოდა, ერთი შავი "სუმკაც" მიჰქონდაო... ჰო, მართლა, მეც რომ ვნახე, ეს "სუმკაც" გვერდზე ედგა, გატენილ-გაძეძგილი, არ ვიცი, რა ენყო, არადა, ზემოდან დაყრილი, დამჭკნარი ვაშლები დამამახსოვრდა კარგად. რომ გამისწორდა /ისევ მამაჩემი ამბობდა/, ახლოს მოვიდა და მკითხა: — სახლის აშენებას ვაპირებ და ეს ფიცრები მეყოფაო? ...

— შვილო, ოცდახუთი წელია სახლს ვაშენებ, კიდევ ვერ დამიმთავრებია და შენ რა, ოთახი ფიცრით გინდა ააშენო?! ისე, მაგ ფიცრებით კარგი ტახტი გამოგივა...

— ერთი შენცა ყოფილხარ, შენ რა იცი სახლისაო... რაღაცა თქვა კიდევ და წავიდაო...

მერე ჩემს ძმასაც ენახა ტყეში, წყლის ასაღებად ჩასულიყო ხევში და გიორგიც დასდგომოდა თავს... კარგა ხანი ელაპარაკათ, რა ვიცი ბერი მეგონაო, თქვა ჩემმა ძმამ, მაგრამ მერე და მერე მიმხვდარიყო ვისთან ჰქონდა საქმე... ისევ სახლის აშენებას აპირებდა, ვენახი უნდა გაეშენებინა, საქონელი მოემრავლებინა...

ჩემმა მორიგეობამაც მოაღწია და წავედი ძროხების სამწყემსად, ის უკვე ვიცოდი, სადაც იყო და შევედი ნიშში...

პირველი, რაც თვალში მომხვდა, მისი არეული თვალები და სახე იყო, წინ პატარა ხატები

დაელაგებინა და რაღაცას ბუტბუტებდა, თან კიდევ რაღაცებს ინიშნავდა ფურცელზე... ცოტა შემეშინდა და ესლა მოვახერხე:

— რომელი საათია-მეთქი?

— არა მაქვსო...

ისეთი ხმით მითხრა, მაშინვე უკან გამოვტრიალდი...

მეორე მორიგეობაზე გზაში შემხვდა, მცხეთისკენ მიდიოდა, მოგეხმარები-მეთქი — არ მინდაო... /ისევ იმ ხმაზე მითხრა/.

მერე სვეტიცხოველში ვნახე, ეზოს ასუფთავებდა, ხელში დანა ეჭირა... ჰო, სწორედ ის დანა... რას მოვიფიქრებდი, კაცო, ორიოდე კვირაში რა მოხდებოდა... დარჩა და დარჩა ეკლესიაში...

დათოც ახალი მოსული იყო, სვეტიცხოველის ახალ წინამძღვარს მონასტრის დაარსება დაავალეს და იგი მორჩილად მიიღეს.

ერთხელ მესანთლეს ვკითხე: ვინ არის-მეთქი?

თბილისელია, გიორგი ჰქვია, ცოტას ურევსო... დედა ამოვიდა, უნდა წაეყვანა, მაგრამ არ გაჰყვაო — აქ უნდა განვიკურნო და მერე წამოვალო... აკი, "განიკურნა" კიდევაც...

თითქოს სახე დაუნყნარდა, სულ წიგნები დაჰქონდა, "ფსალმუნების" კითხვა უყვარდა, ხან რომელ ხატთან იდგა და ხან რომელ ხატთან... განსაკუთრებით "ცაგერის ღვთისმშობელთან" იდგა ხოლმე საათობით. ბოლოს ქადაგებაც სცადა, რაზეც მღვდლები ხუმრობდნენ, — გიორგი ყველას გაგვრეკავსო... მღვდლები-სა ეშინოდა, უფრო კი იმ ჯვრის შიში ჰქონდა, მღვდლებს რომ ჰქონდათ მკერდზე ჩამოკიდებული...

თბილისიდან ერთი მორწმუნე ქალი ამოდიოდა — ნინო. ერთხელ გადავწყვიტეთ დაგვესუფთავებინა ტაძარი და დათქმულ დღეს საქმესაც შევუდექით...

არ ვიცი, გიორგი საიდან მოვიდა, იქვე ჩამოჯდა. ჰო, დალაგება "წმინდა ნიკოლოზის" ტაძრიდან დავინყეთ... ჯერ ჩაეძინა, მერე კი კითხვა დაიწყო. კედლებს ვასუფთავებდი და გიორგის რომ გავუსწორდი, გავაფრთხილე — იქით გადამჯდარიყო.

— არა უშავს...

მტვერმა რომ შეანუხა, აყვირდა:

— როცა ნაკითხვა მინდა, მაშინ მოგინდებათ ხოლმე დასუფთავება... ნუ წვალობთ, ღმერთი მაინც არ მიიღებს...

ამ ხმაურზე სანყალმა დათომ შემოიხედა. გააგდო... პირველად მაშინ დავინახე მასში ჩაბუდებული მძვინვარე მხეცი, თვალები აერია და აკივლდა:

— თქვენი დროც მოვა... სულ ყველას დაგხოცავენ... ჰო, სულ ყველას...

მერე დედათა მონასტერში დაიღო ბინა. ერთხელ, დაუჭერია ქალაღდი და კალამი, რაღაცას ზომავს და თან ინიშნავს, ჩაფიქრდება, გაზომავს, ჩაწერს... დამინახა, ახლოს მივედი:

— როგორა ხარ, გიორგი?

— არა მიშავს, კარგად. ეს რკინის კარები ვინ

ჩამოაბა, ან ეს ლობე ვინ ააშენა...

— არ ვიცი. რა არის?

— არაფერი. ნადი შენ გზაზე, ნადი, არა მჭირდება...

მერე და მერე აურია, წირვაზე აღარავის აცლიდა ლაპარაკს. ხან ვის აუხირდებოდა, ხან ვის... ბოლოს დანითაც კი დაემუქრა ზოგიერთებს, მაგრამ ყურადღება არავის მიუქცევია — გიჟი და თითქოს გაამართლეს მისი ასეთი ქცევები.

იმ დღეს რა დამავინწყებს... პარასკევი იყო... მცხეთაში ტყვიასავით გავარდა ხმა — სვეტიცხოველში კაცი მოკლესო! ჯერ არა მჯეროდა, მაგრამ რომ თქვეს გიორგიმ მოკლათ — დავიჯერე.

ტაძარში მალევე მივედი, ხალხი უკვე შეკრებილიყო... იდგა სვეტიცხოველი დამნუხრებული, ჰო, პირქუში მეჩვენა ტაძარი, არადა თითქოს არ უნდა გაგვკვირვებოდა სისხლი — 9 აპრილი, სამოქალაქო ომი, ცხინვალი, სოხუმი... მაგრამ ტაძარში დაღვრილი სისხლი სულ სხვა იყო — სვეტიცხოველი და სისხლი ერთად? — ეს აზრი ამეკვიატა და გონებაში სულ ეს მიტრიალებდა.

მერე ნაწილობრივ, ხან ვისგან და ხანაც ვისგან გავარკვიე, რაც მომხდარიყო და შეძლებისდაგვარად მოგიყვებით:

— ის იყო წირვა მორჩა, მე და მედავითნე ჩემს ოთახში ვისხედით — ამას მესანთლე ქალი მიყვება.

— საიდანღაც შემოეხეტა ეგ სამინე, ეგა. დათოც აქა ტრიალებდა. უცებ შუქი ჩაქრა. მივხვდით, გიორგი იქნებოდა, უჰ, რა სახელს აფუჭებს; დათო ნავიდა, ავანთებო, ეტყობა, ეჩხუბა, სხვა დროსაც ეჩხუბებოდა ხოლმე...

— უცებ ჩხუბის ხმა გავიგე და გავედი — ეს მედავითნეა, — შუქი აინთო... ბიჭები იქვე, წმ. ნინოს ხატთან იდგნენ (ძველ მრევლს ემახსოვრება, წმინდა ნინოს ხატი სადაც იყო — ილიას ტაძრის მხარეს, სვეტზე ეკიდა, ახლა ღვთისმშობლის ხატი ჰკიდია იქა) და კამათობდნენ... მერე გიორგიმ დანა ამოიღო და მოუღერა. სანყალ დათოს ოპერაცია ახალი გაკეთებული ჰქონდა და ვერ გაიქცა... უკან-უკან წამოვიდა. — თან მაჩვენებს როგორ მოდიოდა, ის კი მოსდევდა... — დაფუძახე, რას შვრები, გიორგი, რა მოგივიდა... ეხლაც ვკანკალებ, რა ქნა მაგ არგასახარებელმა. ერთი რომ მოუქნია, კისერში ჩაარტყა, ჩაარტყა და ნაიქცა სანყალი, მერე ზედ დააჯდა...

— მე რომ გამოვედი, ზედ ეჯდა, მეგონა მუშტს ურტყამდა, — ეს ისევ მესანთლეა, — მაგრამ ამან რომ წივილი დაიწყო /მედავითნეზე მანიშნებს/, მღვდლებთან გავიქეცი...

— რომ შემოვედი /ეს ახლად ნაკურთხი ბერია/, თავი უკვე გაენებებინა, დათო უკვე მკვდარი იყო, რომ დამინახა, სისხლიანი დანით ჩემკენ გამოქანდა, გამოვექეცი, გარეთ გამომყვა. აქ კი დიაკვანმა დაუძახა:

— სატანავ, აისრულე ნადილი, მოკალი... ღმუოდა, დანას იქნევდა, მართლა ეშმაკი იყო,

გიორგის არსებაში ჩაბუდებული...

— კიბეზე რომ ამორბოდა, — (ეს მათხოვარია), — დანა აი, ესე ეჭირა და ჩვენსკენ გამოიქცა თანა ყვიროდა: „სუ ყველას დაგხოცავთო“, დანაც სისხლიანი იყო... შემეშინდა რომელია, შენ არ შეგეშინდებოდა?! ეგეთი რამე არ მინახავს, რასა ჰგავდა, კაცოო, — მეორე მათხოვარი ჩაერია საუბარში.

— შვილო, მეც კინაღამ მომკლა, — მოხუცი მრევლი, სოფო ბებო მეუბნება, — სახლში მივდიოდი ხანხალით და გზაში დამენია... გამასწრო და გაიქცა... რად უნდოდათ აქამდე რომ ჰყავდათ, წაეყვანათ სადმე...

გიორგი ტაძრიდან ქალაქში გავარდა, იქვე სკვერში დაიჭირა მილიციამ, ხუთი კაცი ვერ უმკლავდებოდა, მანქანაში ძლივს ჩატენეს, რა მაგარი ყოფილა... სცემესო? სულ კონდახები ურტყეს...

დღევანდელი გადასახედიდან, არადა ამაზე ბევრი მაქვს ნაფიქრი, გიორგი გიჟი არ იყო, მან თავისი „მისია“ აღასრულა, წმინდა ტაძარში სისხლი დაღვარა, ჰო, რიტუალი აღასრულა, რომელიც დღემდე გრძელდება, დღე არ გავა ვინმე არ მოკლან და უმეტესობა ახალგაზრდა...

ამდენი წლის შემდეგ, იმ ადგილს რომ ჩავუვლი, კიდევ მაქვს შინაგანი შიში, რომელიც კარგა ხანს გამყვება, ვგრძნობ, დამძიმებულ აურას... არადა, დღემდე ბევრს, ვისაც ახსოვს ეს ამბავი, ბოლომდე ვერ გაუაზრებია, თუ რა მოხდა იმ დღეს...

ეჰ, მოსახდენი მოხდა... ჰო, ამას არაფერი ეშველება, მაგრამ შველა ადრევე შეიძლებოდა, სოფო ბებოსი არ იყოს, ამდენი ხანი რატომ გააჩერეს ამ წმინდა ალაგს ეს გადარეული...

ახლა, როცა დანყნარებული და ცივი გონებით ვწერ, ერთ რამეს მაინც ვერ ვხვდები... მართლა, არ დამავინწყდეს, გიორგი საგიჟეთში წაიყვანეს, იქ კი ეზოში თუ ეზოსთან უნახავთ მკვდარი... ჰო, ერთ რამეს ვერ ვხვდები, მაინც ვინ იყო გიორგი სატანასთან წილნაყარი თუ ღმერთის გაფრთხილება — ადამიანებო, იყავით ფხიზლად... ან იქნებ... ან იქნებ... ან იქნებ...

P.S.

— აგე, ბათუმში ეკლესია დაანგრიეს, ჯვრები დახსნეს, კაცოო, შარაძეც მოიშორეს, მკალავიშვილია და... მღვდელი და ციხე? არა, ამათი დროკმოვიდა, შვილო... — მეუბნება ნაცნობი, მოხუცი მოსე.

ეჰ, რას ვიზამთ, მართლაც რომ ამათი დროკმოვიდა...

რალა თქმა უნდა, — დროებით!

სეროფნება
ფეცანოსიძე

მანანა

— წკრრრ!!! — გაისმა ზარის ხმა.
 — გადი, აიღე ყურმილი, ხომ ხედავ, ცომში მაქვს ხელი.
 — უნდა გამოვრთო ეს ტელეფონი, აღარ შემიძლია. — დაიჩვილა კაცმა, წიგნი გადადო.
 — ალო? ალო? დიახ! მე გახლავარ. გისმენთ. როგორი ცოლი მყავს?!
 — ვინაა ადამიანო.
 — მოიცა, სუუ! — ანიშნა ცოლს, რომელსაც ისე უხდებოდა ჩითის წინსაფარი, ცეცხლისგან შეფაკლული სახე, ნაბლისფერი თმები და სიყვარულით ანთებული თვალები, გადაეხვეოდა, შორს რომ არ მდგარიყო. — დიახ! არაა შინ. ვინ მომცა მაგის ბედი.
 — საქმე არ აქვს მაგ ოჯახდასაქცევს? მიდი ერთი მიხედუ ბავშვს.
 — პატარა საწოლიდან ჩამოსულიყო და იატაკზე დააბიჯებდა. კაცმა აიტაცა, ჩაეხუტა,

ჩაკოცნა და ისევ საწოლზე დასვა.
 — წკრრრ!!!
 — ალო! ალო!
 — მოცლილია ვიღაცაა.
 კაცს ძველი პერანგი შეუღილაგად გადმოეშვა ზემოდან და ბოლთას სცემდა. “ნამდვილად ისაა, ხმაზე ვიცანი” — იფიქრა და სიბრაზე მოერიო. „ეგ მაცემინა ეხლა და თუ გინდა მომკლა მერე. ჰმ! იცის, რომ ცოლი მყავს და შვილი, რას გადამეკიდა. არ მოექცევი მამაკაცურად? ნაფა და თავს მოგჭრის, კაცი არააო. მოექცევი და ყველა უნდა დაკარგო. დაგარქმევენ გაფუჭებულ ადამიანს და იტყვიან ცხოველიაო. არა ვარ ბატონო, ცხოველი, არც სულწასული, მაგრამ კაცი ვარ და ამ ჩემს კაცურ ბუნებას რას უჩიხინებ, რომ არ აგაგდებინებ თავს, არ იცი? იცი და შენც ეგ გინდა, არ მეშვები, ხომ? ჰო, და მე შენ ისეთ დღეს დაგაყრი, სულ შეგძულდეს კაცი. ცხვირში ამოგადენ მაგ სიცილს. — და ისევ დაუჭიმა ძარღვები ჩუმმა ქირქილმა: შენ რა კაცი ხარ.

— მე რა კაცი ვარ, ხომ?! სირცხვილის გრძნობა რომ მაქვს, მე რა კაცი ვარ, ხომ? მოდი ახლა და ასეთ დედაკაცს... მოდი ახლა და შეინახე მისი ქმარშვილის ხათრი. ვერ ვხედავ ყველა კაბაში ქალს და მომკალით თუ გინდათ. ჩემს გარდა რომ ქვეყანას მოინანნალებს, არ მინდა მასეთი და მომკალით თუ გინდათ“ — და ისე ეზიზღებოდა მისი გათქვირული თეძოები, გული ერეოდა. ათიათასი კაცის ხელს ხედავდა ზედ. სძულდა მისი ურცხვი, ირიბად გაჭრილი თვალები, თითი რომ ჩაგეკრა, ერთხელ რომ არ დაახამხამებდა. ეზიზღებოდა მისი ჩამოთლილი ნვივები, ყველას რომ ეკუთვნოდა. ეზიზღებოდა ნითლად დაბურცული ტუჩები, ყველა შემხვედრისაგან დადორბლილი. მისთვის ის მძორი იყო, გაშიშვლებული, ურცხვი მძორი, რომელსაც ყველგან თან დაჰქონდა ლოგინი და ხმამალა დაიძახა: ვაი მაგის პატრონს? რა ეშველება ქვეყანას ამდენი სულელი რომ ჰყავს?

— რა ეშველება და ეს ბავშვი უნდა გავზარდოთ ხეირიანად, თორემ იმდენმა გაუზრდელმა მოიყარა თავი, მართლა საკითხავი გახდება ყველაფერი. — მიუგო ქალმა და სამზარეულოს მიაშურა.

მოსილი

იდგა და უცქერდა, რამდენი ლამაზი ქალი ჩაივლიდა. ნდომით ყლაპავდა ნერწყვს და უსაქმურობისაგან ათასი საზიზღარი სურვილი უტრიალებდა. თმები მხრებამდე სწვდებოდა. სქელლანჩიან ფეხსაცმელებზე შემდგარიყო, ახალთახალი პიჯაკი ეცვა. სახის ნაკვთები უზადო ჰქონდა. მერე მოწყინდა, შინ გასწია,

ისე

ვანა

მზესუმზირის ცმატუნით შეალო კარები, ჩენჩო გადმოყარა და სავარძელში ჩაჯდა.

მხრებში მოხრილი მოხუცი მაისურის ამა-რა მიმოდიოდა, ჩაღრმავებულ თვალებში თეთ-რი წარბები ჩამოსწეოდა, ცხვირს ისრესდა და ჩაჟანგებულ თითებს აწვალებდა.

— ადამიანო, ჩაიცვი რამე. — უთხრა შვილმა.

— არ მინდა. უნდა გიყურო, რამდენს ჩა-იცვამ, რამდენს შეჭამ და რამდენს ისეირნებ. თუ ქვეყანაში მაგ პრიალა ფეხსაცმელები გა-მოგიყვანს და ცარიელ თავს ფასი დაედო, ეგეც უნდა ვნახო. კი ბატონო, იუთავე ხალათი და და-აცქერდი შარვლის ნაკეცებს. სხვა რა გეკითხე-ბა. ოჰ, რომ მცოდნოდა ასეთი უდარდელი გა-მოხვიდოდი... მაგრამ ახლა რაღა მოგიხერხო?

— იჯერე გული ჩემი ლანძღვით? მომეცი ერთი ათი მანეთი.

— როდემდე?

— სულ მალე, ა, სულ მალე. დავინყებ მუ-შაობას და...

— ხუთი წელი გავიდა, ხუთსაც გარჩენ და მერე აღარც მე ვიქნები. ჩემმა შექმნილმა რო-გორ უნდა მანყველინოს სიცოცხლე. წლებზე ფეხს ვიდგამ, იქნებ ადამიანი გამოვიდეს-თქო. ასე უსინდისოდ რატომ უნდა ისარგებლო ჩემი ჯანღონით და სიყვარულით? არ გრცხვენია ბი-ჭო?

— გადამაყოლე ახლა ერთ პიჯაკს.

— ეჰ, ნერვს გაზრდა უნდა, თორემ, თუ ხე მრუდედ წავიდა, ვეღარ გაასწრებ. — გულის-ტკივილით თქვა კაცმა და თავი ჩაჰკიდა.

შეთი.

თათანა

ორი კვირა გავიდა, თათანა იწვა და ძლივს შეეძლო სიარული. იმის მაგივრად, რომ ყველა-ფერი დაეინყებოდა, უფრო ახსოვდა და ალბათ, უთვალავჯერ იმეორებდა გონებაში მისი წერი-ლების შინაარსს: "მომენატრე, ჩემო სიხარულო და თანაც შემეცოდე, თორემ მე მინდოდა უფ-რო რიგიანად დამეზუსტებინა პასუხი. მაგრამ შემდეგ შევძლებ ალბათ, გითხრა ყოველივე ის, რაც ესოდენ საჭიროა ჩვენთვის, ჩვენი სიყვა-რულისთვის."

— ხა, ხა, ხა! ჩვენი სიყვარულისთვის! — წამოიძახა ხმამაღლა გოგომ და იფიქრა: "მხო-ლოდ გული მინდოდა შენი და, ალბათ, იმიტომ ვერ გაძელი ჩემთან. თქვენ ხომ არაფერი გე-ნანებათ ისე, როგორც სიყვარულის გაცემა. ბრიყვი, ხელუხლებელი სინმინდე კი სიცოცხ-ლის დასასრულამდე ქვითინებს, რადგან ჩვენ-გან წასულები ვილაც დედაკაცებს უძღვნით ჩვენგან მოტაცებულ გულებს და ხარხარებენ დედაკაცები თქვენით განებივრებულნი. იცი-

ნიან თქვენზე, ჩვენზე, რომ ძნელია დედაკაცის საიდუმლოს გაგება, ვიდრე მათებურად არ ეზი-არები მინას. სიყვარულის მეტი არა მინდოდა შენგან და, ალბათ, იმიტომ გადაიკარგე. თქვენ ხომ ყველაფერს შეგიძლიათ შეპირდეთ უზადო, ცაში მოფარფათე უნმინდეს ფანტელს, ვიდრე მინაზე დაეშვებოდეს. შენ კი არც გამიმეტე მი-ნისათვის და არც სიხარული დამიტოვე".

თათანამ იგრძნო, ქარიშხალს გადაეველო. რაღაც გავიდა მისი არსებიდან და ჩუმად მოი-ხურა კარი. რაღაცამ დატოვა, რაც ასე უნგრევ-და გულის ფიცარს, აწყდებოდა ტვინს, წვაავდა მკერდს და შეუხელებლად ადენდა ცრემლს. მიხვდა, დათოს დანახვის სურვილი გაპარული-ყო. წარმოუდგენელ ტკივილს გაეგდო იგი და ნელ-ნელა უბრუნდებოდა გული მკერდს, გო-ნება თავს, ძარღვები სხეულს. აქამდე ყალყზე შემდგარი ყოველი გრძნობათა ორგანო, წყნარ-დებოდა. ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს მის არსებაში სხეულის ცალკეულ ნაწილებს დავა მოუვიდათ. გულს აუჯანყდა ძარღვები, ძარ-ღვებს ტვინი, ტვინს მხედველობა, მხედვე-ლობას სმენა, სმენას ფილტვები, ფილტვებს ძვლები და ერთმანეთი სასიკვდილოდ სცემეს. სავარძელზე მისვენებულიყო, წარბები წვრი-ლად გადასჭიმოდა საფეთქლამდე. ფერმკრთა-ლი იყო, თხელი ტუჩები და გრძელი, აგრეხილი წამწამები ჰქონდა. ყვითელი, პრიალა ხალათი შეისწორა და დიდი ხნის ნაავადმყოფარივით გადადგა ფეხები. იგრძნო, ღონე აკლდა. მოდუ-ნებული მუხლები დაემორჩილა სურვილს, ისევ სავარძელზე ჩამომჯდარიყო.

— თათანა!

ისე მოჰკვეთა ხმამ, გოგოს მოეჩვენა, თითქოს მუხლებში ჩაარტყა ვილაცამ. მაშინვე იცნო და სადაც მოუსწრო ბგერამ, იქ გაქვავდა.

— გამარჯობა, როგორ მინდოდა შენი ნახვა.

— „არ გრცხვენია. არაფრის ერიდება. ახლა რომ ვუთხრა, მთელ დღეს ჩემთან გაატარებს და საღამოს იგივე სიტყვებს ეტყვის ცოლს, რა-საც მე".

— მემღური?

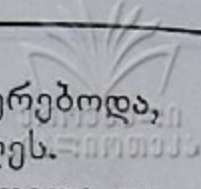
— ეს ყველაფერი მართალია?

ბიჭი უფრო მიხვდა, რას ეკითხებოდა, ვიდრე გაიგონა. შავი პერანგის ერთი ღილი შეიხსნა და ყელზე მოიფათურა ხელი. მზედაკ-რული სახე უფრო გაუმუქდა, თვალები ოღნავ აეცრემლა.

— შენ არ იცი, რა საშინელებაა, როცა მო-მენტს ეძებენ და არა ადამიანს.

— ნეტავ რას იტყვის კიდეც? ფიქრობს მჯერა მისი?

— თათანა, ჩემო პატარავ.

გოგოს ხმის ამოღება არ შეეძლო, თითქოს სასაზე მიეკრო ენა.

„ჰო, შენთვის სულ მუდამ პატარა ვიყავი. მაშინაც ვერ შეამჩნიე ჩემი გაზრდა, როცა სიყვარული მასწავლე.“

— უნდა მაპატიო და შემინდო ეს სულნასულობა. შენ უნდა იყო ბედნიერი. ხომ ხედავ რა უღვთოდ გაგყიდე და გაგცვალე.

— როცა ნათქვამი უკან მიგაქვს, ადამიანი შენს თავს ღალატობ, ხოლო თუ შენს თავს ღალატობ, ვიდასი ერთგულება უნდა შეძლო? ნუღარ დამენახვები. — გოგომ ტაქსი დაინახა, ხელი დაუქნია. მანქანა გაჩერდა. თათანამ კარები გამოღო, დაჯდა და მიიხურა. ბიჭს მოეჩვენა იმ კარებში მოჰყვა გული, ისეთი მწვავე ტკივილი იგრძნო.

— ოჰ, რა მხეცი ყოფილა ადამიანი! — თქვა, როგორც კი შინ შევიდა და სავარძელზე დაეშვა.

— რას იზამ შვილო! — წყნარად გამოეპასუხა დედა და მის გამხდარ, ნაზი სულის გოგოს თმებზე გადაუსვა ხელი. — ომია მუდამ სამყაროში სიკვდილსა და სიცოცხლეს შორის, კეთილსა და ბოროტს შორის.

— ეჰ, არაფერი არ ყოფილა ამ ქვეყნად.

— ყველაფერია შვილო, მხოლოდ უნდა ვიცოდეთ, ვისაც ის ერგო, მისთვის ხომარა. აი, ამას უნდა ვერჩეოდეთ, ეს უნდა გვახსოვდეს, რომ ჩვენი ტკივილით მორჩა ვიდაც და აღარ გეტკინება. არ უნდა იყო ისე მწარე, ვეღარაფერმა გაანელოს შენი გემო. შენ ნუ იფიქრებ დაუშავო ვინმეს და თვითონ თუ დაგიშავა, სინდისთან უვალო იქნები. სიყვარულის ვალი ნუ დაგრჩება და რა მოხდა მერე, სიძულვილს თუ ვერ გადაიხდი.

— ასე მგონია, სულ მარტო ვარ.

— არა, შენს არსებაში მუდამ დაგვყვება ვიდაც და პასუხს გთხოვს. თუ დაივინყე, რა უნდა უპასუხო, თუ აღარ გაგახსენდა რისთვის არსებობს, დაკარგული ხარ და შენს თავს დაეძებ. ამიტომ ვერ ვიფიქრებთ მხოლოდ პირადზე. მოვა ვინმე და შეგიყვარდება. მხოლოდ სულსწრაფი ნუ იქნები. მოვა და გაოცდები. იმან თუ დააშავა, შენ გამოისყიდე. იმან თუ გაწყვიდა, შენ დაფარე. ყველას მისი წილი აქვს ამ ქვეყნად და როცა შენსას ეპოტინებიან, აჩუქე, მაგრამ არ წაგართვას. გესმის შვილო! აჩუქე პირადი და არა რწმენა. რწმენა ხალხისაა.

— მარტო მე გავუფრთხილდე რწმენას?

— ყური დამიგდე! წარსულსა და მომავალს შორის უხილავი ჯაჭვია გაბმული. ეს ჯაჭვი ჩვენს ხელთაა და მისი განყვეტის გვეშინია. უნდა გვეშინოდეს კიდევც, რადგან ადამიანი დაბადებიდან ქვეყანას ეკუთვნის.

თანანამ დედას შეხედა. მალალი, ნაო-

ჭებჩამდგარი ჭალარა ქალი ისე მისჩერებოდა, თითქოს ახლა ძერწავდა მის სიცოცხლეს.

“ღალატი მარტო ჩვენში არ ყოფილა და არც შეიძლება იყოს. — განაგრძო წყნარად ქალმა. ადამიანების შეგნებისა და შეუგნებლობის ზღვარი ვერასოდეს მიაღწევს კრიტიკულ წერტილს. ერთისაგან ჩადენილმა სიმხეცემ შეიძლება გააფერმკრთალოს მილიონი სიკეთე, რადგან ცუდი ისეთი დამლაა სულის, რომელსაც ძნელად ნაშლი. კაცობრიობამ საკუთარი სიცოცხლითაც ვერ გამოისყიდა უხსოვარი დროიდან ჩადენილი ცოდვა. ეს ცოდვა ასე იტრიალებს სულ, რადგან არ ვიცით ურჩხული იზადება თუ ანგელოზი. პატარა ყველა ანგელოზსა ჰგავს, იმიტომ ვეველებით პატარას თავზე, მაგრამ თუ იმ ანგელოზს ერთი ნუთით თვალი მოაცილე, ეშმაკი მოგტაცებს მის სულს და მერე ძნელია შევლა.“

— ეჰ, შენ მუდამ მთელ დედამიწას დარდობ.

— მინასაც სჭირდება სითბო და სიკეთე. სამყარო ძაგძაგებს, ეშინია ამ საუკუნის. ადამიანთა მოდგმა მუდამ ებრძოდა ვერაგობას და არავის არა აქვს უფლება არ ებრძოლოს.

თანანა გრძნობდა, როგორ სათუთად უხვევდა დედა ჭრილობას და უფსკრულიდან ამოჰყავდა სასონარკვეთილი სული.

ამოქანილი

ექებდნენ და სტიროდნენ არქეოლოგები: ასტრონომებმა მთვარეს გადახვიესო ხელი, ენერგეტიკოსებმა წყალს გამოართვესო სინათლე, ქიმიკოსებმა ატომით ააცახცახესო კაცობრიობა, გეოლოგებმა ქვიშისაგან გამოიტანესო ოქრო, ჩვენა?! ვეძებთ, ვპოულობთ და ის მაინც არ არის რასაც ვეძებთ. სად არისო თამარ მეფის საფლავი?!

— რას ეძებთ?! მოისმა ხმა უსასრულობიდან და გაოცებული შეხედეს ზეცას.

— რას ეძებთ? განმეორდა კითხვა და ახლა მინას დახედეს. მინამ ამოიფშვინა და მკერდი გადილელა: ხომ მიყურებთ, როგორ მაქვს შებოლილი — დაიბუხუნა ხმამ, — კოცონზე დამწვეს და არ დაინვა ჩემი გონება; წყალში დამახრჩვეს და არ ჩაიძირა ჩემი სიტყვები; შანთზე ააგეს და ვერ დაადუმეს ჩემი ენა; უთვალავი დარჩეული ქალ-ვაჟი მომტაცეს, ვერ გადააშენეს ლამაზთა მოდგმა; კავკასიის ქედი შემომარტყეს, ორი ზღვა მომიჩინეს, მაინც ვერ დამატყვევეს. მტრის ხახასთან იყო მხოლოდ გზა, მაინც ვერ გადამყლაპეს. უთვალავჯერ გამძარცვეს, ისევ მდიდარი ვარ. ოქროს სანმისის დაკარგვის შემდეგ მოსვენება არ მქონია. მტრად მიხედებოდნენ

სიკარგისათვის. ფლეთდნენ ლეჩაქს და ჯაჭვის პერანგს ვიცვამდით, რომ სუფთად შეგვენახა ნამუსი. ჩეხდნენ შვილებს და ფეხზე იდგნენ დედები, ვიდრე არ მოვიდოდნენ, რომ ჩაებარებინათ უკვდავება. ასე გავიკაფე ხმლით გზა.

გახსოვდეთ! ვინც მტრად შემოვა, აქვე დამარხეთ; ვინც მოყვარედ, ლხინით დაათვრეთ. დაე, იცოდეთ, თამარ მეფე ყველგან მარხია, ფრჩხილის ტოლა ადგილსაც გაუფრთხილდით. თვითონ მე — საქართველო მთლიანადავარ მისი საფლავი და გადამეფარეთ თუ მტრები კვლავ მომძებნიან ამოსათხრელად.

მახსოვს

ისინი აივანზე იდგნენ. ერთი მაღალი, ყელამდე შეღილული შავი პერანგით, მეორე ოდნავ სქელი, კუნაპეტივით შავი თვალებით ჭადარს დაშტერებოდა.

— ალბათ იმას გეუბნები, რაც უკვე იცი, მაგრამ მარტო სათავიდან არ იმღვრევა მდინარე. ყველგან იპოვნი უსუგულოს, მთავარია როგორმე წესრიგი დამყარდეს და ყველაფერს ეშველება.

დოდა დარდიანი უხმოდ უსმენდა მარტო ალაღს, რომელიც ლაპარაკს განაგრძობდა:

— ხალხი დადლილი და გულგატეხილია, გამონაკლისები ვერ გვშველიან. არავითარი ნაცნობობა არ დაუშვა მისაღებ გამოცდებზე.

— როგორ, როცა ამდენი ნაცნობი გვაკრავს და ყველას სურს ისე გაუკეთო, ტვინის განძრევა არ დასჭირდეს. შორს რად მიდიხარ. აგერ, ა, ავყია ფერდაძე. დღეს სემინარი გვაქვს. ეგ კითხულობს მინერალოგიაზე. ხვალ დისერტაციას დაიცავს და ზეგ თითის ქნევას დაგინყებს.

— შესვენება იწყება, ვითამაშოთ ჭადრაკი? — შეანყვეტინა საუბარი ჩიტომ.

— ვითამაშოთ.

ოთახში შემობრუნდნენ. იქ სხვებსაც მოეყარათ თავი.

— შეიძლება? — მრავალმნიშვნელოვნად იკითხა თათულიმ და ლამაზი თითებით სიგარეტი დაიჭირა. ბიჭებს ასანთი სთხოვა. ჩიტომ აანთო, მიანოდა, სკამიც მიართვა.

— ყოჩაღ! — შეაქო ქალმა. ფეხი-ფეხზე გადაიდო და დაამატა; სულ არ მაინტერესებს თქვენი ჭადრაკი. მარტო, რატომ ხარ ასე უყურადღებო?

— თამაშს ვუცქერ.

— კარგი ერთი. მერე პატივისცემის გამოსატყვას რა გიშლის?

— პატივისცემა სამეფო საგვარეულო ტიტული არაა, რომ მემკვიდრეობით მიიღო. იგი უნდა დაიმსახურო.

— დოდა, უთხარი რამე.

დოდამ თავი გააქნია, ანიშნა მოეშვიო.

— უჰ! რა მეტიჩარაა. — არ ცხრებოდა თათული.

— რატომ ქალბატონო? — თავშეკავებულ ზიზლით ჰკითხა ბიჭმა. რაში მდებთ ბრალს? რომ არ შემიძლია კარგად მოვექცე ადამიანს, რომელზედაც კარგს არ ვფიქრობ?

— კარგი ერთი — არაფერი არ უნდა გიკვირდეს.

— დიახ, არაფერი ადამიანური ჩემთვის უცხო არ არის, მაგრამ საინტერესოა, რას თვლი ადამიანურად, ტალახში ყოფნა მარტო ღორს სიამოვნებს.

— ნუ გავინყდება, რომ ადამიანი ყველაზე დიდი ცხოველია.

— მაგრამ, ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში იცოდნენ, რომ "პოლიტიკური ცხოველია, ან სახელმწიფოს უნდა ეკუთვნოდეს, ან საზოგადოებას".

— რატომ არ ვეკუთვნი საზოგადოებას, იმიტომ, რომ როგორც მესიამოვნება ისევე ვიქცევი?

— მე უფრო მარტივ რაღაცას ვერ ვიგებ — თქვა მარტომ და ფანჯარასთან დადგა. ახოვანი ტანი ჰქონდა, მუქი, თაფლისფერი თვალებით სათითაოდ შეათვალიერა ყველა, ვინც იქ ისხდნენ. ის მოჩიფჩიფე, გაციებულთვალეზიანი კოზმავაც, ჩათეთქვილტუჩებიანი სქელი სარქისოვიც. მნითური, აკანკალებული მამედოვიც. დამფრთხალი ზურაშვილიც, სხვებიც, ვინც სემინარის მოლოდინში შესვენების დამთავრებას უცდიდა. მათ სახეზე ნეიტრალური დამოკიდებულება და სეირის მოყვარულთა სურვილი ამოიკითხა. იმათშიც კი, ვინც ზურგსუკან თათულის და ავყიას ლანძღავდა. მარტოს გაეღიმა და გაიმეორა: მე უფრო მარტივ რაღაცას ვერ ვიგებ. აქვს თუ არა ადამიანს უფლება, სულიერ საგანძურში არაფერი გააჩნდეს, თუ აქვს, არის თუ არა მისი ადგილი საზოგადოებაში და თუ არის, მაშინ ვინ არ უნდა ეკუთვნოდეს საზოგადოებას.

დოდამ თავი მიანება თამაშს. ჩიტოც გაიტრუნა.

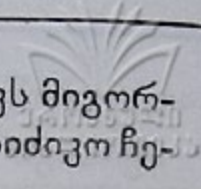
— საინტერესოა, რა გამნარებს ასე. თავისი ტვინით ათასში ერთი დადის.

— ყავა არ გინდათ? — იკითხა ფეფომ და ფინჯანი მოამზადა.

— მოგვართვი აქეთ არისტოკრატებს. — თქვა ავყიამ და ჩაიხითხითა.

— არისტოკრატი უნდა იყო სულით და არა კუჭით. — უთხრა მარტომ და დააყოლა: — საცოდავი არისტოკრატები, თუ ისინი თქვენგვარები იყვნენ.

მარტოს თვალწინ წარმოუდგა თათულის მეუღლე, მოსხლეტილი ვაჟკაცი, ცოლის ურცხვობას რომ მინასთან გაესწორებინა. გაცოცხლებული და დაბნეული წარმოუდგენელი ლა-

ლატისაგან, მორცხვი ბავშვივით ერიდებოდა ნაცნობებს. მზის სადარი სახე დამწვარივით აღანძლოდა და ისე დასჩერებოდა მიწას, თითქოს შიგ ჩაძრომას ლამობდა "დავლაჩრდით თუ რა ჯანდაბა დაგვემართა. დავძაბუნდით თუ ჩემთვისაა მარტო ქვეყნის ნგრევა ცოლისაგან ქმარშვილის ღალატი. მოიშალა საზოგადოება თუ"... ფიქრებიდან თათულიმ გამოაფხიზლა.

— არ მომწონს შენი დამოკიდებულება ჩემს მიმართ.

— მსაყვედურობ? რისთვის? გინდა თქვენს ქცევას ტაში დავუკრა? მთავარია თქვენი სიამოვნება, დანარჩენის წყენა კი არაფერი არ არის? სად, რომელ ქვეყანაში აქვს დედას უფლება არ აინტერესებდეს სამი წლის ბავშვი და სხვისი შვილის მამასთან ერთობოდეს? ნუ-თუ თავშეკავება საჭირო აღარ არის? თუ ვცდები, ცოფს ნუკი მაყრით, ცოდნა დამაყარეთ.

სემინარი დაიწყო. ყურს უგდებდნენ ავყია ფერაძე მოსწავლესავით რომ ყვებოდა მინერალოგიის შესახებ. როცა თხრობას მორჩა, ყველანი აქებდნენ, მარტო ალალი იყო ჩუმად, გაოცებულიც, რომ ეს ხალხი ჩვეულებრივად უსმენდა და უღიმოდა ავყია ფერაძეს, თითქოს არაფერი მომხდარიყოს. თითქოს მეგობრისა და თანამშრომლის ცოლი თათული კი არ გახდომოდეს ხასად, საკუთარი დაბრუნებოდეს, ისიც კარგად ახსოვდა, წინა სემინარზე კინალამ რომ შეჭამეს ერთმანეთი შენიშვნებისათვის. ისიც „ნუ ამხილებ უკეთურთა რათა არა მოგიძულონ შენ, ამხილენ ბრძენსა და შეგიყუარონ შენ“. მაგრამ როცა საქმე სიმართლეს ეხებოდა, მას არ შეეძლო დუმილი.

— თუ შეიძლება შენიშვნა მაქვს.

— გისმენთ! — ნება დართო ლაბორატორიის უფროსმა.

— უკვე მესამე სემინარი ჩატარდა და საკმარისია დასკვნა გავაკეთო. მეცნიერება უნდა იყოს ზუსტი. ეს აქ არ იგრძნობა. სპეციალისტს მე არ უნდა ვუთხრა, რომ მინერალოგიის პირველი საფუძვლები "ქვათა შესახებ" არისტოტელეს მოსწავლემ თეოფრასტემ დაწერა და არა ჰომეროსმა. ამიტომ აინშტაინის ფორმულას თუ დავიმახსოვრებთ, აინშტაინი ნუ გვეგონება თავი, თორემ მარტო ჯარისკაცზე არ იტყოდა: "ამათთვის ზურგის ტვინიც საკმარისი იქნებოდაო". ჰეგელი ბევრით თუ არა, ცოტათი მაინც იყო ჩვენზე ჭკვიანი და თქვა: "ყველაფერი კარგია, რაც გონივრულიაო" — და გონივრულობას ვერ ვხედავ თქვენს ნააზრევში და მოქმედებაში.

ხმა არავის ამოუღია. ყველა გაოცებული უცქერდა. მუშაობა მაინც დადებითად შეაფასეს. სემინარი დამთავრდა და როცა გამგე გავიდა, დაბალი, ჩასუქებული ავყია მზარეულს რომ

უფრო ჰგავდა, ვიდრე მეცნიერ-მუშაკს მიგორდა მარტოსთან და უთხრა: — გშურს ბიძიკო ჩემი და იმიტომ იკბინები.

— შენ, ჩემო ავყია, ჩემდა სამწუხაროდ ვერასოდს იქნები ვერც მეცნიერი, ვერც აღმზრდელი, ვერც ადამიანი, რადგან ცალ ხელს გაითავისუფლებ თუ არა მაშინვე საანგარიშოს იღებ და ითვლი ვინ შეგისრულებს სურვილს, ვინ აგინყოფს სქმებს. ვინ გაგისწორებს ნანერს, ვინ გაგიყვანს ფულის შემოსავალ გზასთან, მაგრამ როცა საქმოსანი ხარ და არა საქმიანი, გაჩუმდი მაინც.

— შენ ცხოვრება არ გინდა?

— სხვისი წაგლეჯვით არა.

— მე ასე მინდა.

— აი, მაგ განაცხადის უაზრობაში ვერ ვერკვევი. ბატონებო! მარტო ფიზიკა — მათემატიკას არ გააჩნია საუკუნეებით დადგენილი ჭეშმარიტება, რომელსაც თითო ვერავინ დააკარებს და თუ დააკარებს და დაიყვირებს, რომ "კათეტების კვადრატების ჯამი არ უდრის ჰიპოტენუსის კვადრატს" უნდა შეეძლოს დასაბუთება, თორემ თავდაყირა დადგება გეომეტრია. თუ მაინცა და მაინც სიგიჟე გასურთ, ღირი იყავით და არა დაბადებით გონებანაკლული. ვის სჭირდება დღევანდელი დღე, თუ ადამიანი შეგნებით ისევ ჩამორჩენილი იქნება? ჭიას კი არ უნდა ვახარებდეთ, არამედ გულს და თუ არ გვაქვს გული, სხვას ნუ მოვუკლავთ.

— რომელ საუკუნეში არ ყოფილა ადამიანი ბილნი და მრუში? — იკითხა თათულიმ.

— არცერთში, მაგრამ დღეს ტექნიკამ გახსნა მსოფლიო. თანამედროვეობა არ ნიშნავს დაკარგო ადამიანური თვისებები

— მაინც რა არის ადამიანური? ამიხსენი, რა არის კარგი და ცუდი. რაც შენ გრგებს, მე იქნებ მომკლას, რაც შენ გულს გირევს, მე მსიამოვნებს, აი, გამარკვიე.

— ყველაფერი კარგია, რაც არ შეგარცხვენს და სხვას უბედურებას არ მოუტანს.

— გააჭირვა საქმე შენმა სირცხვილმა.

— თუ ამ სიტყვამ დაკარგა მნიშვნელობა, მაშინ რაში მჭირდება თქვენი მეცნიერება. ადამიანი არ დაბადებულა ნელს ქვემოთ კმაყოფილებისათვის. მე ამაში შევედავები სამყაროს და იგი ვერ შემომედავება, რადგან ორმოცი საუკუნის ისტორიით დავუსაბუთებ. მე ჭკუას არ გარიგებთ, ეს თქვენ იცით, მაგრამ თურმე აღარ არის საინტერესო, რატომ?

ოქოი

იოსელიანი

თქმა მახტონისა...

/პიესა ორ ნაწილად/

მოქმედნი:

1. დედა.
2. ბენიამინ /ბენო/ — თანამდებობის პირი.
3. ლალა — ცოლი მისი.
4. ცეცო — მდივანი გოგო.
5. ჟუტუ — მძღოლი.
6. მოხუცი ქალი — მთხოვნელი.
7. გამომძიებელი.

ნაწილი პირველი

სურათი პირველი

საძინებელი ოთახი. წყვილი საწოლის ორივე მხარეს, ღამის ერთნაირი ნათურებია. უცნაური ძველმოდური ტახტი, თითქოს მისი ადგილი აქ არც უნდა იყოს. კარები და ფანჯრები ფარდებითაა დახურული.

გვიანი ღამეა. ლაურას თავისი ნათურა უნთია და საბანში გახვეული ტრიალებს. დელავს, შფოთავს, მალვიძარა საათს დასცქერის. ოხრავს. მანქანის ხმა მოისმის, წამოვარდება, გადასწევს ფანჯრის ფარდას, მინას შუბლით ებჯინება, მანქანამ ჩაიარა. მოდის, ეცემა საწოლზე. იღებს წიგნს, გაშლის, არც ჩაიხედავს, ისე მიაგდება. ტელეფონის ყურმილს აიტაცებს, რამოდენიმე ციფრს აკრიბავს და გადაიფიქრებს, ყურმილს აპარატზე დაახეთქებს.

ლალა. /საათს დახედა და შებრუნდა/ გავგლეჯ, გავთხლეშ, თმებისაგან გავცლი... /წამოვარდება, ადგება, დაჯდება, ადგება, სინათლეს ანთებს, კარადის სარკეში იცქირება/ სახეს დავუკანრავ, ცხვირ-პირს დავაგლეჯ, მდულარეს დავასხამ... /საწოლზე ჯდება/ ღმერთო... /თითქოს დაშოშმინდა. გულაღმა გადაწვავ. ისევ გაიქროლა ქუჩაში მანქანამ, მიაყურა./ არა... არ დავინდობ, თმებისაგან გავცლი... გავწენავ, გავბდღვნი... ვერა... ვერ მოგართვეს, გომბიო, მორჩა, გათავდა, შენი ფეხი არ უნდა იქნეს... ფეხებს დავამტვრევ... შენი სახსენებელი უნდა მოისპოს, შენი სინსილა უნდა განყდეს, გომბიო, გომბიო, გომბიო... /ხმა უწყდება, საათი აიღო, დახედა და ბალიშქვეშ შეაგდო, ზედ დააწვავ, ზედ მოიკალათა, ატირდა/ რა ვარ, ვინა ვარ?... გაცვლილი, ხელნაკრავი, ნალალატევი... ნაძველა ძონძი... /შეცბა, პერანგის კალთით თვალები შეიმშრალა/ ვისთვის ვტირი, ვინაა ის... ვინაა... ვინაა ვისთვისაც ცრემლებს ვღვრი?... ჩემს ფრჩხილად ღირს? თუ მე არ ვღირვარ... არა და არა... არ შემძლია... ვინც უნდა იყოს... არა და არა, არ შევარჩენ, გავგლეჯ, გავთხლეშ ლუკმა-ლუკმა ვაქცევ /მანქანა სახლთან გაჩერდა. მივარდა, ფანჯარას ცალი ფარდა ჩამოაგლიჯა, კარისაკენ გაიქცა/. ვინ გიზის... მანქანაში გიზის... /გადაიფიქრა/ არა, სახლში მიიყვანდა, სახლში მიაბრძანებდა... /ისევ ფანჯარას მიუბრუნდა/ ვის ელაპარაკება, ან რას ელაპარაკება ამდენ ხანს?... შოფერი ახლა ნახა? ერთად არ ეყარნენ... მარტო იყვნენ... შოფერს თან როგორ წაიყვანდნენ... არ დავზოგავ... არც ერთს არ დავინდობ, არც ჩემს ქმარს და არც შოფერს. იმ

გომბიოს ხომ... /ხელებს იჭამს და ლასლასით მიდის სანოლისაკენ/ არც ერთს არ დავინდობ... არა, არა და არა... /ლეიბის ქვევიდან აბი გამოიღო, გადაყლაპა. უწყლოდ ყელში ვერ გადააქვს. თითქოს მაინც დაშოშმინდა.

შემოდის დაღლილი, განამებული სახით, პიჯაკის საყელოანეული, ხალათამოჩაჩული, ჰალსტუხჩამოგლეჯილი, თმაჩამოშლილი ბენო. კარი ღიად დარჩა. ფანჯარას მიადგა წელიწადივით. მანქანა წავიდა. ის კი დგას და გასცქერის ბნელს. ლალა ადგა. ხმაურით გაიარა და კარი მიახეთქა. ბენო შეკრთა და მიტრიალდა./

ბენო — შენ ხარ... /ისევ ფანჯარას მიუბრუნდა/

ლალა — დიახ მე გახლავარ...

ბენო — ჰო... შენ... შენ.

ლალა — დიიიახ მე... როგორ აქაც სხვას ელოდი? აქაც აღარ გახსოვდი? დღეს სულ დაგიკარგავს გონი. მთლად ხელიდან წასულხართ... ბევრი მიირთვით თუ, ბევრი... ალერსი უფრო მათრობელაა, ვინემ ბევრი ღვინო?.. თუ ორივე ერთად...

ბენო — ნეტავი შენ...

ლალა — ნეტავი მე, თუ ნეტავი შენ... ხა, ხა, ხა... ვინ ვის შენატრის?.. ვის ვისი შურს?.. ვინ ვის?.. დიდებული თანამდებობა, ამდენი სულელი თაყვანისმცემელი, მლიქვნელი და ლაქია, შავი მანქანა, ბნელი ღამე და მშვენიერი კახპა...

ბენო — /უცებ გამოერკვა/ ვინ კახპა?..

ლალა — ჩვენში ასე ეძახდნენ: კახპა, მეძავი, მრუში, გარყვნილი, გათახსირებული... თქვენ, ძლიერნი ამა ქვეყნისანი რას ეძახით?..

ბენო — ლალა...

ლალა — ღმერთო ჩემო, რა ბედნიერი ვარ... ჩემი სახელი კიდევ გხსომებია... „ლა-ლა... ლა-ლა-ლა-ლა...“

ბენო — გაჩუმდი...

ლალა — გავჩუმდე აჰ?.. გავჩუმდები... თუ ხმა არ ამომეღება გავჩუმდები..

ბენო — გაჩუმდი, როგორმე დღეს შეიკავე თავი, როგორმე, როგორმე... ჩემი უბედურებაც მეყოფა..

ლალა — შეგეშალა, ბედნიერება.

ბენო — ნეტავი მართლა... სადღაა... ბედნიერება კი არა უბედურებაც...

ლალა — რაო, გაგაჯავრა იმ უსინდისომ? და ისიც როგორ, რომ თავბედი განყევლინა, რას დაუმგვანებხარ?.. როგორ გაბედა?.. ასე არ იცოდა... არა, იცოდა როგორ არ იცოდა, მაგრამ იცოდა, როგორც უნდა სცოდნოდა, როგორც მაგისტანებმა იციან, მაგრამ დღეს მეტისმეტი მოსვლია. არა უშავს, მე ქალი ვარ

და ქალის ბუნებას უკეთესად ვიცნობ, ეშმაკობს ცუგრუმელა... სიყვარულის ცეცხლს აღვივებს ჰგონია... არ უნდა დალონდე და ხელი არ უნდა ჩაიქნიო... ბოლოს და ბოლოს, შენ ვინმე უბრალო კახპა და მექალთანე არა, არა ხარ, ხალხის და ქვეყნის ბედი გაბარია...

ბენო — ლალა, ინამე ღმერთი, ამალამ... ამალამ მაინც როგორმე დამანებე თავი... უბედურებაა...

ლალა — ხვალ, როცა ის ცუგრუმელა წყალობას გაიღებს და მოგაგუნებებს, შენც მოიცლი ჩემთვის და მისგან ბოძებულ ხიბლსა და ალერსს მეც მიწილადებ?..

ბენო — ღმერთო, რატომ გამაჩინე ასე უბედური?!

ლალა — ასე ძნელია, ჩემო ბენია, ან, როგორც ის ცუგრუმელა ალბათ ჟღერებულს „ბატონო ბენიამინ“. ჩვენ ხშირად ვართ თქვენგან ასეთ დღეში. შენ კი, შე კაცო, რა მოხდა ერთ ღამეს არ ჩამოგეკიდენ კისერზე და ასე ბედნიერი კაცი თავს უბედურად თვლი?!

ბენო — არ შემიძლია, ხედავ ვიტანჯები... ვიღუპები... ადამიანი არ ხარ?

ლალა — მართლადა. ამალამ ფარცაგი ხომ არაფერია? რაო, ციციუნამ ბრჭყალი გაგკრა, თუ თქვენს შორის შავმა კატამ გაირბინა. რაო, რა მოხდა?! ხომ არ მიგეპარა?.. იციან ასე, თაფლიან ქოთანს, რომ თავს მოხდი. როგორ გაბედა?! ხვალე პასუხისგებაში მიეცი ის არამზადები და ციხეში ჩაყარე!.. დაჭირვა ინდომით და მიზეზის მეტი რაა, დღეს ჩვენში ყველა დამნაშავეა.

ბენო — პასუხისგებაში?! /გონდაბნეულად/ ვინ? ის რატომ!.. დამნაშავეა, ყველა დამნაშავეა... /გონს მოეგო/ ვიცი, შენთვის ეს წარმოუდგენლად ძნელია... შენ ყველაფერი უნდა ილაპარაკო, რაც ენაზე მოგადგება, ლა-ლა-ლა-ლა, ლაი-ლაი, მაგრამ ამალამ... იქნებ ამალამ...

ლალა — არა, რატომ შეშინდი? პასუხისგებაში ორივე კი არა, ის... ის მიმპარავი მიეცი. მეორე... ღმერთო ჩემო, იმან რამდენიც არ უნდა შეცოდოს, მაინც ყველა ქალზე წმინდანი დარჩება!.

ბენო — /აყვირდება/ ვინ? — ვინ ვინ დარჩება?!

ლალა — /შეცბება/ ი-ის... ის... ვინცაა...

ბენო — და ვინაა?

ლალა — ი-ი-ის ვინცაა...

ბენო — და ვინაა? ვინაა თქვი!

ლალა — /შეშინებული/ ვინაა... ვინაა ის...

ბენო — ვინ, ვინ, ვინ ის...

ლალა — /მოისაზრა/ ის... ის მიწაგასახეთქი...

ბენო — და ვინ, ვინაა?..

ლალა — ის... ის ვინც კარებში გიზის...

ბენო — ვინ მიზის...

ლალა — ვინც კარებში და კალთაში გიზის, შენი მდივანი გომბიო...

ბენო — /თითქოს დაშოშმინდა/ რატომ სვრი იმ საცოდავ გოგოს ტალახში, რა აჩემე ეს?

ლალა — საცოდავს კი არა, „უპატიოსნეს გოგოს“, ასე არ იცი თქმა?..

ბენო — რაც გინდა ის ილაპარაკე. თუ სინდისი სუფთაა, რა მნიშვნელობა აქვს შენს ლაპარაკს, მაგრამ ამაღამ დამანებე თავი. ისედაც ჭკუაზე არ ვარ. ისედაც დალუპულია ყველაფერი...

ლალა — მაგის თქმა არ გაბედო! „სინდისი სუფთა აქვს“ მე დაგითხოვე, მაგი არ თქვამეთქი! მეორეჯერ არ წამოგცდეს, თორემ გადავირევი, ქვეყანაში გამოგაჭენებთ შენ და შენს გარყვნილ გომბიოს!.. დღეს მართლა გაუბედურებული ჩანხარ, რაო, მეტოქესთან წაასწარი? რა ვუყოთ მერე, შენს თანამდებობას მარტო მე ვუფრთხილდები, რომ სკამიდან არ გადმოგაბრძანონ და არ გამოგაპანლურონ, თორემ აბა იმას რაში ენალვლები? შენ წახვალ, შენს ადგილზე სხვა მოვა, მე შენ გეტყვი რბილ სავარძელს, შავ მანქანას და ლამაზმანებს მუშტარი დაელევა.

ბენო — ჯანდაბას ყველაფერი!..

ლალა — ააა! ჯანდაბას?.. არა, რას ბრძანებ! მე ხომ დიდი ხანია იმ გომბიოს მანაცვალე, მაგრამ ახლა ისე დაგარეტიანა, თანამდებობას, სახელს, ფუფუნებას და ყველაფერს სწირავ?!

ბენო — ყველაფერი დალუპულია.

ლალა — რას ბრძანებ? ვინ მოგახსენა?! მე ამიტომ ვითმენდი და ვითმენ ამდენ შეურაცხყოფას და თავის მოჭრას, რომ ყველაფერი მაინც იმ გომბიოში გაგეცვალა? ვერ მოგართვეს! მე შვილი მყავს, ნერვიული და გულისმანკიანი ბავშვი, რისთვისაც თავი დავივიწყე. მე ოჯახი მაქვს და სამსახური. ძმები მყავს, რომლებსაც თავს ვერ მოვჭრი და კარზე ვერ მივადგები. მე თავმოყვარე დედ-მამა მყავს! არა, გენაცვალე, ვერ მოგართვეს! ის გომბიო უნდა მოსცილდეს აქაურობას და შენ შენს ადგილზე უნდა იქნე, ჩემს შვილს მომავალი უნდა. მე ქუჩა-ქუჩა გამოჭენებული ვერ ვივლი! ჩემი ძმები და დედ-მამა...

ბენო — /კარისკენ მიდის/ წავალ, აღარ შემოიძლია!..

ლალა — /გადაუდგა, კარებს აეფარა/ ლაპარაკის ნებაც არ მაქვს?!

ბენო — არა გაქვს, უთავბოლო სისულელების ჩმახვის ნება! აღარ შემოიძლია გისმი-

ნო... და, საერთოდ, დღეს ისედაც არ ვიცი რა მჭირს... დავიღუპე!..

ლალა — უთავბოლო სისულელები...

ბენო — უთავბოლო, უსულგულო, ავადმყოფური...

ლალა — მოსპე იმ გომბიოს სახსენებელი!

ბენო — არ შემოიძლია. უდანაშაულო ადამიანს რას ვემართლები. შენ რომ ჭკუა არ გეკითხებოდეს. ის რომ გაუშვა, სხვა მოვა... და იმ სხვა ვინმეს ამოიჩემებ...

ლალა — შოფერთან ხომ დაბრძანდება?.. შოფერი ხომ ეკურკურება?

ბენო — არ ვიცი, არაა ჩემი საქმე. მე ჩემი უბედურება მყოფნის, არ ვიცი.

ლალა — რატომ უნახავ წამუსს, შენ თუ მასთან ნახშირნაჭამი არ ხარ?..

ბენო — უყვარს, ალბათ.

ლალა — /ისტერიულად/ ტყუილია, ტყუილია. განგებ, განგებ, ხალხის და ჩემი თვალის ასახვევად... ვითომ მათ უყვართ ერთმანეთი და შენ არაფერ შუაში ხარ? ვითომ... მაგრამ დღეს მგონი სინამდვილედ გიქციეს. გაები, შენს დაგებულ ხაფანგში? და ველარა ხარ გუნებაზე. თაფლიან ქოთანს თავი არ უნდა მოეხადოს, თორემ ბუზს მერე შენ დაამაგრებ?

ბენო — მაინც თავის მოსაკლავადა მაქვს საქმე და მაცალე ერთი ღამე!

ლალა — თავის მოსაკლავად გაქვს საქმე? ვისთვის? რისთვის? იმ გომბიოს...

ბენო — ქალო, გაჩუმდი! თუ არა, დედის სულს ვფიცავვარ...

ლალა — დედას ფიცავხარ?! ვისთვის ფიცავხარ დედას, შენს „ღვთაებრივ დედას“. მე არ მაძლევ მისი სახელის ხსენების ნებას და ვისთვის?!

ბენო — ხომ იცი... დედაჩემის სული დავიფიცე და თუ ენას არ ჩაიკმენდ!.. შენ ათასჯერ გიქაქანია მსგავსი სისულელები, მაგრამ მე დედაჩემი არ მიხსენებია...

ლალა — ახლა რა დაგემართა?!

ბენო — რა დამემართა?.. შენ რა, რომ გითხრა გაიგებ, მოისმენ, ან დაიჯერებ?

ლალა — არა, არა და არა! სანამ იმ გომბიოს არ მოიშორებ არც არაფერს

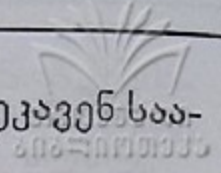
მოვისმენ, არც გავიგებ და არც დავიჯერებ.

ბენო — ხოდა, რა აზრი აქვს რომ გელაპარაკო, ან ლაპარაკის თავი ვისა აქვს.

ლალა — მუდამ ასე არ იყავი! სანამ ცოცხალი იყო, დედაშენს უკაკლავდი ყველაფერს. ის გამოყრუებული ბებერი უფრო დიდი მეგობარი იყო, ვინემ...

ბენო — დედაჩემის ხსენება როდის დაიწყე ასე უშვერად...

ლალა — ღმერთო ჩემო, რა შარს მდებ?! ვთქვი რომ მოხუცი იყო? რა ვუყოთ, რომ შენ

არ გემეტებოდა სიბერისა და სიკვდილისათვის...

ბენო — /დიდი სინანულით/ ეჰ, დედაჩემო, დედაჩემო...

ლალა — შენთვის ის ეხლაც ცოცხალია, მთელ წელიწადს შეშლილივით ელაპარაკებოდი მის სურათს. ახლახან, სანოლის თავს ძლივს ჩამოვხსენით... მთელი ღამე არ მეძინა /ტახტზევით მიაშვერს ხელებს/ თავზე მკვდარი მადგა...

ბენო — მანამდე არ მოისვენე... დიდ ოთახში ორმოცამდე არ გააჩერე... მერე აქ გამოვიტანე და აქაც... დამანებე თავი, დამანებე!

ლალა — ვისაც უყვარხარ... მე, ალბათ, არ მიყვარხარ, რაკი დედაშენისა და მამაშენის გადიდებული სურათები ხატებივით არ მიკიდია... როგორ, ისე არ შეიძლება პატივისცემა, მაინცდამაინც თუ შავჩარჩოიანი სურათები არ დაიკიდე?!

ბენო — კარგი, დამანებე თავი! არ შემიძლია, არ გეყურება?!

ლალა — ჩემი ყველაფერი რომ უკულმა გეჩვენება... კარგი, მე არ ვცემდი პატივს შენს მშობლებს, ყველა ჩემსავით უგულო ხომ არაა, მაგრამ უშველებელი სურათები არავის უკიდია.

ბენო — ვიცი, ვიცი. მაშინაც ამ „მოსაზრებით“ ჩამოხსენი.

ლალა — მარტო შენ გიყვარს დედ-მამა?

ბენო — ქალო! გაიგე, ნუ გამიშრე სისხლი, ისედაც ჭკუაზე შევიშალო... მე მიყვარს...

ლალა — ვინ გიყვარს?.. /პირში ეცა/.

ბენო — ვინ მიყვარს... დედაჩემი... მამა არ ვიცი, მიყვარს თუ არა, არც მახსოვს ხეირიანად, მაგრამ დედაჩემი!.. შენ ეს უნდა იცოდე... /ლეიბი და საბანი აახვია და მეორე ოთახისაკენ მიაქვს. ტელეფონმა დარეკა. ბენომ გველნაკბენივით გააგდო ქვეშაგები ხელიდან და ტელეფონს ეცა/. ალო, ალო! გისმენ, გისმენ! ალო!

ლალა — ეს რა ამბავია! /ჯერ ქვეშაგებს მივარდა, მერე მეორე ტელეფონისაკენ დააპირა გაქცევა, ბენო ხელში წვდა და გააჩერა. /აჰ, ისაა; ხომ, ხომ!.. /ბენო მკლავში უჭერს ისე მაგრად, ქალს სახე ემანჭება./ ხოომ... ი-ი-ს, ისააა!

ბენო — ჰო, მე ვარ, რაო? ცეცო, შენ საიდან, ამ ნაშუალამევს?!

ლალა — /სიმწრით/ გომბიოო! ისააა!

ბენო — /კიდევ უფრო უჭერს და ღმუის/ გაჩუმდი! /ყურმილში/ მერე შენ ვინ, საიდან... ვინ გაგაგებინა... /უსმენს/ რატომ მოერიდეთ, რა დროს მორიდებაა... მაშინვე დაერეკათ... უუტუმ დაგირეკა? თვითონ მოვიდა? როდის! გამოგიარა?.. სანამ საავადმყოფოში მიიყვანდა?

ლალა — გამიშვი! იქნებ მე მირეკავენ... საავადმყოფოდან...

ბენო — გაჩუმდი! ჰო, ჰო, გისმენ! რაო, რა მოსვლია?.. არაო?.. აბა ვისო? ვის მოსვლია... არც შენთვის უთქვამს? რა იცი?!. ნდობა, ნდობა, მაგრამ ასეთ დროს?! არ ვიცი!.. ჰო... ჰო... მერე შენ რაო?.. ჰო, ნუ გერიდება... რა დროს მორიდება და მოკრძალებაა...

ლალა — რალა დროს თქვენი ერთმანეთთან მორიდებაა...

ბენო — /ხელი გადაუგრიხა/ მაცალე!

ლალა — ვიკივლებ! ბავშვის გაღვიძების რომ არ მეშინოდეს, ვიკივლებ!

ბენო — /ხელი აუშვა და უბიძგა, მოიშორა/ ალო, ჰო, რაო, მერე... მე.. მე რა შემიძლია... მე კი არ ვნერ კანონებს!

ლალა — რომ წერდე, მაგისტვის სხვანაირ კანონებს დაწერდი... /მიდის თავის სანოლთან და ზედ ემხოზა. ტირის, ცახცახებს./

ბენო — არა, თანამდებობის გამო? აბა რატომ, რატომო!.. არ იცი? არ კითხე? რატომ არ ამბობ?.. რა აქვს სათქმელი!.. /უსმენს ხარბად. თითქოს მშვიდდება/ რა ვუყოთ... აბა რა ეთქვა... არა გგონია მისი ბრალია? იქნებ ვინმე მანანნალა, ან... მოხუცი? მერე რა, ყველა მოხუცი კეთილსინდისიერია, ან... უკვე დაუკავებიან? კი მაგრამ, მე არ მკითხეს!.. მხოლოდ მე?! რატომ... ახლა მე რომ... ჩემი შოფერი რომ იყო... თანამდებობა თუ არაფერ შუაში არაა, მაშინ არ ვიცი!.. არაფერი ვიცი!.. ხვალ, ხვალ!.. არ ვიცი, არაფერი ვიცი!.. /გაუჯავრდა/ კი მაგრამ... მაცალე!.. მომეშვი!.. რომ გეუბნები!.. მე რა უნდა ვიციოდე? აბა, კმარა! კმარა, კმარა!.. შენ როდის იყავი ასეთი... მერე მე რა ვქნა!.. კარგი, კმარა!.. ხვალ! ხვალ! /ყურმილი დაუდვა, გონარეული დგას. ისევ დარეკა ტელეფონმა. აიტაცა უკვე გაბრაზებულმა და ცივი ხმით/ რა გინდა გოგო! ხომ გითხარი! გითხარი მე, შენ!.. კარგი, კმარა, რომ გეუბნებიან!.. უყურე ამას!.. /ყურმილი სასწრაფოდ დადო, მობრუნდა, სანოლზე დამხობილ ცოლს დახედა. მერე ნაუცბათევად, ფაციფუცით იატაკზე დაყრილ ქვეშაგებს ხელი დასტაცა და კარისკენ გაიქცა. ისევ ატეხა რეკვა ტელეფონმა. ბენო ქვეშაგებით კარებში გაეხიდა. რეკავს ტელეფონი. გაუცვივდა ქვეშაგები, მაგრამ როგორც იყო გააღწია და კარი ორივე ხელით მიიგდო. ტელეფონი რეკავს, წამოიწია ატირებულმა ლალამ და მთლიანად გამორთო. გამორთო სინათლეც/.

ფ ა რ დ ა

ს უ რ ა თ ი მ ე ო რ ე

დილაა. საუფროსო კაბინეტი. მაგიდები.

მუშამბა გადაკრულ კარს შემოაღებს და-
ბოლმილი ნამტირალევი ცეცო და ვილაცას
ინვევს.

ცეცო — მობრძანდით, მობრძანდით, ბე-
ბია. /ეტყობა „ბებია“ ფეხს ითრევს/ მობ-
რძანდით, ნუ გერიდებათ. აქ ჯერ არავინ
არაა. მობრძანდით!.. /შემოდის ჯოხდაბიჯ-
გებული, შავოსანი მოხუცი ქალი, კართან
პირჯვარს გადაინერს, ჩიფჩიფით ღმერთს
რალაცას შესთხოვს და კედელთან მიდგება/.

მოხუცი — მამაზეციერი გადაგიხდის ბე-
ბია სამაგიეროს...

ცეცო — სკამზე დაბრძანდით. /ბოდიშების
თავი არა აქვს, მაგრამ, ეტყობა, ჩვევის გამო
აკეთებს/.

მოხუცი — /ჯოხს დაეყრდნობა/ მოგეცა
სიკეთე, ვიქნები, შვილო, რაკი აქ შემომიშვი
ანი რალა მიჭირს.

ცეცო — არა, არა, დაბრძანდით. რამდენი
სკამია...

მოხუცი — რომაა, დედა, ჩემთვის კი
არაა.

ცეცო — /სკამს მიუტანს/ დაბრძანდით,
ამ ხნის ქალი, ასე ფეხზე დამდგარი... უფრო-
სი გამიჯავრდება.

მოხუცი — მე უბედურმა რომ დავჯდე,
ამიტომ გაჯავრდება მგონია. /მოკრძალებუ-
ლად ჯდება/.

ცეცო — /გასვლას აპირებს/ ვეტყვი, რომ
არ დამიჯერეთ და უნებართვოდ შემოდით.
არ გამთქვათ.

მოხუცი — მოგეცა სიკეთე. უთხარი, შვი-
ლო, რავარც შენთვის ჯობდეს ისე უთხარი. /
ცეცო გასვლას აპირებს. მოხუცი რიდით შე-
აჩერებს/.

ცეცო — რა გნებავთ, ბებია.

მოხუცი — დედაშვილობამ... შენს გახარე-
ბას.

ცეცო — თქვით, თქვით.

მოხუცი — დედა... ისა... შენს გაბედნიერე-
ბას... მალე მოვა?

ცეცო — მეც მოუთმენლად ველოდები,
მოვა... თქვენ რალაცა სხვა გინდოდათ რომ
გეთქვათ.

მოხუცი — მე, შვილო, ყველაფერი მომე-
ტევება... გამწარებულ დედას ყველაფერი
მომეტევება.

ცეცო — ბრძანეთ, ბრძანეთ.

მოხუცი — ღვთისმშობელი დედობას გა-
ღირსებს... ამ ჩვენს უფროსს... დედა თუ
ჰყავს?..

ცეცო — არა, ბებია, მეორე წელია რაც
გარდაეცვალა. ძალიან უყვარდა. დედასავით,
მგონი, არავინ ახლაც არ უყვარს... /კარს გა-
მოაღებს/.

მოხუცი — ამ სიკეთისთვის თუ საყვედუ-
რი შეგხვდება, გარეთ დევიცდი...

ცეცო — კი, ბებია, მაგრამ როგორც კი მო-
ვა იმწუთას მოადგილეები და თანაშემწეები
შემოუცვივდებიან. დაინყებენ ქაქანს, თათ-
ბირს; მერე ფოსტა, განცხადებები, საჩივრე-
ბი, ტელეფონები, მთხოვნელები...

მოხუცი — დავლუპულვარ, ჩემთვის ვინ
მოაცლევინებს!.. რა მეშველება. დედა, არა
აქ უნდა დავხვდე და შევეხვეწო, რამენაირად
ჩემი გაჭირვება უნდა გავაგებინო. დედასა-
ვით უნდა მიგდოს ყური...

ცეცო — მე არავის შემოვუშვებ... ვეტყვი,
რომ თქვენ... ნათესავი ხართ... დეიდა ხართ...

მოხუცი — მე, დედა ვარ, შვილო.

ცეცო — არავინ დამიჯერებს, ყველამ
იცის, რომ მეორე წელია დედა გარდაეცვა-
ლა...

მოხუცი — მოგეცა დიდი დღე. რავარც
შენთვის ჯობდეს ისე სთქვი. /ცეცო გადის.
მოხუცი დგება, პირჯვარს ინერს... თავის-
თვის ჩიფჩიფებს./ ღმერთო, შენ დამიფარე
ავისაგან, ღმერთო, შენ დამიფარე მაცდური-
საგან, ვიჯმნი ეშმაკისაგან! /კოჭებამდე ათ-
რეულ შავ კაბას ინევს, ქვედაკაბის ჯიბიდან
ცხვირსახოცში გამოკრულს იღებს და გრძე-
ლი მაგიდის ბოლოში დებს. უკან დაიხედავს
და კედელთან აეტუზება ჯოხდაბიჯგებული.
ისევ გადაინერს პირჯვარს. შემოდის ბენია-
მინი. კარს ღიად ტოვებს. მაშინვე შემოიხე-
დავს ცეცო და მოხუცს ანიშნებს — ესაა და
უთხარი, ნუ გერიდებო. კარს მიიხურავს. ბე-
ნიამინი სანერ მაგიდასთან ჯდება, უჯრიდან
ჰაპიროსს იღებს, უკიდებს, წევს, ახველებს.
თავზე ხელებს შემოიდგამს და წინ უაზროდ
იცქირება. ხედავს კედელთან დამდგარ შავო-
სან ქალს/.

ბენო — დედა?!.. /ჰაპიროსის ბოლში უც-
ქერის მოხუცს/ დედაჩემო... დედა... /მიხედ-
მოხედა იქაურობას, მოათვალიერა, მოხუცს
დააჩერდა და მაგიდის თავში გამოკრული
ცხვირსახოცი შენიშნა. თანდათან გონს მოე-
გო. მოხუციც შეირხა, ბენო სკამიდან წამო-
ინია/. რა გნებავთ?.. დედა... ვინა ხართ?.. ამ
დილა უთენია... აქ საიდან გაჩნდით?!

მოხუცი — ნუ მიწყენ ... დედაშვილობას,
ნუ მიწყენ... ნურც ნურავის გაუჯავრდები.
ჩემი შვილის ტოლი ხარ... შვილზე არ გაგამ-
წარებს ღვთისმშობელი. /წინ წამოსვლას ვერ
ბედავს/.

ბენო — მობრძანდით, მობრძანდით... აქ
არავინ იყო? ვინ შემოგიშვათ... /ხელი
ზარისკენ წაიღო/.

მოხუცი — /წინ მოდის/ დედას გაფიცებ...
დედის სულს... როგორც შენს დედას, ისე მა-

პატიე... ჩემი ბრალია, დედა. მიჭირს, შვილო. გორამალაღაღან ფეხით ჩამოვედი...

ბენო — სოფელ გორამალაღამდე ოცი კილომეტრია?!

მოხუცი — მოგეცა დიდი დღე, ოცი ვერსი იქნება.

ბენო — ფეხით?.. ამ დილაუთენია?!

მოხუცი — მთელი ღამე გზაში ვარ შვილო...

ბენო — რატომ? მანქანები... ავტობუსები...

მოხუცი — კი, დედა, ყველაფერია, მის მეტი რაა, მარა მე, შავდღეზე გაჩენილს, დიდი გასაჭირი მაღვას. ჭირი არ მოეშალა შვილო შენს ავად მახსენებელს და დამანყევარს.

ბენო — მესმის, ქალბატონო...

მოხუცი — დედაშვილობამ... მე დედაშენის ხნისა ვარ, დედა მითხარი, შენ არაფერი დაგიშავდება და მე გული იმედით მექნება, რომ დედაშვილურად გამიგონებ...

ბენო — დედა... დედაჩემიც ასევე... დიახ, დედასავით... აბა, როგორ...

მოხუცი — შვილო, გლახა დღე მაღვას...

ბენო — მერედა, ფეხით რატომ...

მოხუცი — დედა მითხარი... დედაშენს პირნათლად შევეყარე იმიერს... მეც დღე-დღეზე წასავალი ვარ იმიერს...

ბენო — დედა... კი, ბატონო, დედა... ვერ გამიგია, ამ ხნის ქალი, მთელი ღამე... ამდენი გზა, ამდენი ტყე და ველი...

მოხუცი — ნუ გაგიკვირდება, ისე დედალვთისა გაბედნიერებს, ალთქმა მქონდა, შვილო, დადებულს.

ბენო — რისი ალთქმა... როგორ, ამოდენა გზა... მოხუცი, მარტოხელა?..

მოხუცი — ფეხშიშველი უნდა წამოვსულიყავი მარა, ვერ ჩამოვალწვედი, შენი უნახავი არ მინდოდა სიკვდილი. აქედან, თუ შენი წყალობა მექნა, ფეხშიშველი გავბრუნდები...

ბენო — არა, დედა, შვილებს გაფიცებ, მაგი არ ქნა... კიდევ შენი ცოდვა არ დამადვა...

მოხუცი — ალთქმა მაქვს, დედა, დადებულს. ღმერთთან ისედაც ცოდვილი ვარ და...

ბენო — შენ, დედა, რა უნდა შეგეცოდა, ამ ხნის ქალს... /შეხვეულზე ანიშნებს/ ეს თქვენ?!. თუ აქ დაგხვდათ?

მოხუცი — ეს მე მოვიტანე... შენ მოგიტანე და სანამ ღმერთთან წარვდგებოდე, შენ უნდა გითხრა აღსარება.

ბენო — /სულ დაიბნა/ ამას, როგორც ვატყობ, კარგი სუნი არ უდის...

მოხუცი — ფულია, შვილო, მაგაზე მყრალი არც ღმერთს და არც კაცს არაფერი მოუგონია.

ბენო — მერედა, მე მომიტანე?!

მოხუცი — დედა მითხარი, დედად გეკუთვნი! შენ მოგიტანე, რაკი ჩვენი ბედი შენთვის ჩაუბარებიათ, რაკი ჩვენი ღმერთიც და კაციც შენ ყოფილხარ. შენ მოგიტანე და, საშველიც შენ უნდა გამიჩინო... /რეკავს ტელეფონის ზარი/ დედაშვილობამ, არა... იმ შენი დედის უცოდველ სულს გაფიცებ, გააჩუმე მაგ სარეკელა. /ბენო იღებს ყურმილს და დებს/ გლახა დღე მიჭირს, შვილო!.. ავი დღე არ მოეშალა შენს ავად მახსენებელს... შვილი უნდა გადამიჩინო!..

ბენო — თუ რამე შემიძლია... მე კანონს ვემსახურები... /ფულზე აჩვენებს/ ამ ხნის ქალმა, დედის ტოლმა ქალმა... ეს როგორ იფიქრე?!. თქვენ, გეტყობათ, მორწმუნე ხართ; ღმერთის მაინც არ შეგეშინდათ?

მოხუცი — ღმერთისაც მეშინია და კაცისაც, შვილო. გამჩენისაც მრცხვენია და შენიც...

ბენო — დალუპულა ქვეყანა, თუ შენისთანებიც ამ სამარცხვინო ქრთამის გზას დაადგა...

მოხუცი — არა, დედა, ქვეყანას ჩემისთანა დრომოჭმული და სამარეში ფეხჩადგმული დედაბრები ვერ დალუპავენ, მაგრამ ჩემი შვილისთანა და შენისთანა, თუ მოინდომებს, კი დააქცევს.

ბენო — მერე, ბატონო, რატომ გგონია, რომ ჩვენ ვაქცევთ.

მოხუცი — დედა მითხარი, თუ გინდა შენი ნათქვამი დავიჯერო და შენზე ვილოცო.

ბენო — /ფულზე აჩვენებს/ როგორ გითხრა... ეს რაა...

მოხუცი — უნდა მენდო ისე, როგორც დედაშენს, რომელიც, ღმერთმა მისი სული გაანათლოს და, იმიერსაა, სადაც ჩვენ ყველანი უნდა წავიდეთ და, როგორც ახლა ის პირნათელია, ისე პირნათელი ვარ მეც. მეც იქა ვარ...

ბენო — დედა, კარგად იყავით, თქვენი სიკვდილი არ მისურვებია.

მოხუცი — არა, შვილო, მე არც შენი და არც ჩემი შვილების სურვილით მოვსულვარ და არც თქვენი და არც თქვენი სურვილი დამტოვებს ამქვეყნად. მე კარგა ხანია სტუმარი ვარ, მეყოფა. გუდა-ნაბადი შეკრული მაქვს, მაგრამ თუ არ მომეხმარე, იქ მისასვლელი პირი არა მაქვს.

ბენო — /ფულს დახედავს, მერე მოხუცს/ არაფერი შემიძლია, თქვენ ამის საშუალებას არ მაძლევთ, მე თქვენ ვერ მოგისმენთ!

მოხუცი — ღმერთმა გზა მართალს გარებიოს... ამას რო ასე ავი თვალთ უყურებ. აქედან რო წავალ, ფეხშიშველი მივალ ჩვენი მაცხოვრის ეკლესიის ნანგრევებთან და დედაშენს წმინდა სანთელს ავუნთებ!

ბენო — კი მაგრამ, მცდიდით თუ...

მოსხუცი — აბა, მე და დედაშენი რა გამომცდელი ვართ, სულიდა დავრჩით...

ბენო — /გონდაბნეული/ მე ჩემი უბედურებაც მყოფნის, დედა, და ვერაფერი გამიგია.

მოსხუცი — შვილი გადამირჩინე, სული არ წამინყმიდო, დედაშენს მინდა პირნათლად შევხვდე.

ბენო — რა ჭირს შენ შვილს, დაიჭირეს? ციხეშია? გადაასახლეს?..

მოსხუცი — უარესი ჭირს, დედა...

ბენო — სიკვდილმისჯილია?.. მერე, მე რა შემიძლია.

მოსხუცი — მაშინ, ვისაც შეუძლია, იმასთან გამიშვი.

ბენო — დედა, აილე ეს, შეინახე და მომიმინე.

მოსხუცი — მაშინ მითხარი ვის შეუძლია და იმას მივუტან.

ბენო — გაიგე, რომ გეუბნები...

მოსხუცი — დედა მითხარი, თუ გინდა ყველაფერი დაგიჯერო, რასაც მეტყვი.

ბენო — ვერ გეტყვი. ამას დედაჩემი არასოდეს ჩაიდენდა, მე რომ მის თვალწინ ვინმეს ვენამებინე... იგი ქრთამით არ მოინდომებდა...

მოსხუცი — ღმერთო, გაანათლე მისი სული!

ბენო — იგი ეცდებოდა სიმართლე ეძებნა, შენსავით ფეხშიშველი ევლო და სამართალი ეპოვნა.

მოსხუცი — მეც სიმართლეს ვეძებ, შვილო, აბა შენთან რამ მომიყვანა?

ბენო — სიმართლეს ამ გზით ეძებ?! /შეფუთულს გახსნის და ფულს მაგიდაზე ყრის/.

მოსხუცი — ამისი შოვნის გზას ვეძებ, ამას ამდენს რომ კაცი იშოვნის, ის, შვილო, გზამართალი დადის?

ბენო — ვისია, ბატონო... დედა, ეს ოხრადდასარჩენი.

მოსხუცი — აი, ეს მინდოდა რომ მეკითხა, შვილო.

ბენო — /მხარზე ხელი დაადო/ იპოვე?.. ნახე? თუ... მილიციას უნდა ჩააბარო.

მოსხუცი — მე მინდა, შვილო, ისე შელაპარაკო, როგორც დედაშენის სულს. თქვენ — შვილებს, რატომ გგონიათ, რომ ჩვენ სიბერე ან სიკვდილი აზრსა და გონებას გვართმევს?! მე, ოთხ კედელში მოქცეულ დედაბერს სად უნდა მენახა... ისიც ამდენი?..

ბენო — მაშინ, მითხარით... გამიგონე დედა.

მოსხუცი — გითხარი, შვილო, არ გითხარი? დედაშენს დაუმაღლავს შენთან რაიმე? და

გითხარი, ამ ოხრადდასარჩენს, ამდენს რომ შვილი დედას ერთ ჩამოსვლაზე დოუტოვებს...

ბენო — შვილმა დაგიტოვათ?..

მოსხუცი — ასე დალუპა! ..

ბენო — რად გინდა? რატომ გიტოვებო? მთვრალი იყო?

მოსხუცი — ნამეტანი. ეს, დედაჩემო... ასე შენისთანა თვალტანადი ახლდა კიდეც — ამხანაგიაო. მანქანაში ქალები კისკისებდნენ... ადგომა დავაპირე: ამ შუალამეზე რომ დამეცით, დლე სად იყავით, შვილებო, რა ვქნა ახლა-თქვა?!.. „არაო“, — საბანი დამახურეს და შემომიკეცეს, — ჩვენ რაიმე გვაკლიაო?! „ბიჭო, სტუმარს იმიტომ კი არ ვხვდებოდით, რომ რაიმე აკლდა-თქვა!“ — გავუნყერი... „შენი გამოსწორება არ იქნებაო“, — იცინა და აცინა ის მეორე, ასე შენსავით თვალტანადი... ჭიშკართან ქალების ხმა მესმის. ე, ბიჭო, იმ ავტომობილში ვინაა, ჩემი რძალი ხომ არაა, დედა-თქვა? „შენი რძალიაო“... — ახლა ამაზე იცინეს. გული მომივიდა: ჩემი რძალი თუა, რა გაცინებს-თქვა!.. იმ, შენსავით თვალტანადზეც მომივიდა გული: „ო, შე გამოუსწორებელიო!“ იცინა ჩემმა დამლუპველმა შვილმა. იმ მეორემ: „ინტერესნი დედა ხარო“, გარეთ მანქანას აპიპინებენ, ქალები ტკარცალობენ... ცოცხლად მმარხავ, სტუმარს ჭიშკრიდან უშვებ-თქვა! „აი, რა დედა მყავსო!“ — გეიჯგომა ჩემი უბედური ვაიშვილი... შვილს თუ ამხანაგობაში ჩემისთანა მიხრწნილი დედის გარდა, თავმოსაწონებელი სხვა არაფერი გააჩნია, დალუპული არაა? „აბა, წავედითო“ — შეახსენა იმ, შენსავით, თვალტანადმა. „კიო“ — წამოცვინდნენ და გასწიეს — „აბა შენ იციო“ ე, ბიჭო, ასე რავა მიხვალთ — მივაძახე — შენს ნახვას ველირსე და ასე მტოვებ-თქვა?.. „აბა, როგორ უნდა დაგტოვოთო“ — კარში გეიშტიმენ. ე, ბიჭო, მენატრები, შენი ამბავი მაკითხვინე, ჩემი მათქმევინე... იქნებ მიჭირს, მილხინს. „გიჭირსო?! — მომვარდნენ ორივე. — რა გიჭირსო!..“ — ამოიღეს და დამყარეს და დამყარეს... რალაცას იღებენ და ყრიან. რაა, ბიჭო, ეს ქალაღდები, რად მინდამეთქი. „ფულიაო! — დამყვირეს — შენ რავა გაგიჭირვებთო!..“ მეორემ, ასე, შენსავით თვალტანადი რომ იყო, ჩემს ბიჭს გადაულაპარაკა: „ასეთი დედა რომ მყავდესო... მოდიო — უთხრა ჩემს დამლუპველ ვაჟიშვილს — დედას ლოგინი სულ ფულით დავუფართოთ!“ გარეთ ავტომობილმა წეილო ყურები... ან იმ, ენაჩასაციებლებს, იმდენს რა აცინებდათ... ჩემმა ბიჭმაც: „დედაჩემის ამბავი შენ არ იციო“ / შენსავით თვალტანადმა: „რავა არ ვიციო. ამოილე, რა ჯანდაბად გინდა, იქნე-

ბა მაინც ოხრად დაგვრჩესო“ და მოდგენ და აწყვენ, აწყვენ და სიცილ-სიცილით გავარდნენ. სინათლე ანთებული დატოვეს, დავხედე საბანს, რას ვხედავ! ნაჭრის საბანივით არაა მოჩითული?!

ბენო — ეუჰ!

მოხუცი — ამის უარესი კაცის შვილს დამართოდეს, გინახავს, დედა?!

ბენო — როდის მოხდა ეს ამბავი?

მოხუცი — როდის?... წუხელი, მამლის მეორე ყივილზე.

ბენო — შინდისფერი მანქანით ხომ არ იყვნენ.

მოხუცი — ვიცი, დედა? ვინ მაჩვინა... რო დავხედე და ენა ჩამივარდა, გავშეშდი, არ ვიცი რამდენ ხანს ვიყავი ასე თვალგაშტერებული, რომ უცებ ისევ სიცილი შემესმა. მივიხედე, თავზე ორი იმისთანა ქალი მადგას... შენ, შვილო, კარქი თვალ-ტანადი კაცი გეთქმის, მარა, დალაპარაკებას ვერ გოუბედავ. მიყურებენ ფულებში დამარხულ დედაბერს და იცინიან... მე, შვილო, ყოველდღე სიკვდილს ველი და რა სიზმარს არ ვხედავ, მარა ამისთანა არაფერი მოსწრებია ჩემი გატანჯული სიბერე...

ბენო — /მოხუცს ორივე ხელი მოხვია, მერე მოაგონდა სკამის მოტანა/ დაბრძანდით, დედა, დაბრძანდით.

მოხუცი — არა, შვილო, ფეხშიშველი უნდა ვიარო. რა შევცოდე ამისთანა მამაზეციერს, რა დღეს მომასწრო!..

ბენო — სხვა დროს ... ადრე გაუკეთებია? არ უქნია ეს?..

მოხუცი — აჰა რამ გამიმწარა სიბერე... არა, ასე და ამდენი არა, მარა... თვე-ნახევრის წინ გამეიარა. ორი კაცი ახლდა. ერთს თვალი ვერ ოუნვდინე... ქალების ხმა არ გამიგონია... და დამიტოვა. ამდენი კი არა, მარა, მე რო ორ წელიწადს მეყოფოდა — იმდენი. ჩვენს თავმჯდომარეს ვუთხარი, ჩვენებური კაცია, ასე და ასეა... შენ მთავრობის კაცი გქვია, ე, ბიჭი, რაიმე გლახა გზასარადგეს-მეთქი. „ნადი, ბეზია, შენ პური ჭამე, მეპურეს რას კითხულობო!“ მეპურეს რავა არ ვკითხულობ-მეთქი? აბა, ვის პურს ვჭამ, არ უნდა ვიცოდე-თქვა?! „შენ რომ იცოდი და შენ რომ მშიერ-მწყურვალნი იყავი ის დრო აღარაა ახლაო“. ბიჭო, რავა არ ვიცი-თქვა, გოუნყერი — თვალში არ ვიხედები, ამ ქვეყანაზე არ ვარ და მეზობელი არ მყავს-მეთქი? „შენი მეზობელივით თუ ნდომებოდა შენს ვაჟბატონს ცხოვრება, შენთან დარჩებოდა და ასე უპატრონოდ კი არ მიგატოვებდაო!“ კი მარა, იქ რა იშოვა ამნაირი-თქვა? „არ ვიცი, მაგრამ თუ გულით გინდა, შენი გაზრდილია და შენ გეცოდინებო!“

მას მერე მე ძილი არ მქონია. ჩემს სიბერეს და ღვთისთვის ჩასაბარებელ სულს ეს უნდოდა? /ტელეფონი რეკავს/ მიდი, შვილო, დაელაპარაკე იქნება ვინმე ჩემისთანა გაჭირვებულია და შველა უნდა, ან ვინ იცის, ჩემი დამლუპველი შვილია, იქნებ არ მოვძულეებივარ მამაზეციერს და შეაწუხა სინდისმა. /ბენო იღებს ყურმილს და დებს. შემოდის მდივანი, ხედავს მაგიდა ფულებითაა სავსე, ენა ჩაუვარდება/.

ბენო — /დაიბნევა მდივნის დანახვისას და ბოდიშით/ აი, აქ რა ამბებია... უნდა დამერეკა...

ცეცო — რა ხანია გელოდებიან /თვალეები ცრემლებით ევსება, საათს დახედა/ თათბირის დრო გადაგვიცილდა...

ბენო — დაუძახე! /ცეცომ ფულს გადახედა/. დაუძახე, დაუძახე! /თითქოს შველა იგრძნო/ დაუძახე!

ცეცო — /ატირდება/ ბატონო ბენიამინ, ტყუილად ილუპება ადამიანი... თქვენც იცით...

ბენო — /მოულოდნელად გაცეცხლდა/ მე რა ვიცი... რა ვიცი, მე, გოგო!

ცეცო — როგორ არ იცით... ბატონო ბენიამინ, უუტუ... /აქვითინდება/ ვინ არ იცის, მე იმას ბრმად ვენდობი... ტყუილად დაილუპება. /კარს მივარდება და მოაგონდება/ ბატონო ბენიამინ, თქვენი მეუღლე რეკავს... მე ჩემი გაჭირვება მეყოფა...

ბენო — მაგის თავი მაქვს ახლა!

ცეცო — მე რა ვქნა... ნეტავ ვიცოდე ვის რა დავუშავე...

ბენო — კარგი, კარგი!

ცეცო — თქვენთან გადმოვრთავ ტელეფონს... /გადის ატირებული/.

ბენო — ჰო... /მოხუცს უცქერის/ დიახ... დედა...

მოხუცი — ვიცი, შვილო, აქაც ნამეტანი გასაჭირი ყოფილა. იმ გოგოს არ მოვეშვი, მიშველე, მიხსენი-თქვა, და თვითონ უარესი გაჭირვებული ჩანს... შენც, შვილო, ნამეტანი ჯავრიანად მეჩვენები, ჩემს სატკივარს ვილა უნამლებს... არადა, სულიან-ხორციან-შვილიან-მომავლიანად ვილუპები...

ბენო — რა ვქნათ, დედა, ჩვენ რა შეგვიძლია.

მოხუცი — შენზე დიდი კაცი... იმნაირი, ჩემი და ჩემისთანების შველა რომ შეეძლოს, თუ გეგულება, ცხრა მთას იქით რომ იყოს, დედაშვილობას გაფიცებ, არ დამიმალო. ფეხშიშველი მივალ... შევცოდე უფალს, შენთანაც ფეხშიშველი რომ არ მოვედი და დამსაჯა.

ბენო — ფეხშიშველი სიარული, დედა, რა საჭიროა, თუ რაიმე შეიძლება ჩვენც აგერ არა ვართ?

მოხუცი — აგერ რომ ხარ, შვილო, თვითონ შენ თუ უსაშველო გაქვს გაჩენილი, მე რა უნდა მინამლო... /რეკავს ტელეფონი/. ელაპარაკე, შვილო, ვილაცაა. ეტყობა მაგიც გაჭირვებულია.

ბენო — დიახ!.. ჰო... რა გინდა, ქალო, ამ დილაუთენია... მაცალე... საავადმყოფოში?.. ჰო, საავადმყოფოდან რეკავ? ვის მოუკლავსო! არა, კაცო... რა ვიცი... გამოარკვევენ... არ ვიცი მე... თათბირს მოვრჩები და... რა დროს მოვედი?... არ იცი შენ რა დროს მოვედი? /დაიბნა/ არაფერი... არაფერი... მოშორდი, ქალო, აქედან!.. /ყურმილი დააგდო/

მოხუცი — ხო მივხვდი, შვილო, მაგი ჩემზე დაღუპულია, ვილაცა მოუკლავთ?.. მკვდარი გელაპარაკებოდა?

ბენო — მკვდარი მელაპარაკებოდა? ჩემთან რა უნდა!.. არა, არა, დედა, ეს მეუღლე მელაპარაკებოდა... ჰო, თქვენი საქმე ასეა: ჩვენ შევეცდებით... ხომ ხედავთ, აქ იმდენი ამბები ტრიალებს... თუ დაუმტკიცდა თქვენ შვილს, რომ გამფლანგველია ან მიმთვისებელი, სამართალში მივცემთ...

მოხუცი — დედა, აპა ნაარამი ვის შერჩენია, მარა მაგრო ვიცი, ამიტომაც, ნუხელ კინალამ გზაში დავტოვე ღვთისთვის ჩასაბარებელი სული. სანამ დროა, დედა, თვარა, თქვენც მეტ ზარალს ნახავთ და მეც ხომ სულიან-ხორციანად დამღუპავთ... აგერაა, დედა /ფულზეზე/ ეს ოხრადდასარჩენი და თუ სადმე კიდევ რამე ექნება... აპა, ყველას მე ხომ არ დამიტოვებდა, გამოართვით და ისეთი საქმე მიეცით საციხოდ და საცბიეროდ შვილს ნუ გამიხდით! შვილის მამა იქნები, შვილის სიმწარეს ნუ მოგასწრებს დედაღვთისა ღვთისმშობელი /კარისაკენ მიდის/.

ბენო — ვიცით, დედა, ვიცით მაგრამ ჩვენს ნებაზე რომ არაა საქმე.

მოხუცი — აბა ვის ნებაზეა, შვილო? იცით! /გაკვირვებული მობრუნდება/ იცით?! იცით, რომ ჩემი შვილი კაი გზაზე არ ადგას და გაჩუმებული ხართ?!

ბენო — შეიძლება ითქვას, ზოგი რამ ვიცით!...

მოხუცი — იცით?! ჯავრით არ ვიყავი, დაგტანჯე კაციშვილი, მეგონა. „რალაცას ვთათბირობთო“ საქმეს მოგაცდინე, მეგონა. იცი და სხვა რამეს მუსაიფობ? საიმქვეყნიო დედისტოლა... დედა... დედა გეხვეწები, ღვთისთვის ჩასაბარებელი სული გადამირჩინე-თქვა და მუსაიფობ! აგერ ღვთისნიერი გოგო ტირის, ვილაცა ტყუილუბრალოდ იღუპებაო, ვილაცა კოლოფიდან... მოკვდაო, თუ მკვდარი გელაპარაკება, აპა ცოცხალი არავინ ჩანდა და... მუსაიფობ?!

ბენო — დედა, ახლა მარტო თქვენთვის ხომ არა ვართ... ამოდენა ქვეყანას რამდენი უნდა: მეურნეობა, ყანა, ვენახი, გეგმა, შესრულება, ათასი საქმეა: სახლია ასაშენებელი, ხილია ასაგები, გზა გასაყვანი... პატრონი ხომ უნდა?..

მოხუცი — პატრონი მე მინდა და ჩემისთანებს... გზას იმ შავ კუპრს დააგოზავთ თუ არა, და სახლის თავზე დროშას დაამაგრებთ თუ არა, მაგას რა მუსაიფი უნდა. მე დღეიდან ალთქმა უნდა დავდო, რო ღმერთმა მაპატიოს, მაინც ფეხშიშველმა უნდა ვიარო და ტალახი მირჩევნია... თუ იცი, რომ ჩემი შვილი უკულმართ გზაზე დადის, შენ ფართო შარას უგებ? თუ გზას უკეტავ... მე, ჩემ შვილს კი არა, შენ დაგიღუპივარ, ჩემო ბატონო...

ბენო — ქალბატონო...

მოხუცი — ჰო, ჰო? დედა არ მითხრა, მე არა ვარ არც შენი და არც ჩემი შვილის დედა. არც ქალბატონი მინდა... ლამაზ-ლამაზი სიტყვები არ მინდა...

ბენო — ჩვენ რა, თქვენი შვილი... ჩვენი რა ბრალია?

მოხუცი — კი, კი, მე /ფულზეზე/ ეს იუდას მოგონილი ახლა მოვიტანე, როცა ორივე ფეხი სამარეში მიდგას, თვარა... /პირჯვარი გადაინერა/ ღმერთო, ცოდვილი ვარ, მინა ჩემს ენას. თექვსმეტი წლის რო ვიყავი, ღმერთიც მე მეგონა ჩემი თავი და ხატიც. ვერც კი გეტყვი ამ ღვთის მოლაღატის მოგონილს მოგიტანდი თუ არა. თუმცა მაშინ ეკლესია ჩემს გორმალაღაში გაჩაღებული იყო და ყოველ ზიარებაზე აღსარებას ვაბარებდი მამაზეციერს...

ბენო — არა, ჩვენ მივხედავთ ამ საქმეს... მივხედავთ, აბა როგორ იქნება, მაგრამ ამას მაინც დრო უნდა. ასე იქნებ უდანაშაულო...

მოხუცი — უდანაშაულო?! რა მიხედვა უნდა, ეს რო აგერ ყრია, ჭყინტი ყველი გავყიდე და იმისი გგონია?... შენ დაგიღუპივარ მე, შენ ნაგინყმედია ჩემი სული! /მდივანი შემოაღებს კარს. ბენო ანიშნებს, გაიყვანეო. ცეცო მიდის, მოხუცს ხელს გამოდებს და მიყავს/ კი, ჩემი შვილი ცოდვაც შენს კისერზე იყოს და ჩემი ნანყმედაც! შენზე... და დედაშენის სულმა წიკოს... დედაშენის სულმა!.. /გადიან. თავგზააბნეული ბენო ბოლთას სცემს. რეკავს ტელეფონი, მაგრამ აღარაფერი არ ესმის. მოხუცი ისევ შემოაღებს კარს, ცეცოც მოჰყვება, ისევ უპირებს ნაყვანას/.

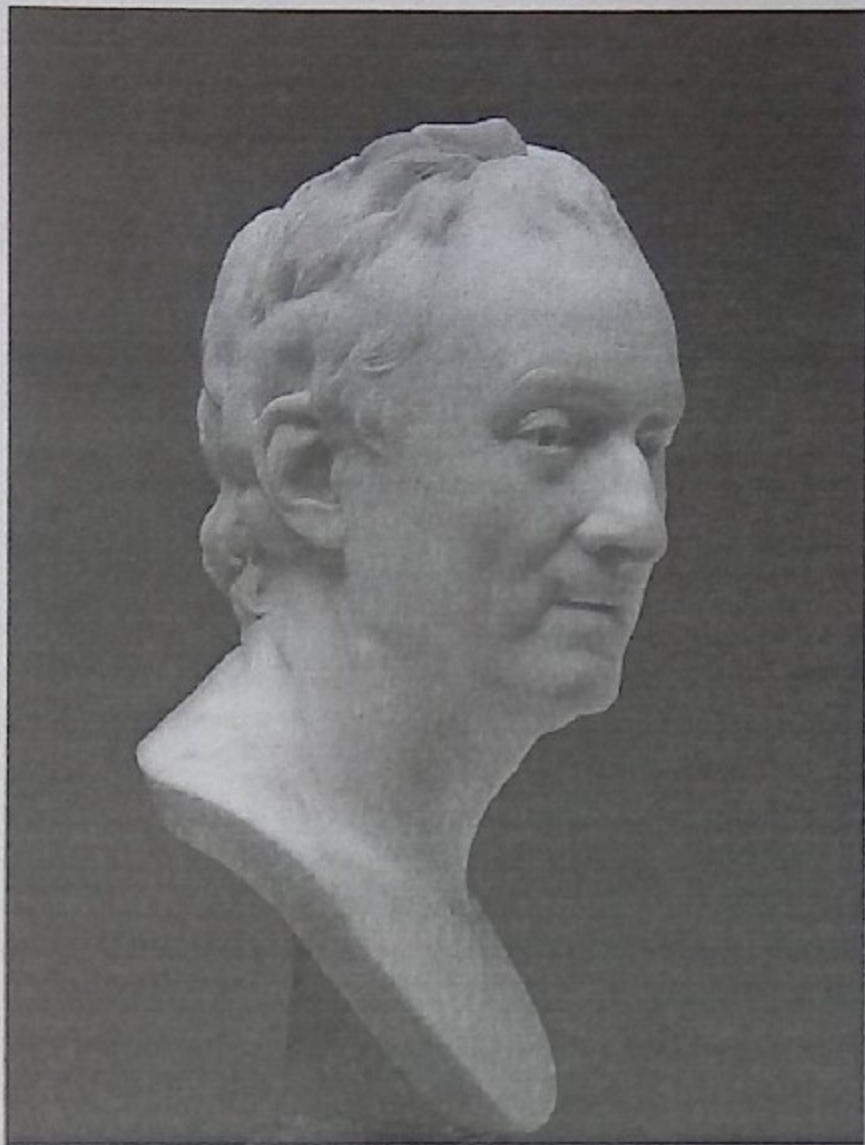
ცეცო — ქალბატონო.

მოხუცი — არ მინდა მე ლამაზ-ლამაზი სიტყვები! /ბენოს/ დღესვე გზაში ამომხდება ტანჯული სული და დედაშენი რაფერ შემხვდება?!. რაფერ აპირებს ამისთანა ცოდვის წიკვას იმას ვკითხავ, უფალთან ვკითხავ.

ცეცო — დედა, ქალბატონო... ბიცოლა... /გაჰყავს/

ფ ა რ დ ა

გაგრძელება იქნება

ფენი
ფიფროს

მონაზონი

ნამიყვანეს ლონშანში. იქამდე დედაჩემმა მი-
მაცილა. ბატონ სიმონთან გამოთხოვების უფ-
ლება არც მითხოვია. მართალი გითხრათ, გზა-
ზელა გამახსენდა. მონასტერში უკვე მელოდნენ.
იქამდეც მისულიყო ხმები ჩემს ამბავზე და ჩემს
ნიჭიერებაზე. უმთავრესზე არავის არაფერი უთ-
ქვამს, სამაგიეროდ, ყველა ჩქარობდა დაენახა,
თუ რად ღირდა ის განძი, რაზედაც ამდენი შრო-
მა დაიხარჯა. აქეთურზე და იქითურზე დიდხანს
ვილაპარაკეთ. უმეტესად კი იმაზე, რაც თავს გა-
დამხდა. არც ღმერთზე, არც მონაზვნის მოწო-
დებაზე, არც საერო ცხოვრების უკეთურობაზე,
არც მონასტრული ცხოვრების სიამეზე სიტყვა
არ თქმულა. საღვთო სისულელეებზე საუბარიც
ვერ გაბედეს, რაზეც, პირველ ხანებში უთუოდ
ლაპარაკობენ ხოლმე. ბოლოს მონასტრის წინამ-
ძღვარმა მითხრა: "მადმუაზელ, თქვენ უკრავთ,

მღერით; ჩვენ კლავესინი გვაქვს, თუ გნებავთ,
მისაღებ ოთახში გავიდეთ...". გული შეკუმშული
მქონდა, მაგრამ ზიზღის დრო არ იყო. დედაჩემი
წინ წავიდა, მე უკან მივყვებოდი. მონასტრის წი-
ნამძღვარი, ცნობისნადილით შეპყრობილ რამდე-
ნიმე მონაზონთან ერთად ამ პროცესიას ამთავ-
რებდა. ეს მოხდა მწუხრისას. შემოიტანეს სან-
თლები. მე კლავესინს მივუჯექი. დიდხანს ვუკ-
რავდი. გონებაში ვეძებდი შესაფერ მუსიკალურ
ნაწყვეტებს, მაგრამ ვერ ვპოულობდი. წინამ-
ძღვარი კი მაჩქარებდა, გინდა თუ არა, იმღერეო
და, ჩემდა უნებურად, როგორც ჩვეული ვიყავი,
დავინყე ერთი კარგად ცნობილი არია: "სევდია-
ნი სამზადისი. მიმქრალი ჩირაღდნები. დღე უფ-
რო წყვდიადია, ვიდრე ღამე ..." და ასე შემდეგ.
არ ვიცი, რა შთაბეჭდილება მოვახდინე, მაგრამ
დიდხანს მისმენდნენ. სიმღერა ქებით შემანყვე-
ტინეს. ძალზე გავოცდი, რომ ეს ქება ასე მალე და
ასე ადვილად დავიმსახურე. დედაჩემმა ჩემი თავი
წინამძღვარს ჩააბარა, მე ხელი გამომინოდა სა-
კოცნელად და წავიდა.

და აი, უკვე სხვა მონასტერში ვარ, გამოსაც-
დელი ვადით, თანაც ჩემი ნება-სურვილით მოსუ-
ლი. ახლა ხომ ყველაფერი იცით, რაც კი აქამდე
მოხდა, მონყალეო ბატონო, რას ფიქრობთ, რო-
გორია თქვენი აზრი? დიდი ნაწილი იმისა, რაც აქ
გითხარით, სულაც არ მომიხსენებია მაშინ, ჩემი
აღთქმის დარღვევა რომ მოვინადინე. ზოგი რამ
იმიტომ, რომ საფუძვლიანი საბუთებით ვერ და-
ვამტკიცებდი, ზოგიც იმიტომ, მსმენელთ ჩემდა-
მი ზიზღს აღვუძრავდი, სარგებელს კი ვერაფერს
მომიტანდა. ხალხი ჩემში მარტოდენ გულქვა
შვილს დაინახავდა, რომელიც თავისუფლების
მოსაპოვებლად არაფერს ერიდება და მშობლე-
ბის ხსოვნასაც ლაფში სვრის. მათ ჰქონდათ ჩემი
საწინააღმდეგო საბუთი, ჩემთვის სასარგებლო
საბუთს კი ვერ დავასახელებდი და ვერც დავამ-
ტკიცებდი. ის კი არა, სულაც არ მინდოდა, მო-
სამართლეებს ეჭვი აღძვროდათ ჩემი დაბადების
გარემოებათა შესახებ. ზოგიერთი, კანონში ჩაუ-
ხედავი პიროვნება, მირჩევდა საქმეში დედაჩემის
სულიერი მოძღვარი ჩამება, რომელიც ადრე ჩე-
მი მოძღვარიც ბრძანდებოდა. ეს კი შეუძლებე-
ლი იყო. და შესაძლებელიც რომ ყოფილიყო, ამას
თვითონ არ ვიზამდი. ვშიშობ არ დამავინყდეს და
ბარემ ახლაც გეტყვით, თუ სურვილი გექნებათ
და დამეხმარებით, მონყალეო ბატონო, მხედვე-
ლობიდან არ უნდა გამოგრჩეთ, თუკი, რა თქმა
უნდა, თქვენც ასე მიიჩნევთ, რომ არავინ უნდა
გაიგოს კლავესინზე ჩემი დაკვრისა და სიმღერის
ამბავი. ესეც საკმარისი იქნება, რომ ადვილად მი-
პოვონ. ამ ნიჭით ყოყორობამ შეიძლება ყველაფე-
რი წყალში ჩამიყაროს. ჩემს დღეში ჩავარდნილთ
არ შეუძლიათ არც სიმღერა და არც დაკვრა, ე.ი.
არც მე უნდა შემეტყოს ამისი ცოდნა. თუ მოხ-
დება და სამშობლოდან გადახვეწა მომიწევს, აი,
მაშინ გამომადგება ეს ხელობა საარსებოდ. სამ-

1. არია რამოს ოპერიდან "კასტორი და პოლუქსი".

შობლოდან გადახვეწა! მითხარით, რად მაშინებს ეს აზრი? ალბათ, იმიტომ, რომ არ ვიცი, რა გზას დავადგე. ალბათ, იმიტომ, რომ ახალგაზრდა ვარ და გამოუცდელი; ალბათ, იმიტომ, რომ სიღარიბის, ხალხის და ბინიერებისა მეშინია. იმიტომ, რომ მუდამ ჩაკეტილი ვცხოვრობდი და თუ პარიზში არ ვიყავი, თავს ამქვეყნად დაკარგულად ვგრძნობდი. შეიძლება ყველაფერი ასე არაა, მაგრამ ეს ის მაინც არის, რასაც ვგრძნობ. მონყალეო ბატონო, არ ვიცი, რა გზას დავადგე. არ ვიცი, რა გავაკეთო და ყველაფერში მხოლოდ თქვენი იმედი მაქვს.

ლონშანში, ისევე, როგორც სხვა უმრავლეს მონასტერში, წინამძღვარი სამ წელიწადში ერთხელ იცვლება. როცა ამ მონასტერში მომიყვანეს, წინამძღვრად, ვინმე ქალბატონი მონი იყო ახლად დანიშნული. არ ძალმიძს აღვწერო მისი უზომოდ დიდი სიკეთის ამბავი. ამისი აღწერა ჩემს ძალას აღემატება, მაგრამ სწორედ ეს სიკეთე მაშინებდა. ის ჭკვიანი ქალი იყო და ადამიანთა გულების დიდებული მცოდნე; შემწყნარებლობაც შეეძლო, თუმცა ამის საჭიროებას სულაც არ გრძნობდა, ჩვენ მისი შვილები ვიყავით. იგი მხოლოდ იმგვარ დანაშაულს ხედავდა, რომლის დაუნახაობაც არ შეიძლებოდა, ანდა იმდენად დიდს, რომელზედაც თვალის დახუჭვა შეუძლებელი იყო. ყოველივე ამას პირუთვნელად ვლაპარაკობ, რადგან ჩემს მოვალეობას მუდამ ჩინებულად ვასრულებდი; ის კი მაძლევდა მხოლოდ იმას, რასაც მართლა ვიმსახურებდი; ერთი დანაშაულიც არ ჩამიდენია, რომელიც ან დასჯას იმსახურებდა, ანდა პატივებს. თუ ვინმეს უპირატესობას მიანიჭებდა, ეს უპირატესობა მუდამ დამსახურებული იყო. ამის შემდეგ, არ ვიცი, უხერხული ხომ არ იქნება თქმა, რომ ნაზად შემიყვარა და მის ფავორიტთა შორის უკანასკნელი ადგილი არ მეჭირა. ვიცი, ეს დიდი ქებაა ჩემთვის, უფრო დიდი, ვიდრე თქვენ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, რადგან მას პირადად არ იცნობდით. დანარჩენი მონაზვნები ფავორიტებს, შურით, წინამძღვრის საყვარლებს ეძახიან. თუ ქალბატონ დე მონის რამეში შეიძლება ვუსაყვედურო, მარტო ესაა, რომ თავის სიყვარულს სათნოების, ღმობიერების, გულწრფელობის, სიმშვიდის, მომადლებული ნიჭისა და პატიოსნებისადმი აშკარად გამოხატავდა, თუმცა კარგად უწყობდა, ვინც ამგვარ თვისებებს არ ფლობდნენ, თავს აშკარად დამცირებულად გრძნობდნენ. მას იმისი ნიჭიც ჰქონდა, რაც მონასტერში უფრო გვხვდება, ვიდრე საერო ცხოვრებაში, — სწრაფად ამოეცნო ადამიანის სული. იშვიათად ყოფილა, რომ მონაზონი, რომელიც თავიდანვე არ მოსწონებია, მერე მოსწონებოდეს. მან უცბად შემიყვარა და მეც თავიდანვე მივენდე. ვაი, იმ მონაზონს, რომლის მიმართაც კეთილად არ იყო განწყობილი! ისინი აუცილებლად ბოროტი, დაკნინებული ქალები აღმოჩნდებოდნენ და ამას თვითვე აღიარებდნენ. წინამძღვარმა თავადვე დაიწყო იმაზე ლაპარაკი, რაც წმინდა მარიამის მონასტერში გადამხდა. ყველაფერი ისევე დაუფარავად ვუამბე, როგორაც თქვენ გიამბობთ. ვუთხარი ყველაფერი, რაზეც ახლახან გწერდით. არაფერი გამომრჩენია,

არც ის, როგორ დავიბადე, და არც ის — როგორ ვენამე. მას შევებრალე, თანაგრძნობით აღივსო, დამაწყნარა და სასიკეთო მომავლით დამაიმედა.

ამასობაში ჩემი გამოცდის დროც გავიდა და დადგა მორჩილობის ჟამი. გავხდი მორჩილი. მორჩილობის ვადაც ყოველგვარი ზიზლის გარეშე მოვიხადე. იმ ორ წელს ერთბაშად აღვწერ, რადგან განსაკუთრებული მტკივნეული არაფერი მომხდარა, თუ არ ჩავთვლით იდუმალ მწუხარებას იმაზე, რომ წელ-წელა ვუახლოვდებოდი სამყაროს, რომლისთვისაც არ ვიყავი შექმნილი. ხანდახან ეს გრძნობა მთელი სიმძლავრით იფეთქებდა ჩემში და მაშინვე კეთილ წინამძღვართან გავრბოდი, რომელიც მკოცნიდა, ნათელს ჰფენდა ჩემს სულს და გონზე მოვყავდი. ბოლოს კი მეტყოდა: "განა სხვა ცხოვრებას არა აქვს თავისი უსიამოვნებანი? ყველას კუთვნილი არ მიეგება? მოდით, შვილო ჩემო, მუხლი მოვიყაროთ და ვილოცოთ...".

მერე მუხლს მოიყრიდა და ხმამაღლა იწყებდა ლოცვას, იმგვარი გულითადი, მჭევრმეტყველი, ტკბილი, ამაღელვებელი, შთამაგონებელი და ზეციური ხმით, თითქოს, თვით უფლის სულმა შთააგონაო. მისი სიტყვა, იერი, სახე, გულის სიღრმემდე სწვდებოდა ადამიანს. უსმენდით, უსმენდით, მერე წელ-წელა ბურუსში გხვევდათ და მის სასოებას უერთდებოდით. სული თრთოდა და უკვე მის ხელთ იყავით. თქვენი დაპყრობა არც ჰქონდა განზრახული, მაგრამ ჭეშმარიტად გიპყრობდათ და მისგან მწველი გულით მიდიოდით. თქვენს სახეზე ბედნიერი აღტაცება თრთოდა. სიხარულის ცრემლებს ღვრიდით! ამგვარივე გრძნობა ეუფლებოდა თავადაც, რაც კარგა ხანს გრძელდებოდა და თქვენც კარგა ხანს ველარ ივინწყებდით. ეს გრძნობა მარტო მე არ გამომიცდია. ეს გამოსცადა ყველა მონაზონმა. ზოგიერთი მეუბნებოდა, რომ ამგვარი სასოების შემდეგ უდიდეს ნუგეშს ჰპოვებდნენ და რომ ეს ნუგეში მოთხოვნილებადაც ექცათ. მაგრამ ვაი, რომ მე სულ სხვა გრძნობები მანუხებდა, რაც ხელს მიშლიდა სრულად განმეცადა იგივე, რასაც სხვები გრძნობდნენ.

აღკვეცის ჟამის წინ ისეთმა დიდმა მელანქოლიამ შემიპყრო, რომ ჩემმა კეთილმა წინამძღვარმა აღარ იცოდა, რა ექნა. ნუგეშისცემის ნიჭმაც კი უღალატა და ამაში თვითონვე გამომიტყდა: „არ ვიცი, რა შემართება, როცა თქვენ მოდიხართ, ასე მგონია, უფალი გამირბის და მისი ხმა დუმდება ჩემში. ამაოდ ვიმხნევებ თავს, ამაოდ ვიკრებ აზრებს, ამაოდ ვცდილობ სულის აღგზნებას. და ვგრძნობ, რომ ჩვეულებრივი, შეზღუდული ქალი ვარ. ლაპარაკისა მეშინია...“. „აჰ! დედაო! — ვუპასუხე, — ეს რა საშინელების მომასწავებელია! იქნებ, თვით ღმერთი გიბრძანებთ დუმილს?...“.

ერთ დღეს განსაკუთრებით ნალვლიანი, დათრგუნული ვიყავი და მის სენაკში შევედი. ჩემმა გამოჩენამ შეაცბუნა. შემომხედა და, იქნებ, ერთბაშად მიხვდა, რომ ჩემი აფორიაქებული სულის დამშვიდება მის ძალას აღემატებოდა, ბრძოლა კი არ სურდა, თუ დარწმუნებული არ იქნებოდა გამარჯვებაში. და მაინც ხელი მომკიდა წელ-წელა დაეტყო აღგზნება და რაც უფრო ქარწყლდებოდა

ჩემი მწუხარება, მისი ცეცხლი უფრო მძაფრდებოდა. უცებ მუხლებზე დაეცა და მეც მივბაძე, მომეჩვენა, რომ მზად ვიყავი მისი სასოების გასაზიარებლად. მეც სწორედ ეს მინდოდა. მან კი ერთი-ორი სიტყვა წარმოთქვა და ერთბაშად მიჩუმდა. ამოდ ველოდი; მეტი არაფერი უთქვამს, ადგა, ატირდა, ხელი მომკიდა და გულში ჩამიკრა: „აჰ! ძვირფასო შვილო, — თქვა მან, — რა საშინლად დამიმორჩილეთ! ვგრძნობ, წმინდა სულმა მიმატოვა. წადით და დაე, თვით უფალი გელაპარაკოთ, რადგან მას არ სურს ჩემი პირით გამოგიცხადოთ საკუთარი ნება-სურვილი...“.

ვერაფერს მივხვდი. არ ვიცოდი, მართლა დავაეჭვე საკუთარ ძალაში, თუ ნამდვილად გავანყვეტინე კავშირი ზეცასთან. არ ვიცი, მაგრამ მომადლებული ნიჭი ნუგეშისა მეტი აღარ დაბრუნებია. მონაზვნად აღკვეცის კვირაძალზე მის მოსანახულებლად წავედი. ისიც ისეთივე სევდიანი იყო, როგორც მე. ტირილი დავიწყე, ისიც ატირდა; მის ფეხებთან დავემხე; მან დამლოცა, წამომაცუნა, მაკოცა და გამომადევნა სიტყვები: „— სიცოცხლით დავილაღე. სიკვდილი მინდა. უფალს შევთხოვე, შენი ტანჯვის დღეს არ მომასწროს, მაგრამ მისი სურვილი სხვაგვარია. წადით. მე დედათქვენს მოველაპარაკები, ღამეს ლოცვაში გავატარებ, თქვენც ილოცეთ. მერე დასაძინებლად წადით. გიბრძანებთ.“

— ნება მომეცით, თქვენთან ერთად ვილოცო. — ვთხოვე.

— ნებას გაძლევთ ჩემთან დაჰყოთ ცხრიდან თერთმეტ საათამდე. ათის ნახევარზე ლოცვად დავდგები, თქვენც ასევე მოიქეცით, მაგრამ თერთმეტ საათზე სალოცავად მარტოდ დამტოვებთ და მოსასვენებლად წახვალთ. წადით, ძვირფასო შვილო, მთელი ღამის მანძილზე სიმხნევეს მოვიკრებ უფლის წინაშე“.

ლოცვა სურდა, მაგრამ ვერ შეძლო. ვიდრე მე მეძინა, ეს წმინდანი დერეფანში დადიოდა, მონაზონთა სენაკების კარებზე აკაკუნებდა, აღვიძებდა, უხმაუროდ ჩადით მონასტერშიო, — უბრძანებდა. როცა ყველა შეიკრიბა, მონაზვნებს მოუწოდდა ელოცათ ჩემთვის და ზეცისთვის შევედრებინათ თავი ჩემი. ჯერ მღუმარედ ლოცულობდნენ, მერე წინამძღვარმა სანთლები ჩააქრო; და ყველამ ერთად წაიკითხა „Miserere“¹, გარდა წინამძღვრისა, რომელიც საკურთხევლის წინ დამხობილი, წამებითა თვისითა ღაღადებდა: „ო, უფალო! მომიტევე ცოდვანი ჩემნი და შემვივრდომე. არ გთხოვ შენგან ბოძებული და შენგანვე წართმეული ნუგეშის ნიჭის დაბრუნებას, მაგრამ გვედრები, უფალო, რამეთუ თავად მიხედო იმ უმანკო გოგონას, რომელსაც ახლა სძინავს. გვედრები მისთვის და ვლოცულობ მისთვის. უფალო ჩემო და მწყალობელო ჩემო, დამოძღვრე იგი, დამოძღვრე მისი მშობლები, მე კი მომიტევე ცოდვანი ჩემნი“.

მეორე დღეს, უთენია, ჩემს სენაკში შემოვიდა; მისი ფეხის ხმა არც გამიგია, რადგან ჯერაც ძილმღვიძრად ვიყავი. სანოლის კიდეზე ჩამომიჯდა; ფრთხილად დამადო შუბლზე ხელი და ყურადღებით დამაკვირდა. მოუსვენრობა, დაბნეულობა და

ნაღველი ერთმანეთს ენაცვლებოდა მის სახეზე, სწორედ ამგვარი დავინახე, როცა თვალები გავახილე. არაფერი უთქვამს იმაზე, რაც ღამით მოხდა, მარტო მკითხა, ადრე თუ დაწევი დასაძინებლადო. ვუპასუხე:

„— როცა თქვენ მიბრძანეთ.“

— გეძინათ?

— მაგრად მეძინა.

— ასეც ვფიქრობდი... თავს როგორა გრძნობთ?

— მშვენივრად. თქვენ, ძვირფასო დედაო?

— ვაი, რომ მორჩილის აღკვეცის წინ დაწყნარებული არასოდეს ვყოფილვარ. მაგრამ არავისზე ისე არ შევშფოთებულვარ, როგორც თქვენს გამო ვშფოთავ. როგორ მინდოდა ბედნიერი ყოფილიყავით.

— თუ თქვენ მუდამ გეყვარებით, ბედნიერი ვიქნები.

— აჰ! მარტო ეს რომ კმაროდეს! ღამე არაფერზე ფიქრობდით?

— არა.

— სიზმარში არაფერი გინახავთ?

— არაფერი.

— ამ წუთში რა ხდება თქვენს სულში?

— გაბრუებული ვარ; საკუთარ ბედს დავემორჩილე — არც ზიზღს ვგრძნობ და არც ხალისს; აუცილებლობამ წამლეკა და მდინარებას მივყვები. აჰ! დედაო, რა ვქნა, ვერ ვგრძნობ იმ ნაზ სიხარულს, იმგვარ თრთოლვას, იმ სევდას, იმ საამო შფოთვას, რასაც ზოგჯერ სხვებში ვხედავდი ამგვარ წუთებში. სულელი ვარ, ტირილიც კი არ შემიძლია. ჩემგან, ვიცი, ამას მოითხოვენ ახლა, ვიცი, ასეა საჭირო, ამ წუთში მხოლოდ ეს აზრი მიტრიალებს... მაგრამ თქვენ არაფერს მეუბნებით.

— თქვენთან სალაპარაკოდ არ მოვსულვარ. მოვედი, რომ გიყუროთ და გისმინოთ. დედათქვენს ველოდები; ეცადეთ არ ამალეღვოთ. დაე, გრძნობამ აავსოს სული ჩემი; როგორც კი ეს მოხდება, დაგტოვებთ. ვიცი, დუმილია საჭირო. ვიცნობ საკუთარ თავს. მე ვულკანი ვარ, გაშმაგებული, რომელიც, ერთხელაც იქნება, მთელი ძალით ამოხეთქავს და არ მინდა თქვენ დაგატყდეთ. ცოტა ხანს კიდევ იწეით, გიყუროთ; მხოლოდ რამდენიმე სიტყვა მითხარით და იმის მიღების საშუალება მომეცით, რის მისაღებადაც მოვსულვარ. მერე წავალ და დანარჩენს უფალი დაასრულებს...“.

ფრანგულიდან თარგმნა
დავით კახაბერმა

გაგრძელება იქნება

1. „შეგვიწყალენი“ (ლათ.) დავითის 56-ე ფსალმუნი.

75
წელიწადი

ხანსიხუჩი მოხივი: ზედამდგომელები და მახტვილები

(ნ. ნულეისკირი, ჯ. ქარჩხაძე)

მწერლობაში თემის შერჩევას გადამწყვეტი თუ არა, მნიშვნელოვანი როლი მაინც აკისრია. თუ მწერალმა სწორად შეარჩია საკუთარი ტექსტისთვის თემატიკა და ეს თემა მისი ტალანტისთვის დასაძლევია, მაშინ "შინაგანი ნამდვილობის" შეგრძნება იქნება და ეს მცდელობა წარმატებულია. მკითხველი ყოველთვის იხიბლება იმის წარმოდგენით, რომ საცაა მის თვალწინ გაცოცხლდება სრულიად ახალი სამყარო, დაოკდება მისი ცნობისნადილი და ისიც გახდება თანამონაწილე მწერლური "ქმნადობის" პროცესისა. ქართველი მკითხველი განსაკუთრებული ინტერესით ისტორიულ თემაზე

დანერვილ ნაწარმოებებს ეცნობა, რადგან შორეულ თუ ახლო წარსული ყოველთვის იძლევა ნაირგვარი ინტერპრეტირების საშუალებას. დღეს, როდესაც ისტორიული წარსულის თემაზე დანერვილ ტექსტებს ვკითხულობთ, მათ ბუნებრივად ვადარებთ უკვე კლასიკად ქცეულ ქმნილებებს და იოლად ვხვდებით, რას გვთავაზობს ავტორი.

ცნობისნადილი ცხოველდება მაშინ, როცა უკვე არსებობს ძველი წერილობითი ძეგლი და ჩვენი თანამედროვე შემოქმედი ხელახლა ცდილობს ოდინდელი რეალობის წარმოჩენას. ისტორიული თემატიკა თავისთავად მოითხოვს ამბის საფუძვლიანად გაშლას, თხრობის რიტმის დაურვება, დამაჯერებელ ტონს.

შორეული ეპოქის დორის ქროლვის შეგრძნება აუცილებელი ატრიბუტია წარმატებული შედეგისათვის. მთლიანი, შეკრული და ჰარმონიული მხატვრული სინამდვილის ხორცშესხმას ცოტანი ახერხებენ. ამგვარ ავტორთა შესახებ და მათ წარმატებულ მცდელობათა შესახებ გთავაზობთ ჩვენეულ მოსაზრებებს, რომელიც "ზედამდგომელთა" და "მატვილთა" თემას შეეხება.

იშვიათ შემოქმედებათა შორის არის ნოდარ ნულეისკირი, რომელმაც შემოგვთავაზა "ღვანლი და ნამება აბოსი და იოანესი". რომანში ავტორი შორეული 786 წლის ამბებს ხელახლა აცოცხლებს, არაბთა "ზედამდგომელობის" პერიოდს ეხება. ჩვენს წინაშეა აბო ტფილელის ცხოვრების ახალი ინტერპრეტაცია, შესრულებული XX საუკუნის დასასრულს, როცა ქართველთა ეროვნული თვითშეგნება ახალ გზას ეძიებდა, მწობრ სისტემურ სახეს იღბდა და სატანჯველად და გასამარჯვებლად ემზადებოდა.

ნოდარ ნულეისკირმა სარკინოზთა მძლავრობის ქვეშ მყოფი ერის გამოღვიძების დასაწყისი დაგვიხატა, უძლიერესი დამპყრობლების უძლურების ერთი ეპიზოდი გაგვიცოცხლა და კვლავ შეგვახსენა არაერთგზის გათავისებულებული ჭეშმარიტება — ერს სჭირდება ზნეობრივი მაგალითი და შემდგომ ყველაფერი განგების ნებაზე ჰკიდია.

აბო თბილელი არაბი ჭაბუკი იყო, ნერსე ერისთავს ბალდადიდან ჩამოჰყვა, სამი წელი ტყვეობაში მყოფს მენელსაცხებელ ემსახურა. მოიხიბლა ნერსეს ვაჟკაცობით, სიმტკიცით და კეთილშობილებით და მოისურვა თბილისში გამოჰყოლოდა. ეს ისტორია ყველა წიგნიერმა ქართველმა იცის, ბალდადელ და შემდგომ თბილელ აბოს მორწმუნენი დღესაც იხსენებენ.

ნოდარ ნულეისკირმა არჩია გაეცოცხლებინა შორეული VII საუკუნე და ამით გამოწვლილვით და საფუძვლიანად ემხილებინა XX საუკუნის ქართული რეალობა. არაბების დაპყრობითი პოლიტიკა წარმოაჩინა იმგვარად, რომ იოლდ შეგვძლებოდაპარალელების გავლება საბჭო-

თა რუსეთთან. დრო მოითხოვდა “მოიარებით თქმას” და მხილებას, მწერალმაც სწორედ “ზედამდგომელთა” არაბული უღლის აუტანლობა აღწერა და ზოგადად დამპყრობლური ბუნების უნივერსალობას გაუსვა ხაზი.

“ღვანლი და წამება აბოსი და იოანესი” აცოცხლებს იმ ატმოსფეროს, სადაც ტოტალური უნდობლობაა გამეფებული. სტეფანოზ ერისთავი არაბ ამირასთან ერთად წარმოადგენს ქართლის ხელისუფალს. ნერსე გადაყენებულია, მაგრამ სწორედ მას გააჩნია მორალური ძალაუფლება, იგია საყურადღებო ფიგურა. მწერალი გადმოგვცემს: „... მთელი საამიროს და სახალიფოს ყურადღება, რატომღაც, ამ პატარა სასახლისაკენ იყო მიპყრობილი. იქ ნერსე ერისთავი იჯდა და რა ჰქონდა გუნებაში, კაცი ვერ გაიგებდა.“ ნერსე მარტო არ არის, იგი პატრიოტ შეთქმულთა მეთაური, შემწე და მფარველია. იოანე საბანისძე მოაზრებულია შეთქმულების მთავარ იდეოლოგად, ეკლესიის სულისკვეთების გამომხატველად, ქართველი ხალხის უერთულებს შველად. იოანე საბანისძე მიჩნეულია აბო თბილელის და გრიგოლ ხანძთელის მასწავლებლად. იგი აბოს სათნოებას უნერგავს გულში და აჯერებს იმაში, რომ “მახვილთა პყრობილი სჯული” ანუ ისლამი ქრისტიანობასთან შედარებით ნაკლებად ჰუმანურია. იოანესგან შეიმეცნა ქრისტეს ყოვლისმპყრობელობის იდეა, რომელმაც სიკვდილზე გაიმარჯვა და აბომაც მტკიცედ იწამა, რომ “მესიამ სიკვდილი სიკვდილით დათრგუნა”.

აბოსა და სტეფანოზ ერისთავის დიალოგში გამჟღავნებულია ამბავი “თაფლით მოვაჭრე ჭანის ენის მოკვეთისა”, რამაც აიძულა არაბი ჭაბუკი პირისპირ შეჯახებოდა თავისი ტომისა და რჯულის ადამიანების უსამართლობას. წინ აღსდგომოდა მათ და თავადვე ეწვინა ძალმომრეობის სიმწარე. აბო არწმუნებს სტეფანოზს: “არა, უფალო, თაფლის წართმევა არ არის გასაკვირი, გასაკვირი ის გახლავთ, როცა მშობლიურ ენაზე შენთვის დაიჩივლებ და ენას მოგაჭრიან. მსგავსი რამ სადმე წერია?... ან გაგონილა?” რომანში მრავალია მსგავსი უსამართლობისა და ძალმომრეობის მაგალითები. არაბები არა მარტო ხარკს ადებდნენ დაპყრობილებს, არამედ ყველანაირად ზღუდავდნენ და თავმოყვარეობას უღახავდნენ. აბო თავად შეესწრო ენობრივი ბარიერის გამო წარმოშობილ გაუგებრობას, რასაც ტრაგიკული დასასრული მოჰყვა. ენის აბუჩად აგდება, აშკარა უსამართლობა და გაუგებრობა არა მარტო არაბთა პატრონობისათვის დამახასიათებელი მოვლენაა, არამედ ყველა დროის ძალმომრეობის ერთერთი ატრიბუტია. როდესაც ნოდარ წულუისკირი ამეპიზოდს წარმოიდგენდა, აღწერდა და გადმოგვცემდა, მას უთუოდ თავისი თანამედროვე XX საუკუნის 70-იანი წლებიც ჰქონდა მხედველობაში. სწორედ ამ დროს გააქტიურდა ენისა

და ეროვნების საკითხი საბჭოეთში, რუსთა “ზედამდგომელობის” დროს.

სტეფანოზ ერისთავი მერყევ ადამიანად წარმოგვიდგება, მას არც არაბთაგან ნაბოძები ძალაუფლება ეთმობა და არც ბიძების კეთილგანწყობა. ამირა თვალთვალს ყველაგან გრძნობს, თან ეშინია და თან ცდილობს, რაიმე სასიკეთო მოიმოქმედოს ქვეყნისთვის. ლიქნა, ასპირობა, წელში წყდომა, ნემსის ყუნწში გაძრომა ყოველდღიურად უხდება სტეფანოზს. მწერალი საგანგებოდ წერს “ასპირობას” და არა “ორპირობას”, რომ კიდევ უფრო გამოკვეთოს არსებულ რეალობის სიმძაფრე და აუტანლობა. საცოდავია მუდამ შიშსა და პოლიტიკურ გაქნილობაში მყოფი სტეფანოზი, რომელსაც ვერსად მოუსვენია და შიშით ფიქრობს: „მაშ, ლოცვის დროსაც შურტები გვითვალთვალევენ, აღსარებას ღმერთსაც ვერ ეტყვი“.

ღმერთის, ლოცვის და აღსარების იდეა პირდაპირ კავშირშია აბოსთან, რომელმაც იწამა ქართველთა მეშვეობით და ახალი ცხოვრების დაწყებაც სცადა — ნოდარ წულუისკირისეული აბო პირველსავე სურათში ასეა წარმოდგენილი, მას: „... ქართული კაბა ეცვა და შავი ნაბდის ქუდი ეხურა, ქართველს მაინც არ ჰგავდა, არაბიო, ვერც იმას იტყოდით.“ აბოს ცხოვრება საკმაოდ დაწვრილებით არის აღწერილი, იგი მაირამწმინდაში სწავლობდა ქართულ წერაკითხვას, ისმენდა ქრისტეს ცხოვრების ამბებს, ესწრებოდა სამოელ კათალიკოსის მიერ მონაფეთა ფეხისბანის რიტუალს. ყველაფერი ეს იმდენად უცხო და იმდენად სათუთუ გახდა აბოსთვის, რომ იგი მოიხიბლა და აღენტო “სიკვდილითა სიკვდილისა დამთრგუნველი ქრისტეს” სიყვარულით. აბოს არ უარყვია არაბობა, მაგრამ მიხვდა, რომ არ შეიძლებოდა ისე უდიერად და უხეშად მოქევა, როგორც მისი თანამემამულეები ექცეოდნენ დაპყრობილებს. ის ნიუანსი, რომ აბო ქართველს არ ჰგავდა, მაგრამ ვერ არაბს მიამგვანებდით, მინიშნებაა გმირის სულის მდგომარეობაზე. იგი ამაღლდა დამპყრობლის მენტალიტეტზე, ამაღლდა ძალმომრეობის ყოველმომცველობაზე და გახდა მსოფიო მოქალაქე. აზროვნებით აბო უკვე ზოგადად ადამიანური ფასეულობების მატარებელია, მის სულში ჰარმონიამდა კაცთმოყვარეობამ დაიმკვიდრა და ასე წარმოგვიდგა ქრისტეს მიმსგავსებული, მორწმუნე და მარტვილი.

მრავალ ეპიზოდში ვხვდებით აბოს, მაგრამ ჩვენთვის მნიშვნელოვანია მისი ჯვრისწერის მომენტი. ეს ამბავი მთლიანად მწერლისეული ფანტაზიის ნაყოფია, მაგრამ იგი ორგანულად და კანონზომიერად გვეჩვენება. გურამ მცხეთის მამასახლისის და ანო უცნობ არაბ აბოზე გადაწყვეტს დაქორწინებას და ეს აქტი არის ქართველი ქალის პროტესტი მამაკაცთა უნდობლობასა და უმოქმედობაზე. მან იცის, რომ ქალების პროტესტს დიდი ძალა აქვს და დგე-

ბა ჟამი უკიდურესი ქმედებისა. ანო არის ქართველი ქალის განზოგადებული სახე, რომლის მთავარი სათქმელი ერთ ფრაზაში ჩაეცია; "როცა მანანი მახვილს ძირს ხრიან, დედათა უნდა აღაპყრონ!". ესეც კლასიკური მწერლობის ტრადიციებში მოქცეული გააზრებაა, რაც სრულიად დამაჯერებელი და ორგანული ნაწილია აბოს ცხოვრებაზე დაწერილი რომანისა. მზეთუნახავი მდიდარი ქალი პატიმარ აბოზე საიდუმლო ვითარებაში ჯვრისწერით პროტესტს უცხადებს ძმასაც და მის მსგავს კარიერას დახარბებულ ქართველებს.

რომანში ცალკე მსჯელობის საგანია აბოს და გრიგოლ ხანძთელის ნაცნობობა. იოანე საბანისძის შვილი მიქაელიც ერთ-ერთი მოქმედი გმირია, ისიც მწერლის მიერ გამოგონილი გმირია, რომელიც ცალკეულ მნიშვნელოვან ეპიზოდებს აერთიანებს და საშუალებას აძლევს მწერალს ერთმანეთთან მოხდენილად დააკავშიროს რომანისეული ეპიზოდები და ორჭოფი და სულმოკლე ადამიანი ბოლოს მტკიცე მებრძოლად წარმოგვიდგინოს.

მართალია აბო რომანის მთავარი ფიგურაა, მაგრამ მთელი იმდროინდელი პერიპეტიების სულისჩამდგმელი, ბელადი და მამოძრავებელი ქართული ეკლესიაა, რომელსაც სამოელ კათალიკოსი განაგებს და რომლის წარმომადგენელიც იოანე საბანისძეა. უზომო გასაჭირის ჟამს ფარულად შექმნილა "სადვთო კავშირი სარკინოზთა ზედამდგომელობის ქვეშ მყოფ აღმოსავლეთ საქართველოსა და თავისუფალ დასავლეთ საქართველოს შორის, სადაც არაბები ვეღარ მძლავრობდნენ. ამავე კავშირში მოიაზრებიან სამხრეთ საქართველოს ერისთავები, სადაც გრიგოლი ჯერ მხოლოდ იწყებს მოქმედებას და ღვანს.

ნოდარ წულეისკირმა წარმოადგენა ქართული აზროვნების და ერის მიერ ქმედების შუაგული, რომლის სათავეები ეკლესიას უპყრია და რასაც გეზსა და მიმართულებას სასულიერო პირები აძლევენ.

ნოდარ წულეისკირი დამაჯერებლად გვიყვება ქართული ეკლესიის საჭეთმპყრობელ სამოელზე, მის მცდელობაზე ქართული ენის საეკლესიო ენად ქცევის შესახებ. სამოელის თანამედროვე ეკლესია ასეთია: "ქართველი ხუცეები ჯერაც თავიანთ წიგნს ევანგელეს ეძახდნენ, მშვენიერ ქართულ სიტყვას — სახარებას რატომღაც გვერდს უვლიდნენ, სიტყვა ჟამისწირვა დავინწყნოდათ და ბერძნულ ლიტურგიას ამჯობინებდნენ, საყდარს ეკლესიას არქმევდნენ... ღვთისმსახურების ენა ანკარა უნდა ყოფილიყო, ვითარცა მთის წყარო. ქართულ ენას შეეძლო ღვთისმსახურება, სხვათა დახმარება არ სჭირდებოდა". ყოველივე ამას სამოელი აგვარებს, არაბები, ბუნებრივია, ხელს უშლიან. სამოელს თავად ქართველებიც ეურჩებიან. პროგრესს ყოველთვის ელობება წინააღმდეგო-

ბები და ამის გადმოშლა საპირისპირო მოვლენათა ფონზე მართლაც შთაბეჭდავია. სამოელ ეპისკოპოსს მცირეთა იმედი ჰქონდა, მწერალი გადმოგვცემს მის ფიქრთა მსვლელობას: "სამოელს ერთგულების იმედი ჰქონდა, ერთგულება საიდუმლოსაც უკეთ ინახავს, უფრო გამბედავიც არის და თავგანწირულიც, როცა საქმე ეხება სამშობლოს, ერთგულება უმალ მოსახმობია, მხოლოდ ერთგულთ შეუძლიათ სამშობლოსათვის თავდადება. ერთგულება ზნეკეთილი ადამიანების თვისებაა — ფიქრობდა სამოელ"... სამწუხაროდ, ერთგულები და საიმედონი ყველა დროში ცოტანი არიან და ნოდარ წულეისკირი ამ სატკივარსაც მკაფიოდ წარმოაჩენს.

გლობალიზაცია რომ დღევანდელი მსოფლიოს პრობლემა არ არის და ოდინდელ პერიპეტიებშიც კარგად ჩანს იგი, ესეც კარგად იკვეთება ნოდარ წულეისკირის რომანში, სადაც ერთი გზაარეული გმირი ასე მოძღვრავს ხალხს: „დღეს თუ ხვალ მთელი ქვეყანა მუსლიმის იქნებაო, უმტკიცებდა კარიჭ კარიჭისძე ხალხს, ყოველი ერი დედამიწის ზურგზე მსუფვევი ხვალ ერთ ენაზე — არაბულზე იმეტყველებს, დედამიწას ერთი მბრძანებელი ეყოლება — ხალიფა, ქართველი კაცი ვალდებულია ალლო აულოს ცხოვრებას და მუსლიმი გახდესო“. ისიც ძალიან საინტერესო ფაქტია, რომ კარიჭ კარიჭისძის მსგავსი "შიგნიდან ამფეთქებლები" ყველა ეპოქაში უცვლელნი და საჭირონი არიან. მაგრამ ვისთვის არიან საჭირონი? — აი, ეს არის "წყევლაკრულვიანი" საკითხავი.

სარკინოზები ანუ არაბები არასასურველნი არიან ქართველებისთვის, მაგრამ ისინი თავიანთი ძლიერების ზენიტში იმყოფებიან და შესაბამისად მათთან ბრძოლა ძალიან ძნელი და სახიფათოა. ნოდარ წულეისკირის ინტერპრეტაციით ხალხი დაღლილი და ყოველდღიური პრობლემებით შენუხებულია, ხალხს არა აქვს ერთიანი აზრი და ახლო მომავალში არც ფიქრობს ეროვნული ღირსების დაცვაზე. სტეფანოზ ერისთავი საგანგებოდ გაიყოლებს იოანე საბანიძეს ახლომახლო სოფელში და აშკარად დაანახვებს, რომ ერს არ სურს ამაო სისხლის ღვრა. მწერალ ამგვარი სურათს გვთავაზობს: "ერისმთავარი მართალი იყო. ერს არ უნდოდა ბრძოლა, შფოთსა და სისხლისღვრას მორჩილებაში მშვიდად ყოფნა ერჩია. ომებში მოქანცულიყო და მონობას შეგუებოდა. თავისუფლება დავინწყნოდა, უბატონოდ და უმფარველოდ ცხოვრება ვერ წარმოედგინა, ხალიფატის უზარმაზარი იმპერია თავის სამშობლოდ მიაჩნდა და ამაყობდა კიდევ თავისი ძლიერი მფარველით." მწერალი რეალისტურად ხატავს დამონებული და ამ მონობას შეგუებული ერის სურათს, მასა უკვე ქედდადრეკილია და გარდუვალობას დამორჩილებული. ამის პარალელურად "ქედფი ცხელი" ქართველებიც არსებობენ, ისინი ძირითადად წიგნიერი და მოაზროვნე ხალ-

ხია, ისინი ქმნიან აზრს, ავრცელებენ მას და შესაბამისად თავსატეხს უჩენენ ხელისუფალთ. ყოველი ხელისუფალი ნუხდება "ქედფიცხელი" ქვეშევრდომების არსებობით და სრულიად ბუნებრივია სტეფანოზ ერისთავის შიში, ნუხილი და ავი წინათგრძნობა.

ერისთავთა სახლეული ლომებად და ცხვრებად გაჰყო ნოდარ ნულებისკირმა. სტეფანოზი ცხვრად მონათლა, ნერსე და აშოტი ლომებად. დეგრადირებულ ყოფას ლომები აცოცხლებენ, ხოლო ცხვრები მოვლენებს კვალს ველარ ატყობენ. შესაბამისად ნერსე, აშოტი, აფხაზთა მთავარი ლეონი გვევლინებიან ერისთავის აუცილებელ თავკაცებად, რომლებიც სასულიერო ხელისუფლებას ნდობით მიჰყვებიან დასახულ მიზნისკენ. აშკარად არის გამოკვეთილი ქრისტიანული რელიგიის შემპარავი ძლიერება და გამძლეობა, მისი როლი ჩვენი ერის სიცოცხლისუნარიანობისა და თავისთავადობაში.

"ღვანლი და წამება აბოსი და იოანესი" ორი კაცის, არაბისა და ქართველის მონამებრივ აღსასრულს აღგვიწერს. აბოს ამბავი საყოველთაოდ, ცნობილია, მაგრამ იოანე საბანისძის ცხოვრებაზე ბევრი არაფერია ცნობილი. ნოდარ ნულებისკირი იოანე საბანისძის არსებობას, მის ღვანლს და ამქვეყნიდან წასვლას დიდ სიმბოლურ დატვირთვას აძლევს. იოანე ისეთივე ტრაგიკულად აღესრულება მის წიგნში, როგორც არაერთი დიდი მამულიშვილი.

იოანე საბანისძე ქართველების ხელით იღუპება, იგი ხიდის ყურეში ქვით ჩაიქოლება. არაბებმა წინასწარ შეადგინეს გეგმა, რომლის მიხედვით იოანე ქართველების მოღალატედ გამოაცხადეს, მასავე დაბრალდა ქართლში არაბთა დამატებითი ლაშქრის შემოყვანა და ხალხის ორმაგად ანიოკება. იოანე გამოაცხადეს მოუსვენარ ადამიანად, რომელიც თავს აბეზრებდა არაბებს და ვნებდა ქართველებსაც. ხალხის რისხვის გასაღვივებლად დაქირავებული ქართველები "ძალად განრისხებული სახეებით" მსჯავრს დებდნენ იოანეს და მოითხოვდნენ მის დასჯას.

ნოდარ ნულებისკირმა ზედმინევნით კარგად შეძლო დამპყრობლის მზაკვრული ბუნების გადმოცემა, დამაჯერებლად და სარწმუნოდ დაგვიხატა მთელი მისი ხერხები და ილეთები, სისასტიკეც და მახვილი ჭკუაც. იოანეს დასჯის ეპიზოდი შემზარავი და სასტიკია, ქართველი ხალხი საკუთარი ხელით კლავს თავის საუკეთესო შვილთაგანს და არავინ არის ამის დამშლელი. მისი გაკაპასება სულ სხვა არის გამოწვეული, ხალხი საკუთარ უძლურებას და გასაჭირს უცოდველ ადამიანს გადააბრალებს და მტრის სახეირო საქციელს სჩადის. მასის სიბოროტე, მისი უპიროვნო სახე და სიტუაციის არსი ფსიქოლოგიურად კარგად არის გადმოცემული. მწერალი აშკარად ჩვენს ისტორიულ გამოცდილებას ეყრდნობა და კარგად აქვს გა-

სიგრძეგანებული ვაჟა-ფშაველას მწუხარებაც — „თუ ვერ ვიგუებთ, ვერ შევიფერებთ, კარგი შვილები რად გვებადება?“.

თითქმის ოცი წელი გავიდა მას შემდგომ, რაც გამოიცა "ღვანლი და წამება აბოსი და იოანესი" და დღესაც გვაოცებს მისი რეალისტური მსოფლალქმა. ალბათ ყოველთვის იქნება აქტუალური ქართული ენის სათანადოდ პატრონობის საკითხი, ყოველთვის იქნებიან დაქირავებული "ძალად განრისხებული" მგმობელები, ყოველთვის დასჯიან მართლისმთქმელ შემოქმედი, გვეყოლებიან სხვისი ჩაგონებით და ჩვენი ხელით მოკლულ ერისკაცები და ყოველთვის მოგვცემს ვინმე დიდ ზნეობრივ მაგალითს. ყველაფერი ეს იყო მაშინ, როცა გვყავდა "ზედამდგომელნი" და იქნება ამ "ზედამდგომელთა" ვითომ არყოლის პერიოდშიც...

"ღვანლი და წამება აბოსი და იოანესი" ნოდარ ნულებისკირმა 1988 წელს გამოაქვეყნა, ერთი წლით ადრე ჯემალ ქარჩხაძემ გამოსცა მოთხრობების კრებული "დავითი და ანტონიო", სადაც ერთ-ერთი ტექსტი თევდორე მღვდლის თავდადებას ეძღვნება. მოთხრობას "რაჰათ-რუხუმი" ეწოდება და მასში გიორგი სააკაძის, ლუარსაბ მეფის და თევდორე თავდადებულის ძვირფას სახელებს ვხვდებით.

"რაჰათ-ლუხუმი" 1609 წლის ამბებს ეხება, აქ არაბების ნაცვლად თურქები ფიგურირებენ. ახლა ისინი არიან "ზედამდგომელები" და მოძალადენი. იაკობ გოგებაშვილმა თავისი ისტორიული მოთხრობები გამოსცა "თავდადებულნი ქართველნის" საერთო სათაურით და იქ დანვრილებით აღწერა ცხირეთში მყოფი ლუარსაბის საფრთხეში მყოფობის ამბავი. ასე რომ თევდორე თავდადებულის ამბავიც საყოველთაოდ ცნობილი და ძვირფასია ყველა ქართველისათვის. ჩვენს ინტერესს ინვეს ამ ამბის ახალი ინტერპრეტაცია, რომელიც ჯემალ ქარჩხაძემ შემოგვთავაზა. მწერალმა სრულიად ახალი კუთხით შეხედა ამ მოვლენას და ტრადიციულ თემატიკას ახალი გამომსახველობით სიცოცხლე შთაბერა. მან თვალნათლივ დაგვანახა დამპყრობლის ბუნება, მრავალმხრივ საკუთარი თვალსაზრისი და პირადი დაკვირვებები ევროპელი პერსონაჟების დახმარებით მოიტანა ჩვენამდე.

ჯემალ ქარჩხაძემ ევროპელი ელჩისა თუ მოგზაურის სტამბოლში სტუმრობას აღგვიწერს, რომელიც სრულიად შემთხვევით გახდა შორეული და უცნობი საქართველოს ამბების მცნობი და ყოველივეს ალბათ მორიგ აღმოსავლურ ზღაპრად მიიჩნევს.

უცხო თვალთ დანახულ და შეფასებულ საქართველოს ჩვენება ჩვენს მწერლობაში აპრობირებული ხერხია. ეს არის კარგი ცდა — გაემიჯნო საგანს და შორიდან შეუდგე მის აღქმას და აღწერას. ჯემალ ქარჩხაძე თურქი სულეიმანის სატკივარს გადმოგვცემს, მისი აღზრდილი

ომან ფაშას ავად დასრულებულ სიცოცხლეზე მოგვითხრობს. სულეიმანი იძულებული გამხდარა ჩამოშორებოდა ქვეყნის მმართველობას, რადგან მისი აღზრდილი ომან ფაშა საქართველოში ერთი მღვდლის სიჯიუტესა და სიკერპეს შეენირა. ზის ეს ბევრისმნახველი მოხუცი კაცი სტამბოლის ქუჩაში და ტკბილედ ყიდის. მან იცის უეჭველი რამ, რომ გურჯის ლამაზი ქვეყანა ყველაზე გამოუცნობი და ვერაგია, რომ ვერაფერს გაუგებ მის მცხოვრებლებს და სულ ტყუილად გექნება იმედი პლაცდარმად გამოიყენოს ის.

ჯემალ ქარჩხაძე გვთავაზობს ტრადიციულ სქემას: ჩვენ და მტრები ანუ ჩვენი და თურქები. მწერლის ოსტატონისა და ინტუიციის სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ ამ ტრადიციულ სქემას იგი სწორხაზოვნად სულაც არ განავრცობს. ანტაგონისტური ტონი უარყოფილია და მხოლოდ თემის დინჯად განსჯა და გაანალიზება წარმოდგენილი. "რაჰათ-ლუხუმის" უპირველესი ღირსება ისაა, რომ მასშო სულაც არ არის თვალშისაცემი ურაპატრიოტული ნოტა და ყველაფერი ზნეობრივ-მორალურ პლანშია გადაწყვეტილი.

მწერალი ერიდება ყოველგვარ გადაჭარბებას და გადახვევას მოცემული თემიდან, ევროპული მოგზაურის თვალთ სინჯავს ამბავს და თურქის პირით გადმოგვცემს ქართული ხასიათის თავისებურებებს. სულეიმანი ნამდვილი აღმოსავლელია, მას საკუთარ შესაძლებლობებზე ყოველთვის გადაჭარბებული წარმოდგენა ჰქონდა. ევროპელის თვალშიც მნიშვნელოვან პიროვნებად უნდა გამოჩნდეს და ხშირად შეახსენებს თავის სატკივარს: „მე, ვინც სახელმწიფო საქმეებს უნდა ვწყვეტდე, სტამბოლის ქუჩებში რაჰათ-ლუხუმს ვყიდი, ისინი კი, ვინც რაჰათ-ლუხუმის გამყიდველად არ ვარგიან, სასახლეში სხედან და სახელწიფო საქმეებს წყვეტდნენ“. შეიძლება ეს სიტყვები სიმართლედ მივიჩნიოთ, შეიძლება გადაჭარბებულად ჩავთვალოთ, მაგრამ მწერალი გვაგრძობინებს, რომ ყველა დროში და ყოველ საქმეში წინასწარი დაგეგმვისა და დიდი ძალისხმევის გარეშე შედეგს ვერ მიაღწევ. თავად სულეიმანის სიტყვებში ცხადდება თუ სად დევს და მისი შეგირდის მარცხის მიზეზი. ეს კაცი დაუდევარი და ცნობისმოყვარე იყო, ბევრი რამ აინტერესებდა, თავად ამბობს: „ბოლომდე არცერთ საქმეს არ მოვყოლივარ. დაუდგომელი გული მქონდა, ყველაფერი მალე მყირჭდებოდა და ერთ ადგილას დიდხანს ვერ ვძლებდი. თავად არ ვიცოდი, რა მინდოდა“... ბოლოს სულეიმანი ომარ ფაშას აღმზრდელი ხდება და იმედი აქვს მისი მომავლის. ზერელე და ღრმად არაფრისმცოდნე აღმზრდელი ოცნებებს ომანის გასულთნებაზე, თავად მის ვეზირად და პირველ კარისკაცად წარმოუდგენია თავი. მტკიცედ სჯერა, რომ: „ალაჰის ბრწყინვალე მზის ქვეშ საუკეთესო შე-

გირდმა საუკეთესო ოსტატი იპოვა“. მომავალში ეს ბრწყინვალე გათვლა და თამამი მიზნები ქართული ხასიათის ზერელედ ცოდნას შეენირება.

ქართველების ეროვნული ხასიათი თურქი პერსონაჟების აზომვით მთლიანად ოქროს მონობაზეა მოწოდებული. ალი მირზა არიგებს სულეიმანს და ომან ფაშას, რომ გურჯები ზედმეტად არც უნდა დააფასო და არც გადააფასო.

ალი მირზამ ისე დააჯერა სულეიმანი და ომან ფაშა იმაში, რომ გურჯებს ოქროთი ყველაფერს გააკეთებინებ, რომ ეჭვიც არ შეჰპარვიათ მის სიტყვებში. ალი მირზა მოძღვრავდა სულეიმანს და ომან ფაშას: „გურჯი ოქროს დახარბდება და მონად გაგიხდება, ხოლო რაკი მონად გაგიხდება, არც ოქროს დაკარგავ, რადგან შენი მონის ოქრო იგივე შენი ოქროა“. ალი მირზა ნამსახური იყო ქართველი მეფის კარზე და კარგად იცოდა კარისკაცთა ბუნება, იგი საკმაოდ საზრიანად აფასებს მეფის გარემომცველ ქართველებს, მაგრამ არ იცის, რომ ხალხი და სასახლის კარი სხვადასხვა რამ არის. ალი მირზა ამბობს: „გურჯი უნდა აქო, თავი ისე უნდა მოაჩვენო, ვითომ შენ იმის ფერხთა მტვრად არა ღირხარო, გურჯი გულუბრყვილოა, თანაც გადამთიელის ნათქვამს ყოველთვის უფრო იოლად იჯერებს, ვიდრე თავისიანისას, ამიტომ სწრაფად მოგენდობა და შეუყვარდება, ხოლო რაკი შენ შეუყვარდება, საკუთარი ძმა შესძულდება, რადგან ერთი გურჯის გულში ორი სიყვარული ვერ ეტევაო“. ალი მირზას ყოველ სიტყვას ხალას ჭეშმარიტებად ჩათვლიან მისი მსმენელები.

სულეიმანი არ არის გულუბრყვილო კაცი, მაგრამ სწორედ იმან დაღუპა, რომ ყველა ფულის მონა ჰგონია, ყველა ერთნაირი და ერთ ტაფაში მოხალული. ალი მირზა ბევრ რამეში მართალია, მან თვითონ იწვინია ქართველებისგან ყველა „სიკეთე“, მაგრამ სხვათა გამოცდილება მხოლოდ ერთი მხარეა საკუთარი თვალთახედვის ჩამოყალიბებაში. მართალია ალი მირზას დაკვირვება: „მაძლარი გურჯი კარგი გურჯია, მაძლარ გურჯს ბრძოლა არ უყვარს, მაძლარ გურჯს მხართეძოზე ნოლა და სლოკინი უყვარსო“... ასევე სწორი შეხედულება: „გურჯი არხეინია და უზრუნველი, მუდამ ღვთის იმედზეა და თავისი გასაკეთებელიც ღმერთს უნდა გააკეთებინოს“... მაგრამ რეალობა სულ სხვაგვარ გურჯთან შეახვედრებს სულეიმანს და მის არწივს.

ჯემალ ქარჩხაძე კარგად გვიჩვენებს თურქი პერსონაჟების ხასიათს, მწერლის მიერ დახატული გმირები რთული ბუნების და ცხოვრებისეული გზის ადამიანები არიან. აქვთ მახვილი თვალი და დიდი ამბიციები. საქართველო მათთვის არის სამოქმედო ასპარეზი, რომ აქ თავი გამოიჩინონ და სამშობლოში სასურველი კარიერა გაიკეთონ. სრულიად გასაგებია მათი მისწრაფება წინასწარ გაისიგრძეგანონ მოსალოდნელი სიძ-

ნელეები. ამასთანავე ისინი ზედმეტად პრაგმატული ადამიანები არიან, ზედმეტად ენდობიან ერთმანეთს მოსაზრებებს და არ ფიქრობენ რამე სხვა თვისებაზე დაინახონ მონინააღმდეგენი. ოქრო სულეიმანსაც და ომან ფაშასაც ყველაფერს ერჩიათ, მათ საკუთარი სისუსტე იოლად განავრცეს სხვებზეც და ამით შეცდნენ. ისინი ემონებოდნენ და ეთაყვანებოდნენ ოქროს, მასში განსხეულებულ ამქვეყნიურ ძალაუფლებას და ვერც წარმოიდგენდნენ სხვებიც ასეთი არ ყოფილიყვნენ. ფაქტიურად ალი მირზა ამბობდა სწორედ იმას ქართველთა შესახებ, რასაც ომან ფაშა და სულეიმანი იოლად ირწმუნებოდნენ და მოიწონებდნენ...

ჯემალ ქარჩხაძის მოთხრობაში არის ერთი პერიფერიული პერსონაჟი, ლურსაბ მეფისაგან გამოქცეული ქართველი კაცი, რომელიც საფასურის გადახდის შემთხვევაში მზადაა გაყიდოს საკუთარი ქვეყანა. სულეიმანს ეს პერსონაჟი კიდევ უფრო არწმუნებს ალი მირზას სიტყვების სისწორეში. ამ კაცის გაცნობისა და საქმიანი ურთიერთობის შემდგომ სულეიმანი ასკვნის, რომ: "როცა გურჯი მხრებს ასე ათამაშებს, ეს იმის ნიშანია, რომ სინდისი სუფთა არა აქვს." ასე ორიგინალურად დაუკავშირდა ერთმანეთს სინდისი და სიარულის მანერა, რაც აშკარად საინტერესო დეტალია და პირდაპირ უკავშირდება მწერლისეულ დაკვირვებას.

ომან ფაშას და სულეიმანმა მოსყიდული ქართველის დახმარებით მესაზღვრე ჯარი გაანადგურეს და არხეინად გაემართნენ ლურსაბ მეფის შესაპყრობად. გზად ქართველი გამყოლიც მოუკვდაო და სპარსელიც და ალაღბედზე პირველივე შემხვედრს დააკისრეს ეს მისია. პირველივე შემხვედრი ქართველი კი არც მეტი, არც ნაკლები; მღვდელი თევდორე აღმოჩნდა.

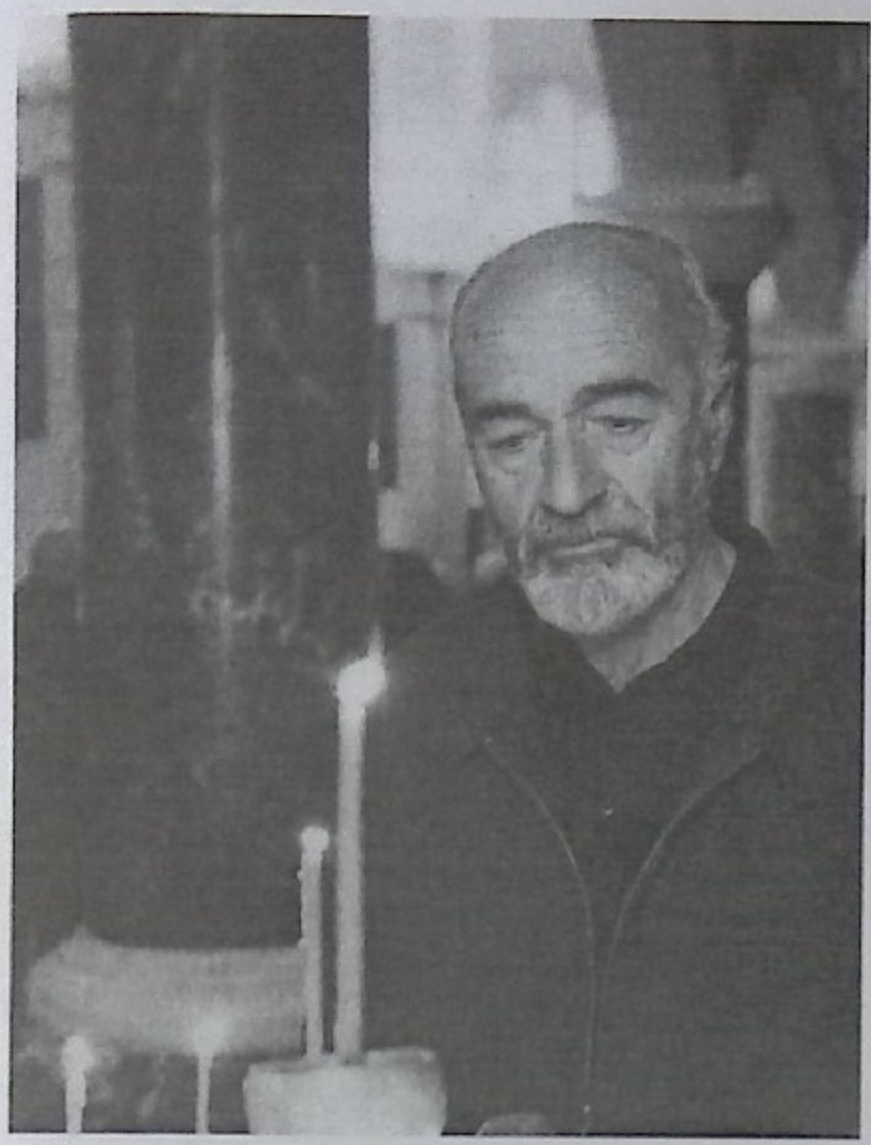
ჯემალ ქარჩხაძემ არავის აღუწერია თევდორე თავდადებულის პორტრეტი, მისი გარეგნობა და იერსახე. ჩვენ მხოლოდ მისი საარაკო ნამების და მისი თავშენირვის მისტერია ვიცოდით. ჯემალ ქარჩხაძის თევდორე დაახლოებით ოცდათხუთმეტი წლისაა, ქერა წვერ-ულვაში და თაფლისფერი თვალები აქვს, მრგვალი პირისახე და მხრებში ოდნავ მოხრილია. არ არის არც ერთი ზედმეტი სიტყვა, არც სენტიმენტალური კლიშეები და მაღალფარდოვნება. საამაყო და ძვირფასი ნამებულ ჩვეულებრივ ადამიანად არის დახატული. იგი გარემოებამ და მომენტმა აქცია გმირად, ალბათ არასოდეს უფიქრია, ოდესმე მარტვილთა რიგებს რომ შეუერთდებოდა და უკვდავებას ჰპოვებდა. ჯემალ ქარჩხაძე ამ შეხვედრას ასე აგვიწერს: "ამოდენა ლაშქარი, რომ დაინახა, ფერი დაკარგა, წამით შეტრიალება და გაქცევა დააპირა, მაგრამ მაშინვე მიხვდა, რომ ვერსად წაგვივიდოდა და გადაიფიქრა. იჯდა ჯორზე გახვეებული, კანკალებდა და უაზროდ შემოგვცქეროდა" ... მოგვიანებით ამ ადამიანმა სიკვდილი ისე მიიღო, როგორც

თავად არჩია, ხოლო მწერალმა ასე წარმოიდგინა მისი აღსასრული: "მღვდელი არც იძვროდა და არც ხმას იღებდა. ომან ფაშა კი უკვე გონდაკარგული იყო. ჯერ ცერა თითი აძგერა და ცალი თვალი ამოუგდო, მერე ყელში კბილებით ჩააფრინდა და ძიძგნა დაუნყო, თან უაზროდ იმეორებდა: "გაგვიძღვები თუ არა... გვასწავლი თუ არა გზას" ... წყეულ მღვდელს კრინტი არ დაუძრავს და ერთი კვნესაც არ დასცდენია. მხოლოდ მაშინ, როცა ფეხზე დგომა ვეღარ შეძლო და ძალანართმეული მუხლებზე დავარდა, მისუსტებული, ძლივსგასაგონი ხმით თქვა: "გმადლობ, უფალო..." მერე წამოდგომა დააპირა, წამოიწია კიდევ, მაგრამ ძალა არ ეყო, გვერდზე გადაიხარა და მარცხენა მხარით დაეცა ძირს". ჯემალ ქარჩხაძე ასევე შთამბეჭდავად ჰყვება ომან ფაშას აღსასრულზე. სულეიმანის ოცნებების ჩაფუშვასა და განგების ოინზე.

"რაჰათ-ლუხუმი" სამყარო ზღაპრული აღმოსავლეთია ნებისმიერი ევროპელისთვის, ბრჭყვიალა და ფერადოვანი. სინამდვილეში ეს ბრჭყვიალება მოჩვენებითია და ზერელე თვალთვლისთვის განკუთვნილი. უფრო ღრმად გაცილებით სერიოზული ვნებები ჩქეფს და პრაგმატული გეგმები ისახება.

ნოდარ წულეისკირის "წამება და ღვანლი აბოსი და იოანესი" რომანია, ჯემალ ქარჩხაძის "რაჰათ-ლუხუმი" მოთხრობა, ორივე XX საუკუნის 80-იანი წლების დასასრულს გამოქვეყნდა და ორივეს ერთი ქვეტექსტი უდევს საფუძვლად – როცა საბჭოთა იდეოლოგიამ ამოძირკვა ღვთის სახსენებელი, როცა რელიგია ბანგად გამოაცხადა საბჭოთა ბელადმა, ერის ქვეცნობიერმა, პროტესტის ნიშნად, სწორედ ღმერთთან და სულიერებასთან მიახლოება მიიჩნია აუცილებელ ქმედებად. ეს მყის აირეკლა მწერლობაში, რომელიც ყოველთვის პროგრესული იდეებით ხელმძღვანელობდა. აბისა და თევდორე მღვდლის მონამეობრივი აღსასრული სხვადასხვა ჟანრის ტექსტში განსხვავებულად აისახა და წარმოჩინდა.

"ზედამდგომელობა" ყოველთვის ცდილობდა თავისი წესები ეკარნახა და დაებეჩავებინა ერი, მაგრამ ვერაფერს უხერხებდა აზროვნების თავისუფლებას. ჩვენი წმინდანები უპირველესად მოაზროვნე და ნიგნიერი პიროვნებები იყვნენ, ისინი ზნეობრივ მაგალითს იძლეოდნენ, სხვა დანარჩენი მათი ამ საქციელით გამოწვეულ რეზონანსზე იყო დამოკიდებული.

ქართული

ხარისხი

**იმაზე სოხა მახი ვახ,
შენ ხომ ბბონია მახიო!**

(წერილი პოეზიის საღამოზე უნდა წაკითხულიყო)

გავკადნიერდები და ამ სიტყვებით დავინწყებ ჩემს გამოსვლას. მისაღმების საოცრად პოეტური ფორმით და რამდენადაც პოეტურია, იმდენად საამაყოა ჩემთვის, რომ ასეთი მისაღმება ჩემს ქვეყანაში, ჩემს ხალხს შეუძლია. სწორედ მან მოუძებნა სიბერემორეულ სამყაროს შესაფერისი პოეტური სახე მისაღმებისა. მეც სწორედ ამიტომ ავირჩიე ასეთნაირად მოგსაღმებოდით, რადგან დღეს პოეზიის საღამოა და მართლადაც ღირსია ასეთი გვირგვინი იყო მისი მაღალი და ნათელი შუბლის სამკაული.

პოეზიის საღამოა. ისეთი საღამო, როცა პოეზიის ხსენებაზე უხერხულ მდგომარეობაში არ ვარდები, საღამოზე, რომელიც მთლიანად პოეზიითაა გაჯერებული. შენელებული პოეზიის უმაღლესი ფერით, ლირიკის ფერით.

ლირიკაა ის განმასხვავებელი ნიშანი ოთარაშვილის შემოქმედებისა, რომელიც ადვილად საცნაურია. თავისი სილალით, ლექსის მართვის შესაშური ოსტატობით. ლირიკაა ყველგან აზროვნების ყველა დინებაში. არადა, როგორ მოუხდება დღევანდელობას ასეთი სილალე. ასეთი შინაგანი თავისუფლება. მხოლოდ ასეთ საღამოებს შეუძლია ქართული ჯიშის მარადიული ფორიაქი, ქართული სისხლის შეუნელებელი დუდილი. მადლობა გამჩენს, რომ ჩემს ქვეყანას ასეთ მეომართ არ უღევთ.

ნუ შეგაკრთობთ ბატონებო, სიტყვა მეომარი დღეს ყველაზე მეტად ეს თვისება გვაკლია. თვისება მეომრის — მარადიული სიფხიზლე, მარადიული ჟინი ქვეყნის მსახურებისადმი, ესეც ვაჟა ოთარაშვილის პოეზიის ლიბოა. რაც ზემოთ მოგახსენეთ, მხოლოდ ძმადნაფიცის ტონად რომ არ ჩამეთვალოს. მისი შემოქმედებიდან ორ ლექსს გამოვყოფ, მხოლოდ ორ ლექსზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას და თქვენთან ერთად დიდი სიამოვნებით კიდევ ერთხელ დავუგდებ ყურს, თუ როგორ სუნთქავს სტრიქონი, რა ჰარმონიულია პოეტის ყოველი წერვისა და ლექსის ყოველი ბგერის შეფარული ჟრჟოლევა, რომელიც მისი პოეზიის ერთი თვალის გადავლებით იოლად გაგეჰარებათ, რადგან ლექსის გარეგნული ეფექტის ტყვეობაში ექცევით და იმ ეფექტის შემდგომ წაკითხულ ორ ლექსზე საუბარს, ჩემეულ ხედვას მოგახსენებთ.

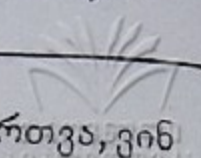
**“იმაზე ცოტა მეტი ვარ,
შენ რომ გგონია მტერო“.**

ვერ გაგამტყუნებ. ხარ ეფექტის ტყვეობაში, რადგან ემოციასა გონების წინმსწრები, რადგან გული იღებს პირველ იმპულსს ემოციისას, რადგან ის უფრო აქტიურია. გონება მხოლოდ მაშინ ერთვება, როცა მიღებულ ინფორმაციას კარგად გადაამუშავებს და ამიტომაც პირველი ორი სტრიქონის ტყვეობაში მოვექეცი და უყურადღებოდ გავატარეთ შემდეგი ორი სტრიქონი:

**შენთვის რომ დედა მეტირა
დღეს იქნებოდი მტერი.**

დააკვირდით, როგორი ლალია პირველი ორი სტრიქონი, მაგრამ შემდეგი ორით — თითქოს სამდურავს უთვლიდეს თავის თავს, ასე მოგეჩვენათ. მართალი ხართ. მეც ასე მომეჩვენა პირველი სტროფის წაკითხვისას, მაგრამ როდესაც ლექსი ხელმეორედ წავიკითხე, მივხვდი სადაც შევცდი, რის გამოც შევცდი და ამიტომაც გავბედე და ჩემი ღამით ნაფიქრით თქვენთან სასაუბროდ მოვედი.

ახლა კი ჩემი ფიქრის მიმართულების, გეზის მიმცემ სტროფს მივადგები და ცოტა ხანს თქვენც მოგიწევთ შეჩერება, თორემ, თუ

ისევ ცალ-ცალკე ვიარეთ, ისევ ჩვენ ჩვენს აზრზე ვიდგებით და ვერც ვერავინ შეგვაცვლევინებს. თუ პირველ სტროფში ხედავ გმირს, რომელიც მითოლოგიურ იერს ატარებს, რომლისთვისაც ომი და მტრის ხატი ლხინი, ხორციელი ლტოლვა სურვილია სისხლის მარადიული სიფხიზლისა, არც ომში აკლია სილაღე და არც ომის მერე, აი რატომ.

**“იმაზე კარგად ვმღეროვარ
შენ რომ გგონია ქალავ,
ლერწამის ორი ღერი ვართ,
გვწვავს სიყვარულის ძალა“.**

გაიგე ჩემო მსმენელო, — ლერწამის ორი ღერი ვართო და სიყვარულის ძალა გვწვავსო. ხედავ რა გამისხლტა ხელიდან გულის შემწეობით და რა დაღეჭა გონებამ თავის მუდმივად მოძრავ დანთებულ ქურაში. სწორედ ის სიყვარულის ძალა, რომელმაც პირველ ორ სტიქონში ნაგრძნობი სინანულის გრძნობაზე უარი მათქმევინა და მიმაჩნევინა, რომ ეს მხოლოდ ხერხია პოეტის, პოეტური ხერხი, რადგან თუ შენში პოეტური სულია, მიზანი მისი არაა მტრის ფიზიკური განადგურება, ამიტომ უშვებს მტვრადქცევის შესაძლებლობას, რადგან დღეს თუ ხვალ მტვერს შეუძლია გარკვეული ფორმის მიღება და ამ შემთხვევაში პოეტი ფიზიკური დანყვილების მეტად ორიგინალურ, ლირიულ ხერხს მიმართავს. აქ საუბარია მეორე სტროფზე. სადაც უფრო მინიშნებითაა ნათქვამი, რომ მხოლოდ მეორის ყოფნას შეუძლია პირველის ყოფნა გაამართლოს და შინაარსი შესძინოს და შემდგომ უკვე ადვილად მისახვედრია, საოცრად ლალი ფინალი.

**“ქარი ვარ შარახვეტია
გზები რომ აგიმტვერო,
იმაზე ცოტა მეტი ვარ,
შენ რომ გგონია მტერო“.**

მე ვფიქრობ აქ უკვე ჩემის დახმარებით იოლად იპოვი ბოლომდე გასასვლელ ფონს. მაგრამ თუ გაგიჭირდა და ჩემი გვერდში დგომა მოისურვე, ჩათვალეთ რომ მზადა ვარ თქვენთან სამუსაიფოდ, ეს ჩემთვისაც გონების ერთგვარი ვარჯიშია.

ახლა, როგორც შეგპირდით მხოლოდ ორ ლექსზე ვისაუბროთ. პირველზე გრძლად საუბრისთვის გებოდინებთ და მეორე ლექსს შემოგთავაზებთ.

ამგვარად, ჩემო მეტისმეტად თავაზიანო მსმენელო! მეტისმეტადო — ამას თავმდაბლობის გამო არ მოგახსენებთ, ჩემნაირად, გაუგებრად მოსაუბრე კაცს, ყოველთვის მეტისმეტობის განცდა ანუხებს, მხოლოდ თქვენი ხასიათი რომ ვიცი, ახლაც არ შეგიშლით ხელს და მე თუ არ დავუმოკლე სადავე კალამს და გონებას არ ვაგრძნობინე, რომ ჯერ კიდევ შე-

მიძლია მისი სტიქიური დინებათა მართვა, ვინ იცის სადამდე გაგრძელდეს ჩვენი საუბარი და თუ თანაც არცთუ ძაან დიდი იმედი მაქვს თქვენი ხანგრძლივი -თმენისა. ძირითადი მიზანი ჩემი თქვენი დახმარებისა იმაში, გამოიხატება, რომ ჩემთვის უფრო ნაცნობია ხერხი პოეტური ინტრიგისა, დაგეხმაროთ მის მოძიებაში. ვაჟა ოთარაშვილის პოეზიისთვის კი ეს ინტრიგა კარგის გაგებით უცხო არაა. პირველ რიგში, აუცილებელია ვიცოდეთ თუ როგორ მოძრაობს პოეტი, ერთი მდგომარეობიდან მეორეში, სტატისტიკურიდან დინამიურში და დროსა და სივრცეში. პირველ ლექსში ამის შესახებ არაფერი გითხარით, რადგან ეს უფრო მეორე ლექსისთვის მჭირდებოდა, და რაკი ჩემთვის ნაცნობია თქვენი საზრიანობა მსგავსებას პირველსა და მეორეს შორის ადვილად დაინახავთ.

როგორც იქნა მივადექით მეორე ლექსსაც.

“ა იმ ქედებზე პაპაჩემის პაპის ძვლებია“

და შენ ჩემო მსმენელო, თუ მაინცდა მაინც ახირებული არა ხარ, არ დაგჭირდება ჩასვლა ნოსტეში, შენი სახლიდანაც ადვილად დასანახია ის, რის დანახვასაც პოეტი ნოსტედან ცდილობს. განა შენს წინ რომ სამშობლოს ქედებია ჩამომდგარი და მათ კალთებზე ამოყრილი ნაცრისფერი კლდეები. — შენი წინაპრების ამოყრილ ძვლებს არ გაგონებს, შენივე სათაყვანებელი მამულის კალთებზე?!, როგორ არ გაგონებს და ამისთვის ვაჟა ოთარაშვილის ომახიანი, ტკივილით გაჯერებული შეძახილი დაგვჭირდა, რათა ამ სურათის ხილვისას დაძრული ფიქრი ერთის მიმართულებით გვემართა, ზემოთ დროში მოძრაობაზე მოგახსენებდით. აი ნათელი მაგალითი ამ მოძრაობისა, აი, რა შეუძლია პოეტის გონება-განაფულოებას. როგორ ეიოლება პოეტს წარსულიდან დღევანდულობაში ისე გადმოგვიყვანოს, რომ მძაფრი განცდა პირველის ხილვისა არ გაგინელოს და გააფერმკრთალოს დღევანდელი დღის სახე. ნოსტეში მივყავართ, სადაც ნოსტელ ბიჭების წყალზე ჩარეკილ ცხენებისა და ამ ბიჭების ფუსფუსში დაგანახოს წარსულისა და დღევანდელის უწყვეტი ჯაჭვი. წარსულის იმ ქედებზე დანახული პაპიჩემის პაპის ძვლებში და ნოსტელ ბიჭებში, რომელნიც მომავალთათვის ასევე პაპის პაპის ძვლები იქნებიან.

მადლობა მინდა ვუთხრა პოეტს და თუ თქვენი სურვილიც იქნება, ერთიანად უფრო არ გამიჭირდება, რადგან ის ამის ღირსია.

ეკუთვნის უფლის მადლმა ეკუთვნის!

სიწიან
სიბიძე

სიწიან სიბიძის უანობი ნაშრომები

ეგნატე ინგოროყვა—ნინოშვილი
(1861—1894) არის ფუძემდებელი ქართული მარქსიზმისა. მის საფლავზე გამოცხადდა ახალგაზრდა მარქსისტთა პროგრამა. ე. ნინოშვილი წერდა პუბლიცისტურ წერილებს ისტორიული მატერიალიზმის დასაცავად, მაგრამ უპირველესად ნინოშვილი ცნობილია როგორც ბელეტრისტი.

იგი დაიბადა 1861 წელს ღარიბი გურული გლეხის ოჯახში. ფსევდონიმი აიღო თავისი დედის ნინოსაგან. ადრე დაობლებულმა ეგნატემ ბავშვობიდანვე გამოცადა მწარე გაჭირვება. რვა წლის ასაკიდან მოჯამაგირეობ-

და ერთ მღვდელთან, შემდეგ მოხვდა ფოთში ტყის მენარმესთან. აქედან ბათუმში პორტის მუშა ხდება, მაგრამ დიდხანს ფეხი ვერ მოიკიდა. ჯერ კიდევ მოჯამაგირეობაში ისწავლა წერა—კითხვა, შევიდა სასულიერო სასწავლებელში, მაგრამ აქედან უკანასკნელი კურსიდან გარიცხეს არეულობაში მონაწილეობისათვის. მოემზადა და დაიჭირა გამოცდა სოფლის მასწავლებლობაზე მაგრამ დიდხანს არ უმასწავლებლია და აქაც დევნა განიცადა, როგორც შფოთიანმა ელემენტმა. შედარებით დიდხანს მსახურობდა ზესტაფონში ერთ მარგანეცის მწარმოებლის კანტორაში და ბათუმში, როტშილდის ქარხანაში. თავის ავტობიოგრაფიაში იგი აღწერს საშინელ სამუშაო პირობებს. ისედაც ავადმყოფ ჭაბუკს არ შეეძლო დიდხანს გაძლება. ტუბერკულოზით დაავადდა და სიცოცხლე 33 წლისამ დაასრულა. ბედმა იწება, რომ ხანმოკლე სიცოცხლის მანძილზე მას ბევრი წყენა და გაჭირვება მოემკო, რათა სამუდამოდ ჩამოყალიბებულიყო მარქსისტად და გაეცნობიერებინა მუშების კლასობრივი ინტერესები.

მეგობრებმა მას მოუწყვეს უცხოეთში გამგზავრება. ორი წელი იგი უმუშევრად ხეტიალობდა საფრანგეთში. შესაძლოა იქ მან ბევრი ვერაფერი ისწავლა, მაგრამ სამაგიეროდ მიეჩვია ბურჟუაზიული წყობის სიძულვილს და განიმსჭვალა კლასობრივი შეგნებით.

წერა ნინოშვილმა ადრე დაიწყო. მისმა მოთხრობებმა უცებ იპოვა მკითხველი, ამ პერიოდს განეკუთვნება მისი სიახლოვე გ. წერეთელთან. თავის ნაწარმოებებში ე. ნინოშვილი აღწერს სოფელზე კაპიტალიზმის დამანგრეველ მოქმედებას და შექმნილ ეკონომიკურ ურთიერთობებს. დაუნდობელი კაპიტალი გზას მიიკვლევს სოფლისაკენ. ყველაზე უკეთ ეს ნაჩვენებია მოთხრობაში "პალიასტომის ტბა". ღარიბ გლეხს ივანეს ქალიშვილის გათხოვება უნდა, მაგრამ ამისთვის საჭიროა მზითევის მომზადება და საერთოდ ფულის მომარაგება. იგი ტოვებს ოჯახს და საშოვარზე მიდის. პალიასტომის ტბაზე მან დაამზადა შეშა, მაგრამ ტივების გადატანისას ამოვარდა ქარიშხალი და ივანე დაიღუპა თავის ვაჟთან ერთად. გლეხის სტიქიასთან ბრძოლის ეს შემზარავი სურათი მწერალმა განსაკუთრებული ოსტატობით დახატა.

ამავე თემაზე, როგორ ერეკება კაპიტალი გლეხს სოფლიდან და როგორ იღუპება იგი ამ ბრძოლაში, ნინოშვილს დაწერილი აქვს რიგი მოთხრობებისა. იწყება გლეხების კლასობრივი დაშლა. ზოგიერთს ალაზევეებს ვაჭრობა და მათ კაბალაში ჰყავთ დანარჩენები.

მოთხრობა "სიმონაში" აღწერილია ასეთი

ტიპები დავით დროიძისა და მისი ვაჟის სახით. დავით დროიძემ შეძლო გამდიდრება სანარდო სამუშაოებით; მას სოფელი მარნუხებში ჰყავს მოქცეული. ქალაქიდან დაბრუნებულ მის შვილს მოეწონება ღარიბი გლეხის სიმონას ცოლი. დროიძე ისე მოაწყობს, სიმონას დაბეზლებით დააპატიმრებენ. უმცროსი დროიძე ძალით დაეუფლება პატიმრის ცოლს, მაგრამ დაბრუნებული სიმონა კლავს თავის მტერს და ყაჩაღად გავარდება.

ამავე თემაზეა დაწერილი მოთხრობა "მოსე მწერალი". სოფლის მწერალი მოსე ღარიბი გლეხიდან გადაიქცევა სისხლისმსმელ ჩინოვნიკად. მახეს უგებს უმეცარ გლეხობას და ქრთამის წყალობით დიდ ქონებას აგროვებს. ერთხელ იგი ჩავარდა სიყალბეზე, თუმცა მოახერხა თავის დაძვრენა. დაზარალდნენ გლეხები და ხუცესი, რომელიც მას ენდო.

ქალაქი გამხრნნელად მოქმედებს სოფელზე. აი, ერთმა გლეხმა თავი დააღწია სოფელს; ქალაქში ერთ დიდ ვაჭართან "პრიკაზნიკად" მოეწყო. აქ იგი საშინელი სენით დაავადდა. დაბრუნდება თავის სოფელში, დაქორწინდება ახალგაზრდა სიცოცხლით სავსე ქალშვილზე და დაღუპავს მის ცხოვრებას. სხვა დროს იგი დაეუფლება ერთი გლეხკაცის ცოლს და მოღალატე ცოლთან ერთად მისი შვილებიც დაიღუპებიან.

საერთოდ ქორწინების პრობლემა ხშირად არის აღძრული ნინოშვილის ნაწარმოებებში. მიზეზი ყველა უბედურებისა ისევ ეკონომიკური უთანასწორობაა. ქალიშვილს ათხოვებენ ანგარებით, მაგრამ მალე თავს იჩენს სიყვარული, მაგრამ სიყვარული იღუპება მოტყუებული ქმრის უცაბედი წასწრებით.

განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობდა ე. ნინოშვილის მოთხრობა "ქრისტიანე". აქ უბედურების მიზეზია ნოდებრივი უთანასწორობა. ახალგაზრდა ქრისტიანეს შეუყვარდება აზნაური სიკო. საყვარელი მას მალე მიატოვებს და იგი ბავშვიანად სოფელში აუტანელ პირობებში აღმოჩნდება. მშობლები მას სახლიდან გააგდებენ და მას შეიფარებს ქალაქიდან ჩასული საეჭვო ყოფაქცევის მეგობარი სონა, რომელიც ასეთივე სიყვარულის შემდეგ მოხვდება საროსკიპოში. ქრისტიანე ქალაქში მარტო აღმოჩნდა. იგი მალე დაიყოლიეს გარყვნილებაზე და მან საშინელ წამებაში დაასრულა სიცოცხლე სადღაც ქალაქის გარეუბნის დუქანში სასიკვდილოდ დაჭრილმა წაჩხუბებული კავალრებისაგან.

გადაგვარებულ აზნაურთა თავაშვებულობა აღწერილია მოთხრობაში "ჩვენი ქვეყნის რაინდი". აქ თავზეხელაღებული და გარყვნილი თავად მკლავადის მსხვერპლია სოფლის

მასწავლებლის სპირიდონ მცირიშვილის ცოლი დესპინე. ცოლ-ქმარი ელოდება მატარებელს, რომელიც ზვავების გამო იგვიანებს. ისინი იძულებულნი არიან ღამე გაათიონ დუქანში. იქ მათ მიუხტება ტარიელ მკლავადე თავის თანამეინახებთან ერთად. თავდასხმა მოგერიებული იქნა. მეორე დღეს სპირიდონ მცირიშვილმა წერილი მისწერა ტარიელს, მოუბოდიშა, რომ არ შეეძლო სტუმრის მიღება ღამით. ტარიელ მკლავადე შეურაცხყოფილია იმით, რომ მისთვის წერილის მიწერას ბედავს ვიღაც სოფლის მასწავლებელი მცირიშვილი და ცემს მას ცოლის თვალწინ. მცირიშვილის ცოლს ნერვიული აშლილობა დაემართა. ის კოშმარულ სიზმრებს ნახულობს, თითქოს დათვი მიათრევს ბუნაგში. მალე იგი კვდება. სპირიდონ მცირიშვილმა გულში ჩაიდო შურისძიება, ხვდება თავადს იმავე სადგურზე და რევოლვერის გასროლით კლავს. რასაკვირველია, გავლენიანი თავადის მკვლელობისათვის მას გააციმბირებენ.

ნინოშვილის ყველა ტიპი გამოხატავს გარდამავალი ეპოქის ცხოვრებას, იმას, თუ როგორ გადალაგდნენ ისინი 80-იანი წლების სოციალურ ვითარებაში.

გლეხობის დაყოფა, კლასებისა და ნოდებათა ურთიერთობები—აი, მისი რომანების საგანი..

იგი ამხელს უმეცრებას, ძველ ცრურწმენებსა და ადათ-წესებს პატრიარქალური ყოფისა და ძველი სამეურნეო ფორმების რღვევის ჟამს.

მის ნაწარმოებებში უპირატესად დამუშავებულია გურიის მასალა, იგი შესანიშნავად იცნობდა გურიის სოფელს და მთელი სისრულით ასახა იგი.

მისი სოციალური იდეალი ყველა მის ნაწარმოებში ჩანს, არ არის გამუქებული პესიმიზმით, როგორც სხვებთან. მას მგზნებარედ წამს აღმავალი კლასისა და მისი კულტურის მომავლისა.

მის უახლოეს მოსწავლედ უნდა ჩაითვალოს ერთი ყველაზე ნიჭიერი მწერალი XX საუკუნისა—ჭოლა ლომთათიძე.

ეგნატე ნინოშვილი წარმოადგენს პროლეტარული მწერლობის მამამთავარს საქართველოში. მის მიერ დაყენებული პრობლემები აქტუალურია სადღეისოდაც და მთელი რიგი პროლეტმწერლების მიერ მუშავდება.

წვრილ აზნაურთა აგონია გამოხატა დავით კლდიაშვილმა. თავად გამოსული ამ წრიდან, იგი ბავშვობიდან აკვირდებოდა, თუ რა ტემპით მიმდინარეობდა აზნაურთა დეკლასირება. ზოგჯერ გვეჩვენება, რომ დავით

კლდიაშვილმა პროზაში გამოხატა ის, რაც ემილ ვერჰარნმა ლექსებში, განსაკუთრებით ციკლში "სოფელნი აჩრდილნი".

ქალაქი სულ უფრო მეტად შლის თავის საცეცებს და ანგრევს წვრილ აზნაურთა ბუდეებს, მაგრამ მინასთან ატავისტური სიახლოვე გამომგონებლობის სასწაულებს ახდენს, რათა შეინარჩუნოს თავისი ბუდეები. მაგრამ ნიადაგი დღითიდღე უფრო მეტად ირყევა. ყოველი დღე ახალ უბედურებას უქადის და დავით კლდიაშვილის გმირებიც საშინლად კომიკურ მდგომარეობაში ცვივიან.

რომანისტი არ ახდენს აქცენტირებას იდეოლოგიაზე. სატირული ნოველის განსაკუთრებული ანუ გამონაგონი უანრი მომენტური ოფორტებით გალატაკებულ აზნაურთა ისეთ გამოგნებელ ტიპებს იძლევა, თითქოს ყველაფერი კომიკური პასაჟებისათვის არის მოხმობილი. დრამა იმდენად ღრმავა, რომ სიცილის ნაცვლად თვალზე ცრემლი გვადგება. თითქოს ყველაფერი სასაცილოა, ამბობს ავტორი, მაგრამ რატომღაც ისე გამოდის, რომ სევდა ცვლის სიცილს.

გავერანების საშინელება, მარტოობის სევდა დავით კლდიაშვილის გმირებს მაინც ვერ ართმევს აქტიურობას. ერთ აზნაურს თავი იმით გააქვს, რომ მონადირე ძაღლი შოულობს მისთვის სადილს. მან ისე განვრთნა ძაღლი, რომ ასწავლა გლეხებისათვის ქათმებისა და მჭადის პარვა, რასაც უზიდავს თავის პატრონს.. მეორე აზნაური, ბიბლიური სოლომონის მოსახელე, მაჭანკლობას ეწევა. იგი ახერხებს ერთი ღარიბი აზნაურის ქალიშვილი გაურიგოს მომავალ მღვდელს, მაგრამ მისი მეზობელი ვერაგულად მოატყუებს, არ მისცემს დაპირებულ ფულს. სოლომონის ვაჭრობა მის მომტყუებელ მეზობელთან და სასიძოსთან განსაკუთრებული იუმორითაა დაწერილი.

შესანიშნავია ასევე აზნაურ სამანიშვილის თავგადასავალი. პლატონ სამანიშვილი ერთ დღეს თავისდა სამწუხაროდ, შეიტყობს, რომ მამამისს ცოლის შერთვა გადაუწყვეტია. იგი დიდხანს ცდილობს, გადაათქმევინოს, მაგრამ მოხუცი თავისაზე დგას. მაშინ იგი თავად თავაზობს მოხუცს საპატარძლოს ძებნას. ეძებს ქვრივს, რომელიც იყო ორჯერ გათხოვილი და არც ერთხელ არ ჰყოლია შვილი. შვილის მოგზაურობა სადედინაცვლოს მოსაძებნად აღსავსეა სასაცილო შემთხვევებით. ბოლოს და ბოლოს იგი მაინც მოტყუებული რჩება: დედინაცვალმა ბიჭი შვა. მას მოუწევს მემკვიდრეობის გაყოფა. კარდაკარ სიარული სადედინაცვლოს მოსაძებნად ავტორს ხელ-

საყრელ საბაბს აძლევს გალატაკებული აზნაურების ეპოპეის დასაწერად.

"კალმასობის" შემდეგ დ. კლდიაშვილმა პირველმა აალორძინა საქართველოში მხატვრული იუმორი და კრიტიკაში მან დაიმკვიდრა მცირემამულიან იმერელ დონ კიხოტთა სერვანტესის სახელი.

სხვა გამოჩენილი ბელეტრისტი ამ ეპოქისა შიო არაგვისპირელია. როგორც გარდამავალი მომენტის გამომხატველი, მთლიანად გამსჭვალულია ბნელი პესიმიზმით.

შიო არაგვისპირელმა, იმყოფებოდა რა მოპასანის ძლიერი გავლენის ქვეშ, პირველმა შემოიტანა ქართულ პროზაში ნოველა. მაგრამ მალე იგი თავისუფლდება უცაბედად შემონაქროლი სატანიზმისაგან და პოულობს თავის სათქმელს. სხვადასხვა ადრეულ თხზულებებში, ფსიქოლოგიური ეტიუდების გამოკლებით, იგი ახლოს იდგა ხალხის ცხოვრებასთან.

გლახკაცთა სახეები გაცილებით ცხოვრებისეულია და მხატვრულად ღირებული, ვიდრე ხალხოსნებთან. განსაკუთრებით ეხერხებოდა მას მუსულმანი გლეხების ხატვა. აქ პირველად ალაპარაკდა მათ შესახებ და ამომწურავად გადმოსცა მათი ყოფა.

სიცოცხლის ბოლოს არაგვისპირელმა მკვეთრი შემობრუნება გააკეთა—დანერა ერთადერთი რომანი "გაბზარული გული". ეს მისი პირველი დიდი ქმნილებაა, თუ არ ჩავთვლით "გიულის", მოთხრობას ბორჩალოელი თათრების ცხოვრებიდან.

ამ რომანში არაგვისპირელმა აღწერა ძველი ხელოსნებისა და ფეოდალების საქართველო. მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ რომანი აგებულია ისტორიულ, ხან ლეგენდურ მასალაზე, ავტორმა შექმნა გასაოცარი გალერეა ხასიათებისა.

ისტორიული საქართველოს ეკლესია-მონასტრებისა და ციხე-კოშკების უთვალავ ოსტატ-მშენებელთა ტიპები არაგვისპირელთან აღდგნენ ახალი სიცოცხლისათვის. მათ მან ალორძინების ხანის ადამიანთა სიცოცხლე შთაბერა. ასევე კარგადაა გამოსახული ფეოდალთა ტიპები, განსაკუთრებით რომანის გმირი მშვენიერი ეთერი.

უსახელო ოსტატ მახარეს შეუყვარდება გავლენიანი თავადის ასული. რომ დაანთოს სიყვარულის ცეცხლი ამაყი ლამაზი ასულის გულში, მან შექმნა ლითონის საგანი, რომელიც უტკბილეს ხმებს გამოსცემს. ქალს სურს მიიღოს ეს ლითონის ზარი, მაგრამ იგი უარზეა. მამა ეხმარება ასულს, მაგრამ ოსტატი გაჯიუტდა, თავადს კი არა აქვს უფლება

ძალით წაართვას ზარი. ბოლოს და ბოლოს ოსტატი დაუთმობს შეყვარებულს ამ ზარს — გულს. ქალსაც შეუყვარდება ოსტატი, მაგრამ მალე პატივმოყვარეობა თავისას იზამს. იგი მიატოვებს ოსტატს და მეფისწულს გაჰყვება. მახარე შეძრწუნებულია, მიატოვებს კეთილ ოსტატებს, გადაიქცევა რაინდად და ავლენს გმირულ სულს. გათხოვებისას ჯადოსნური ზარი — გული ჩაწყდა და აღარ ისმის ჯადოსნური ხმა. მაგრამ ეთერი ისე მიეჩვია გულს, რომ ნალველისაგან კვდება. ბოლოს და ბოლოს მიჯნურები შეხვდებიან ერთმანეთს და რომანი მთავრდება მოზეიმე სიყვარულის სიმღერით.

დასასრული რომანისა ოდნავ ნაუცბათევის შთაბეჭდილებას ტოვებს. მაგრამ იგი მაინც საუკეთესოა ქართულ პროზაში, ისევე გამძლე, როგორც "ტრისტან და იზოლდა".

XX საუკუნის დასაწყისისათვის საქართველოში შეინიშნება საზოგადოებრივი გამოცოცხლება, მოძრაობა გარკვეულ ფორმებს იძენს და აგრარული მოძრაობის საფუძველზე თამაშდება დიდი ისტორიული მნიშვნელობის მოვლენები.

მოძრაობის ხელმძღვანელობას ხელში იღებს სოციალ-დემოკრატიული პარტია, რომელმაც იმ დროისათვის მოასწრო ქალაქის პროლეტარიატისა და მშრომელი გლეხობის მასობრივ პარტიად გადაქცევა.

როცა გათამაშდა 1905 წელი, როგორც კლასობრივი ბრძოლების გენერალური რეპეტიცია, ქალაქის პროლეტარიატს უკვე ჰყავდა თავისი მომღერლები. აქ განსაკუთრებით გამოირჩა **იროდიონ ევდოშვილი**. იგი მაშინვე მოექცა ახალი დემოკრატიული მწერლობის სკოლის სათავეში და გარკვევით განიმსჭვალა კლასობრივი იდეალით.

ი. ევდოშვილის ამ პერიოდის ლექსები ნაღარასავით ჟღერდა. მან არნახული პოპულარობა მოიპოვა მოსახლეობის ფართო ფენებში და მართლაც გამოხატავდა აღმავალი კლასის მისწრაფებებს. მაგრამ როგორც კი რევოლუციის ტალღა ჩაცხრა, მას გული აუცრუვდა თავის იდეალებზე და გადავიდა ლიბერალური ინტელიგენციის ბანაკში. მიზეზი გახდა ილია ჭავჭავაძის მკვლელობა. მოულოდნელად იროდიონ ევდოშვილმა თავის გუშინდელ მეგობრებს პამფლეტით მიმართა. მალე იგი გარდაიცვალა ტუბერკულოზით, საშინელ გაჭირვებაში. მისმა ახალმა მეგობრებმა დაივიწყეს ავადმყოფი პოეტი. მან თავისი ლექსების სრული კრებულის გამოსვლამდეც კი ვერ იცოცხლა. მაგრამ პირველი პერიოდის იროდიონ ევდოშვილი აქამდე ითვლება პრო-

ლეტარული პოეზიის მამამთავრად. მან შექმნა მთელი სკოლა დემოკრატიული მწერლებისა. თვით პირველი განვევის პროლეტარი პოეტებიც კი აქამდე ვერ განთავისუფლებულან მისი გავლენისაგან.

იროდიონ ევდოშვილის უახლოეს მოწაფეებად ითვლებიან დემოკრატიული პოეტები **ვარლამ რუხაძე, გიორგი ქუჩიშვილი, ნოე ჩხიკვაძე**; პროლეტარ მწერალთაგან **ნოე ზომლეთელი და სანდრო ეული**.

პირველი ჯგუფის პოეტები თავიანთ ლექსებში ევდოშვილზე შორს ვერ წავიდნენ, სამაგიეროდ ბოლომდე განავითარეს მისი თემები. მათგან ყველაზე მეტად დაწინაურდა ვარლამ რუხაძე, მაგრამ ოქტომბრის შემდეგ მინელდა და მის ლექსებში აღარაა ადრინდელი ენთუზიაზმი. სხვებზე ნიჭიერი იყო ნოე ჩხიკვაძე, მაგრამ იგი ადრე გარდაიცვალა და ვერ მოასწრო თვითგამოხატვა. ზოგიერთ მის ნახელავს ვერძარნული ლექსის იერი დაჰკრავს. მას აქვს ინტიმურობით აღსავსე ლექსებიც. დიდი ტემპერამენტი გიორგი ქუჩიშვილისა პოეზიაში ვერ პოულობს გამოხატვას. მისი ლექსები ერთფეროვანია, თუმცა აღბეჭდილია რევოლუციური სიფხიზლით.

ამ ჯგუფში ცალკედ დგას **ალექსანდრე აბაშელი**. მან დაიწყო ევდოშვილის მოტივებით. მაგრამ ადრეულ რუს სიმბოლისტთა გავლენის ქვეშ მოექცა, ყველაზე მეტად კ. ბალმონტისა. მისი ლექსები დახვეწილობით განსხვავდება ამ ჯგუფის პოეტთა ლექსებისაგან, მაგრამ მისი ოსტატობა მაინც ვერ ხდება კონპენსირება ერთგვარი სიმშრალისა და განყენებულობისა. ოქტომბრის შემდეგ მასში გარდატეხა მოხდა. თავიდან მას არ ესმოდა სოციალური რევოლუციის თემები, მაგრამ მასში თანდათან ჩამოყალიბდა თანამგზავრი. მისი ლექსები საბჭოთა აღმშენებლობაზე ერთგვარად საუკეთესოებად ითვლება.

პროზაში დემოკრატიულმა სკოლამ წამოსწია ბრწყინვალე ნოველისტი **ჭოლა ლომთათიძე**. მისი მოთხრობები, რომლებსაც იგი უმეტესად ციხეებში წერდა, რევოლუციური პათოსითა და ალტკინებით სუნთქავს. იგი ერთგული მოწაფეა ეგნატე ნინოშვილისა, გაიარა ისეთივე ცხოვრების გზა. მეორე სახელმწიფო დუმის წევრი დემოკრატიული ფრაქციიდან,, იგი წლების მანძილზე მეფის ციხეებში იჯდა და იქვე გარდაიცვალა.

თავის ნაწარმოებებში სიცოცხლის ბოლომდე შეინარჩუნა რწმენა პროლეტარიატის შემოქმედებითი ძლიერებისა. 1905 წლის აქტიურმა მონაწილემ, ლომთათიძემ თავის

მოთხრობებში გადმოსცა პირველი რევოლუციის რომანტიკა, მშობლიურ გურულ სოფელთან სიახლოვემ, ხოლო გურია ითვლებოდა რევოლუციის კერად, მას მისცა შესაძლებლობა აესახა ხალხთა მასების რევოლუციური აღმაფრენა.

წერის მანერით იგი არ არის სუფთა რეალისტი. მასზე დიდია გავლენა კნუტ ჰამსუნისა ცხოვრების შეგრძნობის გადმოცემაში. ამ უკანასკნელმა მას არ შეუშალა ხელი ბოლომდე ჰქონოდა კლასობრივი შეგნება და კოლექტივიზმის რწმენა.

მის ნაწარმოებთაგან მნიშვნელოვანია "ძე კაცისა" დაუმთავრებელი რომანი. სოციალ-დემოკრატიული გაზეთიც ჩხრეკისას ჟანდარმებმა წაიღეს "თეთრი ღამის" ხელნაწერის ბოლი, რომელიც ტუსაღის დღიურის ფორმითაა დაწერილი.

მოთხრობაში "პირველი მაისი" გამოყვანილია ლენინი. ეს პირველი მხატვრული ნაწარმოებია,, რომელშიაც რევოლუციამდე გვხვდება ლენინი.

უახლოესი მოწაფეები ჭოლა ლომთათიძისა არიან **ლევო ქიაჩელი** და **დ. ლიხელი**. განსაკუთრებით დანიანაურდა ლევო ქიაჩელი, რომელმაც დაწერა რომანი 1905 წლის ეპოქიდან "ტარიელ გოლუა". პირველი ტომი იმავე 1905 წლის ეპოქაზე შექმნილი რომანისა "სისხლი" წელს გამოვიდა და ერთსულოვანი ქება დაიმსახურა მარქსისტული კრიტიკისა. მოთხრობები დ. ლიხელისა, ასევე 1905 წლის რევოლუციის მონაწილისა, მხოლოდ ეპიზოდებს გადმოსცემს. მან ჯერ ვერ მოახერხა დიდ ტილოზე გაშლა.

XX საუკუნის პოეზიის მეორე მიმართულებას მეთაურობდა **კოტე მაცაშვილი**. მან გადაიღო მოდერნისტების გარეგნული მანერა, ცდილობდა ლექსის რეფორმირებას, თუმცა განსაკუთრებული წარმატება არ ჰქონია. უფრო მეტად გამოიჩინეს თავი მისმა მიმდევრებმა **ალექსანდრე შანშიაშვილმა** და **იოსებ გრიშაშვილმა**.

ალექსანდრე შანშიაშვილი წმინდა პოეზიის ლოზუნგით გამოვიდა. თავიდან იმყოფებოდა გერმანულ და ქართველ რომანტიკოსთა გავლენის ქვეშ. ამ პერიოდის მის პოემებსა და დრამებს ასევე ატყვია ადრეული სიმბოლიზმის ნაკვაღევი, მაგრამ შემდეგ ეროვნულ თემებზე გადაინაცვლა გლეხური განხრით. შემდეგში მისი ლექსები და დრამები აშკარად თანამგზავრულია და იგი ითვლება გლეხი პოეტების სკოლის დამაარსებლად.

იოსებ გრიშაშვილმა ასევე მოინდომა მოდერნიზება ქალაქის ხელოსანთა კლასის აღმოსავლურ-სექსუალური პოეზიისა. აშუღუ-

რი პოეზიის ღრმად შესწავლა დაეხმარა მას ასეთი სახის პოეზიისათვის ახალი ელფერის მინიჭებაში, სამაგიეროდ იგი მოკლებულია ნამდვილი აშუღების ორგანულობას, თუმცა მისი ლექსები უზარმაზარი პოპულარობით სარგებლობდა, რასაც დიდად ეხმარება ოსტატური კითხვა. ლექსს იგი შეგნებულად უდგება, თუმცა ხშირად ვარდება იაფფასიან ვირტუოზობაში. უკანასკნელ ხანს დაწერა ორი წიგნი ძველი თბილისის ყოფასა და საინათ-ნოვას ცხოვრებაზე..

დემოკრატიულ პოეტებთან ერთად გამოვიდა **გალაკტიონ ტაბიძე**, მაგრამ მათ მალე დასცილდა. ადრეული მისი ლექსები ძველი რუსი პოეტებისა და ადრეული ბლოკის გავლენის კვალს შეიცავს. მაგრამ დემოკრატიული ჯგუფის პოეტთაგან იგი ყველაზე მეტად ფლობს ჰანგს. ზოგიერთი მისი ლექსი ახალი პოეზიის საუკეთესო მიღწევად უნდა ჩაითვალოს. მისი პალიტრის თავისებურება არაჩვეულებრივი ლირიზმია.

უკანასკნელ ხანს მან მკვეთრად შეცვალა თავისი პოეზიის ტონი და წერს გამორჩეულად რევოლუციურ თემებზე. ამათგან საუკეთესოდ ითვლება პოემა "ჯონ რიდი", თუმცა იგი ბუნდოვანია და აუნყოფელი.

აკადემიურ ასოციაციაში გაერთიანებული არიან განსაკუთრებული მიმართულების არმქონე პოეტები და მწერლები და ისინი ძალიან ბევრნი არიან. მათ შორის აღსანიშნავია უხუცესი **ვასილ ბარნოვი**, ბევრი ისტორიული რომანისა და მოთხრობის ავტორი თბილისის ხელოსანთა კლასის ცხოვრებაზე.

მიხეილ ჯავახიშვილი, რომელმაც თავისი სამწერლო მოღვაწეობა დაიწყო მაქსიმ გორკის გავლენით, შემდეგ ემიგრაციაში წავიდა ევროპაში და თითქმის 25 წელი მწერლობას აღარ მისდევდა. ხელახლა დაიწყო წერა გასაბჭოების შემდეგ 1923 წელს და უცებ მიიქცია ყურადღება მოთხრობებით თანამედროვეობის ყველაზე აქტუალურ თემებზე. პირველი მისი ნაწარმოებები მარქსისტულმა კრიტიკამ თანაგრძნობით მიიღო, მაგრამ შემდეგ შესამჩნევად გამემარჯვენდა. ექვსი წლის განმავლობაში დაწერა რამდენიმე დიდი რომანი და მოთხრობა. მკითხველთა შორის დიდად პოპულარულია. თარგმნეს მრავალ ენაზე, მათ შორის რამდენიმე წიგნი გამოცემულია რუსულ ენაზედაც.

ნიკო ლორთქიფანიძე ნიჭიერ ბელეტრისტიკა, წერს ნოველებს ალტენბერგის მანერაზე, მაგრამ თანდათან დიდ სამუშაოზე გადადის. იმერეთის ყოფაზე შექმნილმა ნაწარმო-

სა", მესამე—ჟურნალ "შვილდოსანისა".

ამ ჯგუფს განეკუთვნებიან:

გრიგოლ რობაქიძე, ბევრი ლექსის, პიესებისა და კრიტიკული ცდების ავტორი. მისი უკანასკნელი რომანი "გველის პერანგი" გამოვიდა გერმანულ ენაზე შტეტინის ცვაიგის წინასიტყვაობით. წიგნს გერმანული პრესა თანაგრძნობით შეხვდა.

ნიკოლო მიწიშვილი, პოეტი და რომანისტი. საქართველოში ნამონია დოკუმენტური პროზის პრინციპი. ამ ჟანრშია შესრულებული მისი წიგნი "თებარვალი" (გასაბჭოების ეპოქა) და "ეპოპეა", ევროპაში ქართული ემიგრაციის ცხოვრებიდან. ორივე ეს წიგნი ნათარგმნია რამდენიმე ენაზე.

"ცისფერყანწელების" ჯგუფში დასახელებულ მწერალთა გარდა ითვლებიან **ნიკოლოზ ნადირაძე**, **გიორგი ლეონიძე**, **რაჟდენ გვეტაძე**, **შალვა აფხაიძე**, **სერგო კლდიაშვილი**, **ალი არსენიშვილი**, **ივანე ყიფიანი**, **ელენე დარიანი**, **შალვა კარმელი**, **სანდრო ცირეკიძე**. ორი უკანასკნელი პოეტი ამ სამი წლის წინ გარდაიცვალა.

ბრძოლა თვითმყოფადი მსოფლმხედველობისათვის ამ სკოლაში დიდი ხანია მიმდინარეობდა. გასაბჭოების შემდეგ ზოგიერთმა ამ პოეტთაგან ზურგი აქცია წარსულს და აქტიურ სამუშაოზე გადავიდა, დაიწყო რევოლუციური თემების დამუშავება.

რუსული "ლეფის" მსგავსად უკანასკნელ ხანს ჩაისახა ქართული "ლეფი", მიიღო რა "ლეფის" იდეოლოგიური პლატფორმა, ქართველი "ლეფელები" მასალაზე დამოუკიდებელ მუშაობას ცდილობენ. ზოგიერთი მათგანი ჯერ კიდევ არ გათავისუფლებულა უფროსი თაობის პოეტების გავლენისაგან. მათზე გავლენას ახდენენ ასევე პროლეტარული პოეტები.

ქართველ ლეფისტთა შორის პოეზიაში გამოირჩევა **სიმონ ჩიქოვანი**, ბევრი ლექსისა და საბჭოთა პოემის ავტორი. იგი რედაქტორობს ჯგუფის ჟურნალ "მემარცხენეობასაც". პროზაშია—**დემნა შენგელაია**, ავტორი რამდენიმე დიდი მოთხრობისა და რომანისა "სანავარდო", რომელიც თარგმნილია რუსულ ენაზე.

დ. შენგელაია შემოქმედებითი მეთოდით უფრო სიმბოლისტების სკოლასთანაა ახლოს. შესამჩნევია **ბ. პილნიაკის** გავლენაც, მაგრამ თანდათან თავისუფლდება გავლენისაგან და საკუთარ მასალას ამუშავებს.

"ლეფის" სხვა მონაწილენი საბჭოთა მუშაობას ეწევიან ხელოვნების სხვადასხვა სფეროში: კინოში, კლუბებსა და თეატრებში.

ებებმა დიდი წარმატება მოუტანა. ძალიან მომთხროვნი მხატვარი ცოტას წერს, მაგრამ ყველა მისი ნახელავი მხატვრულად გასრულებულია და დიდი ოსტატობით აღბეჭდილი.

შალვა დადიანი, ცნობილი რეჟისორი და დრამატურგი, ავტორია ბევრი მოთხრობისა და დიდი ისტორიული რომანისა თამარ მეფის ცხოვრებიდან "უბედური რუსი".

შ. დადიანი დადიანების ძველ არისტოკრატიულ ოჯახში აღიზარდა. ბავშვობიდან შეისწავლა კლასიკური ქართული ენა და ენის სრულყოფილი ცოდნით წარმატებით გამოირჩევა ყველა თანამედროვე ქართველ მწერალთა შორის. თავის პროზაში იგი

შესანიშნავად სარგებლობს ამ უპირატესობით. შალვა დადიანი მემარჯვენე თანამგზავრად ითვლება.

არისტო ჭუმბაძე ექსპრესიონისტია, პროზაიკოსი. პირველი მისი თხზულებები დაწერილია კნუტ ჰამსუნისა და სკანდინავიელი მწერლების ზეგავლენით. დიდხანს ცხოვრობდა ევროპაში, უკანასკნელ წლებში—სკანდინავიაში. საბჭოთა თემებზე დაწერილი მისი მოთხრობები გამოირჩევა გულახდილობითა და ოსტატობით.

1915 წელს გამოვიდა ახალი სკოლა პოეტებისა "ცისფერი ყანწები". ამ პოეტების გამოსვლა დაემთხვა სიმბოლიზმის სკოლის დასრულებას და ფუტურიზმის დასაწყისის ეპოქას. თავის მანიფესტებში ეს სკოლა პოეტებისა აცხადებდა პოეზიაში ამ ორი მიმართულების შერწყმას, თუმცა მაინც ფრანგული სიმბოლიზმისაკენ იხრებოდა.

განსაკუთრებით თვალშისაცემია ზეგავლენა ბოდლერის, რემბოს, მალარმეს, ლაფორგისა და ვერლენისა, რომელთა ლექსებსაც ისინი თარგმნიდნენ და გამოსცემდნენ.

მაგრამ "ცისფერყანწელმა" პოეტებმა მიაგნეს თავის ეროვნულ ფორმას და ნამოაყენეს ლოზუნგი მინასთან დაბრუნებისა.

ქართულმა ლექსმა, ხელუხლებელმა აკაკი წერეთლის დროიდან, მათში ახალი რეფორმატორები ჰპოვა. ამაშია ამ პოეტების უდაოდამსახურება ქართული პოეზიის წინაშე. მათ რამდენიმე ახალი სალექსო საზომი შემოიტანეს და პირველებმა დაწერეს სწორი სონეტები, ტრიოლეტები, ოქტავები, კანცონები და ბალადები.

ჯგუფი დააარსეს პოეტებმა **პაოლო იაშვილმა**, **ტიციან ტაბიძემ** და **ვალერიან გაფრინდაშვილმა**, უპირატესად ლირიკოსებმა. პირველი ჟურნალ "ცისფერი ყანწების" რედაქტორი იყო, მეორე—გაზეთ "ბარრიკადი-

ახალგაზრდა კინორეჟისორთა შორის დანი-
ნაურდა ნიკოლოზ შენგელაია, კინოფილმ
“ელისოს” ავტორი.

გასაბჭოების დროიდან მტკიცდება პრო-
ლეტარულ მწერალთა სკოლა. ზოგიერთი
მათგანი ოქტომბრის რევოლუციამდეც წერ-
და ლექსებსა და ცნობილი იყო პოეზიაში. ამ
თაობის პოეტთა შორის გამოირჩევიან ნოე
ზომლეთელი და სანდრო ეული.

ნოე ზომლეთელმა ლექსების გარდა დაწე-
რა მთელი რიგი პოემებისა 1905 წლის ეპო-
ქიდან, გამოჩენილ რევოლუციონერ-ბოლ-
შევიკის კამოს ცხოვრებიდან. ზომლეთელის
სხვა პოემებში აღწერილია საბჭოთა სოფლის
ყოფა და სოციალისტური მშენებლობის გაშ-
ლილი ფრონტი. მან დაწერა რომანიც იგივე
1905 წლის ეპოქაზე — “იფქლი”, ითარგმნება
რუსულ ენაზე. ყველა პერიოდულ გამოცე-
მაში შეიძლება შევხვდეთ მის ნაწარმოებებს.
მას განსაკუთრებით ეხერხება სატირა და
იუმორი. ამ მხრივ მას ადარებენ დემიან ბედ-
ნის.

ზომლეთელის წერის მანერა ძველია. იგი
შეგნებულად აგრძელებს პოეზიაში აკაკი წე-
რეთლისგზას, ხალხურ შემოქმედებაზე აქ-
ცენტირებით.

სანდრო ეულიც ლექსების გარდა წერს პო-
ემებს. უკანასკნელი მისი პოემები ეძღვნება
თანამედროვეობის ყველაზე აქტიურ თე-
მებს: სოფლის კოლექტივიზაციას და მეურ-
ნეობის ინდუსტრიალიზაციას. მას როგორც
ძველ მუშას, ასეთი თემები ყველზე მეტად
ეხერხება. ამ პოემებიდან ცნობილია “კომუ-
ნა” და “ჩათახი”.

სანდრო ეულის ლექსები იდეოლოგიურად
სხვაზე მეტად გამართულია.

სანდრო ეული წარმოადგენს პროლეტა-
რული პოეტების ასოციაციის დამაარსებელს
საქართველოში.

პროლეტარულ პოეტთა ამავე თაობას გა-
ნეკუთვნებიან იონა ვაკელი, პ. სამსონაძე,
იაკინთე ლისაშვილი.

უკანასკნელთაგან უფრო დანიანურებუ-
ლია ი. ვაკელი, თუმცა ბევრ ზეგავლენას გა-
ნიცდის, განსაკუთრებით კლასიკოსებისას.
შემდეგ მოდიან პროლეტმწერლები, კომკავ-
შირელთა რიგებიდან გამოსულნი. 1925 წელს
მათ შექმნეს ჯგუფი “პროლეტარი”. ესენია:
ბენიტო ბუაჩიძე, პლატონ ქიქოძე, შალვა
რადიანი, ალიო მაშაშვილი, კარლო კალა-
ძე და კონსტანტინე ლორთქიფანიძე. პირ-
ველი სამი მარქსისტული კრიტიკის სფეროში
მუშაობს, დანარჩენები პოეზიაში. ამჟამად
უმთავრესად ისინი ეწევიან აქტიურ მუშაო-

ბას პროლეტარულ მწერლობაში; პროლეტა-
რულ მწერალთა ამიერკავკასიის ასოციაცი-
ის ჟურნალში “აღმოსავლეთის საზღვარზე”
და საქართველოს პროლეტარულ მწერალ-
თა ორგანოში “პროლეტარული მწერლობა”,
ასევე სხვა გამოცემებში ყოველმა მათგანმა
გამოსცა კრიტიკული წერილებისა და ლექ-
სების რამდენიმე ნიგნი. ამ ჯგუფის პოეტები
ა. მაშაშვილი, კ. ლორთქიფანიძე კ. კალაძე
უფრო ორგანულად შეიგრძნობენ სახალხო
მეურნეობის რეკონსტრუქციას და ეხმაურე-
ბიან თანამედროვეობის აქტუალურ თემებს.
კ. ლორთქიფანიძე მუშაობს პროზაში და აქვს
საგრძნობი ნარმატებები. კ. კალაძემ დაწერა
პირველი პროლეტარული დრამა, რომელიც
გასულ სეზონში მიდიოდა კ. მარჯანიშვილის
დადგმით.

გაძლიერებული მუშაობა მიმდინარეობს
აგრეთვე კომკავშირულ ახალგაზრდობაში.
მათ შორის არიან მომავლის მქონე პოეტები.

განსაკუთრებულ ჯგუფს ქმნიან მუშა პოე-
ტები და ძველი ბოლშევიკები: შ. ნავთლულე-
ლი, გ. თიანეთელი და გ. ხეჩუაშვილი.

პროლეტარულ პროზაში გარდა ზომლეთ-
ელისა და ლორთქიფანიძისა, მუშაობენ ე.
პოლუმორდვინოვი და ნ. ასლამაზაშვილი.
ე. პოლუმორდვინოვი ჯერ ახალგაზრდაა,
მაგრამ უეჭველად ნიჭიერია.

საერთოდ პროლეტარული მწერლების
მხატვრული კვალიფიკაცია შესამჩნევად იზ-
რდება. ამაში მათ ეხმარება აღმავალ კლას-
თან სიახლოვე, რომელიც მთელი ძალების
დაძაბვით ქმნის პროლეტარულ კულტურას.

თარგმნა

თემურ ჯაგოდნიშვილმა

როგორც ჩანს, ამ შეუსაბამობას აქვს თავისი ლოგიკური ახსნა, თუმცა, ამჟამად ამის კვლევას არ შევუდგებით. ჩვენს ამოცანად გვსურს დავსახოთ, ფოლკლორის, სახელდობრ, მუსიკალური ფოლკლორის, და კიდევ უფრო კონკრეტულად, ქართული მუსიკალური ფოლკლორის ერთი მნიშვნელოვანი, მრავლისმეტყველი თავისებურების განხილვა ესთეტიკურ ჭრილში. ვგულისხმობთ მოვლენას, რომელიც მეტ-ნაკლები ხარისხით მსოფლიოს ყველა ხალხის ფოლკლორში იჩენს თავს, ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში კი განსაკუთრებით მკაფიოდ ვლინდება; ამასთან, იგი სპეციფიკურად ფოლკლორული მოვლენაა და მას პროფესიულ ხელოვნებაში ფაქტობრივად არა აქვს ანალოგია. ეს გახლავთ სხვადასხვა ეპოქის ისტორიულ-სოციალურ პირობებში შექმნილი, სახისმეტყველების პრინციპებითა და ენობრივი სირთულის ხარისხით ძირეულად განსხვავებული ფოლკლორული ნაწარმოებების თანაარსებობის საკითხი.

ერთი შეხედვით, აქ უცნაური თითქოს არაფერია. მარტივი და რთული, ნაკლებად განვითარებული და ზედმინევენით რაფინირებული, ისტორიულ-ესთეტიკურ დროებათა ნიშნით აღბეჭდილი მხატვრული ნიმუშების ერთდროული არსებობა სრულიად ბუნებრივი, ჩვეულებრივი, არაფრით გამორჩეული ფაქტია პროფესიული ხელოვნების ნებისმიერი დარგისთვის, თუნდაც იმავე პროფესიული მუსიკისთვის. ამავე დროს, ეს ობიექტური რეალობაა ყოველი ერის ხალხურ შემოქმედებაში, მაგალითად, ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში, რომლის შემქმნელი ხალხი მე-20 საუკუნის ჩათვლით, თვით უკანასკნელ დრომდე, ასრულებდა მუსიკალური ფუძე-ენის ინტონაციურ ბირთვებზე აგებულ საკულტო თუ საწესო სიმღერებსა და სუფრული ჟანრის ურთულეს ნიმუშებს, არქაული იერის, მარტივი მუსიკალურ-მხატვრული სტრუქტურის შელოცვებსა თუ მითვლებს და გრანდიოზული მასშტაბის შრომის სიმღერებს, ნადურებს, ერთხმიან „დიდებას“, „ლაზარეს“, „იავნანას“ და სამხმიან „ჩაკრულოსა“ თუ „მრავალჟამიერს“. მაგრამ ფოლკლორში უბრალო მღერასთან ანუ უბრალო შესრულებასთან არა გვაქვს საქმე და არც შეიძლება გვქონდეს, ვინაიდან აქ შესრულება მუდამ წილნაყარია შემოქმედებასთან და, ფაქტობრივად, მასთან ერთად ამბივალენტური ბუნების მქონე რთულ ესთეტიკურ მოვლენას წარმოადგენს, რასაც „ფოლკლორული შემოქმედება“ შეგვიძლია ვუნოდოთ. სწორედ ეს არის ის ერთი უმთავრესი ფაქტორი, რაც ზემოხსენებულ მოვლენას პარადოქსულ ელფერს სძენს.

ფოლკლორში სინამდვილისადმი დამოკიდებულების ესთეტიკური გამოხატვის

გიორგი

ბერიძე

**ქართული მუსიკალური
ფოლკლორის ესთეტიკური
პრინციპები**

მიუხედავად იმისა, რომ კაცობრიობას ფოლკლორის სამეცნიერო შესწავლის უმდიდრესი გამოცდილება გააჩნია, რაოდენ პარადოქსულადაც არ უნდა ჟღერდეს, ფოლკლორის ესთეტიკური ბუნების, ესთეტიკური რაობის, მისი, როგორც კულტურის თავისთავადი მოვლენის, ესთეტიკური იერსახის განმსაზღვრელი პრინციპების კვლევას ყველაზე ნაკლები ყურადღება ეთმობა. ეს განსაკუთრებით ხაზგასმით ქართული ფოლკლორისტიკის მისამართით შეიძლება ითქვას.

თავისებურებას წარმოადგენს დამთხვევა, თითქმის იგივეობა საკუთრივ შემოქმედებისა და ე.წ. შესრულებისა, ესთეტიკური განცდის ობიექტისა და სუბიექტისა, აქედან გამომდინარე, მხატვრული საქმიანობის ობიექტისა და სუბიექტისა. მხოლოდ ფოლკლორში იჩენს თავს ცნობილი ტრიადის — ავტორი — შემსრულებელი — შემფასებელი — ერთიანობა, რომლის ორგანულ მთლიანობას უზრუნველყოფს ხალხი, როგორც „ერთიანი კრებითი სუბიექტი“ (3).

შესაბამისად, როდესაც მოცემული ერის რეალურად მყდერ მუსიკალურ-ფოლკლორულ ნიმუშებში ჩვენ ვხვდებით ეპოქალურად, ესთეტიკურად, მხატვრულ-ენობრივად სრულიად განსხვავებული ნიშან-თვისების მქონე ერთეულებს, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ფოლკლორული ონტიურობის გამო თითოეული მათგანი არა მარტო სრულდება, არამედ გამუდმებით იქმნება მოცემული დროის კრებითი სუბიექტის (3) მიერ და რეპროდუცირების უწყვეტი პროცესის წყალობით იძენს ყოფიერებას. ანუ, საუბარი გვაქვს არა უბრალო თანაარსებობაზე, ერთსა და იმავე დროში, ერთსა და იმავე საზოგადოებაში მათ ერთდროულ ემპირიულ მოცემულობაზე, არამედ სპეციფიკურ შემოქმედებით პროცესზე. იგი, წესით და რიგით, ღრმად წინააღმდეგობრივ ესთეტიკურ პლანში უნდა მიმდინარეობდეს, რასაც შინაგანი წინააღმდეგობები და შეჯახებები უნდა მოსდევდეს, მაგრამ, როგორც ცნობილია, ფოლკლორში მსგავსი არაფერი შეინიშნება.

ამასთან, ფოლკლორი, როგორც მხატვრული ნაწარმოებების მატერიალურად არაფიქსირებული გადაცემის ხელოვნება, მოკლებულია იმის საშუალებას, რომ მრავალსაუკუნოვანი მემკვიდრეობა წერილობითი სახით გადასცეს შთამომავლობას. სწორედ თაობიდან თაობაზე ცოცხალი, ზეპირი გადაცემა წარმოადგენს ფოლკლორული ნაწარმოების ცხოველმყოფელობის ერთადერთ ფორმას და, იმავდროულად, მის არსებით ესთეტიკურ კატეგორიას. მუსიკალური ფოლკლორი ვლინდება არა მხოლოდ რეალურ მხატვრულ პრაქტიკაში, შესრულებისა და აღქმის ურთიერთქმედების აქტებში, არამედ ხალხის მეხსიერებაში, რომელიც ამ აქტების ფიქსირებას ახდენს. იგი შედის ხალხის ყოფის მთელ კომპლექსში და მის ორგანულ ნაწილს შეადგენს. ამიტომ, სახისმეტყველების სირთულთა და ხარისხით განსხვავებული ფოლკლორული ნიმუშების თანაარსებობასა და თანაქმნალობას ვერც მათი ოდესლაც შექმნისა და შემდგომი მატერიალური შენახვა-გადაცემის მექანიზმით ავსხსნით.

თუკი ერთხელ, ერთმა რომელიმე თაობამ მსოფლმხედველობითი, ესთეტიკური, სოციალური თუ რაიმე სხვა მოტივით უარი

თქვა ფოლკლორულ ნიმუშებზე, აღარ გადასცა ისინი მომდევნო თაობას და ამოშალა საკუთარი მეხსიერებიდან, არ არსებობს მათი გადარჩენის არანაირი გზა. გადარჩენის ერთადერთი საშუალება იქნება, თუკი თავად ხალხი ინებებს ამ ფოლკლორული ნიმუშების რეანიმაციას და მოახდენს მათ აქტუალიზებას, ისიც იმ შემთხვევაში, თუ ისინი ხალხის ცნობიერების რომელიმე შრეშია დაღეჭილი. ამ დროს ამოქმედდება ფოლკლორისტიკაში კარგად ცნობილი ფოლკლორული ნაწარმოების ლატენტური, ფარული არსებობის წესი (2). თუმცა, მივიწყებულის გაცოცხლება და მისი შემდგომი ფუნქციონირებაც ისევ ზეპირი მეხსიერებით განხორციელდება.

ასე რომ, ზეპირობა, გარდა იმისა, რომ ფოლკლორის განუყოფელი ატრიბუტია, ამასთან ქმედითი საშუალებაცაა ყოველივე ესთეტიკურად დრომოჭმულის დასავიწყებლად. არანერილობითი ტრადიციის ხელოვნება, როგორც ხალხის ყოფის ნაწილი, ცოცხლობს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი ხალხური შემოქმედების მხატვრული სახეები უწყვეტ კავშირში იმყოფებიან ხალხის მსოფლმხედველობასთან და ისინი ერთმანეთს იდეურად და ესთეტიკურად შეესატყვისებიან (5). ამიტომ, ფოლკლორული ნაწარმოების არსებობის, მისი გადარჩენისა და საუკუნეთა ტევრში გამოვლის ფაქტი თავისთავად მოწმობს მის აქტუალობასა და ესთეტიკურ ვარგისიანობას. ფოლკლორული ნაწარმოების სოციალურ-ესთეტიკური ფუნქციონირება, ჩვენი აზრით, ფოლკლორის ერთ-ერთი უმთავრესი აქსიოლოგიური კრიტერიუმია.

აქედან გამომდინარე, ფოლკლორში ყველაფერი თანამედროვეა, ახალიც, ძველიც; უფრო მეტიც, თავადახლისა და ძველის ცნება ფოლკლორისტიკისთვისაა ცნობილი და ღირებული, თორემ ფოლკლორი მას არ იცნობს, შესაბამისად, არც ითვალისწინებს. ფოლკლორისთვის ყველაფერი თანადროულია და, აქედან გამომდინარე, „თანამედროვეა“. ეს, ასე ვთქვათ, თანამედროვეობის ფოლკლორული გაგებაა, უფრო ზუსტად, ფოლკლორული თანამედროვეობაა. სწორედ ამ ფოლკლორულ თანამედროვეობაში ვლინდება ზემოთ აღწერილი მოვლენა სრული სიცხადითა და პარადოქსულობით. თუმცა, ეს პარადოქსულობა არაფოლკლორულია, იგი ფოლკლორისთვის ორგანული მოვლენის გონებაჭვრეტითი აღქმით მიღებული შთაბეჭდილებაა, რისი საფუძველიც ის მეტაესთეტიკური განსხვავებაა, რომელიც ფოლკლორულსა და არაფოლკლორულ კულტურებს შორის არსებობს. ფოლკლორი თავად არაფერს პარადოქსულს ამ მოვლენაში არ ხედავს და უმტკივნეულოდ ითავსებს იმას, რაც ხელოვნების ვერც ერთ სხვა სახეობაში ვერ თავსდება და თუკი ამ უკანასკნელში

მაინც იჩენს თავს, მხოლოდ მცირედი დროით, ძირითადად, მხატვრულ-ესთეტიკურ ეპოქათა გასაყარზე, რასაც, როგორც წესი, ძველის ძირეული სახეცვლა ან, სულაც, ძველის ახლით ჩანაცვლება მოჰყვება ხოლმე.

რატომ არ შეინიშნება ფოლკლორში მსგავსი რამ, მით უმეტეს, როგორც აღვნიშნეთ, ზეპირობა გამორიცხავს წინარე ესთეტიკური მოდელების მექანიკურ შემონახვას? რით შეიძლება აიხსნას ის, რომ ერს საუკუნეების მანძილზე გამომუშავებული აქვს მხატვრული აზროვნების საკუთარი პრინციპები, ამ პრინციპების შესატყვისი მხატვრული ენა, რომელიც ევოლუციურად ვითარდება, რთულდება, განიცდის ნაირგვარ მეტამორფოზებს და ევოლუციური განვითარების მაღალ სტადიებზე, ახლად შემუშავებული სახის-მეტყველების ნორმების პარალელურად(!), იგივე ერი ქმნის ისეთივე ნიმუშებს, როგორსაც საუკუნეების წინათ და ამავე საუკუნეთა მანძილზე ქმნიდა, ინახავდა, ამუშავებდა და რეპროდუცირებდა?! მეტყველებს იმავე მხატვრულ ენაზე, რაზეც ამ ნაწარმოებების თავდაპირველი ავტორი — გარდასულ ეპოქათა კრებითი სუბიექტი (3) მეტყველებდა?! ანდა, რა უშლიდა ხელს ამ კრებით სუბიექტს შეენარჩუნებინა წეს-ჩვეულებები, მაგრამ გარდაექმნა, „გაეთანამედროვეებინა“ მხატვრული ენა, ანუ მოეხდინა ესთეტიკური ცნობიერების ერთგვარი სტანდარტიზაცია, რაც სრულიად ბუნებრივი მოვლენა იქნებოდა ინდივიდუალური ხელოვნების ესთეტიკის თვალთახედვით?!

ჩვენი აზრით, ამ მოვლენის ახსნა მხოლოდ ესთეტიკურ პლანშია შესაძლებელი. ვფიქრობთ, მას განაპირობებს ფოლკლორის ესთეტიკური პოლისტადიურობა, რომლის საფუძველიც ფოლკლორის შემქმნელი კრებითი სუბიექტის (3) ტევადი ესთეტიკური ცნობიერებაა. ზოგადად იდეა ფოლკლორის პოლისტადიურობის შესახებ ფოლკლორისტიკისთვის ახალი არ არის. მაგალითად, იგი მკაფიოდ აქვს გამოთქმული ი. ზემცოვსკის ნაშრომში „fhjlyfz vepsrf b cjdhtvtyyjcnm“ (4), ოღონდაც მასთან აქცენტი ფოლკლორის ონტიურ თავისებურებებსა და სოციალურ-ისტორიულ ბუნებაზეა გადატანილი. ჩვენ კი გვსურს გამოვთქვათ მოსაზრება ფოლკლორის ესთეტიკური პოლისტადიურობის შესახებ, რადგანაც ვთვლით, რომ პოლისტადიურია, პირველ რიგში, მისი ესთეტიკური ბუნება, რომელიც ერის ცხოვრების მოცემული დროით-სივრცული მონაკვეთის ვერტიკალურ განასერში ფოლკლორის ესთეტიკურ მრავალსახეობად წარმოგვიდგება.

ვფიქრობთ, პროფესიული ხელოვნებისაგან განსხვავებით, ფოლკლორში გაფართოებულია სამყაროს ესთეტიკური ათვისება-გადამუშავების ფარგლები. სპეციფიკურია თავად

ესთეტიკური სუბიექტ-ობიექტის დამოკიდებულება. ფოლკლორული სუბიექტი, ანუ ფოლკლორული კულტურის შემქმნელი, ამთვისებელი და მუდმივი ინტერპრეტატორი, ახერხებს ქრონოლოგიურად დაშორებული ისტორიული ეპოქების ესთეტიკური მოდელების შემონახვას; ის კი არ ანაცვლებს ერთიმეორეს, არამედ აფართოებს საკუთარი ესთეტიკური ცნობიერების საზღვრებს, რომელშიც მუდმივი ქმნადობის პრინციპით, უმტკივნეულოდ თანაარსებობს განსხვავებული ესთეტიკური ბუნების ფოლკლორული ნაწარმოებები.

ფოლკლორი ტრადიციული ხელოვნებაა და აქ ახალი მხატვრულ-სააზროვნო სისტემა წინარეს მოშლის, გადალახვის, ძველის აფეთქების გარეშე ახერხებს თვითდამკვიდრებას (4). სწორედ ამიტომ, ფოლკლორში არ ხდება ერთი მხატვრული მეთოდის მიერ მეორის სწრაფი ცვლა. აქ საქმე გვაქვს თანაარსებული მეთოდების სისტემის თანდათანობით და ნელ სახეცვლასთან (3). სხვადასხვა ესთეტიკური მიმართების, ესთეტიკურ სუბიექტსა და ობიექტს შორის არსებული რეალური, ვიტალური კავშირ-ურთიერთობების მოხსნისა და ესთეტიკურ ურთიერთობაში შენახვის განსხვავებული ხარისხით ნიშანდებული ნაწარმოებების თანაარსებობა ადასტურებს „ერთიანი კრებითი სუბიექტის“ (3) უნიკალურ კოლექტიურ უნარს შეითავსოს, ერთიან ესთეტიკურ ცნობიერებაში უკონფლიქტოდ მოაქციოს ის, რაც ვერ თავსდება პროფესიულ ხელოვნებაში.

ჩვენი აზრით, ეს ყველა ერის ფოლკლორის ზოგადი ესთეტიკური კანონზომიერებაა, რომელიც განსაკუთრებით მკაფიოდ ქართული მუსიკალური ფოლკლორის აქტივში არსებული ნაწარმოებების მაგალითზე იკითხება. ვფიქრობთ, ეს რამდენიმე მიზეზით შეიძლება აიხსნას: 1) როგორც ჩანს, ქართველი ხალხის ესთეტიკური ცნობიერება გამოკვეთილი მრავალსახეობითა და ტევადობით ხასიათდება; 2) ქართველი ერის ზეპირმა მეხსიერებამ ხანგრძლივად შემოინახა მსოფლმხედველობრივ-ესთეტიკური განვითარების განსხვავებულ ეტაპებზე შექმნილი მუსიკალურ-ფოლკლორული ნიმუშების ფართო სპექტრი, რაც შესაძლებელს ხდის მათ რეტროსპექტულ განხილვასა და ისტორიულ უკუფენას; 3) ქართულ ხალხურ მუსიკაში შეიქმნა ურთულესი მხატვრული ნიმუშები, რომელთა გვერდითაც მარტივი მუსიკალურ-ესთეტიკური სტრუქტურის სიმღერებიც განაგრძობდა არსებობას. ამდენად, ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში თვალში საცემია მხატვრული აზროვნების ისტორიული განვითარების ძალზე ფართო ამპლიტუდა, რაც ნათლად წარმოაჩენს ესთეტიკურ პოლისტადიურობას.

ძვერლები

რეზო ქანიშვილი

ქართული ხალხური ქოხაობხაფიის ღიაცაქაბი

ქართული ხალხური ქორეოგრაფიული ხელოვნება დიდი ხანია მთელი ჩვენი საზოგადოების, ასევე უცხოელ მკვლევართა ყურადღებას იპყრობს. დაიბეჭდა არა ერთი საინტერესო წერილი, გამოქვეყნდა მონოგრაფიული გამოკვლევები, სადაც გაანალიზებულია ცეკვის წარმოშობის, მისი ისტორიული განვითარებისა თუ სასცენო შესრულების საკითხები. ამასთან უნდა ითქვას, ჩატარებული მუშაობა ჯერ კიდევ ცოტაა იმასთან შედარებით, რასაც თვითონ ქართული საცეკვაო ფოლკლორი წარმოადგენს და, ამდენად, სიღრმისეული, საფუძვლი-

ნი კვლევა-ძიებითი საქმიანობა ჯერ კიდევ წინაა. გასაკეთებელი კი მართლაც ბევრია, სამაგალითოდ ამ მხრივ, ჩვენ მოცემულ ეტაპზე ქართული მუსიკათმცოდნეების მიერ განეული მუშაობა გვესახება. მათ მიერ მუსიკალურ-ფოლკლორული ტრადიციების კვლევაში მიღწეულ წარმატებებს ჩვენთვის მაორიენტირებელი მნიშვნელობა აქვს, რადგან უძველესი საცეკვაო პანტომიმა და სიმღერა ერთ სინკრეტულ ძირზე აღმოცენებული მხატვრული საქმიანობის ფორმაა, ისინი საუკუნეების მანძილზე ერთად მოდიოდნენ და, ამდენად, მოჭარბებულ გავლენასაც განიცდიდნენ ერთმანეთისაგან: უფრო მეტიც, მათ ხშირად საერთო ჰქონდათ მოძრაობისა და ჟღერადობის რიტმი, ბგერით-სიტყვიერი თანხლება, იდეურ-ესთეტიკური მიზან-ამოცანები და ა.შ. ამგვარი ახლობლობის გამო ერთი რომელიმე მათგანის სტრუქტურული, მხატვრულ-სტილისტური თუ სხვა მახასიათებლების შესახებ დაგროვილი ინფორმაცია და მეცნიერული მონაცემები, გარკვეულ ცოდნას გვაძლევს მეორე მიმართულებითაც, ამ შემთხვევაში ქორეოგრაფიული ხელოვნების სფეროს ირგვლივ. აღნიშნული საკითხი ჩვენ შემთხვევაში არ დაგვიყენებია. რაც გაკეთდა (გაკეთებული კი საკმაოდ ბევრია), ჯერ მხოლოდ, ალბათ, მაინც მასალაა საიმისოდ, რომ მომავალში დაინეროს საფუძვლიანი, მეცნიერული ისტორია და თეორია. ამ საქმეში, ბუნებრივია, წამყვანი როლი ქორეოგრაფიული ხელოვნების მკვლევარებს უნდა ეკუთვნოდეთ, მაგრამ ისინი, ცხადია, გვერდს ვერ აუვლიან იმ უმდიდრეს მემკვიდრეობას, რომელიც ქართველმა ისტორიკოსებმა, ფილოლოგებმა თუ მუსიკათმცოდნეებმა დააგროვეს. ნათქვამის საილუსტრაციოდ ჩვენი წინამდებარე გამოკვლევაც გამოდგება, რომელიც აშკარად აჩვენებს, რომ ხალხურ ფესვებზე აღმოცენებული ხელოვნების განვითარების ისტორიული კანონზომიერებანი, გარკვეულწილად კომპლექსური ხასიათისაა და მისი ანალიზიც სწორედ ამგვარ კომპლექსურ მიდგომას მოითხოვს. აქ კი მომიჯნავე მეცმიერებათა მიგნების გათვალისწინებას კარგი სამსახურის განევა შეუძლია.

წინამდებარე ნაშრომში გვინდა ერთი, ჩვენი აზრით მნიშვნელოვანი საკითხი დავაყენოთ, კერძოდ ეს არის ქორეოგრაფიული დიალექტების პრობლემა. ამჯერად შემოვიფარგლებით მხოლოდ საკითხის დასმით, რადგან მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული პრობლემა მრავალმხრივ თეორიულ-პრაქტიკული, ასევე ისტორიული მასალების შედარებით განხილვას მოითხოვს.

მიგვაჩნია, რომ ქართული ხალხური ქორე-

ჩაჭკვლები

ოგრაფიული ხელოვნება ისევე შედგება დიალექტებისაგან, როგორც, ვთქვათ, ხალხური სიმღერა (მუსიკა). იგი სწორედ დიალექტების ერთობლიობაა. აკად. ა. ჩიქობავა თავის ფუნდამენტალურ გამოკვლევაში "ზოგადი ენათმეცნიერება" აღნიშნავდა, რომ "უმწერლო ენებში ისტორიის ტვირთი გეოგრაფიამ უნდა ზიდოს:" კილოებმა და კილოკავებმა". თუ "კილოებისა და კილოკავების" ადგილზე "დიალექტებს" ვიგულისხმებთ, ამასთან საცეკვაო ხელოვნებას პლასტიკური გამომსახველობით განსხეულებულ "უმწერლო ენად" მივიჩნევთ, მაშინ ისიც უნდა ვთქვათ, რომ ქართული ქორეოგრაფიული ხელოვნების ისტორიის სრული სურათის წარმოდგენა შეუძლებელია ცალკეულ დიალექტთა შესწავლისა და მათი ურთიერთმიმართების თავისებურებათა შესწავლის გარეშე.

საკითხის ამგვარად დასმა ძალიან ბევრ სირთულეს უკავშირდება და რიგი მნიშვნელოვანი საკითხების გადაჭრას მოითხოვს. კერძოდ, უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია ცალკეულ ქორეოგრაფიულ დიალექტთა დადგენა - კლასიფიკაცია, რაც, ბუნებრივია გარკვეულ თეორიულ პრინციპებს, საყოველთაოდ მისაღებ დებულებებს უნდა ემყარებოდეს. სამწუხაროდ, ქართული საცეკვაო ფოლკლორისადმი მიძღვნილ სამეცნიერო ლიტერატურაში ამგვარი პრინციპები შემუშავებული არ არის. ერთადერთი მეთოდი რითაც ჩვენი სპეციალისტები დღემდე ხელ-

მძღვანელობენ, ესაა ეგრეთ წოდებული აღწერის მეთოდი. იგი გვიხასიათებს როგორია ესა თუ ის ცეკვა, მაგრამ არაფერს გვეუბნება იმის შესახებ თუ რატომაა იგი ასეთი და არა სხვაგვარი, კონკრეტული რეგიონის ფარგლებში.

აქედან გამომდინარე ქართული საცეკვაო ხელოვნების ბედით დაინტერესებული მკვლევარებისათვის ისახება კონკრეტული მიზანი, კერძოდ საჭიროა ქორეოგრაფიულ დიალექტთა გამოვლენისა და დახასიათების ძირითადი პრინციპების დადგენა, საქართველოს სხვადასხვა კუთხის საცეკვაო ხელოვნების ძირითადი თავისებურებების განსაზღვრა და კლასიფიკაცია, ასევე დიალექტთა ურთიერთმიმართებების დამახასიათებელი ნიშნების გამოვლენა და ამით ქორეოგრაფიული ენის განვითარების ზოგადი კანონზომიერების განსაზღვრა. აქვე შევნიშნავთ, ჩვენი ნაშრომი, ამჯერად აღნიშნულ საკითხებს ვერ ჩაუღრმავდება და მისი მიზანი უფრო მოკრძალებულია. ჩვენ, როგორც ითქვა, მხოლოდ საკითხის დასმით შემოვიფარგლებით.

ხალხური ხელოვნების დარგების ისტორიისა და თეორიის მკვლევართა შორის დიალექტის ცნებას უმეტესწილად მუსიკათმცოდნეები იყენებენ. თვითონ ტერმინი "დიალექტი" (ბერძნულად დიალექტის) ნასესხებია ენათმეცნიერებიდან. იგი თავისი კლასიკური გაგების ფარგლებში ერთი საერთო ენის დიფერენციაციის შედეგად მიღებულ განშტოებას წარმოადგენს. ცნობილია, რომ მუსიკათმცოდნეობაში "დიალექტის" ცნება შემოიტანა უნგრელმა კომპოზიტორმა ბელა ბარტოკმა. მ. შილაკაძის აზრით, უფრო ადრე აღნიშნულ საკითხს შეეხო დ. არაყიშვილი, მაგრამ მას არ უხმარია "დიალექტის" ცნება და მის მაგივრად იყენებს ტერმინს "შტო", რაც არსებითად იგივეობრივი შინაარსის მქონეა. ჩვენს მიერ აქ ციტირებული ავტორის მონოგრაფიაში მოტანილია მუსიკალური დიალექტის განსაზღვრა, რომელსაც იძლევა ცნობილი მკვლევარი ვ. მიშოვსკი. მისი აზრით "მუსიკალური დიალექტი-ესაა მუსიკალური ფოლკლორის სხვადასხვა სტილისტირული თავისებურებების კომპლექსი, გავრცელებული გარკვეულ ტერიტორიაზე". ჩვენ უფრო სრულყოფილად და გასაზიარებლად გვეჩვენება მუსიკალური დიალექტის ის განმარტება, რომელსაც იძლევა ქართველი მკვლევარი ე. გარაყანიძე. მისი აზრით "მუსიკალური დიალექტი ეროვნული მუსიკალური ფოლკლორის განშტოებაა. იგი გავრცელებულია გარკვეულ ტერიტორიაზე, ამა თუ იმ ეთნიკური ჯგუფის ფარგლებში და ხასიათ-

დება სტილისტური თავისებურებების კომპლექსით“ ამგვარი ზოგადი და არსებითად სწორი განსაზღვრება სრულიად მისაღები უნდა იყოს ქორეოგრაფიული ფოლკლორისთვისაც, მაგრამ მას უთუოდ დასჭირდება გარკვეული დაზუსტება ქორეოგრაფიული ხელოვნების ცალკეულ, ჟანრობრივ სხვადასხვაობასთან მიმართებაში. აქ დიალექტიკური განსაზღვრულობა შეიძლება წარმოშვას “ქორეოგრაფიულ-ტერიტორიული” ერთეულის შიგნით გავრცელებულმა შესრულების მანერამ, ეთნიკური ჯგუფისათვის ნიშანდობლივმა თავისებურებებმა, ინდივიდუალური თუ ჯგუფური ცეკვების ხასიათმა და ა.შ.

როდესაც აღნიშნულ საკითხებზე ვმსჯელობთ, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს იმ კრიტერიუმების მოძიებას თურა პრინციპის, რა ნიშან-თავისებურებების ბაზაზე შეიძლება გაიმიჯნოს ერთმანეთისაგან ესა თუ ის ქორეოგრაფიული დიალექტი. თუ თვალს გადავაავლებთ ქართულ ქორეოგრაფიაში არსებულ სადღეისო ვითარებას აღმოვაჩინოთ, რომ ამგვარ გამიჯვნას ხშირად საფუძვლად უდევს ისტორიულ-გეოგრაფიული, ანუ საკუთრივ არაქორეოგრაფიული მოსაზრებები. ჩვენში ხშირად გამოიყენება ტერმინები “სვანური ფერხულები”, “აჭარული ცეკვები”, “მეგრული ცეკვები”, “მთიულური ცეკვები”. ამგვარი სახელდობის დროს წინა პლანზე, როგორც უკვე ითქვა ისტორიულ-გეოგრაფიული მოტივი ან კიდევ ეთნი-

კური ნიშანი გამოდის. სპეციალისტისათვის კი, უპირველეს ყოვლისა, საინტერესო უნდა იყოს ის კონკრეტული მახასიათებელი, რომელიც საკუთრივ ქორეოგრაფიული საწყისიდან მოდის. მაგალითად, იგივე “სვანური ფერხულების” სრულფასოვანი კლასიფიკაციისთვის აუცილებელია მისი ზემო და ქვემო რეგიონებისათვის დამახასიათებელი თავისებურებები, ასევე მათი მიმართება მომიჯნავე რეგიონებისათვის ნიშანდობლივ თავისებურებებთან. იგივე შეიძლება ითქვას სხვა რეგიონების მიმართაც.

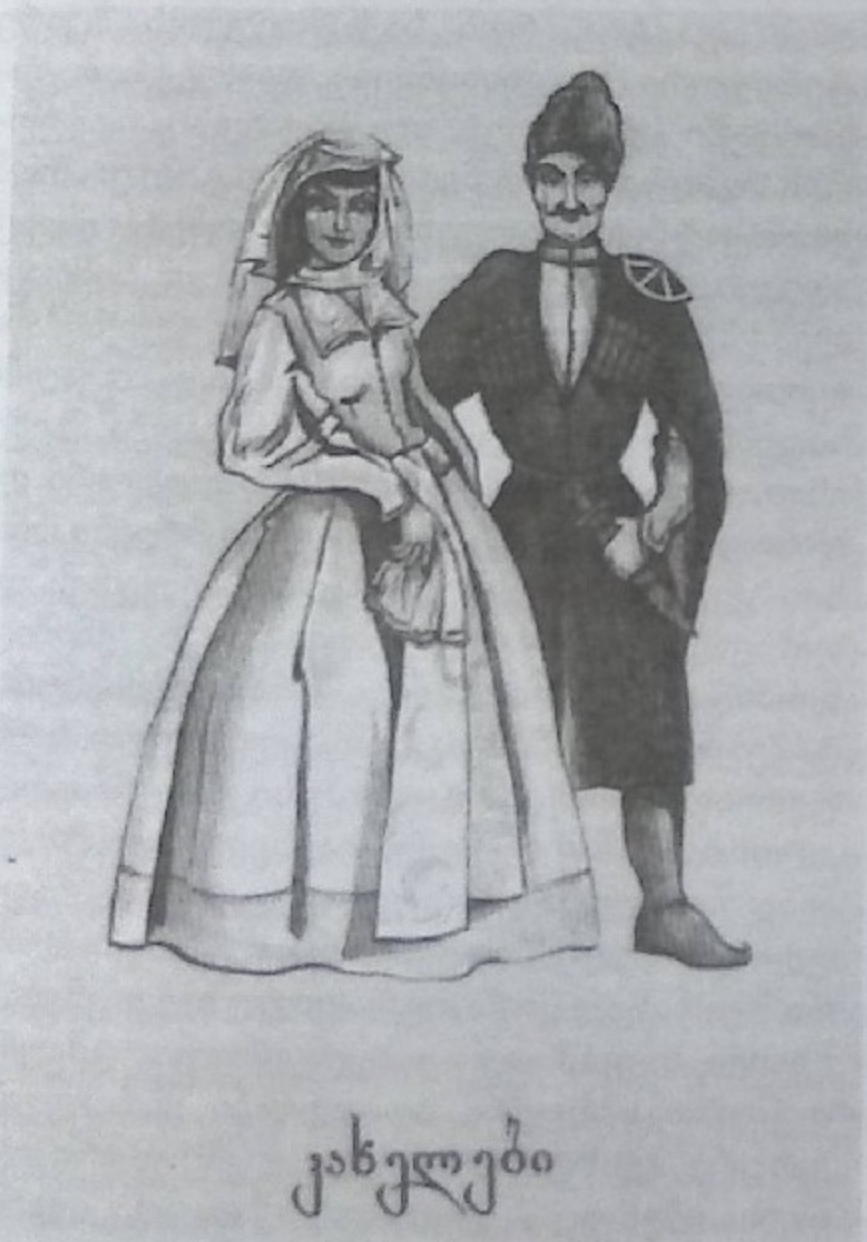
ვფიქრობთ, ქართული ქორეოგრაფიული დიალექტების გამოყოფის პრინციპებით დაინტერესებულმა მკვლევარმა უნდა გაიზიაროს და დაეყრდნოს საკუთრივ ენათმეცნიერებაში დამკვიდრებულ შეხედულებას, რომლის მიხედვითაც ენობრივ “დიალექტთა გამოყოფას სამი ძირითადი პრინციპი ედება საფუძვლად: ა/ საკუთრივ ენობრივი; ბ/ ეთნიკური; გ/ სახელმწიფოებრივ-პოლიტიკური.”

თუ აღნიშნულ დებულებას გავიზიარებთ და მას სახელმძღვანელოდ მივიჩნევთ მაშინ გამოვა, რომ ქორეოგრაფიული დიალექტის თავისებურებათა ფიქსირებაში უმთავრესი იქნება საკუთრივ ქორეოგრაფიის სპეციფიკის პრობლემა. ეს ნიშნავს ზუსტად დავაფიქსიროთ ის სპეციფიკური დამახასიათებელი ნიშნები, რომელიც ფოლკლორულ საცეკვაო ვარიანტებს ახასიათებს მოცემული კონკრეტული რეგიონის ფარგლებში და რომელიც სხვაგან არ გვხვდება, ან თუ გვხვდება მხოლოდ ნასესხები სახით.

როდესაც ქორეოგრაფიული დიალექტების პრობლემაზე ვმსჯელობთ და მას ერთიანი ფილკლორული სისტემის ნაწილად განვიხილავთ, ბუნებრივად წამოიჭრება საკითხი — შეიძლება თუ არა ვივარაუდოთ გარკვეულ ისტორიულ ეტაპზე ქორეოგრაფიული ფუძე-ენის არსებობა, როგორც ამას მუსიკალურ ხელოვნებასთან მიმართებაში ჰქონდა ადგილი?

როგორც ჩანს, ამგვარი შესაძლებლობა უნდა დაუშვათ, რადგან ჩვენ არ შეგვიძლია გვერდი ავუაროთ იმ ისტორიულ ფაქტს, რომ ქართული ენის ცალკეული დიალექტები უშორეს ისტორიულ წარსულში ერთიანი ფუძე-ენის დაშლის შედეგად წარმოიშვა. იგივე პროცესი განვითარდა მუსიკალურ ხელოვნებაშიც, კერძოდ დაიშალა ერთიანი მუსიკალური ფუძე-ენა და წარმოიშვა მისი ცალკეული შტოები ანუ დიალექტები.

ცნობილია აგრეთვე, რომ მუსიკალურ ხელოვნებაში დიფერენციაციის პროცესი ისეთივე ღრმა არ ყოფილა, როგორც ეს ენაში მოხდა. იგივე შეიძლება ითქვას ქორეოგრა-

კახელები

ქართლები

ფიაზეც, თუმცა გარკვეულ ნიშან-თავისებურებათა თუ შესრულების მანერის განსხვავებაზე საუბარი, ცხადია შეიძლება. მიუხედავად ამისა, ქორეოგრაფიული დიალექტი მაინც ქორეო-ენის განშტოებას, მის კერძო გამოხატულებას წარმოადგენს.

დასასრულს, რაკი ჩვენ ქორეოგრაფიული დიალექტების გამოყოფის პრობლემაზე საუბრისას ძირითადი მაინც მუსიკალური ხელოვნების ანალოგიით ვსარგებლობთ მოვიტანთ მკვლევართა მიერ გამოყოფილი დიალექტების ჩამონათვალს. დ. არაყიშვილის მიხედვით (იგი, როგორც ითქვა, დიალექტის მაგივრად იყენებს "შტოს") ქართულ ხალხურ მუსიკაში გამოიყოფა შემდეგი შტოები: ხევსურული, ფშაური, თუშური, მოხეური, მთიულური, ქართლ-კახური, სვანური, რაჭულ-ლეჩხუმური, მეგრული, იმერული, გურული (აქ გამოტოვებულია მესხეთის, აჭარის, ლაზეთის შტოები).

შ. ასლანიშვილი გამოყოფს სვანურ, გურულ, აჭარულ, მეგრულ, ქართლ-კახურ, მოხეურ, მთიულურ, ფშავ-ხევსურულ, თუშურ, მესხურ, იმერულ, რაჭულ (ან რაჭულ-ლეჩხუმურ) დიალექტებს.

იგი ამ დიალექტებს გარკვეულ ჯგუფებათაც ყოფს:

1. სვანურ, გურულ, აჭარულ, მეგრული;
 2. ქართლ-კახური, მოხეური, მთიულური;
 3. ფშავ-ხევსურული, თუშური, მესხური;
- რაც შეეხება რაჭულ (ან რაჭულ-ლეჩხუმურს) იგი განიხილება, როგორც გარდა-

მავალი დიალექტები, რომლებიც შეიცავენ როგორც პირველი, ასევე მეორე ჯგუფის ნიშნებსაც. გ.ჩხიკვაძის აზრით ქართული მუსიკალური დიალექტები შემდეგია: ხევსურული, თუშური, ფშაური, მოხეური, მთიულური, ქართლური, კახური, მესხური, იმერული, გურული, მეგრული, რაჭული, სვანური, აჭარული, ლაზური. მოგვიანებით გ.ჩხიკვაძემ რაჭულს ლეჩხუმურიც დაუმატა.

გ. ჟორდანიას მიხედვით ქართულ მუსიკალურ ფოლკლორში შემდეგი დიალექტები გამოირჩევა: ხევსურული, ფშაური, მოხეური, მთიულური, ქართლური, კახური, მესხური, რაჭული, სვანური, იმერული, გურული, აჭარული, მეგრული, ლაზური.

აღნიშნულ კლასიფიკაციას ო. ჩიჯავაძე ამატებს ლეჩხუმურ დიალექტს და, მიიჩნევს, მუსიკალურ ფოლკლორში სამი ძირითადი ჯგუფი უნდა გამოიყოს. თითოეული მათგანის წარმოქმნა კი ქართული კულტურის ისტორიაში მომხდარ უმნიშვნელოვანეს ეტაპებთანაა დაკავშირებული. კერძოდ, "სვანური" დიალექტი უძველეს საერთო ქართულ მუსიკალურ კულტურას ემყარება; ხევსურული, თუშური, ფშაური, მოხეური, მთიულური, ქართლური, კახური, მესხური და ჯავახური დიალექტები — თრიალეთურ მუსიკალურ კულტურას, ხოლო რაჭული, ლეჩხუმური, იმერული, მეგრული, გურული, აჭარული და კახური დიალექტები — კოლხურ მუსიკალურ კულტურას".

ამრიგად, ჩამოთვლა რომ აღარ გავაგრძელოთ ფაქტია, რომ საქართველოს მცირე ტერიტორიაზე შეინიშნება დიალექტთა გასაოცარი სიმრავლე, თუ სხვადასხვა ავტორის თვალსაზრისს შევაჯერებთ გამოვა, რომ მათი საერთო რაოდენობა თხუთმეტს მაინც აღწევს. საინტერესო ისაა, რომ ამ სიმრავლეში ბევრი საერთო ზოგადქართული ნიშანი იკითხება, თუმცა განსხვავებებიც თვალში საცემია. მაგრამ უმთავრესი სხვაობა მაინც ისაა, რომ გამორჩეულია აღმოსავლური და დასავლური დიალექტური დიდი წრეები. ლიხის ქედით გამიჯნული აღმოსავლეთის და დასავლეთის განსხვავებები აისახა ენაშიც, ნესშიც, ტრადიციებშიც, მრავალხმიანობის ტიპებშიც. ჩვენთვის განსაკუთრებით საინტერესოა, რომ ის რაც აქ მუსიკალური ფოლკლორის მიმართ ითქვა სავსებით და მთლიანად შეიძლება გავრცელდეს ქორეოგრაფიული ფოლკლორის მიმართაც. ჩვენ ვთვლით, რომ ქართულ ქორეოგრაფიულ ხელოვნებაში შეიძლება გამოიყოს: ხევსურული, ფშაური, თუშური, მოხეური, მთიულური, ქართლური, კახური, მესხური, რაჭული, ლეჩხუმური, სვანური, იმერული, გურული, აჭარული, მეგრული,

ლი, ლაზური დიალექტები (ასევე ქალაქური ფოლკლორი).

მათ შიგნით აგრეთვე შესაძლებელია მთისა და ბარის დიალექტების ფიქსირება. მათი შედარება კი აჩვენებს, რომ ბარის ქორეოგრაფიული დიალექტი უფრო განვითარებულია, ხოლო მთა თავისი ბუნებრივი კარჩაკეტილობის გამო შედარებით მეტ სტაბილურობასა და პირველსახეს ინარჩუნებს. ეს ფაქტი კარგად აქვთ შენიშნული ქართული ხალხური ქორეოგრაფიული ხელოვნების მკვლევარებს / დ. ჯავრიშვილი, დ. ჯანელიძე, ლ. გვარამიძე, ავ. თათარაძე.../ ამდენად მასზე საუბარს აღარ გავაგრძელებთ.

მომავალში ვინც ქორეოდიალექტების საკითხით დაინტერესდება, განსაკუთრებული დაკვირვების საგნად უნდა იქცეს შეიძლება თუ არა უძველესი დიალექტების ფიქსირება სადღეისო დონეზე. მაგალითად, მუსიკათმცოდნეები ხევსურულ მუსიკალურ დიალექტს გამოყოფენ როგორც არქაული მუსიკალური აზროვნების საუკეთესო ნიმუშს. იგი დ. არაყიშვილის აზრით ზოგადად, მიახლოებით მაინც აჩვენებს იმას, თუ როგორი უნდა ყოფილიყო ზოგადქართული მუსიკა უძველეს ნარსულში. აი, ამ ანალოგიითაც საძებარია ის უძველესი ქორეოგრაფიული დიალექტი, თუ მისი ცალცალკეული გამოვლინებანი, რომელიც სწორედ უძველესი ქორეოენის თავისებურებებზე მიგვანიშნებდა.

მომდევნო საკითხი, რომელიც ასევე შესწავლას მოითხოვს ისაა, შეიძლება თუ არა განვითარების სანყისი და აღმავალი ხაზის ფიქსირება დიალექტების განვითარებაში. მაგალითად, მუსიკათმცოდნეები აღმოსავლურ-ქართული დიალექტების საერთო მდინარებაში ასეთ აღმავალ ხაზს ხედავენ: თუშურ-ფშაურ – გუდამაყრული – მოხეური-მთიულური – ქართ-კახური.

ამგვარი თვალსაზრისით ქართლ-კახური აღმოსავლურ-ქართული დიალექტების გვირგვინს წარმოადგენს. განცალკევებით დგას მესხური, რომელიც მძიმე ისტორიული პირობების გამო, გარკვეული თვალსაზრისით ერთგვარად დეგრადირებულია. განცალკევებულია თუშურიც. რადგან იგი სხვებზე ადრე უნდა ჩამოყალიბებულიყო დიალექტად და რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია არაქართველ მოსახლეობასთან ახლოობლივით თავისებურ სახეს იძენდა.

რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს, აქ ასეთი მდგომარეობა გვაქვს. აღმავალი ხაზი მოდის შემდეგი მიმართულებით: სვანური – რაჭული – ლეჩხუმური – აჭარულ-შავშური – იმერული – გურული.

ასეთია მუსიკალური დიალექტების განვი-

თარების ხაზი. ბუნებრივად დგება საკითხი – იგივე ვითარება შეიძლება დავაფიქსიროთ თუ არა ქორეოგრაფიულ ხელოვნებაში?

ცხადია, ამგვარი ძიება თვითმიზანი არ არის. ეს არის ლოგიკური აუცილებლობა, რადგან ამგვარი ცოდნის გარეშე ჩვენ ვერასოდეს წარმოვიდგენთ ქართული ხალხური ქორეოგრაფიული ხელოვნების განვითარების მთლიან სურათს. რაკი ქორეოგრაფიული დიალექტი, საერთოდ ყოველგვარი დიალექტის მსგავსად ერთი საერთო ქორეოგრაფიული ფუძე-ენის (მათ შორისაა მუსიკალური ენა, ქორეოგრაფიული პანტომიმის ენა და ა. შ.) დიფერენციის შედეგად მიღებული განშტოებაა, ბუნებრივია ამ უკანასკნელის შესახებ შემუშავებული ობიექტური თვალსაზრისი საბოლოო ჯამში ცოდნას სწორედ იმ საერთოს შესახებ გვაძლევს, რის ნაწილსაც მოცემული რეგიონის ქორეოგრაფიული ხელოვნება წარმოადგენს.

ამრიგად, დასკვნის სახით უნდა ითქვას, რომ ქართული ხალხური ქორეოგრაფიული ხელოვნება, ფოლკლორის სხვა დარგების მსგავსად მეტად მდიდარია თავისი ფორმით, შედგენილობით და შინაარსით. იგი მრავალი ქორეოდიალექტებისაგან შედგება. ყველა მათგანს ახასიათებს ბევრი საერთო და განმასხვავებელი ნიშანი, რომელთა გამოვლენა-გათვალისწინება აუცილებელია ქორეოგრაფიული ხელოვნების განვითარების საერთო სურათის დასადგენად. ამდენად, აღნიშნული მიმართულებით კვლევის გაგრძელება, ჩვენ, პერსპექტიულად გვეჩვენება.

მთიულები

ქეთი
 ღანულოძე

ჩანს ბიჭყვიანებს,
 ყველაფერი მოქო ახან

XX საუკუნის დასასრულს ქართული ანი-
 მაციური კინო მოგვევლინა როგორც მრავალ-
 ვალპლანიანი განვითარებადი ხელოვნე-
 ბა. მას ხელენიფებოდა ადამიანის სულის
 სპეციფიკური მულტიპლიკაციური გამო-
 სახვაც, ხალხური იუმორის რეალიზაცი-
 აც, ცხოვრების სატირული მიმოხილვაც,
 მარად მომხიბვლელი, ჭკუის სასწავლებე-
 ლი, ბრძნული საბავშვო ზღაპრის გაცოცხ-
 ლებაც. ამაყად შეგვიძლია განვაცხადოთ,
 რომ ქართული ანიმაციური კინო მსოფლიო
 სტანდარტების დონეზე იდგა. ამასთან,
 ქართული ეროვნული ხასიათის გადატანა
 ეკრანზე ამდიდრებდა მის შინაარსს, განუ-
 მეორებელ ხიბლს ანიჭებდა მის ფორმას. ეს

კი ქმნიდა კლასიკურ ქართულ მულტიპლი-
 კაციას. უანრობრივად ქართული ანიმაცია
 მეტად მრავალფეროვანი იყო, რაც პირველ
 რიგში ქართული სინამდვილიდან იღებდა
 სათავეს: ანიმაციური დრამა, ნოველა, ლე-
 გენდა, იგავი, ანდაზა, ზღაპარი, კომედია.
 კონკრეტული ისტორიული ეპოქის და კონ-
 კრეტული ერის ეროვნული სტილის ჩამო-
 ყალიბებაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება
 ეროვნული შეგნების ფაქტორს, გამოხა-
 ტულს არა იმდენად ხელოვანის შემოქმე-
 დებითი აზროვნების განსაკუთრებული
 სახით, რამდენადაც მისი მისწრაფებით—
 ჩაულრმავდეს, ახლებურად გახსნას ეროვ-
 ნული ტრადიციების აზრი და მნიშვნე-
 ლობა. ძალიან ბევრი ნათელი მაგალითის
 მოყვანა შეიძლება: „ჩხიკვთა ქორნილი“-
 (1957) „მტრობა“! (1960 წ.), „ნუნა და ნრუ-
 ნუნა“ (1961) რეჟ. ა.ხინთიბიძე, „ჯადოსნუ-
 რი კვერცხი“ სამეული(1974წ.) „სალამურას
 თავგადასავალი“ რეჟ. კ. სულაკაური(1979
 წ.), „გულუბრყვილო ბატი ტასიკოს თავ-
 გადასავალი“ რეჟ. ლ. ჭყონია(1984წ.) 80-
 იან წლებში განვითარებულმა მოვლენებმა
 ქართული ანიმაციური კინოს განვითარება
 შეაფერხა, რასაც მოჰყვა 25 წლიანი შემოქ-
 მედებითი კრიზისი. სწორედ ამის შედეგად
 ქართული ტელეეკრანი დაიპყრო უცხოურ-
 მა, ძირითადად უგემოვნო პროდუქციამ,
 რომლის ჩვენებაც სრულიად უსისტემოდ
 ხდებოდა და ხდება. თვალი გადავავლოთ
 თუ რას უყურებენ ბავშვები და მოზარდე-
 ბი დღეს, რამდენად მნიშვნელოვანია დრო-
 ულად დავფიქრდეთ და ხმა ავიმალლოთ.
 სწორედ მულტფილმების საშუალებით ეც-
 ნობიან პატარები მედია სივრცეს და და-
 მერნმუნეთ გაუაზრებელად, მექანიკურად
 ყველა ბევრი რეკლამირებული ნაწარმოე-
 ბის ნახვა სრულიად დაუშვებელია.

ვნახოთ, როგორ მუშაობს მექანიზმი,
 რომლის მიზანია შეცვალოს ჯერ ქცევა, მე-
 რე პიროვნება და საბოლოოდ ჩვენი მომავ-
 ლის ბედი. მოდელირების თეორიის თანახ-
 მად, როგორც ბავშვები, ასევე უფროსებიც
 ითვისებენ მოქმედების ახალ ტიპებს, ახალ
 ღირებულებებს, ხდება ნებსით თუ უნებ-
 ლიედ მოწოდებული "გმირების" კოპირება.
 შეიძლება ვისაუბროთ იმაზე, თუ როგორ
 ხდება სოციალური მოდელირება, ადამი-
 ანის ცნობიერების პროგრამირება ახალი
 ნორმებით ინფორმაციის მასობრივი საშუ-
 ალებების გამოყენებით. ტელევიზიასა და
 პრესაში იქმნება ადამიანის ახალი მოდე-
 ლი. დესტრუქციული ქცევა არათუ არ გვა-
 ლიზიანებს, არამედ ისეთი შეფუთვითაა ეს

მონოდებული და იმდენად კარგადაა გათვლილი მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები, რომ ჩვენ ასეთი "გმირის" გულშემატკივარიც კი ვხდებით.

საზიანო შინაარსისა და აზრის მიმზიდველად და ლამაზად დანერგვის ყველაზე იოლი საშუალებაა, თუ რომანტიკულ გმირს, რომელსაც ბავშვი ბაძავს და თანაუგრძნობს, მივანერთ ისეთ თვისებებს როგორცაა ბოროტება, მრისხანება და ა.შ. ამის ნათელ მაგალითად შეიძლება დავასახელოთ ციგანი ქალი ("კუზიანი ნოტერდამიდან"), ჟასმინი ან ტროლი ("შრეკი"). ისინი არათუ აგრესიულები არიან, არამედ ამას ძალიან მხიარულად და გადამდებად აკეთებენ. ეს ხომ ყველაზე პოპულარული მულტფილმებია. ქალისათვის მამაკაცის ფუნქციების მინიჭებას მულტიპლიკაციაში მივყავართ რეალურ ცხოვრებაში მამაკაცისა და ქალის ფუნქციების არევისაკენ. რამაც, შესაძლოა, შემდგომ სექსუალური ორიენტაციის არევაც კი გამოიწვიოს, ახალგაზრდული უნისექსის სტილი ცხოვრებაში, შესაძლოა, მულტიპლიკაციური უნისექსის გაგრძელებად მივიჩნიოთ. თვალშისაცემია თუ როგორ კარგავს ქალურ თვისებებს მულტიპლიკაციური გმირი და იქცევა არა როგორც უბრალოდ კაცი, არამედ როგორც სუპერმენი. ამის აპოთეოზად შეიძლება მივიჩნიოთ მულტფილმი რობოტებზე "ლუიემ" აქ ქალი გმირები მხოლოდ გარეგნულ ფორმას ინარჩუნებენ, საოცარი ძალის მატარებლები არიან და პირდაპირ ჯოჯოხეთის მოციქულებად გვევლინებიან.

უთუოდ უნდა შევეხოთ სადიზმსა და ლალატს. ცნობილი ფილმი "შრეკი", რომლის ნახვის დროსაც ბავშვები იცინიან, არის დასტური იმისა, თუ როგორ ხდება ცნობიერების თანამიმდევრული რღვევა. და ჩვენს თვალწინ როგორ იცვლება მოზარდი თაობის ფსიქიკა. გავიხსენოთ ეპიზოდი ამ ფილმიდან: მთავარი გმირი უმღერის პატარა ჩიტს, რომელიც ბუდეში კვერცხებს აზის,

მთავარი გმირი ჩიტთან ერთად რომანტიკულ დუეტს ასრულებს, ეპიზოდის კულმინაცია: გმირი მაღალ რეგისტრში მღერის და მისი ხმის სიძლიერისგან ჩიტი იბერება და სკდება, ანუ კვდება. ეს არ არის უბრალოდ სიკვდილის ლამაზად გადაღებული სცენა, ეს არის სიკვდილის დევალვაცია, ეს ეპიზოდი შლის მთელ მიზეზ-შედეგობრივ სისტემას ბავშვის ცნობიერებაში. მთავარი გმირებისათვის ღვთის წყალობად მხოლოდ მოკლული ჩიტისათვის წართმეული სამი კვერცხის ერბოკვერცხი რჩება. ამის ფონზე ორი რეპტილიის მკვლელობაც, რომელიც მხოლოდ გართობისკენ არის მიმართული, უმანკოებად გვეჩვენება. ესაა ბაყაყისა და გველის მკვლელობა. რომლებსაც "დადებითი" გმირები უბრალოდ ბერავენ და მათგან მიღებული ბუშტებით ხელში ბედნიერად აგრძელებენ გზას. ამ ზღაპარში ბაყაყი, ანუ სიმახინჯე, ლამაზ პრინცესად კი არ გადაიქცევა, არამედ პირუკუ, ნაჩვენებია დეგრადაციის პროცესი, ოღონდ ძალიან ფერადოვნად შეფუთული. საერთოდ, ამ ანტიზღაპარს ასეთივე ანტიმეტაფორები ავსებს.

აუცილებელია სიძულვილზე, დაუნდობლობასა და სექსუალობაზე გავამახვილოთ ყურადღება? გავიხსენოთ ტრადიციული ქართული ფილმების ქალი პერსონაჟები ბაია("სალამურა"), მეფის ასული ("სიზმარა"), ნუნა("ნუნა და ნრუნუნა"), გოგონა("თოვლის გუნდა"). აქ ქალური ატრიბუტიკა არ არის ხაზგასმული, პირობითია, და ქალურობა გამოხატულია გმირების სულიერებით. ხოლო მათი უცხოური ანტიპოდები, პირიქით... ისინი რეალისტური, არიან, ზრდასრული ქალისთვის დამახასიათებელი განვითარებული, სექსუალური ფორმებით და ამავდროულად ძალიან კარგად იციან ამ ფორმების გამოყენება. ამ გმირი ქალების საქციელში არ არის უმანკოება. ანუ ის, რამაც წესით საბავშვო მულტფილ-

Handwritten signature or scribble in the bottom right corner.

მები დიდების მულტფილმებისაგან უნდა განასხვავოს. მთავარი გმირი ქალების საქციელი ხშირ შემთხვევაში ძალიან მანერული, ვულგარული და კონკრეტულად მაცდურია, გმირის სახე კი არ გამოხატავს მის სულიერ მდგომარეობას, არამედ ძალიან ფუნქციონალურია. არ უნდა დაგვაფინყდეს, რომ მთავარი გმირის მანერებს ბავშვები ბაძავენ, შეიძლება ითქვას, მათ კოპირებას ახდენენ.

ახლა შეხებაზე და კოცნაზე. ქართულ ფილმებში ეროტიკა დაფარულია ბავშვებისაგან, ვთქვათ, კოცნა მხოლოდ პირობითია, ხოლო უცხოურ ფილმებში ყველაფე-

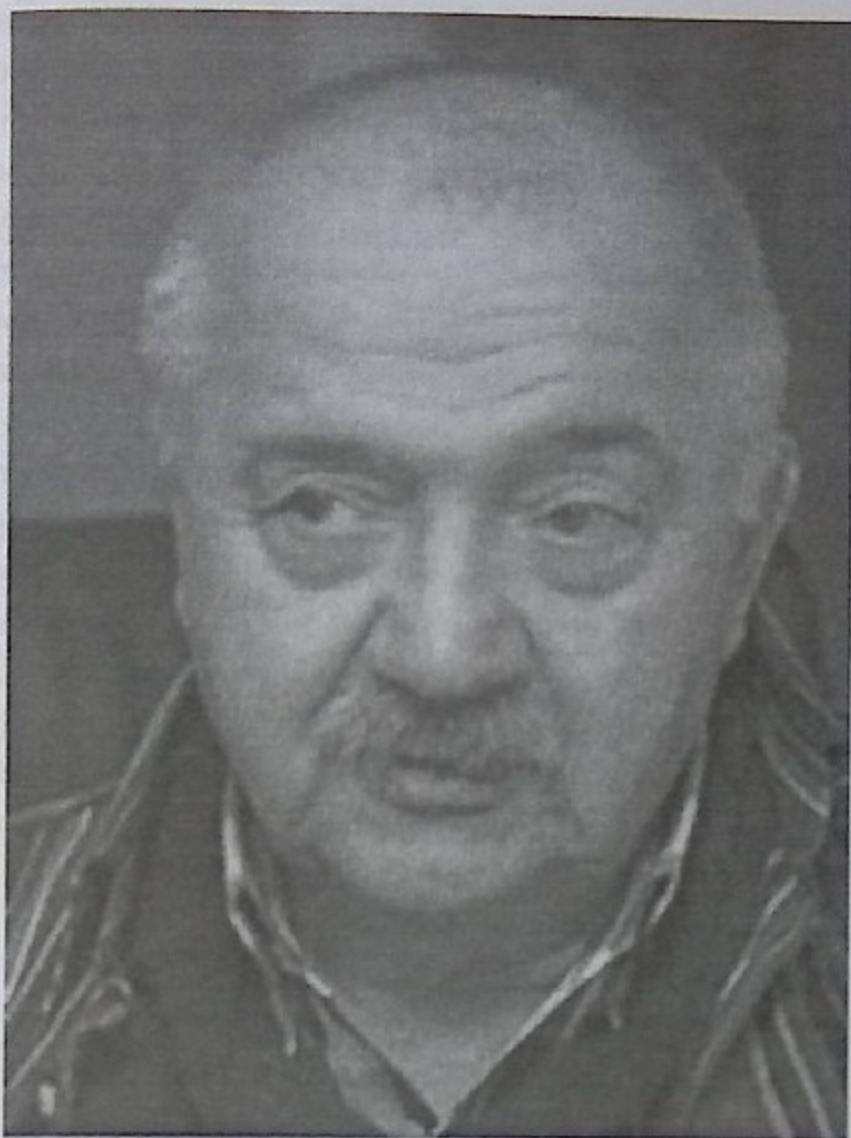

რი პირიქით ხდება. ქალის შეხება დასაშვებია ყველანაირი ფორმით. მაგალითად, კუზიანს ქალი ("კუზიანი ნოტერდამიდან") ისე უჭირავს, როგორც ცხოველი. "შრეკში" ტომარასავით ყავთ მხარზე გადაგდებული, ისე ერთობიან ქალით, როგორც რეალურ ცხოვრებაში მიუღებელია, მაგრამ ეს გამართლებულია, რადგან მათ ეს მოსწონთ... ფსიქოლოგების აზრით ბავშვისთვის დამანგრეველია ისეთი ფილმების ნახვა, სადაც აშკარა ეროტიკაა ნაჩვენები. ეს მით უფრო საშინელია თუ ფილმის გმირები მხოლოდ გარეგნულად არიან ცხოველები, ხოლო იდეით ადამიანური თვისებების მატარებლები არიან. გავიხსენოთ სატრფიალო და სასიყვარულო სცენები პოპულარული ფილმიდან "ტომი და ჯერი". ჯერის ქცევა სხვა არაფერია, თუ არა ვულგარული ქალის, მეძავის ქცევის ენციკლოპედია. ხაზგასმითაა ნაჩვენები აშკარა ეროტიკული პოზები და ურთიერთობები. საყურედღებოა მამაკაცი კატის საქციელიც. ესაა მაგალითი იმისა, თუ როგორ თავხედურად შეიძლება მოიქცე ქალთან და როგორ უნდა აღიქვას ეს საქციელი ქალმა. ფსიქოლოგების აზრით, ასეთი სტერეოტიპების ჩამოყალიბება შემდგომში გამორიცხავს საპირისპირო სქესთან ნორმალურ ურთიერთობას,

ურთიერთპატივისცემას და ერთგულებას. ანუ ყალიბდება ოდენ სექსუალური პარტნიორის პოვნის სურვილი, მხოლოდ სექსუალური პარტნიორობა კი თავისთავად გამორიცხავს ნორმალური ოჯახის შექმნის სურვილს. ეროტიკის ჩვენება აღძრავს ნაადრევ სექსუალურ ლტოლვას რისთვისაც მორალურად და ფიზიკურად ბავშვი მოუმზადებელია, ეს ყოველივე კი ანგრევს მოზარდის ფსიქიკას, იწვევს ორიენტაციის რღვევას და საბოლოოდ მოქმედებს ოჯახის ინსტიტუტზე. ასეთი მულტფილმები ახდენს მოზარდის პროვოცირებას. ადრეულ ასაკში ბავშვს ესაჭიროება ზღაპარი, ლამაზი რომანტიული ურთიერთობები რაც განაპირობებს მათ ჯანმრთელ და სწორ პიროვნებად ჩამოყალიბებას..

სწორედ, რომ ქართული მულტფილმების გმირები ცდილობდნენ არა აგრესიით, არამედ სიყვარულით დაეძლიათ ბოროტება და ბოროტი გმირებიც კეთილ გზაზე დაეყენებინათ. ქართველი რეჟისორები მულტიპლიკაციური ფილმის შექმნისას ყოველთვის ცდილობდნენ, რომ ფილმი ყოფილიყო საინტერესო არა მხოლოდ ფორმის, გამომსახველობითი მხარის თვალსაზრისით, არამედ მასში ჩაედოთ ღრმა აზრი და გრძნობა. ქართული ანიმაციური ფილმები ყოველთვის იყო საოცრად ჰუმანური და მაღალი სულიერი მუხტის მატარებელი. ეს ფილმები ხელს უწყობდა მაყურებელში ზნეობრივი მაქსიმუმების ჩამოყალიბებას. აქ ყოველთვის სიკეთე იმარჯვებდა ბოროტებაზე. სწორედ ეს თვისებები განაპირობებდა ქართული ანიმაციისადმი მაყურებლის დიდ სიყვარულსა და სიმპათიას.

საერთოდ, გლობალიზაცია ბუნებრივი პროცესია. საზოგადოების განვითარება, ალბათ, გლობალიზაციის ტემპის დაჩქარებას გულისხმობს. ეს გარდაუვალი პროცესია, ასეთ პირობებში გადარჩება, ანუ თვითმყოფადობას შეინარჩუნებს ის ერი, რომელიც შეიძლება ხალხების ერთობაში შევიდეს თავისი სპეციფიკური სულიერი საგანძურით, თავისი ზნეობრიობით, თავისი ჰუმანისტური ტრადიციებით, თავისი რწმენით, ესე იგი, მთელი თავისი კულტურით. სწორედ ამისათვის არ უნდა დავკარგოთ ის მუხტი, რომელიც ნიშანდობლივია ქართული ფენომენისათვის.

ნობელიის პრემია - 70

რობერტ სტურუას მთელ შემოქმედებას ცხოვრების იმგვარი მეტაფიზიკური შეგრძნება განსაზღვრავს, რომელიც განათლებულ ადამიანს შეეფერება — დაემორჩილო საკუთარ მოწოდებას, ემსახურო მას, სხვათა გმირობას არ დაელოდო და პიროვნულ-ყოფითი გამოცდა საკუთარ თავზე ჩაატარო.... აი, სწორედ აქ ეყრება საფუძველი ადამიანურ მორალს...

რობერტ სტურუა თავის სპექტაკლებში ფაქტობრივად მხოლოდ ამაზე საუბრობს, იგი გამუდმებით წარმოაჩენს, რომ ზნეობრივ საქციელს გარეგანი კეთილდღეობა, სიყვარული, ბედნიერებისაკენ სწრაფვა კი არ განსაზღვრავენ, არამედ თავად ზნეობრივი კანონის პატივისცემა და მოვალეობის გრძნობა, ის, რაც ადამიანს საკუთარი თავისუფლების ცხოვრებისეულ რწმენას აძლევს.

ამგვარი აზროვნება და არსებობის სოციალური ფორმა უმნიშვნელოვანესია რობერტ სტურუასათვის. საკუთარი შემოქმედების მა-

გალითზე იგი ისწრაფვის ქვეყნის მიერ ისტორიულად განცდილი ტოტალური ბოროტება სიმბოლურ-სახეობრივ რეალობად აქციოს და ქართულ კულტურაში ერთგვარი ექსპერიმენტი ჩაატაროს.

ყოველ შემთხვევაში, ცხადია, რომ სწორედ ამგვარი ექსპერიმენტის საფუძველზე დაიბადა სამყარო, რომელსაც დღეს რობერტ სტურუას სამყარო შეიძლება ვუწოდოთ, პრეტენზიით, რომელიც მას არც არასოდეს დაუმალავს, გადაელახა მთელი ქვეყნის აზროვნებითი გაუნათლებლობა...

(რობერტ სტურუა ფიქრობს... ხატავს...)

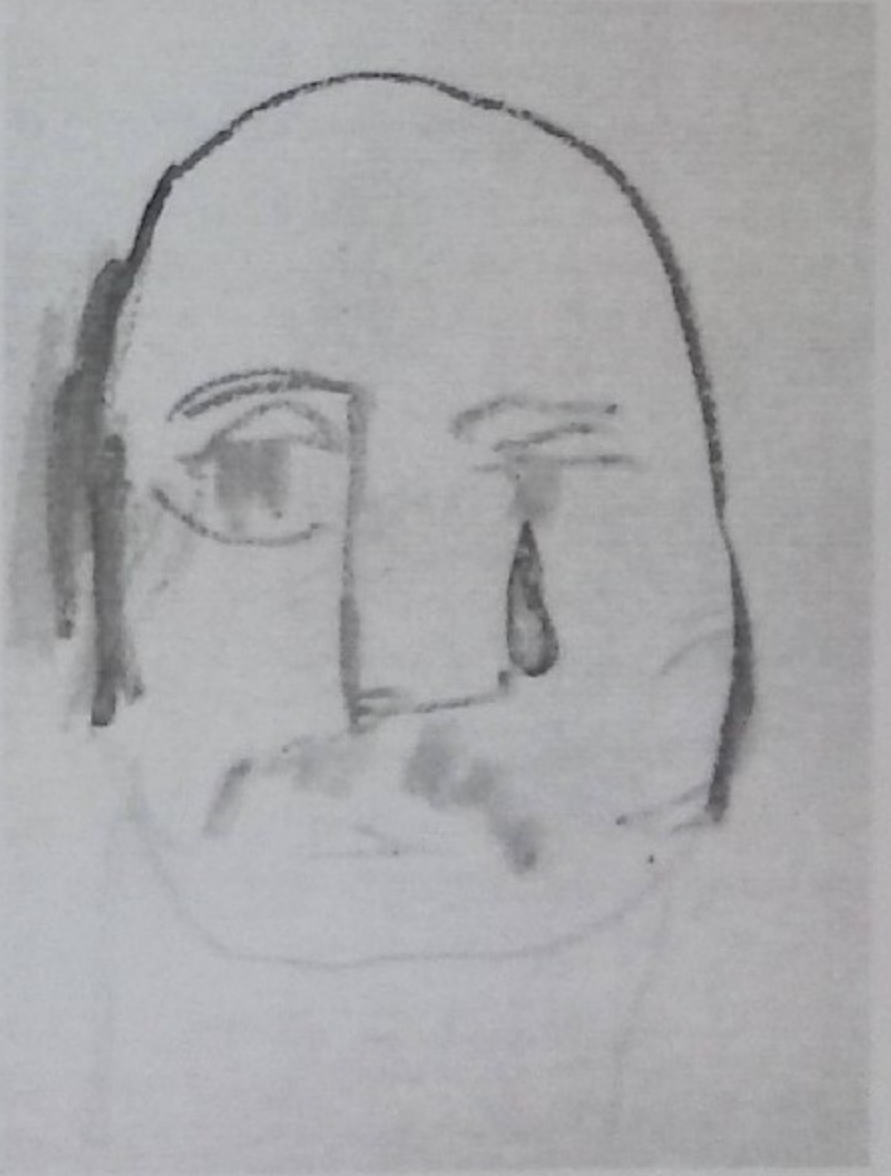
დიახ, რობერტ სტურუა ხატავს!..

ხატავს მშვენივრად, თუმცა მორიდებით... თითქმის არგამხელილი სიყვარული ახლავს მის ამ გატაცებას...

ხატავს ბავშვობიდან და არც არის გასაკვირი, იგი ხომ ცნობილი ქართველი მხატვრის, ფერთა ქართული კოლორიტი და სისავსით გამორჩეული მხატვრის, რობერტ სტურუას ვაჟია...

ხატავს, და ამით, მისი ყოვლისმომცველი ნიჭიერების გამოვლენა კიდევ უფრო თვალსაჩინო ხდება...

...ახალგაზრდობაში მიმჩნდა, რომ თეატრს სავსებით შეეძლო მხატვრისათვის გვერდის

ავლა. მაშინ “რეჟისორული თეატრის” ცნებას ჯერ კიდევ არ ჰქონდა შექმნილი სალანძღავი ელფერი, მოდური იყო, პროგრესულად უღერდა. აზრი იმის შესახებ, რომ რეჟისორი სპექტაკლის სრულუფლებიანი ბატონია, მომწონდა და ახალგაზრდობისათვის დამახასიათებელი სიმსუბუქით, აბსურდულობით ვავითარებდი მას...

ყოველთვის კარგად ვხატავდი, ინსტიტუტში თვითონ ვაფორმებდი ჩემს სტუდენტურ სპექტაკლებს, თავად ვქმნიდი ესკიზს... მაგრამ მეჩვენებოდა, რომ მას შემდეგ, რაც პიესაში მიაგნებ შენთვის საინტერესო სერიოზულ აზრს, საჭირო აღარ არის მისი დეკორირება და მორთვა... სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვა, მხატვარს სავსებით უტილიტარულად აღვიქვამდი. საუკეთესო შემთხვევაში, როგორც საკუთრივ მისი სცენოგრაფიული იდეების შემსრულებელს, უარეს შემთხვევაში — როგორც “მხატვრულ ნაწილში” რეჟისორის მორჩილ თანაშემწეს. მხოლოდ ახლა მესმის, რამდენად ვძარცვავდი საკუთარ თავს. სპექტაკლი ხომ კოლექტიური შემოქმედებაა, კოლექტიური ჩანაფიქრი, სადაც თითოეული შემქმნელის ნაღვანი მნიშვნელოვანი და ფასეულია, მით უმეტეს, მხატვრის. იგი ხომ უპირველესია ჩემს მეგობრებს, თანამონაწილეებსა და თანამოაზრეთა შორის. სწორედ მხატვარი ახდენს თეატრალური სივრცის ორგანიზებას,

ავებს, ასულიერებს სამყაროს, რომელშიც მოგვიხდება მოქმედება მეც და ჩემს მსახიობებსაც. თავისი ბუნებით მხატვარიც ხომ რეჟისორია... მრავალფიგურიანი კომპოზიციის შექმნა, სურათის ფერწერული გადანყვეტა, ნატურმორტების შეთხზვა — რა არის ეს, თუ არა რეჟისურა? დღეს დარწმუნებული ვარ, რომ შეუძლებელია თეატრმა მხატვრის გარეშე იარსებოს. უაზრობაა რაიმე პრინციპული მოსაზრების გამო მასზე უარის თქმა. მაშინაც კი, როდესაც სპექტაკლის დეკორაცია მხატვრის თვალსაჩინო დახმარების გარეშე გადის ფონს — ესეც დეკორაციაა, ესეც მხატვრის გადანყვეტაა, ესეც ამ წესის დამადასტურებელი გამონაკლისია. საბერძნეთში, ღია ცის ქვეშ დადგმულ სპექტაკლებს, მხატვარი არა ჰყავს, მაგრამ ბუნებრივი დეკორაციები გრანდიოზულ შთაბეჭდილებას ახდენს...

...თეატრში შექმნილი მხატვრისა და რეჟისორის დუეტი, ისეთი, როგორიცაა ახმეტელისა და გამრეკელის, ედ. კოჩერგინისა და გ. ტოვსტონოგოვის, დ. ბოროვსკისა და ი. ლუბიმოვის, ი. პოპოვისა და ა. ვასილიევის, ო. შეინიცისა და მ. ზახაროვის, მეტად ნაყოფიერია... ორ ადამიანს სასწაულის მოხდენაც კი შეუძლია, რასაც მარტოკაცი ვერ ჩაიდენს. ეს სიყვარულით ქორწინებასავითაა. მეც ჩემს მხატვრებთან რაღაც სიყვარულით ქორწინების მაგვარი მაკავშირებს და ხშირად, როგორც “ბებერი, მრისხანე ქმარი” ღალატად აღვიქვამ, როდესაც რომელიმე მათგანი სხვა თეატრში მიდის დადგმაზე. მეჩვენება, რომ მათ თან მიაქვთ ის, რისი მოფიქრებაც და ხორცშესხმაც ჩვენ ერთად შეგვეძლო... და მიუხედავად ამისა, ძალზე მდიდარი ვარ, მყავს მხატვრები, რომლებთანაც მუდმივად ვმუშაობ, რომლებიც ნახევარი სიტყვითაც კი მიგებენ. კაცმა რომ თქვას, მუშაობა მხოლოდ ასე შეიძლება... ზოგადად ვუამბობ ხოლმე ჩემს ჩანაფიქრს, ისევე, როგორც მსახიობებს პიესის პირველი კითხვისას და მათგან შემხვედრ იდეებს ველი, შემდეგ ვსაუბრობთ ხოლმე, ვაკონკრეტებთ, საბოლოო კონდიციამდე მიგვყავს. სიტყვა “თანამონაწილენი” ყველაზე უფრო ზუსტად განსაზღვრავს ჩვენს ურთიერთობებს.

...ჩემი მხატვრები კარგად მიცნობენ და იციან რა მინდა მათგან... წინათ პრაქტიკულად მე ვხატავდი, რაღაცას დავხატავდი, ვუჩვენებდი მხატვარს, ის კი იქიდან მართალია ზუსტად ისეთს არა, მაგრამ დაახლოებით მსგავსს აკეთებდა. მერე კი იმ დასკვნამდე მივდი, რომ

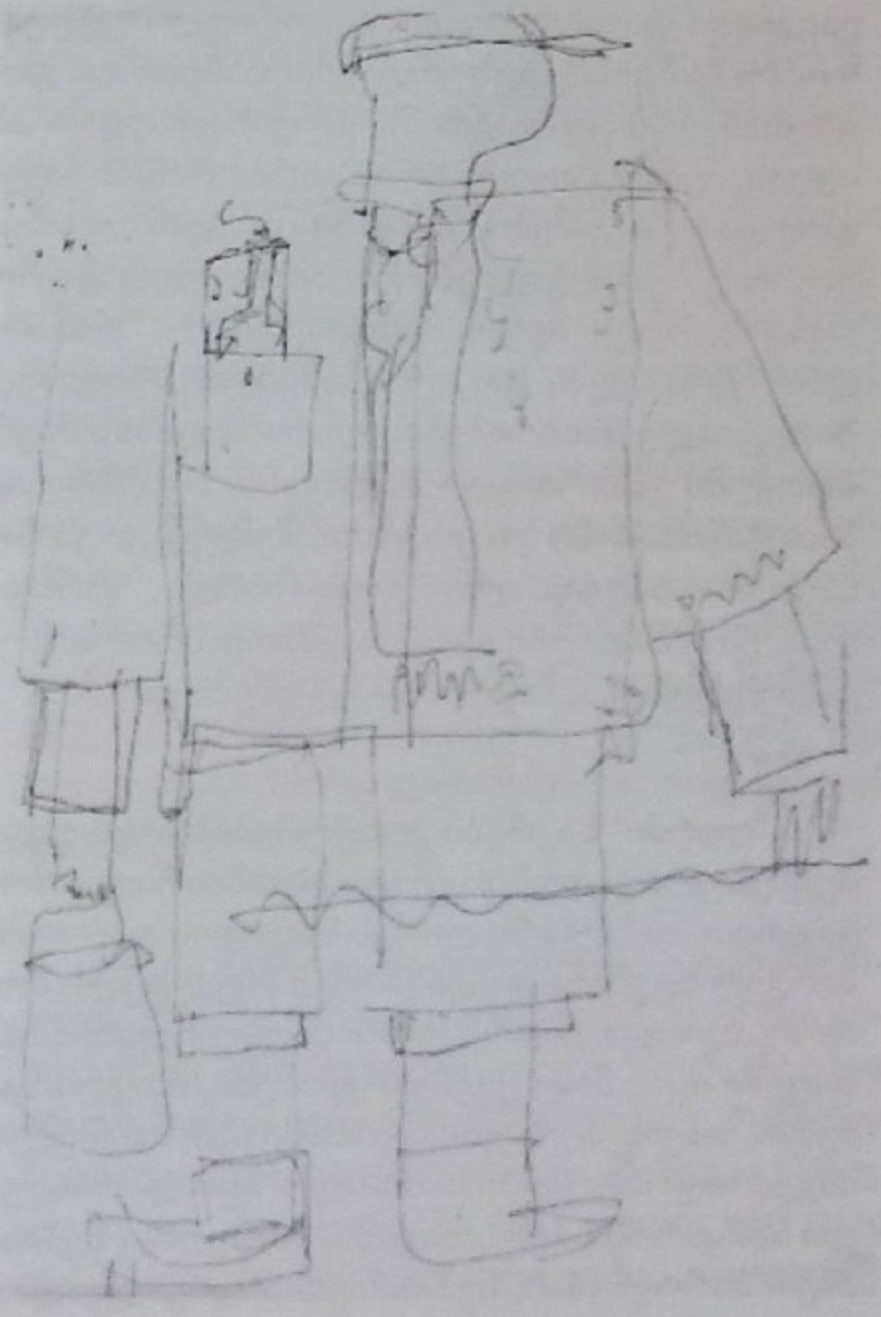
ამგვარად საკუთარ თავს ვქურდავ, ვაღარიბებ. ესკიზი სხვამ უნდა მოგიტანოს, რეჟისორი მაინც ჩარჩოებში ზის და ნახატი ძალიან სქემატური გამოსდის, ისეთი, როგორც მას უნდა. ამიტომ ახლა აღარც ვუჩვენებ და აღარც ვუხატავ, უფრო ვუყვები იმ ატმოსფეროს, განწყობილების, სახეების, ფერების, გამის შესახებ, რომელიც მინდა, რომ სპექტაკლში იყოს, შემდეგ რასაკვირველია ვუხსნი "სპექტაკლის მარცვალს", რომ ვუნოდებთ რეჟისორები, ანუ ძირითად მეტაფორას, თუ რაზეა სპექტაკლი, როგორი ხასიათი უნდა ჰქონდეს, რომელი სტილის მხატვარს უნდა ჰგავდეს სცენოგრაფიულად... მაგალითად "რიჩარდში" მაყურებელი ვერ ამჩნევს, იქ კი ციტატები პირდაპირ ბრეიგელიდან და ბოსხიდანაც არის აღებული...

...მე მომწონს გოგი მესხიშვილისეული — ოპტიმისტური, ამალღებული, ფერადოვანი ალქმა, მისი ფანტასტიკური თეატრალობა, მუსიკალური საბალეტო ფერწერულობა, მისი უნარი ორგანულად და ჰარმონიულად დაუკავშიროს ერთმანეთს თითქოსდა შეუთავსებელი, შექმნას ეპოქის ფაქიზი და ირონიული სტილიზება, იპოვოს და შეიგრძნოს საკუთარი შემოქმედება ზოგად კულტურულ კონტექსტში, ერთ ნამუშევარში კონკრეტულის — საერთოსთან, ეროვნულის — ზოგადსაკაცობრიოსთან, მარადიულის — ისტორიულთან შეჯერება-შეპირისპირებას მიაღწიოს. მეჩვენება, რომ სწორედ გოგის მხატვრული აზროვნების კოსმიურობიდან იღებს სათავეს მთელი მისი ფერწერა, იგი თავისი არსით სწორედ ფერმწერია, მშვენიერი პორტრეტებისა და კომპოზიციების ავტორი, რომლებიც, უნდა ითქვას რომ აბსოლუტურად თეატრალურად არის "რეჟისირებული".

რატომ ვთხოვე, რომ სწორედ მას გაეფორმებინა ჩემი სპექტაკლები "ვარიაციები თანამედროვე თემაზე" და "კონცერტი ორი ვიოლინოსათვის აღმოსავლური საკრავების თანხლებით"?.. ეს პიესები თეატრში, რეპეტიციებზე იმ პრინციპით ითხოვებოდა, რომ ტექსტი მთავარი არ არის — მთავარია იდეა და იმისათვის, რომ როგორმე დამეფარა ჩემი "გრაფომანული" ძიებები, მჭირდებოდა ბრწყინვალე მსახიობები და ბრწყინვალე მხატვარი, თანამოაზრე მხატვარი, რომელიც დრამატურგიის პუბლიცისტური სიმწვავისათვის მხატვრული თვისებების მინიჭებას შეძლებდა. მე და გოგის ბევრჯერ გვიმუშავია უცხოეთშიც, დღემდე ვიგონებ დიუსელდორფში შექსპირის პიესის "როგორც გენებოთ" გოგისეულ მშვენიერ გადანწყვეტას...

...სულ სხვანაირი მხატვარია მირიან შველიძე, მოლუშული, მიუკარებელი, რალაცნაირი მისტიკური, განმარტოებული და ეს არა მარტო და არა იმდენად მისი ხასიათის თვისებაა, რამდენადაც მისი მხატვრული მსოფლალქმა. იგი "საგანია თავისთავში" და ყოველ ცალკეულ შემთხვევაში წინასწარ გაუგებარია, რა სახით გადმოიღვრება ჩვენი მუშაობა. იგი ტიპიური თბილისელი კაცია. ასე მგონია, მაშინ მუშაობს, როცა სურს (მე შემძლია თავს უფლება მივცე ასე გავეხუმრო იმ მხატვარს, რომელთან ერთადაც რამდენიმე შექსპირული სპექტაკლი შევთხზე და არცთუ ისე წარუმატებლად). დღემდე მგონია, რომ სათანადოდ ვერ შეფასდა კაკაბაძის "ყვარყვარეს" შველიძისეული სცენური გადანწყვეტა. მაშინ, როდესაც მასში მიგნებულმა მხატვრულმა პრინციპებმა შემდეგ ჩვენს სხვა სპექტაკლებში ჰპოვა ლოგიკური განვითარება.

რატომ შევთავაზე სწორედ მას "რიჩარდ III" გაფორმება? იმიტომ, რომ ეს გადანწყვეტა თავიდანვე ალოგიკური ჩანდა. დღეს, როდესაც რეჟისორი და მხატვარი, მით უმეტეს ციდან ვარსკვლავების მოწყვეტას რომ არ ცდილობენ, შექსპირის თამამი დეკორირება ყველაზე ადვილი ამოცანაა, ძლიერია ტრადიციული, მტკიცე წვრილმანებამდე დამუშავებული რეჟისორული და სცენოგრაფიული სტერეოტიპი. მირიანი კი, ყოველივე ამისაგან იმთავითვე

თავისუფალი იყო. მისგან ყველაფერი მოსალოდნელი იყო, ბანალობის გარდა, და გამოვიდა ის, რაც გამოვიდა. მაკეტი გარეგნულად უფერული იყო, არაეფექტური, რაღაცნაირად გადადღაბნილ-ნაშლილიც კი, მაგრამ სცენაზე განათების ქვეშ თავისი ჭეშმარიტი მრავალმნიშვნელოვნება და წარმოუდგენელი მოცულობა შეიძინა. გამოიკვეთა ფაქტურა — ხე, თუნუქი, თითქოს ჩამუქებულ სისხლში ამოსვრილი, ნახევრადმიხრწნილი ქსოვილი (მირიანისათვის ფაქტურა ყოველთვის ძალზე მნიშვნელოვანია). “ათამაშდნენ” მსახიობთა კოსტუმები და აქსესუარები, ფანტასტიკურად დიდი, ავბედითად მთრთოლვარე ინგლისის რუკა, რომლის შუაგულში ერკინებოდნენ რიჩარდი და რიჩმონდი და უცებ, სიგიჟემდე მოგვიინდა ამ დეკორაციაში თამაში.

მე მგონი, მირიანი სხვებზე უფრო ხშირად მუშაობს მაკეტზე. ამჟამად, ეს თითქოს აღარცაა პოპულარული, სიტყვამ მოიტანა და ვიტყვი, მას ვერ უპოვით ვერც ერთ, უკვე დადგმული სპექტაკლის მთლიან მაკეტს, დეკორაციის აგებისას, იგი თავად შლის მაკეტს ნაწილებად და მხატვარ-შემსრულებლებს ურიგებს. იგი უანგარო ადამიანია, ოსტატი-ხელოსანი, პატივს სცემს სხვის შრომას და საერთო მონდომებას და ამიტომაც თავისი ჩანაფიქრი სკრუპულოზურად დაჰყავს გონებამდე.

...“რიჩარდის” კოსტუმებს შემთხვევით მივაგენით. თავიდან მათი ისტორიული უტყუარობის ხაზგასმა გვსურდა, მირიანთან და გოგისთან ერთად დიდხანს განვიხილავდით ამ იდეას, შემდეგ კი თეატრის გარდერობში ჩავედით და კოსტუმების შეთხზვა იქიდან დავიწყეთ, რაც იქ გვეგულეობდა. ამან კიდევ უფრო დააკონკრეტა ჩვენი ჩანაფიქრი — “რიჩარდის” ტრაგედია გაგვეთამაშებინა, როგორც მოხეტიალე მსახიობების ღარიბი დასის მიერ ბოსელში გამართული ბალაგანი. ბუნებრივია მათ ტანისამოსი არ ყოფნით, შემდეგ კი ეს ჩანაფიქრი სპექტაკლში გადაიზარდა, მართალია, ეს ჩანაფიქრი დღეს საკმაოდ სწორხაზოვანი მეჩვენება, მაგრამ კოსტუმები დარჩა...

...“ლირში” ნაკრები კოსტუმების იდეა უკვე შეგნებულად, თუმცა ცოტა სხვანაირად გამოვიყენეთ. საზღვარი ლირის სამეფოს დაყოფის პირველ სცენასა და დანარჩენ სპექტაკლს შორის გადიოდა. ვიდრე ლირი ძალაუფლების სათავეში იყო, მისი ქვეშევრდომები, მთელი სამეფო, თავისებურ უნიფორმაში იყო ჩაცმული. ამგვარი კოსტუმები სიმბოლო იყო ლირისეული სამყაროს იმ წესრიგისა, რომელიც ნებისმიერ პიროვნებას, ნებისმიერ ინდივიდუალს

ბას ანადგურებს, შლის. შემდეგ კი მოწყვნილი, მოწყურებულ-მოშეიებული სამყარო თითქოს ტანსაცმელსაც დაიხელთებს და თავისუფლებასაც და... აქ კვლავ მიეცა გასაქანი მხატვრის ფანტაზიას — ჩვენი თეატრის რეალურ გარდერობს, მირიანმა 40-იანი წლების თეატრალურ კოსტუმზე დაყრდნობით, სპექტაკლის ახალი მხატვრული სამყარო შეთხზა.

ზოგჯერ მეკითხებიან — რატომ იგრძნობა სპექტაკლის მეორე ნაწილში ასე ძლიერად აღმოსავლეთის გავლენა? არ ვიცი, ჩვენ გვეჩვენებოდა, რომ ეს უფრო მეტ შესაძლებლობას იძლევა დაპირისპირებისათვის, გმირთა ყველა განწყობილების კონკრეტული წარმოჩენისათვის...

...თემურ ნინუა ასევე ჩემი მხატვარია, მომწონს მისი უჩვეულო ხედვა, სხვებს არ ჰგავს, რეალობას საინტერესოდ ხედავს და ყოველთვის ახალი კუთხით, თავისებური მეგრული სილბოთი და მოხდენილობით, რაღაც განსაკუთრებით საინტერესოდ დაგვანახებს ხოლმე მოვლენას... მომწონს მის მიერ შემოთავაზებული სიმბოლოები, სახეები, ფერების გრაფიკული გადაწყვეტა.

...დიდი ხანი ვოცნებობდი ეროვნული ლიტერატურული მასალის საფუძველზე სპექტაკლის დადგმას. ამავე დროს არავითარ შემ-

თხვევაში არც შეჯიბრსა და არც პოლემიზირებას არ ვაპირებდი გენიალურ ახმეტელთან, რომლის "ლამარაც" მის ერთ-ერთ საუკეთესო ქმნილებადაა მიჩნეული... სამწუხაროდ დრო შეუქცევადია, დრო — მხატვრის უბედურებაა. სცენოგრაფიული იდეები, რეჟისორულზე უფრო სწრაფად, გრიპოზული ბაცილებივით ვრცელდება და მხატვარი ყველაზე ნაკლებადაა დამნაშავე თავისი მიგნებების ტირაჟირებაში. მე მგონი, ჩვენ ყველამ აშკარად შევიგრძენით სათეატრო სტილისტიკის ერთგვარი საერთო დაშტამპულობა. დღეისათვის, თეატრმა და თეატრალურმა მხატვარმა, უკვე გამოიმუშავა გარკვეული, რთული პლასტიკური ენა, რომელსაც მაყურებელი მიეჩვია, მისი ამოცნობაც ისწავლა, მაგრამ ერთხელ აღმოჩენილი სიმბოლოები არ შეიძლება დიდხანს აკმაყოფილებდეს ნამდვილ ოსტატს.

ის, რომ მხატვარი ყოველთვის მარტოა, განმარტოებული ქმნის ტილოზე საღებავებით, ხელსაც უწყობს მას და უშლის კიდევაც. მე მეჩვენება, რომ სცენოგრაფიაში დღეს კიდევ უფრო რთულია ორიგინალობით გაითქვა სახელი.

...და მაინც, რატომ ვირჩევ ამა თუ იმ მხატვარს ჩემი სპექტაკლებისათვის?.. კი, მაგრამ, რატომ მოგვწონს ესა თუ ის ქალი?.. არ შეგიძლიათ მიპასუხოთ?.. აი, მეც არ შემიძლია...

...რა არის ცხოვრებაში მთავარი? მგონია, რომ ზნეობა! საქმე იმაში კი არ არის, რომ მხოლოდ ზნეობრივად მოიქცე, ასეთი რამ ალბათ არ ხდება, მაგრამ საერთო ზნეობრივ ნესებს უნდა მისდიო. ჩვენს დროში პრაგმატიულობა იმდენად ყოვლისმომცველი გახდა, რომ ზოგადმსოფლიო თვალთახედვით უზნეო საქციელის ჩადენა, უზნეობად აღარ ითვლება. რა თქმა უნდა, არ ვფიქრობ, რომ თუნდაც ერთი ბრწყინვალე სპექტაკლით ადამიანები ნუთისოფლის ამაოებას დაივინყებენ, ერთბაშად კარგები და კეთილები გახდებიან, მაგრამ მჯერა, რომ თეატრის ზემოქმედება უკვალოდ არ ჩაივლის, რომ სიკეთის ძალების გასამარჯვებლად აუცილებელ ზნეობრივ სამუშაოს მაინც ჩაატარებს. მთავარი თეატრის მოქალაქეობრიობაა, ის, რასაც სტანისლავსკი ზეამოცანას უწოდებდა. გულგრილობა ხელოვნებისათვის დამლუპველია, სიმართლის თქმა კი — ძნელი...

...ხელოვნება, უპირველეს ყოვლისა, სიხარულია, აზროვნების სიხარული, არ არსებობს არანაირი განცდა ხელოვნებისა, რომელიც დაკავშირებული არ იქნება რაღაც განსაკუთრებულ, სულის განმსჭვალავ სიხარულთან,

იქნებ ნიჭთან, რაც თავისთავად უკვე ხელოვნებაა. აზროვნებას, ჭეშმარიტების კრიტიკურუმს თავისი ესთეტიკა გააჩნია და ზოგჯერ სხვა არაფერი დაგვრჩენია თუ არა, ამ აზრის ნათელი სიხარულის განცდისა. ეს გრძნობა ალბათ ყველას გამოუცდია, როდესაც საიდანლაც მოვლენილი ღვთაებრივი ნაპერწკალი უეცრად აენთება, დაგეუფლება უცნაურად მტკივნეული და ამავდროულად რაღაც ნოსტალგიური თუ ტკბილად სევდიანი სინათლე, რომელიც ყველა საკითხზე პასუხს გაგცემს. ამ მოწკრიალე და რაც არ უნდა უცნაური იყოს, სასიხარულო ნოტაზე, უბედურებაც კი არაფრად ჩანს. თურმე მაშინაც კი შეგძლება აზროვნება და სიხარულის განცდა, როცა გტკივა, როცა ყველაფერს ნათლად ხედავ და არავის შეუძლია იმისი წართმევა, რასაც ხედავ, თუ რა თქმა უნდა, ხედავ... ადამიანის ღირსება მის პატიოსან აზროვნებაში გამოიხატება, ხშირად, რასაც ვაკეთებთ, დამოკიდებული არ არის ჩვენს გმირობასა თუ ლაჩრობაზე, მაგრამ არის რაღაც წერტილი, სადაც ბუნებისა თუ საზოგადოების ყველა ძალთა სანინაალმდეგოდ, ჩვენ თუნდაც პატიოსნად ფიქრი მაინც შეგვიძლია.

...მე ბრალსა მდებდნენ გარეგნული ფორმებით გატაცებაში, მაგრამ თეატრი განა სანახაობა არ არის?..

მე ბრალსა მდებდნენ ეროვნული ქართული ტრადიციებიდან გადახვევაში, მაგრამ განა ქართული თეატრისათვის უცხოა ყველა დროის ზოგადსაკაცობრიო?..

მე ბრალსა მდებდნენ, რომ ჩემს ნოვატორულ ძიებაში მინას ვწყდები, მაგრამ განა შეიძლება ასე იმსჯელო ფანტაზიაზე, რომლის საფუძველიც გმირების ფსიქოლოგიური მოქმედებაა?..

კრიტიკა ყოველთვის ოპტიმიზმით მასულდგმულდება, მის გარეშე შეუძლებელია ნამდვილი თეატრის არსებობა, ისევე როგორც შეუძლებელია მისი უკონფლიქტობა. იმიტომ, რომ თეატრი ყოველთვის აშიშვლებს საზოგადოების იარებს, ცხოვრების წყლულებს, იგი ყოველთვის იმაზე ლაპარაკობს, რაც ყველას ალელვებს.

...ჩვენ გვინდა მაყურებელი გავაფრთხილოთ, რომ ბოროტება არსებობს, რომ იგი ყოველთვის დაბრუნდება, თუკი ყურადღებით არ ვიქნებით და გზა, რომლითაც რიჩარდი ხელისუფლებისაკენ მიიწევს, მასვე აცარიელებს და ანადგურებს. რაც უფრო სწრაფად უახლოვდება იგი ხელისუფლებას, მით უფრო

ღრმად ეფლობა უზნეობის ჭაობში.

...ავად რომ გავხდი, ოდნავ უფრო მეტად დავფიქრდი სიკვდილზე და ამანაც არ შემცვალა. საერთოდ, იცვლება დამოკიდებულება ცხოვრების მიმართ, თორემ ხასიათი — არა. ამიტომაც შემრჩა ის ხასიათი, ბავშვობაში რომ მქონდა. მეცოდება უბედური, უსახლკარო ადამიანი, რომელიც გრძნობს, რომ ვერ აისრულებს იმას, რაც ძალიან სურდა და თანაც იცის, რომ ვერაფერს შეცვლის... კაცმა პოზიცია უნდა შეიცვალოს, მარტო იდიოტია მუდამ ერთი აზრის მქონე. ბრეხტს ერთი არაკი აქვს, დიდი ხნის უნახავი მეგობრები ხვდებიან ერთმანეთს და ერთი მეორეს ეუბნება, სულ არ შეცვლილხარო, — ნუთუო?.. პასუხობს შიშისაგან გაფითრებული მეორე... ეს იმიტომ, რომ არ შეცვლილა...

როცა ვხედავ, რომ ადამიანი მზად არის XXI საუკუნის ყველაზე უცნაურ იარაღად, ადამიან-ბომბად იქცეს, რომელიც ხალხში შედის, საკუთარ თავსაც იფეთქებს და სხვებსაც... ამ სატანურ გამოვლინებას მინდა განათლება დავუპირისპირო. შეიძლება არ იკითხო, არც ბევრი იცოდე, მაგრამ ადამიანის გაგება უნდა შეგეძლოს და სიყვარული, შენი წინაპრების სიყვარული... კონფუცი ნერდა, რომ წინაპრების პატივისცემაა საჭირო. სიყმანვილეში სისულელედ მეჩვენებოდა და მხოლოდ ახლა ვინყებ იმის გაგებას, რამდენად მნიშვნელოვანია ახლობელთა საფლავეების მოვლა-პატრონობა. ამის გარეშე ჩვენსა და წარსულს შორის კავშირი წყდება და მარტოსულ ადამიანს ყველაფრის ჩადენა შეუძლია. სიყვარულის სხივი, რომელსაც ოჯახი ანთებს, თანდათან ქრება, ოჯახიც ქრება, სამყარო სულ უფრო ბოროტდება. ის ყოველთვის ამდაგვარი იყო, მაგრამ ახალმა სისატიკემ სწორედ ჩვენი თაობა დააბნია.

ერთხელ ჩემს მეგობრებთან ვთქვი, საერთოდ არ მეშინია სიკვდილის, ახლავე რომ მოვიდეს და ჩემს წინაშე იმქვეყნის კარი გააღოს, ჩემს კუთვნილ ჭიქა ღვინოს მშვიდად შევსვამ და იქეთ გავეშურები, მაგრამ კარის გამოხურვა კი... ძალიან დამენანება...

ალბათ უფრო ხშირად ვფიქრობ სიკვდილზე, ვიდრე საჭიროა და მასზე ფიქრიც უფრო ადრე დავიწყე, ვიდრე საჭიროა... ყოველ შემთხვევაში, ჩემი აზრით, მშვიდობიანად ვემზადები დასასრულისათვის.

მინდა რაღაც ისეთით დავკავდე, რაც არასოდეს გამიკეთებია და რაც გავუშვი ჩემს ცხოვრებაში...

მინდა, კუნძული მქონდეს, ადრიატიკის ან

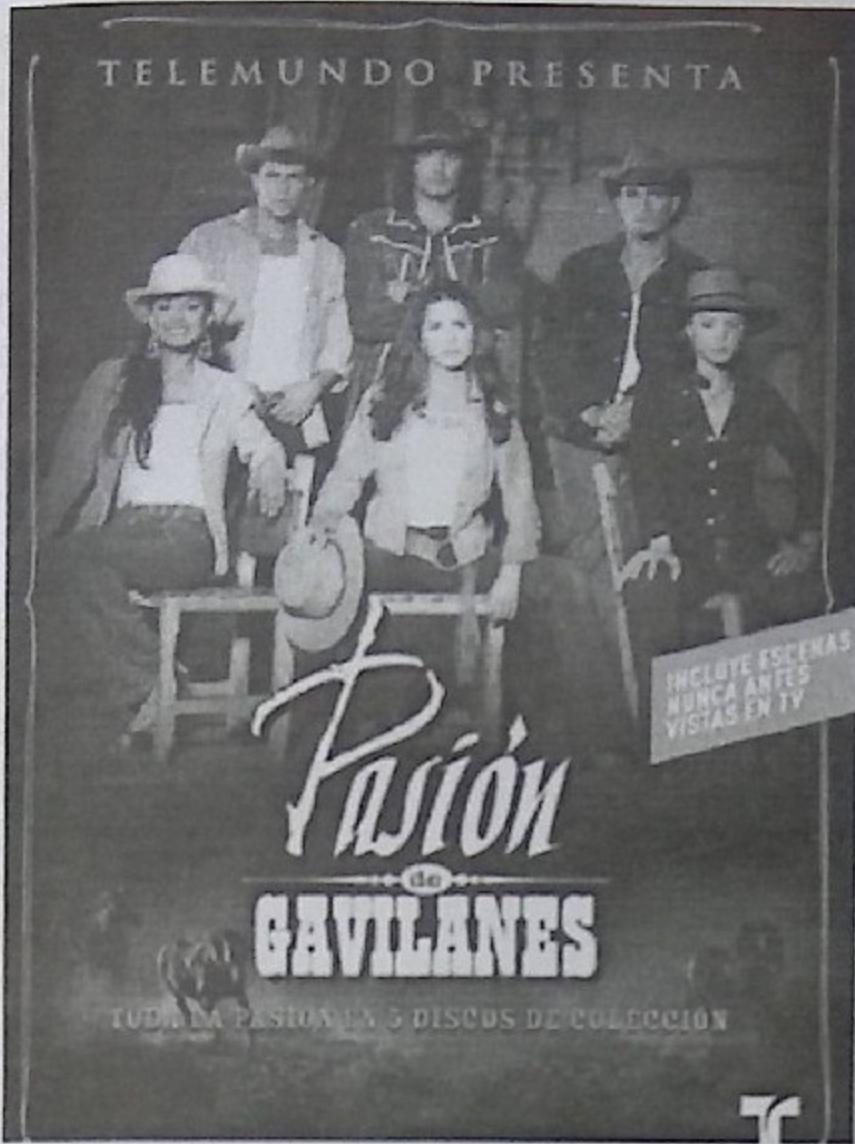
ეგეოსის ზღვაში და გვერდით ჩავლილ ხომალდებს ვუყურო... დგება რაღაც წუთი, როცა თეატრში შემოქმედებითი აქტის ჩადენა უკვე აღარ შეგიძლია. ხდება, რომ ენერჯია და ძალა გყოფნის, მაგრამ არტისტს ახალს ვერაფერს აძლევ, ის კი ყოველთვის უნდა გრძნობდეს, რომ შენ იმაზე უფრო ბევრი გაქვს მარაგში, ვიდრე ამ წუთას აძლევ მას. ასე რომ, თეატრიდან წასასვლელად ადრიანად უნდა მოემზადო...

ამგვარია რობერტ სტურუას აზროვნების ესთეტიკა, რომელიც საბოლოო ჯამში განსაზღვრავს კიდევ მის ზნეობრივ კოდექსს.

P.S.

რაც შეეხება ჟურნალში წარმოდგენილ ესკიზებს სპექტაკლისათვის "მეფე ლირი", რობერტ სტურუამ ისინი რეპეტიციებისას შექმნა და მათში კარგად ჩანს რეჟისორის თვალთახედვა, თითოეული გმირის გააზრება. ფანქარში შესრულებული ესკიზები თითქმის ფეხდაფეხ მიჰყვება პიესას და საწყის ეტაპზე მიზანსცენის დადგენასაც ცდილობს, არც არის გასაკვირი, ამ დადგმაზე იგი თითქმის ხუთი წელი ფიქრობდა და ლირის პარალელური გმირის — გლოსტერის წინასწარმეტყველური ფრაზა — ოდესმე ეს სამყაროც ასე დაინგრევა! — თავზარდამცემ, საბედისწერო ზეამოცანად აქცია. რუსთაველის თეატრში მიმდინარე რემონტი და შენობაში გამეფებული ქაოსი რეჟისორის გამძაფრებულ მსოფლშეგრძნებებს დაემთხვა. მისი განწყობილებანი სცენაზე წარმოდგენილ დეკორაციაში სრულიად ორგანულად ასახა, ნგრევის საყოველთაო მასშტაბს წმინდა თეატრალური სახე მიეცა და შთაბეჭდილება იმდენად დიდი იყო, რომ თეატრალური შენობის ნგრევით შეძრწუნებულმა მაყურებელმა აღარ იცოდა, შემდეგ რა დაინგრეოდა. წარმოდგენა მას, როგორც ზნეობრივი აქტი უნდა გაეცნობიერებინა. დამდგმელმა ჯგუფმა მარადიული პრობლემები "ზედროულ, მითოსურ მასშტაბში წარმოაჩინა, სადაც დღევანდელი დღე ამ მარადისობის მხოლოდ ნაწილია, შესაძლოა მისი უკანასკნელი ნაწილი..."

მოამზადა მანანა თევზაძემ

ხასიათი გაბეჭდვას

"მოდით, ვიჭოხაოთ
ჩვენი "საყვანადი"
სახიანების შესახებ"

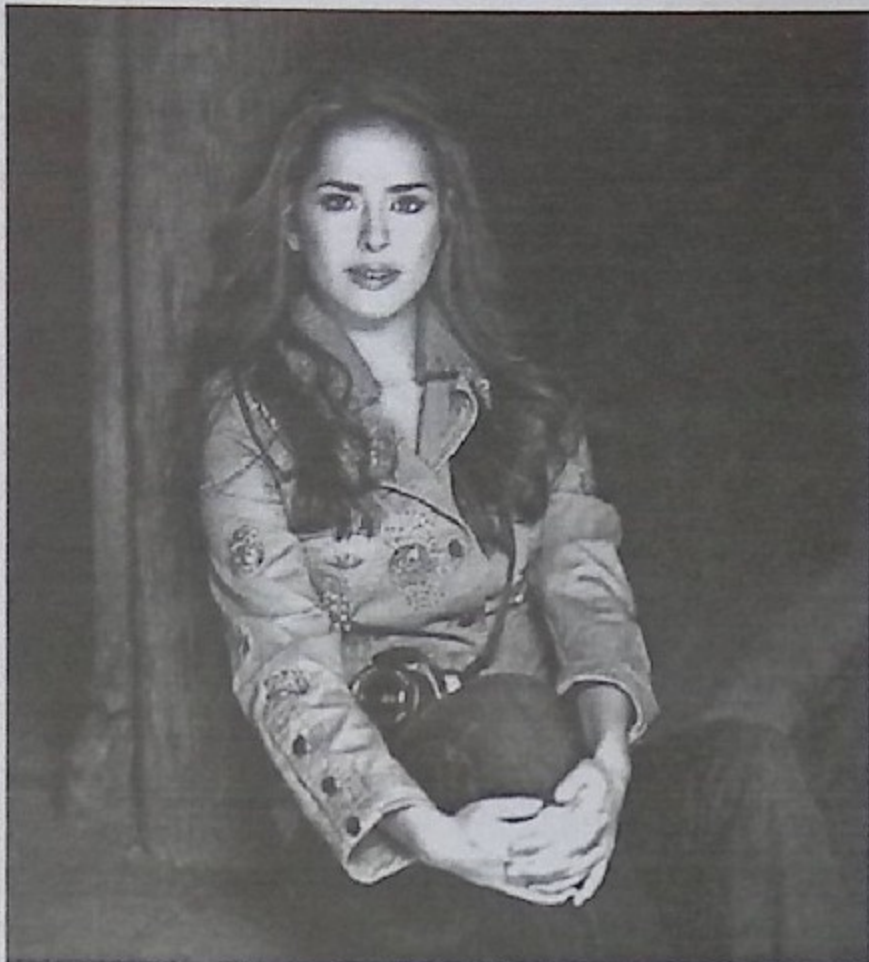
ე.წ. „პერესტროიკის“ შემდეგ, პოსტსაბ-ჭოურმა ქვეყნებმა „ხარბად“ გაუღო კარი ბევრ კულტურულ მოვლენასა და მიმდინარეობას, ისე რომ ბევრი არც უფიქრით და „გაუფილტრავად“ მოარგეს ახალ ცხოვრებას და ყოველდღიურობას.

რა თქმა უნდა „ახლად დამოუკიდებლობა მიღებული ქვეყანა, რთულ სოციალურ და პოლიტიკურ კრიზისს განიცდიდა, საჭირო გახდა „დამშეული“ ხალხის „გამოკვება“ და ცნობილი ჰიპოტეზის „პური და სანახაობის“ ქართულ რეალობაში „გათამაშება“, „პურად“ „ბაზარი-ბაზრობა“ იქ-

ცა სანახაობად – „ტელევიზორი“ უფრო სწორედ კი ტელესერიალები.

ბევრი დამეთანხმება, რომ ადამიანი „კომუნიკაციების ეპოქაში“ სწორედ, რომ კომუნიკაციის დეფიციტს განიცდის, მაგრამ არა „ტექნიკური კომუნიკაციის“, არამედ ცოცხალი ურთიერთობების დეფიციტს, ისიც ფაქტია, დღეს ტელევიზორი „ოთახის კუთხეში“ გაცილებით მეტი გახდა, ვიდრე უბრალოდ ინფორმაციის წყარო. ამ პრობლემის სიმწვავეს ბევრი გრძნობს, მაგრამ თითქოს არც რეალური გამოსავალი ჩანს სადმე (ქმედით ნაბიჯებზე, რომ არაფერი ვთქვათ). გავიხსენოთ იასიზირუ ოზუს ფილმი „სალამი“; სადაც ტელევიზორის „გამოჩენა აღიქმება, როგორც ცივილიზაციის ის მიღწევა, რომელიც კაცობრიობას „კარგს არაფერს მოუტანს“, ან დაახლოებით „ყოფის იმ პირიბებს“ შექმნის, როგორიც სოფია კოპოლას „თარგმანში დაკარგულეებში“ გვხვდება. პრობლემა პრობლემად რჩება. შედეგი კი ერთია – კინო და ტელეკინოს ისეთი სპეციფიკური სახეობა, როგორიც ტელესერიალია კომპენსირებას ახდენს ან უფრო ხშირად დროებით კომპენსირებას ახდენენ კომუნიკაციის დეფიციტისა და ყოველდღიური პრობლემებით დაძაბულ მაყურებელს განტვირთვის და ხში-

რად „ემოციებით დატვირთვის“ საშუალებას აძლევს, მაგრამ რამდენად სწორედ „ტვირთავს“ მაყურებელს „ემოციებით“ ეს ნაკლებ ადვილვებს „სატელევიზიო მარკეტინგს“.

ტელევიზიებს მაყურებლის ეკრანებთან მისაზიდად აპრობირებული „რეცეპტები“ აქვთ, ტელე-შოუების და ტელესერიალების სახით, სწორედ ამიტომ ტელევიზიებში („გლობალიზმის ეპოქაში“) ყველაზე დიდი ფული – „შოუების“ და სერიალების შექმნა, შექმნაზე იხარჯება.

მსოფლიო პრაქტიკამ აჩვენა, რომ ტელესერიალი კინობაზრისათვის საკმაოდ საიმედო და მომგებიან პროდუქტს წარმოადგენს, როგორც აღვნიშნე, „საპნის ოპერები“ დომინირებენ მსოფლიოს წამყვანი ტელეარხების პროგრამულ ბადაში, რაც შესანიშნავი ნიმუშია იმისა, თუ რა რეიტინგით სარგებლობენ „სერიალები“ „მასობრივ“ მაყურებელში. ტელესერიალი გამოსვლისთანავე გახდა ძალიან „მასობრივი კინო“. ბევრი ალბათ „სნობიზმში“ ჩამითვლის, ან უბრალოდ, არ დამეთანხმება ტელესერიალის მაყურებლისათვის „მასის“ „იარლიყის მიკერებისა“ და თავად ტელესერიალების „მასობრივ“ სანახაობად „გამოცხადების“ გამო, მაგრამ მერწმუნეთ, ეს მხოლოდ ჩემი აზრი არ არის და თავად მაყურებლის „კატეგორიის“ კვლევა ამაჯერად არ წარმოადგენს ჩემს მიზანს, ამასთან, შორსაც წაგვიყვანს. რა თქმა უნდა, ტელესერიალების კატეგორიებად დაყოფაც შესაძლებელია და

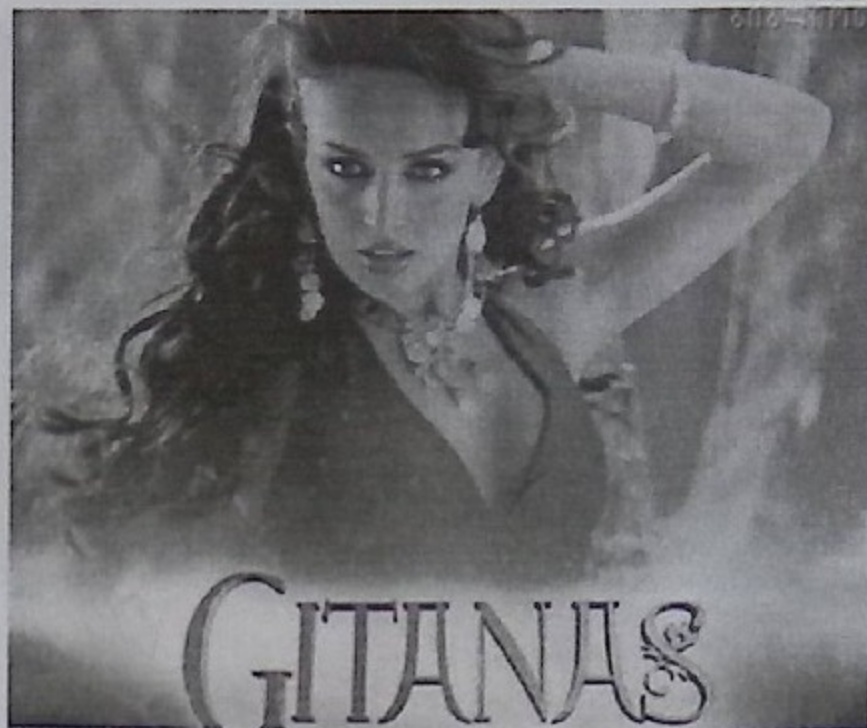
ზემოთ ნახსენები „გაფილტვრაც“, თუმცა ამისათვის ჯერ არავის სცალია (იმედი მაქვს ჯერ)...

ბევრი ჩვენთაგანისათვის ცნობილია ლათინოამერიკული (დღემდე ყველაზე დიდი მონოპოლისტი ამ „სფეროში“) სერიალები, რომლებიც განსაკუთრებულად განვითარებად ქვეყნებში აღმოჩნდა დიასახლისებისათვის და „დიდი კინოსათვის“ მოუმწიფებელი მაყურებლისათვის მისაღები და საყვარელი.

როგორც მხატრულ კინოში („დიდავიაში“) ვხვდებით ჟანრულ, თემატურ, მეტრაჟულ მრავალფეროვნებას, ასევე სერიალებშიც შესაძლებელია არჩევანის გაკეთება, თუმცა ვაღიაროთ, რომ ამას „სერიალების ფანები“ თითქმის არ აკეთებენ და მთელი დღის მანძილზე ჩართულნი არიან „სხვის ცხოვრებაში“, „ტრადიციებში“, „რელიგიაში“ და რაღაც დონეზე „მრწამსშიც“ კი.

მაგალითისათვის შორს წასვლა არ მოგვიწევს, საქართველოს ნებისმიერ სოფელსა თუ ქალაქში, სერიალის ჩვენებისას მოსახლეობა სკამით დარბის სამეზობლოში „ხუანისა“ და „როსაურას“ ბუდის გასაზიარებლად. ამაოდ როულად სარეკლამო ჭრის დროს იმის შესაძლებ-

„ციხეს ორი კარი აქვს გაიქეცი“, ესეც არ გვაკმარეს და ძვირფასი საეთერო დრო დაუთმეს ტელეგადაცემას სერიალებზე, უფრო სწორედ ერთგვარ გათამაშებას, რომლის მომხიბვლელი წამყვანი ნიშნის მოგებით „მოითხოვს“ „ჩვენგან“, როგორმე არც ერთი სერიალი არ დარჩეს ყურადღების მიღმა, ვაი თუ, მერე „ერთი ბოთლი“ „ლიმონათი“ ვერ მოვიგოთ. ჰმ, „სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს“...

ლობა აქვს სხვა არსზე გადართოს და ახლა უკვე „რაფაელის“ ან „მიგელ-ანხელის“ „დარდიც იდარდოს“ (ამ „სიამოვნებას“ არც ერთი არსი არ აკლებს მაყურებელს, რადგან რამდენიც არ უნდა ეცადო ძნელად თუ აღმოაჩენ, რომელიმე ტელეარხზე სხვა გადაცემას, „საპნის ოპერის“ გარდა) და ასე ენაცვლება ერთმანეთს „ველური კატა“, „სხვისი ცოდვები“, წარსულის საიდუმლო“, „დედა მთვარე“, „გაქცევა“ და ა.შ (დაკვირვებულნი მაყურებელი ყურადღებას მიაქცევდა და დააფიქრებდა ამ სერიალების სარეკლამო რგოლებში გაჟღერებულ ფრაზებზე: „მამის ყოფილ საყვარელზე შეყვარებული ვაჟის ისტორია“ ან სულაც მინაწერი –

ზემოთ ჩამოთვლილი სერიალების სიუჟეტი ძირითადად მელოდრამატულია, თუმცა „მენიუშია“ დეტექტიურ-კრიმინალური და კომედიური ჟანრის სერიალებიც კი, სადაც „გათამაშებულია“ სხვადასხვა სიუჟეტური კოლიზიები, სიტუაციები, „საუბრებია“ სხვადასხვა ფასეულობებზე: ოჯახზე, „ეკლესიაზე“ განათლებაზე, ძირითადი და წამყვანი თემა კი „ტანჯული“ სიყვარულია (რატომღაც მდიდარსა და ღარიბს შორის). ამასთან, ისეთ სერიალს რა ვუთხარი, ერთი – მღვდელი, „საიქიოდან“ დაბრუნებული, ამნეზიით გონება დაბინდული და ხუანი თუ არ არის ...

ბოლო რამდენიმე წელია ქართულ არხებზე სამამულო ტელესერიალების პროცენტული გვხვდება, მაგრამ იმ განსხვავებ-

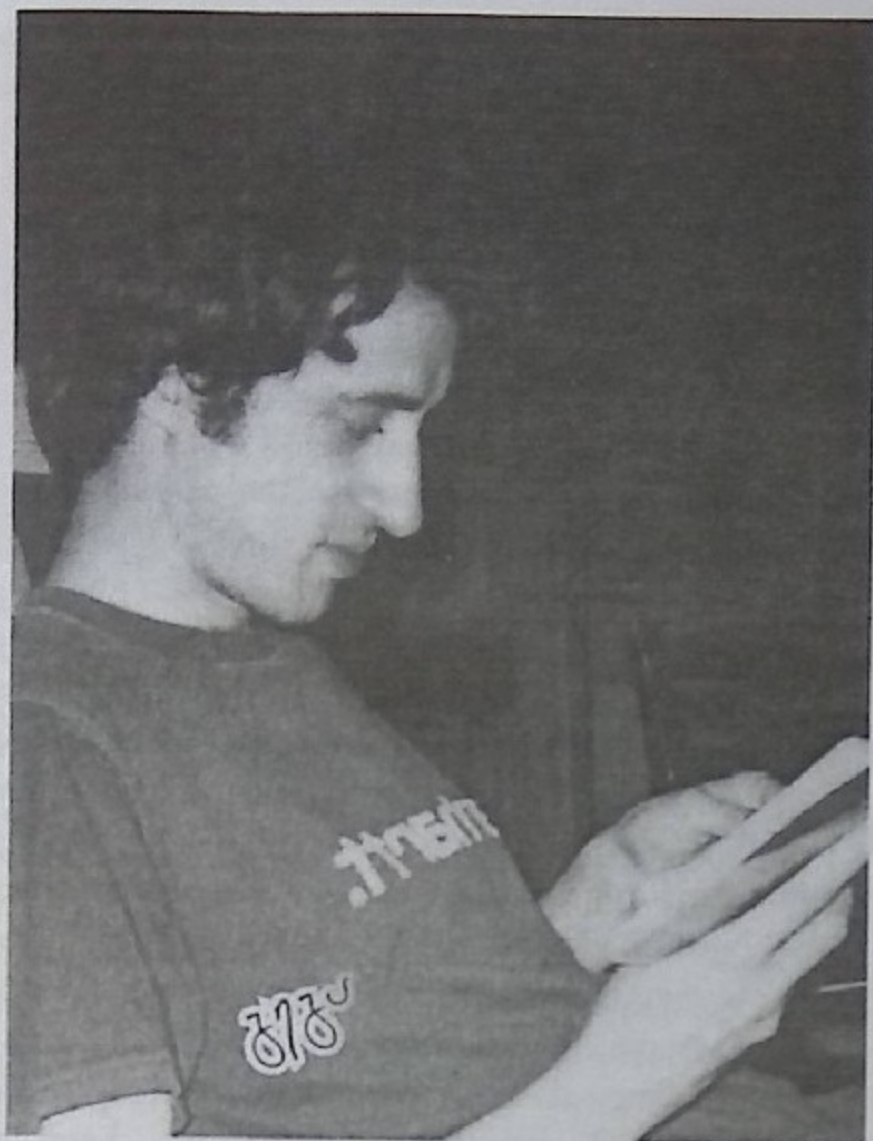
ბით, რომ ქართულ სერიალებში ჩვენ ვერ ვხვდებით „საოჯახო საგას“, მაგრამ „განებიერებული“ ვართ დეტექტიური, სათავგადასავლო კრიმინალური ისტორიებით, შიგადაშიგ ჩართული ქართული იუმორით. „ცხელი ძაღლის“, „თენდება გვიან“, „ყავა და ლუდის“, „მგლების ხორუმის“ და სხვათა რეჟისორებმა და პროდიუსერებმა „ორი კურდღელი დაიჭირეს“ მათ არა მხოლოდ „დაასაქმეს“ რეჟისორები და მსახიობები, არამედ ეკრანებთან მიიზიდეს და რაღაც დროის მონაკვეთში უცხოური სერიალების „მოყვარული“ და ქართულ კინოს მონატრებული მაყურებელი „გადმორთეს“ სამამულო პროდუქციაზე. წაგებული არც ტელევიზიები დარჩნენ თუ „სერიალებში“ განთავსებულ რეკლამების რაოდენობას გავითვალისწინებთ. მე და ბევრ „სხვანაირი“ .კ.წ „საავტორო კინოს“ მოყვარულს, შეიძლება ჩვენი „პრეტენზიები“ და შენიშვნები ზემოთ ჩამოთვლილ „სერიალებთანაც“ გვაქვს, მაგრამ იმდენად დიდია „ექსპანსია“ უცხოური ტელესერიალებისა, რომ „სამამულო პროდუქციის“ კრიტიკა, ჩვენი მხრიდან ერთგვარ უხერხულობასაც კი იწვევს.

როგორც უკვე აღვნიშნე, ტელევიზორი

უბრალოდ გასართობი „ყუთი“ არ არის და გარკვეული იდეოლოგიის ჩამოყალიბების და აღრზდის ფუნქციაც „ეკისრება“ „მასში“ გაუღერებულ თუ ნაჩვენებ თითოეულ სიუჟეტს. და რას ხედავს „ახალი თაობა“ – ერთსა და იმავეს, გაუთავებელ ინტრიგებს, და დის წინააღმდეგ, ძმა ძმის, მამა შვილის, დედა ბიძის საყვარელი, ნათლული ნათლიის „დაკარგული“ შვილის მამის მამა, და ასე შემდეგ... და ეს ყველაფერი გაუთავებლად და „საგანგაშოდ“ დიდი დოზებით.

„კულისებს მიღმა“ ყველა ვვიშვიშებთ, რეალობაში კი ქმედითი ნაბიჯის გადადგმისაგან ან სიტყვის თქმისაგან თავს ვიკავებთ – რატომ? იმიტომ ხომ არა, რომ „ხელს არ გვიშლის?“... თუ კარგად დაფიქრდებით, „ხელსაც გვიშლის“ და უფრო მეტიც. ქართული კინემატოგრაფი ყოველთვის მნიშვნელოვან ადგილს იკავებდა მსოფლიო კინოწარმოებაში, იქმნებოდა საინტერესო ფილმები, შედევრები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავეს „მსოფლიოს კინოს ოქროს ფონდში“. იქნებ მოვიდა დრო ტრადიციების აღდგენისა, იქნებ მოვიდა დრო ის კაპიტალი, რომელიც გაუთავებლად გაწეილი „საპნის ოპერების“ შექმნა, შექმნას ხმარდება ქართულ კინოწარმოებაში ჩაიდოს, თორემ „ოპერას“ დაგკარგავთ, უხარისხო „საპონი“ კი „დიდი ხნის ნაგროვებ და დაღუქილ ჭუჭყს“ ვერ „ჩამორეცხს“ და მართლა „დავიკარგებით“, დავიკარგებით, როგორც ადამიანები იმ ერისა, სადაც ძმა ძმობს, მშობელი მშობლობს, შვილს „ვზრდით“, და ჩვენი კარის მეზობელი მხოლოდ მეზობელი და მეგობარია. იქნებ მითხრათ, რომ ცხოვრებაში ყველაფერი ხდება... დიახ, ხდება, მაგრამ ჩვენს „მივხედოთ“, ჩვენი „ვიდარდოთ“ და გადავილოთ „ჩვენი კინო“, რომელიც შეიძლება მხოლოდ ერთი, მარტივი, მოკლემეტრაჟიანი ფილმი გამოვიდეს, მაგრამ „ბრაზილიამ“ „ბევრი გადაიხადოს“... ცხოვრებაში ხომ ყველაფერი ხდება...

მათში და არა მათთან ერთად ყოფნა). შვედ-ხიზნავთ ფურცელში დარდად ჩამოდენილ მანკიერებებს ან შევასახლებთ ილუზიებს ღვთისმშობლის ღიმილივით ცისკაბადონზე, სადაც ყველაფერი ნისლისფერია. და მაინც, ადამიანის სევდა ფურცლისფერი მას შემდეგაა, რაც მარტოობისაგან გაქცეულმა საკუთარი თავი აქ, ამ უსახობაში მოიძია. ვინ იცის, იქნებ არც დამეთანხმო, ვგონებ, ასე უმჯობესი იქნება, რადგან თუ კი ჩვენ ერთმანეთში აქსიომის აბსტრაქციას ჭეშმარიტების მოდერნად ვაქცევთ, ალბათ კაცობრიობა სვლას შეაჩერებს. ამიტომაც გაურკვეველ გეზთა სიმრავლე. ზეციდან მრავლად ეშვება ცრემლთა ცვილები, მაგრამ ყოველი მათგანი დედამიწას ერწყმის, მხოლოდ სხეულის სხვადასხვა ნაწილზე. ნაწილაკებად იშლება განწყობებიც და უამი ერთიანად შეისუნთქავს მათ არსებობას. ახლა კი დრო, განცდა, ცრემლი თუ ადამიანობის მიზეზთა სხვადასხვაობა ფურცელზე დაეშვა,

ვერტიკალური

მატარებელი

შაშოქაძის ბანი

ანუ ნახილი „ბა“-ს

დიდი ხანია ვეძებ მიზეზს რა აკავშირებს ადამიანს ფურცელთან. ალბათ, უფრო ზუსტი იქნებოდა დამეწერა პასუხს-მეთქი, მაგრამ თვით მიზეზი უკვე პასუხია. ახლა, მე მიზეზ-შედგობრივი კავშირის წარმოშობას ნამდვილად არ ვიკვლევ. თუმცა, არც ის მინდა გითხრა, რომ ფურცელთან სიახლოვის მიზეზის მოძიებამ მომიყვანა-მეთქი ამ რძისფერ, თუ იქნებ უფრო ფთილისნაირ სამყაროში. უფრო სხეულმა მიმიზიდა, სადაც ჩვენს ცოდვებსა თუ ოცნებებს მივუჩენთ ხოლმე ბინას (უფრო სწორად, თავიდან ვიშორებთ, რადგან შემაწუხებელია

დაიწრიტა და მერე მათგან თავდასაღწევად მრავალწერტილი შეურწყა მარტოობას. ისევ მარტოობის უსასრულობისაკენ.

სამწუხაროა, როცა მარტოსულობას გავუბრუნებთ, როგორც სამარცხვინო სენს. ის არც არასდროს ყოფილა ავადმყოფობა. ჩვენ ხომ ყველანი ღმერთის მარტოობა ვართ – დედამიწის უფრო სხეულზე დაწერილი. და შეგვქმნა ღმერთმა სახედ თვისა. შენ კი ადამიანო, შენს სახეს ფურცლებზე ხატავ ხან ანბანის მონგრეული კიდურებით, ხანაც პალიტრის სიფაქიზით, ხან კი ახმაურებული ქაოსის ნოტებად. შეთხზე შენ, ადამის ძეო, თავი თვისი ფურცლის უკიდუგანობაში.

განა ეს სულის იეროგლიფური განსხეულება სიმარტოვესთან ზიარება არაა ოდენ. პოდა, სწორედ საკუთარ თავში დაკარგვის წადილია (რაც უფრო პოვნაა) ადამიანის დვითური მისია რძისფერ ოლართან ზიარებისას. მე კი ამ წამს სხვის მარტოობაში გზამკვლევი მჭირდებოდა და ფურცლის სხეულებზე მიმოვფანტე მასში ნაპოვნი ჩემი უულობა. ეს სიტყვა ანბანის რვაფეხაა. აბა დაითვალე მისი უსიმეტრიო კიდურები, - ამ საკმაოდ განიერ არსებას რამდენი რამ დაუტყვია - განცდა, ეჭვი, (რომელმაც ადამიანობა არა, მაგრამ ადამის ძე ადამიანამდე განავითარა) ცოდვა და ბედისწერა. ნახეთითქოს პირთამდე აღვსილა, მაგრამ ცარიელია. სწორედ ამიტომ საკუთარ უფალთან - სინდისთან, რომელიც მარტოობის უმაღლესი გონია, პირისპირ დარჩენილებს ჩვენში მოძიებული მეორე მე გვჭირდება, აქ ფურცელზე რომ განვასხეულებთ და მერე ვკარგავთ. არადა, ღმერთმა ადამის ეგოდ ევა შექმნა - ორი ერთ სულად. ერთი სხეული ორად გაჰყო, რომ ჩვენი სახე ერთმანეთში ამოგვეკითხა, მარტოობას ჩვენში თავი რომ არ ჩამოეხრჩო თეთრი ფურცლებით.

პერგამენტი, ტილო, ხე, ტყავი თუ დედამიწის შიშველი სხეული - ფურცლის სამყაროა, სარეცელი, სადაც საკუთარ მესთან პაემანი გვაქვს. (როგორც ამბობენ, ყველა შემოქმედი უზენაესის მსგავსად შემოქმედებაში თავის თავს დებსო.) მაგრამ, ალბათ, ხელოვანი ის ბედისწერაა, როცა კონკრეტული სახე კი არა, ადამის ძეთა სულის ფერისცვალების ქრონიკა იწერება.

განწყობათა ლაბირინთში მინოტავრის საძიებლად ნამდვილად არ წამოვსულვარ, ეს ყოველივე იმ მხატვრის სამყაროა, ფურცელზე ფერებად მარტოობას რომ ებაასება. მაგრამ შენ მის ეგოდ შესული თანამოხი-

არეობას როდი გრძნობ, რადგან ის თავად არის შენი ფიქრების თანამზრახველი. და ამიტომაც მისი ფერფლისფერი ზამთარი, ხეები რომ მოუბუზია, როდია შემოდგომას გამოქცეული. იქ ჯერ არშობილი გაზაფხულიდან შემოხიზნულა დროთა მემატიანე. ეს ყველაფერი კი ჩვენს დაობებულ არქივში ანაქრონიზმის თაროზე შემოგვიდია. იქვე დავუწესეთ მიმდინარეობები: კუბისტურ, მოდერნისტულ, იმპრესიონისტულ, რეალისტური... რაც პეიზაჟური თუ უსაგნო სახისმეტყველებით ავხსენით. ეს ძიებანი, როგორც სხეულების მიზეზის კვლევა-დიაგნოზი - სპეციალისტების ხელობაა. მე კი აქ მინოტავრად ქცეულ დროსა და სივრცეს გამოქცეული ცხად სიზმრებში დავეხეტები. ჩემთვის არა აქვს დოგმა ხელოვანის რეალისტურ-ილუზიებს. (უთოდ ეს სხვის საქმეში ცხვირის ჩაყოფა იქნებოდა, ან როგორც ამბობენ არაკომპეტენტურობა. არადა, დადგენა როდია ამოცანა). აქ ადამის მოდგმის ფიქრებსა და ოცნებებში ვმოგზაურობ, თვალხილულსა და ხელშესახებ ილოზორულ სამყაროში მოკვდავნი ჩვენს სიმარტოვეს ვეხიზნებით. ჩვენი სულის ანარეკლს ფერთა ტრამალებში ვეძიებთ და მერე მისსავე აჩრდილად ვიქცევით ხოლმე. აქ მხატვარი უფლისმიერ მომადლებული სიყვარულით (უცხოს ძიებისა საკუთარ თავში, რაც მეორე მეს დაბადებას გვაუწყებს) ჩვენი გონების თავისუფლების მაზიარებელია.

ფერები, ხაზები, ფიგურები, წარმოსახვა, იდეა, სიზმარი, რეალობა, შინაარსი, ფორმა, სიუჟეტი და მაინც ეს ყველაფერი ხილული სახეებით არის გადმოცემული. აქ არსებულადან ნატურის არა ფორმა, არამედ იდეაა აღებული. მსუყე თუ ფაქიზი მონასმებით, შუქჩრდილებით, ფერთა გამებით ბგერებად

დაშლილი მძიმე მუსიკა ერთიან სხეულს ქმნის – განწყობათა ფერისცვალებას. ანბანის კიდურები მოგრძო სიმეტრიებად უსასრულობას ერწყმის – ფორმა რაღაც აბსტრაქტულია, ანუ რეალობიდან აღებულია შინაარსი და ეს საზრისი არსებულის პირობითობაა. აქ არ არის ბუნების სახე – ანუ პეიზაჟი, ამ პეიზაჟის ჩანაფიქრია, გარკვეული მონაკვეთი ილუზიის დროში გადაადგილებისა, ანუ საგანთა ეგოსტრუქტურა. და ეს ყველაფერი მხატვრის – გეგა ქუთათელაძის შემოქმედებითი ბედისწერაა.

როცა მე მის სამყაროში მოგზაურობა გადავწყვიტე, ქრონოსმა ბორბალი უკუღმა დაატრიალა. საქართველოს მკერდზე აუსულეებმა დაიწყეს ბოგინი. მართალია, ამ ტკივილისაგან ხსნა ვერ იქნებოდა ვერც ერთი შემოქმედის წარმოსახვის რეალობაში შეხიზვნა, მაგრამ პერცეპტუალობამ უნაკლოდ შეასრულა ავტოპორტრეტი. შიშისაგან აწოწილი სხეულები გარუჯულ სირუხეში ცნობის წადილით ცას აპყურებენ, თვით ფანჯრები, შენობის კიდურებიც თითქოს ზემოთ მიიწევენ, ცას კი ნაცრისფერი გადაჰკრავს. თითქოს მხატვარმა საქართველოს ახლანდელი სურათი სიზმარივით დაგვიხატა, სიზმარივით, სადაც ჯოჯოხეთის მოლოდინია და გამოდვიძებას იმდენად არ ლამობ, რამდენადაც გამორკვევა გწადია. ეს ყოველივე კი უტყუარი დასტურია დროის

ილუზორულობისა – მას შემოქმედი ქმნის მოკვდავთათვის, რომ წარმავლობის შიშისგან გვიხსნას. ჩვენ კი მომავლის წინასწარმეტყველებას ვუწოდებთ წარსულის სხეულში დაბადებულ უდროო შემოქმედებას. მას უმაღლესად მივუსკუპებთ ხოლმე, ფიქრთა განვითარების ქრონომეტრაჟისათვის. როგორც საფლავის ქვაზე ამოტვიფრული ჩვენი ცხოვრების საწყისისა და სასრულის რიცხვით გამოსახულებას არ ძალუძს ახსნას კაცობრიობის ბედისწერა, (ის უბრალოდ, მარადისობის გამართლებაა) ასევე ხელოვანის ძიების შემოქმედებითი პროცესი უასაკოა, როგორც თავად ავტორი.

რთულია ახსნა ასოითი თუ ფერადოვან გამათა რეინკარნაცია-გარდასახვები ასე რამ დაამძიმა ახალგაზრდა მხატვრის სულში. მას ხომ ჯერ კიდევ გრძელი გზა აქვს გასავლელი კაცობრიობის გენში ჩა-

კარგული საკუთარი თავის მოსაძიებლად. ამ პროცესიას კი მარადისობა ჰქვია, რადგან უსასრულოა უფლისმიერი შემოქმედება. და ალბათ, ამიტომაც არსებობს მანდალას პრინციპით ანტიკურ ეპოქასთან შეხვედრის ეინი, ბიბლიურ-მითოსური პლასტებიდან, ცნობიერების ნაკადად რომ მოედინება.

ყოველივე ახალი ხომ კარგად დავიწყებული ძველია, საჭრეთლით ამოკვეთილი რელიეფები მხოლოდ სახეცვლილი განსხეულებაა ფურცლის უკიდუგანობაში ფერუბად ჩაღვრილი შემოქმედების გენისა.

გეგა ქუთათელაძე იმ შემოქმედთაგანია, რომელიც ხელოვანის ბედისწერამ უანაბროდ გაიტყუა. ვინ იცის, იქნებ მანაც შეძლოს ოლიმპოდან ცეცხლის მოპარვა. მე კი პარნასზე თურმე სიზმრით წამიხემსია.

უცხოელ მწერალთა დელეგაცია საქართველოში. ბათუმი 1985 წ.

სურათზე: პარიზონ სოლსბერი, სტენლი პიუტი, უილიამ ჯეი სმიტი, როკფელერის შვილიშვილი ქეთი, მარია დეში, ნორმან კაზინსი, ნოდარ დუმბაძე, ფრიდონ ხალვაში, ვ. სოლოუხინი, ვ. ფედორენკო, ვ. კოროტიჩი დ. კუგულტინოვი, დ. გრანინი.

ვისთვისაც ძვირფასია ჟურნალი „ლიტერატურა და ხელოვნება“ გთხოვთ, შეგვენიოთ!

ყურადღება!

ჟურნალ „ლიტერატურა და ხელოვნების“ გამოწერა შეიძლება:
 სს „მაცნეს“ პუნქტებში, გამსახურდიას 42; ტელ: 37-61-53,
 „ელვასერვისი“ იოსებიძის 49 ტელ: 38-26-74, 38-26-73; 38-80-02 და
 „საქპრესა“ ტელ: 51-60-04;
 „სახალხო ბანკის“ ნებისმიერ ფილიალში – 24-45-22; 24-45-12 სახალხო ფოსტა

3 თვით 9ლ; 6 თვით 18ლ.

„ლიტერატურა და ხელოვნების“ წინა ნომრების შეძენა შეგიძლიათ რედაქციაში.
 რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ.

დიზაინერი:

გიორგი ქადაგიშვილი

ოპერატორი:

თამარ ტყაბლაძე

რედაქციის მისამართი:

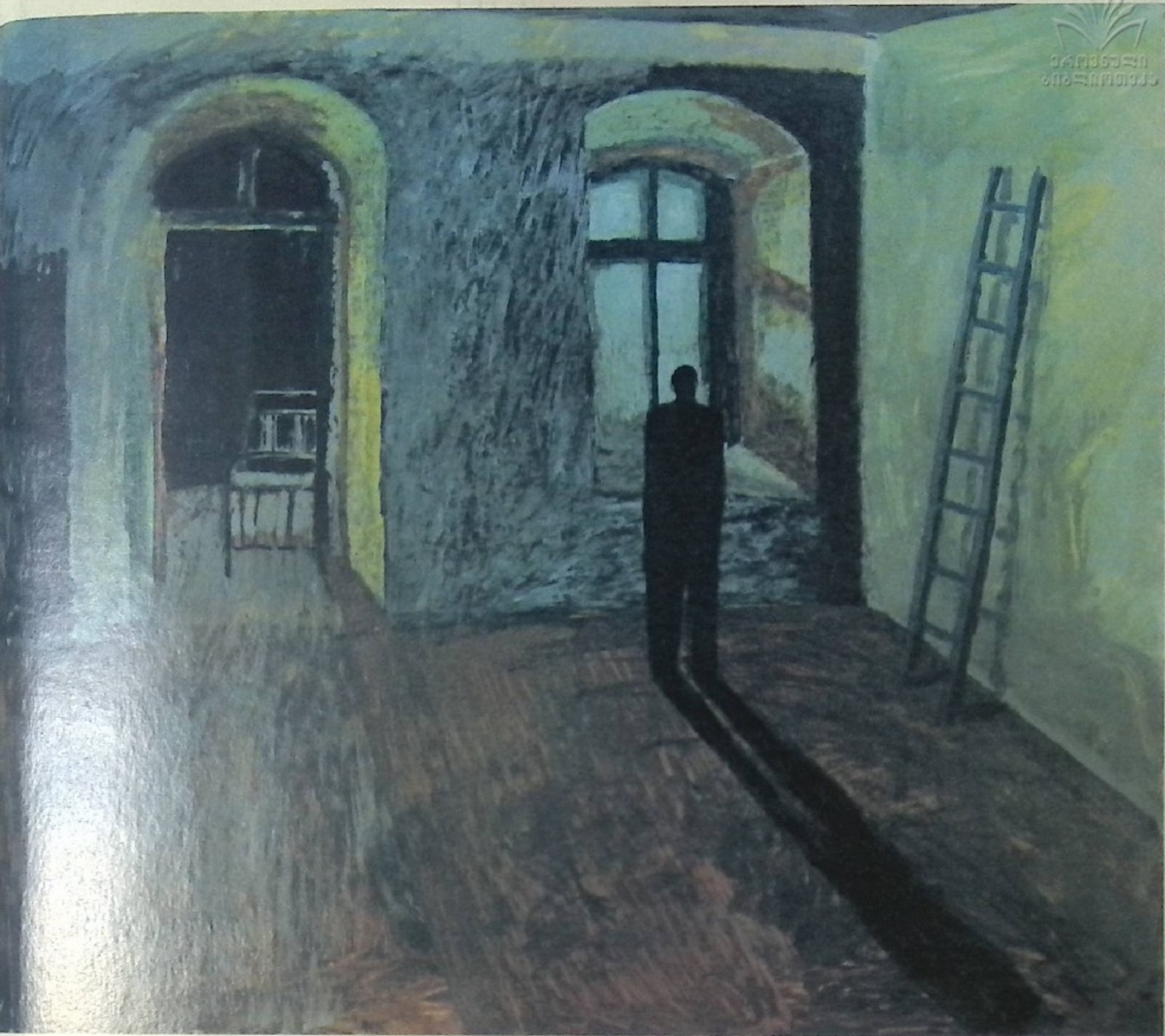
ნუცუბიძის III მკრ. შესახვევი; მხატვრის ქ. №4

ტელ: (+995 32) 32 73 62; 31 70 47; (+995 99) 25 60 14.

litandart@yahoo.com

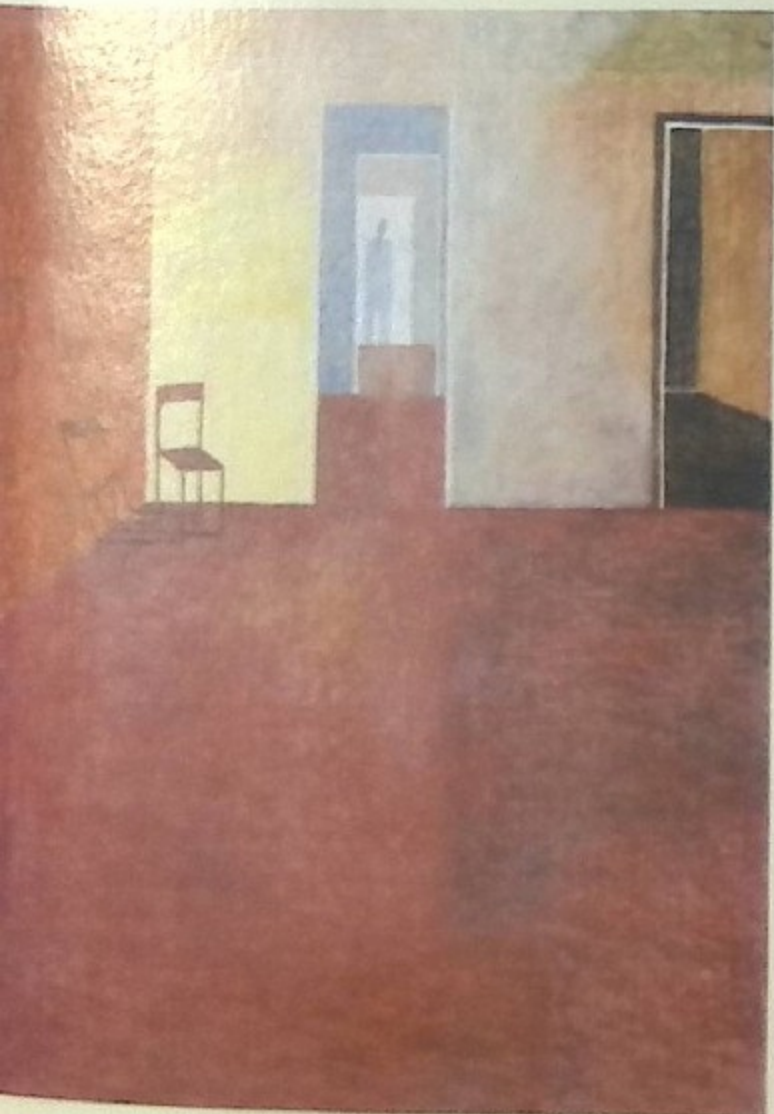
vaja.otarashvili@yahoo.com

ჟურნალი დაიბეჭდა შპს „ეროვნული მწერლობის“ სტამბაში

გეგა ქუთათელაძე

ადამიანი

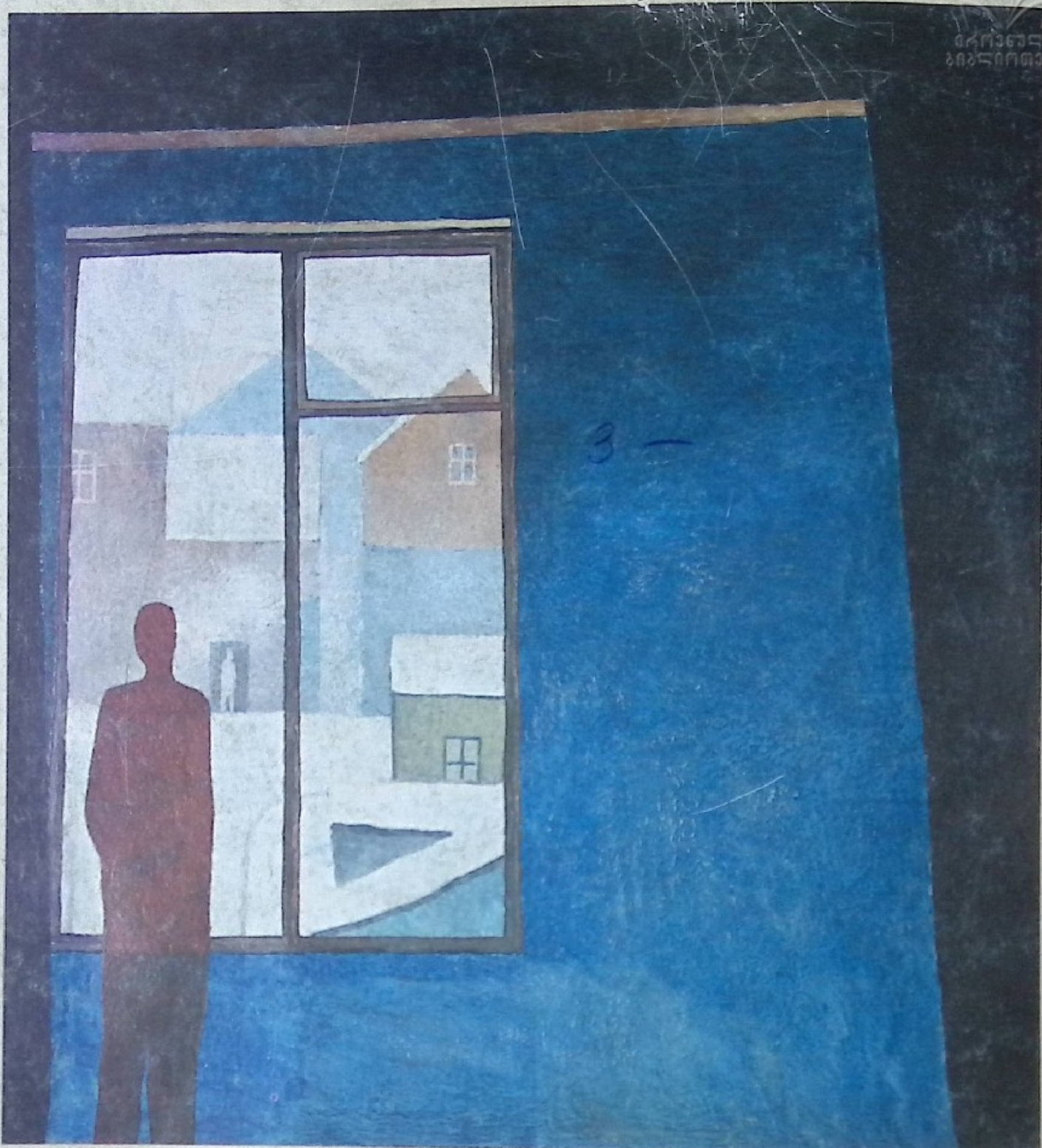
სტუმარი

სადარბაზო

b. 01/33

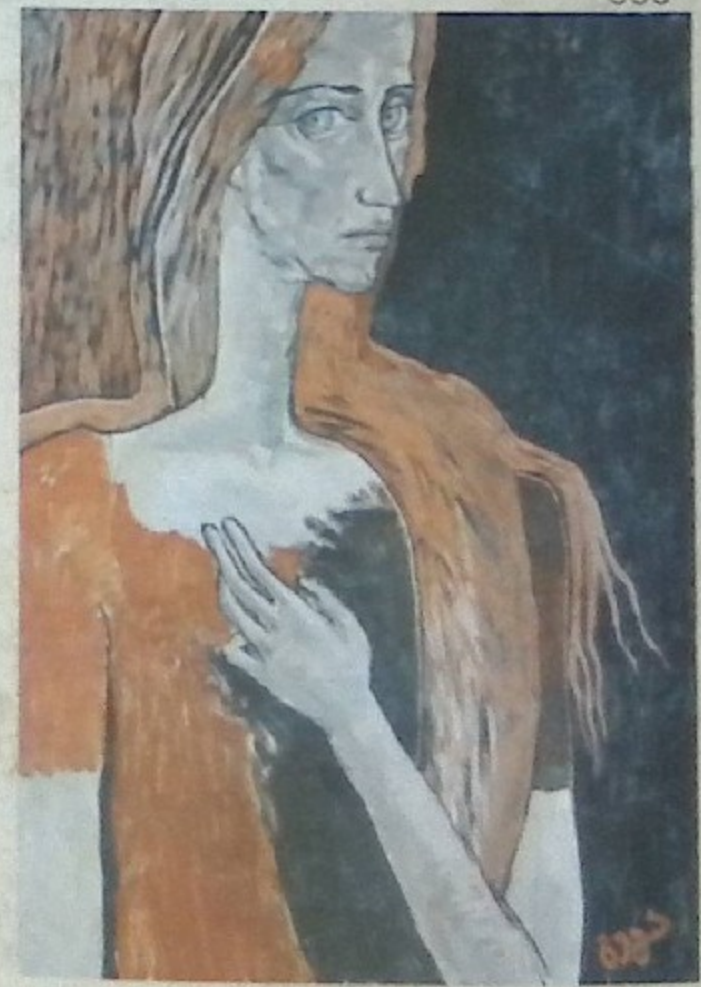
საქართველოს
გამართლები

ვარასკევი

საუბარი

შანა

ISSN 1512-3189 ფანი 3 ცხი